adalet ağaoğlu

Dert Dinleme Uzmanı



MAN

§

EVEREST

1286

ADALET AĞAOĞLU

Ankara'nın Nallıhan ilçesinde doğdu. İlkokulu bitirdikten sonra ortaokula gidebilmesi için aile Ankara'ya göçtü (1938). Ortaöğrenimini Ankara Kız Lisesi'nde tamamladı. Ankara DTCF'nin Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi (1950). Açılan bir sınavla Ankara Radyosu'na girdi. Kuruluşundan sonra TRT'de çeşitli görevlerde bulundu (1951-1970). TRT Radyo Dairesi Başkanlığı'ndan kurumun özerkliğine el konulması sonucu istifa etti. Öğrencilik yıllarında başladığı yazarlığı başka hiçbir işle paylaşmadan sürdürdü. Radyo ve sahne oyunlarını romanları, öykü, anı ve deneme kitapları izledi. Bu çalışmalarında toplumumuzdaki değişim ve dönüşümlere duyarlı yaklaşımlarıyla dikkat çekti. 1973'te yayınlanan ilk romanı *Ölmeye Yatmak*'tır. Daha sonra edebiyatın diğer türlerinde yazmayı sürdürdü. Değişimler konusunda edebiyatın yapısal durumu bakımından da arayışçı davranarak, kendine özgü anlatım biçimleri geliştirdi.

ADALET AĞAOĞLU

DERT DİNLEME UZMANI

§

Yayın No: 1286
Türkçe Edebiyat: 470

Dert Dinleme Uzmanı
Adalet Ağaoğlu

Editör: Çiğdem Su Uğurlu
Kapak tasarımı: Füsun Turcan Elmasoğlu
Düzelti: Zerrin Özalp
Sayfa Tasarımı: M. Atahan Sıralar

Kapakta kullanılan yapıt: Meret Oppenheim, Object, 1936

© 2014, Adalet Ağaoğlu
© 2014, bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Nisan 2014
ISBN: 978-605-141-727-1
Sertifika no: 10905

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa sertifika no: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi, No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34110
Fatih-İstanbul
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari. com
www. everestyayinlari. com
www. twitter. com/everestkitap
facebook.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Hile, desiselerin oyunbazlıkların
en berbatı olup
bizzat kendi nefsimizin kandırılması,
baştan çıkarılmasıdır

diye buyurmuşlar servetifünuncuların sembolik şair ve özdeyişler yazarı Cenap Şahabeddin Beyefendi: Manastır doğumlu (1870). Ölümü beyin kanamasındanmış. Bakırköy mezarlığında gömülüdür (1934).

Bundan böyle bütün sayfaların satırlarında romanlara mahsus insan, zaman ve mekân adları beklenmeye...

Takdim

Şunu yaşaya/bunu yaşaya elli yaşını biraz burkularak kutlayıp altmışına doğru yol almaya başlamış durumda. Böylece artık kesinlikle Dert Dinleme Uzmanı diye anılıp durmakta. Sanki kendisinin dökülecek tek derdi olmamış, yokmuş gibi döner dolaşır, yatar kalkar, kim onu nerede nasıl görürse hemen yakasına yapışır; ayaküstündeyken bile olsa içini döker de döker; dinleme uzmanımız da gözünü kırpmadan bunları dinler de, dinler.

İşi gücü yok mu? Varmış canım, varmış da bana kalırsa yokmuş gibi davranmakta. Yayınevlerinde çıkacak olan kitapların düzeltmenliğini yaptığı söylentiler arasında. Hangi yayınevinden teklif gelirse orda...

Son zamanlarda kendisine Dert Dinleme Başkanı denmeye başlanmış; başkanlığa terfi ettirildiğinden de haberli kanımca... İyi hoş da, ondaki sabır ne sabırdır canım, akıl alır gibi değil... Doğrusu bu durum karşısında ben fena halde şaşkınlığa düşmüş durumdayım.

Onunla aynı semtte yaşamaktayız. Semt kahvesine ben de girip çıkmaktayım. Yazı düzeltmeninin oturduğu masada hep biri

var karşısında; o da onu dinliyor. Şöyle bir tanışıp benim de yanına oturmaya fırsatım olmadı. Ayrıca içimi dışarıya dökmeyi pek sevmem. Yine de ruhumu elegeçirmiş bulunan şaşkınlık şeytanı, beni onun yanına ilişip kendisiyle birkaç satırcık konuşmaya itiyor...

Gel zaman git zaman bir seferinde onun her zamanki masasında tek başına oturmakta olduğunu, önündeki sayfalara bir şeyler çırpıştırdığını görünce dayanamadım; kalemini bırakıp soluklandığı bir ân'ına rastgetirip yanına vardım veeee: "Affedersiniz şuraya birazcık ilişebilir miyim?" deme cesaretini buldum. Usulca doğrulup müthiş bir incelikle boş elini uzatarak: "Rica ederim, buyrun oturun, oturun... Nasılsınız?" dediler. Elini sıkıp karşısındaki boş iskemleye iliştimse de susup kaldım. Yüzüme merakla bakıp tekrarladılar: "Nasılsınız?"

Gösterdiği bu nezaket karşısında büsbütün utangaçlaştım; kendiliğinden başım önüme eğik vaziyette, "Teşekkür ederim, iyiyim, iyiyim efendim de, acaba sizi işinizden alıkoydum mu diye biraz tedirginim," gibilerden bir şeyler mırıldandım. O ise önündeki kâğıtları ileri geri iteleyerek kıs kıs gülmekte: "Haa bunlar mı? İş dediğiniz bunlar bir harften ötekine, bir noktadan berikine bıkkınlıkla atlayıp geçilecek işlerden..."

O hoş gülümsemesi yok mu, hiç aklımdan çıkmıyor. Öylece başını kaldırmış, derin derin yüzüme bakmış ve, "Buyrun, sizi dinliyorum," demişti. O kadar.

Hayat hep rastlantılar eseridir, öylece akar gider, der dururdum. İşte bu da tam o an'lardan biri, gibi bir böbürlenme fırsatını kaçırmayabilirdim. Lâkin bu 'rastlantı'yı büyük şaşkınlığıma esir düşerek tek başına kendim icat etmiştim; eserini de daha sonraları yine tek başıma kendim yüklenecektim.

Dert Dinleme Uzmanı, yani işte başkanı bana: "Buyrun, sizi dinliyorum," derdemez fırlayıp yanından gitmek istemiştim de yapamamıştım. Onun gibi ben de hafif şakaya getiriyormuş hali takınıp: "Yok, inanın anlatacak bir şeyim yok; sadece içimi rahatlatma zamanına denk düştü de bu karşılaşmamız işte, kekelemelerimi azar azar aşarak: "Akşamüstleri, bütün günün yarattığı gerilimler patlama noktasına vardığında ne yaparım bilir misiniz," derdemez koskoca bir kahkaha fırlatmayayım mı ortalığa! Büyük sessizlik. Ensem terlemeye başladı. Derin derin nefes alıp toparlanmayı başardım ve: "Şey efendim yani benim rahatlama ilâcım genişçe bir bardaktaki iki-üç parmaklık viski üstüne bir şişe soğuk soda boşaltarak bunu usul usul yudumlamaktan ibarettir, demek istemiştim; bunu yapamadan sizi rahatsız ettim ya, bütün mesele burda," gibisinden falan feşmekânlarla içimi dökmeye başlamayayım mı? Bu sefer o bir kahkaha attı: Viskinizin yanlamasına şöyle bir iki-üç parmak olduğu anlaşılıyor; kalanı hep soğuk soda olduğuna göre????" Büsbütün şaşkın: "Yaa evet öyle!" fırladı ağzımdan. Bir de devamı var. "Şundan ötürü yani işte, sık sık başkalarını dinleyip durmaktan hiç mi hiç sıkılmadığınızı sormak istiyordum da size..." Aynı hoş gülümsemesi: "O halde siz ilkin şu sinir ilâcınızı ısmarlayın; bana da aynısından..."

Gözgöze geliverdik. Bakışları nekadar derinmiş! Çarpıldım, diyebilirim. Erkek erkeğe böyle bir bakışma hiç görülmüş müdür acaba? İçimden, onlar ki zaten yoktular, diye geçti; bunu neredeyse yüksek sesle söyleyecektim; kendimi tuttum. Gözgöze gelmemizden kurtulmak için midir, değil midir, tam bilemiyorum ama elimi ters yöne doğru kaldırıp garsonlara şöyle bir, gelin gelin işareti yaptım. Ben değil, benden önce, yani işte bir süre sonra karşımdaki silkinir gibi yapmış, mendilini çıkarıp ağzını silerken:

"Evet benimki de sodalı viski olsun, ama kendimden," demişti. Gülüştük.

Garson geldi, içkilerimiz ısmarlandı. Bu arada masanın üstüne şöyle bir gözgezdirdim. Dert Dinleme Uzmanı, kâğıtlarının öteki yanına bezden küçük bir torba bırakmıştı. Torba dedimse de, değil; şöyle dört köşe, içinde bir kitap, bir dosya falan varmış gibi paketimsi bir şey. Ben tam bunu dikizlerken o sol elini usulca bezden pakete koydu ve üstüne yavaşçacık vura vura: "Bugün, bu saatlerde, burda aynen böyle size rastlamayı ne kadar istemiştim, bilemezsiniz," diye mırıldandı. Niçin? Ne oldu? Bence de ne güzel bir şey bunu böyle istemeniz. Rastlantı, rastlantı, tam da bu işte, diyemedim. Garson içkilerimizi getirmişti. Karşımdaki nerdeyse fısıltıyla: "Nekadar şaşırdınız," dedi sorar gibi... "Yok, yok, benim şaşkınlık ve sevincim size içimi dökme fırsatı yakalamış olmaktan ötürü değil inanın..." Yine gülüştük. O benim kadehimi kaldırıp bana uzattı, kendininkini de alıp yukarı kaldırdı: "Pekiii, ya ben size içimi dökmek istiyorsam," demesin mi, donup kalmıştım; nerdeyse viskimi dökecektim...

Hâlâ daha gözgözeyiz. Kadehini benimkine usulca dokundurarak: "İçelim," diyor; öylece bakışarak birer yudum yuvarlıyoruz.

Bu türden an'lar öyle an'lardandır ki, anlatılması ayıp, hattâ imkânsız gelebilir insana. En azından bana öyle gelmeliydi. Fakat buna mecburum artık.

Bundan sonrası şöyle olup bitmişti: İlk yudumlarımızı takiben kadehini usulca önüne koyup masadaki bezimsi paketten yavaşça bir defter çıkarttı. Yetmedi, defteri önüme doğru iterek: "Bu sizin... Lütfen kabul buyrun," dedi. İçimde büsbütün merak kırbacı mı şakladı, yoksa korkuyla karışık bir kuşku mu boy göster-

di, artık pek ayırt edemedim. "Aaaa, fakat nedir bu? Niçin? Hem niye bana vermektesiniz beyefendi?" "Bırakalım mı aramızdaki şu resmiyeti?.. Besbelli işte, ikimiz de birbirine paralel iki ipte aynı salvolarla hoplamaktayız... Hayatın kan damarını yoklaya yoklaya, açıkçası adım adım izleyerek elde ettiğimiz, ama kendimizin dahi bilinçle bilemediğiniz şu sezgi denilen şeyin mihmandarlığının eserlerinden biridir bu da, diyemez miyiz?"

Parmaklarım, önümdeki defterin sayfalarını kıvırıp durmakta. Açıkçası biraz da sinirlenmiş haldeyim. Sodalı viskimden kocaman iki yudum daha devirip âdeta homurdanmaktayım: "Sezgiymiş! Sezginin bizleri iteklediği her yer mutlaka daha iyiye ve daha güzele, doğru yola kıvrılacağımız köşebaşları mıdır yani? Ya batarsak?" "O zaman zaten batmışız demektir." Nasılsa yine aynı ân'da gülüştük; sinirim yatışmış gibi. Uzunca sustuk. İçkilerimizi nerdeyse bitirdik. Neyin ne defteriyse bunu meraktan ya da nezâketen "kabul buyurmuş" bulunmam üstüne, dert dinleme uzmanımız tarafından bir açıklama beklemek hakkım değil miydi? Kendisine karşı gerçekten dostane bir yakınlık duymaya başlamış olsam da, açıklama bekleyişim hakkımdı elbette. Tam, "Bunun anlamı ne? Yani defterinizi bana verdiğinize göre ne yapacağım ben bununla," diyecektim ki, beklediğim açıklama ondan geliverdi: "Nedense bunu size verip gitme isteğimde bir yanılma olmadığını hissetmekteyim. Almayı kabul ettiniz. Sağolun, varolun; eh o zaman da artık merak damarınız bunun sayfalarını okumadan yakanızı bırakmaz demeye gelmektedir bu. Öyle değil mi?" Soluklandı. "Noktası virgülü yerli yerinde elyazılarımla dolu bir defter işte. Okur bakarsınız; içinizden ne gelirse ona göre bir talih biçersiniz buna... Eğlenip gülmek, düşünüp kalmak, meraklarınıza merak eklemek ya da yırtıp atmak veya sizden başkalarının da ağız tatlarına sunmak tamamen size ait..."

Yine bakışıp kalmıştık.

Büyük suskunluk.

Kadehlerdeki son yudumlarımızı içip bitirdik. Defteri nedense bez torbasına yeniden sokuşturup alarak ayağa kalkmıştım. Altını çizdiği gibi bunu okuma merakım son safhasına varmış durumda: "Gösterdiğiniz yakınlığa nasıl teşekkür etsem bilemiyorum. Elbette burda yine buluşuruz. O zaman defterinizi de okumuş olurum tabii," gibi bir şeyler söylemeye kalkıştım. Mahallenin 'dert dinleme uzmanı' da (bundan böyle kendisinden başkan diye söz açmayı yasaklamış bulunmuştum nefsime) ayağa kalkıp elini uzatmış, benimkini sımsıkı sıka sıka: "İşte canım, bunlar hayatın içinden birtakım notlar... Sakın bir yazarın dehasından fışkırmış bir eser falan sanmayın haaa! Şimdiden haber vereyim de..." demiş, böylece çok daha dostane gülümsemelerle birbirimizden ayrılmışızdır...

İyi de, ola ola ne olmuştu peki? Dert Dinleme Uzmanı'nın, yakasına yapışan herkesin döktüğü dertleri sabırla dinleyip durmasının hikmetini çözebilmiş miydim sanki? Yaşamak için yaptığı işin, yayınlanacak kitapların sayfa ve satırlarının düzeni, kelimelerin ve bunların yazılış imlasına uygun olup olmadığının hafiyeliğinden ibaret olduğunu öğrenmiştim; hepsi bukadar... Bir ailesi olup olmadığını bile sorup öğrenememiştim. Eşi dostu kimlerdi? Yakasına birileri yapışmadıkça hep yalnız gelir giderdi.

Yapayalnız mıydı yoksa?.....

Defteri ne yaptım?

Okudum mu?

Hakkında herhangi bir karara vardım mı?

Dahası, yeniden buluştuk mu?

Düşüncelerimi kendisine dert döker gibi bir bir sayıp döktüm mü?

Yok. Hiçbiri olmadı. Olamadı.

Son çalıştığı yayınevinin basına verdiği haberden öğrendiğime göre o gece evinde intihar etmiş.

Yazı masasında tertemiz yazılıp ciltlenmiş iki kitabı bulunmuş. Biri bir şiir kitabı, öteki uzunca bir roman. İkisinin de adı konulmamış.

Defteri parmaklarımı yakmakta. Ateşin ân'ında yalayıp geçmesi gibi bir yanık değil bu; derinlemesine, düştüğü yerde bitip tükenmez bir yanıp tutuşma hali...

Yalnızca benim bildiğim bir vasiyet!

Pekâlâ. İşte hepsi bu ve böyle!.. Ne yapılmalı? Bundan nasıl kurtulmalı? Hih hih hiih!..

Defteri, onun can verdiği gece okuyup bitirmiştim. Hem de çarçabuk. Özetle "dert dinleme günlükleri" bile diyemiyorum, yazdıklarında kendiliğinden çıkıp gelmiş çağrışımlara karşın... Yaşadığı zamanlar... Oldukça içedönük elemeği göznuru... O kadar değil kanımca; oldukça içeriksel bir safiyet. Sezgi gücünü artıran bu olmalı. Sayfalarda gülünç, üzücü, sıkıcı, yer yer kızdırıcı, hattâ kinci havalar esip durmakta... Defteri nasıl gözden çıkarabilirim ki? Hele kendisine danışmak imkânım da elimden kayıp gitmişken? Yazdıklarını başkalarıyla da paylaşmak isteseydi, alır götürür, çalıştığı yayınevine verip yayınlatmanın bir yolunu bulurdu canım.

Bal gibi yayınlanmayı hak edecek bir tutanak... Kalitelisinden tutun kalitesizine kadar yığınla neler neler yayınlanmıyor ki!.. Peki, kendisi neden bunlardan biri olmayı seçmedi de, "dert dinleme defteri"ni gele gele getirip de bana verdi; hem de ilk gördüğü birine? Niyeti neydi ki?

Defterin kaderi hakkında beni özgür bırakmıştı, biliyordum. Yine de çok, çoook özel bir sır tevdi edilmiş gibi hissetmekteyim kendimi.

Ne yapsam? Ne yapsam?

Derken derken birden aklıma geliverdi:

Dert dinleme uzmanımız ilk ve son karşılaşmamızda benim neyin nesi olduğumu sormamış, böyle bir merak göstermemişti. Demek ki adı ortalıkta şöyle böyle dolaşan yazarlardan biri olduğumdan haberi vardı; ben de bunu çok doğal karşılamıştım farkında olmadan... İşte şöyle böyle adı sanı olan birinin bencilleşiverme haline büyük misâl! Yetmedi, üstelik de yazdıklarımızda herşeyi bilip anlayan biri gibi algılanıp durmaktayız. Ne rezalet!

İnsanoğlunun bu sefaleti içimi daha derinlemesine kemirmeye başlayınca büsbütün fenalaştım. Ölüp gitmiş birinin yalnız bana yüklemiş bulunduğu vesayetin altından "herşeyi bilip anlayan" biri sıfatıyla bile kalkmam mümkün olamayacaktı.

Pek de işkilleniyorsun canım, diyorum kendi kendime. İşkilliyim tabii ki. Önünde o kadar olanak, hattâ fırsat varken niye şunu yayınlatıp çıkmamış ki işin içinden? Üstelik arkasında da daha iki cilt edebî eser bırakarak...

Bu defteri başkalarının bilgisine sunarsam "yetkili"lerin kendi "niyetlerine göre" bana suçlu, hayırsız, hain filânlarla atıp tut-

mayacakları ne malûm? Eveeet, bununla da karşılaşabilirim; daha da beterleriyle! Canım bana ne bütün bunlardan, diye diye yazıp durmaktayım hâlâ... Dert dinleme uzmanımızın bana böyle bir defter bırakıp gittiğinden kimsenin haberi yok ki; at çekmecene, kalsın dursun orda. Hele onun ölümünün "şöhret"i biraz soğusun, o zaman düşünürsün. Baktın gündem uygun gelivermiş ve sen hâlâ hindiler gibi bozuk bozuk, pis pis şeyler düşünüp durmaktasın, adınla sanınla ortalığa atlar çıkarsın! Pekii bu arada ya kendin de ölüverirsen, bu defter de çekmecende bulunuverirse? Şöyle böyle bir yazar olman dolayısıyla bunun senin defterin olduğu sanılırsa ya? Elyazıları karşılaştırılır mı acaba? Ayıkla pirincin taşını! Ama canım, demekteyim bu sefer de yine kendi kendime; zaten ölüp gitmişsin, ne olacaksa olsun artık, sana ne be!

Bir gece her zamankinden fazla kafama takılmıştır bu iş. İnin cinin top oynadığı bir saatte kalkıp defteri hızla önüme çekerek yeniden okumuşumdur. Baktım, bunu yazanın ölüm haberi de, şaşkınlık dolu kederi de epey soğumuş içimde; sanki hani eski bir hayalmiş gibi olmaya başlamıştır. Bu ruh haliyle okuyor, okuyor, okuyorum. Tuhaf bu ya, yazılanlar eskisinden fazla hoşuma gitmeye başlıyor ve birden esneye esneye, enayinin tekisin sen, diyorum. Enayinin değil safın birisin sen safiın!

Şimdiye kadar birçok boş kâğıda yazıp durduklarımı, şu ânda önüme çekerek belirtmeliyim ki, zaten böyle bir açıklamayı, kitap olacak deftere önsöz niyetine yazıp çıkmışımdır. Kararın belli vıdıvıdıcı herif! Zaten bu kitapta bir "yazarlık" payın olsun istemişsin. İşte besbelli... Karaladığın şu kâğıtların başına bir de "Takdim" kondur da bari dil kurumunuzun takdirlerine lâyık olasın; adın da ortalıkta bolca dolaşıma girsin, değil mi ya! Hah hah haah!

Öf bee!.. Açıkçası bana bu kararı verdiren de neydi sanki? Çok basit. Herşey çok basit aslında.

Dert dinleme uzmanımız hem defterin başına kitabın adını DERT DİNLEME UZMANI diye kondurmuş hem de kitabı bölüm bölüm ayırmış; her yeni bölüme geçer geçmez de bölümlerin "nitelik"lerini filân sıralayıp sonraki sayfaya düzgünce yazmış. Niyeti besbelli... Safsın saaaf! Belki ikinizi bir buluşmada dost kılıveren de enayilik derecesindeki bu saflıktır. Tertemiziz: Birlikte yaşanmış bir ardımız yok, dolayısıyla önümüz de...

E ama, enayilikmiş, saflıkmış; bu sebep hiç de inandırıcı değil. Dert Dinleme Uzmanı, bu edebî sırrını niye, tek bana verip gitti ki? Ehh artık onu da kendisi bilir, kime ne? Mezarından çıkarıp da sorguya çekilecek değil yaaaaa! Önyargısız tarihçilere düşer bu da. Çekmecesinde bulunanları da ne yaparlarsa yapsınlar artık canım, aaaa!..

Karar verilmiştir:

DERT DİNLEME UZMANI adlı bu kalın defter aynı adla ve noktası virgülüne kadar aynen yazıldığı gibi yayınlanacaktır:

İşte bukadar.

İşte buuuu:

I. BÖLÜM

Rastlantılar ve Çağrışımlar

Günlerden bir gün. Bütün gece önümde vırvırcı bir yazarın kitabı durmuştur. Sanki kitabın kapağı benim elimdeymiş gibi, durmadan başıma dikilir, kapak tam da şu gibi, şööyle şööyle, olmalıymış, sakın ha, iki nokta üstüsteleriyle oynayıp durmamalıymışım, hele "a"ların üstüne koyduğu şapkalara asla ve kat'a dokunmamalıymışım gibisinden uyarılarının ardı arkası gelmez; dil kurumumuzun kurallarıyla ters düşsün yeter. Gerçi dil kurumumuz da baştan sona haklı, geçerli önerilerde bulunmuş değildir ya, neyse. Bu antipatik yazarın üstelik ordan oraya, şurdan buraya atlaya atlaya, çiziklerle, düzeltilerle çöplüğe dönmüş kitabını temizleme işlemim sabahı bulmuştur. Sabahleyin, öğleye doğru işe yürüyerek gideyim de başım biraz açılsın, diyerek yürümeye başladımsa da, gürültü patırdı, itiş kakış derken birden otobüs durağında durup otobüse binmeye karar verdim. Durak bankında gençten bir kız oturmakta, geldiğim yana doğru boş uca da ben ilişiverdim. Benden kuşkulandı, yanına yanaşıp orasını burasını mıncıklayacağımı mı sandı nedir, "Ayy sahi, ben zaten kalkıyor-

dum," deyip fırladı, herhalde belli etmemek için, ters yöne doğru seğirtip gitti; kâğıt mendilimi çıkarıp terli yüzümü silivermişim; kızın arkasından da bakakalmışımdır. Bakıyorum, aynı köşe başında iki büklüm yaşlı bir kadın beliriyor; bir elinde naylon torba, topallayıp durmakta. Yine de geri dönmüş, öbür elini havaya kaldırmış, sanki birine ilenmekte... Öfkeli. Mırıl mırıl söylenmekte. Bir de, 'tüh' diye sözde yere tükürdü.

Öff öf! Sen de şu roman şöyle, bu inceleme böyle, diye diye lâfları amma da süslemeye başladın. Yazdıklarında dikkat isterim!

Yaşlı kadıncağız topallayarak düşe kalka oturmakta olduğum yere doğru gelmeye başlamıştır. Hep öyle; öfkeli başını sallamakta... Kendisini ötekinin yerine koymasını bilen her insanın yapacağını yaptım, kalkıp yanına vardım: "Durağa mı hanımefendi?" dedim. "Tabii canım nereye olacak ki, şu kız beni cehennemin dibine yollayacaktı nerdeyse, terbiyesiz millet," filân derken kolunu tuttum, bir bastona sarılmış gibi oldu; bunun bir insan olup olmadığına inanmak istercesine sallayıp durduğu başını kaldırıp yüzüme baktı, baktı ve: "Ay siz misiniz oğlum; hay allah razı olsun sizden," dedi; gelip yanyana banka oturduk. Öyle bir içten oflayıp pofluyor ki, ben de içimden, şu otobüs bir gelse bari, demeye başladım. Henüz öyle bir şey yok.

Baktım, kadıncağız cebinde bir şeyler aranıp durmakta. "Hah! anahtarım burdaymış, unuttum sanmıştım," derken cebinden anahtar yerine tıpkı benimki gibi kâğıt bir mendil çıkarmış, gözlerinin, burnunun altını silip durmakta. "Ahh beyciğim, ne kibar insanmışsınız siz... Öyle ya, terbiye başka şeydir, başka. Ikına sıkına ta oralara kadar gelmişim, tam köşeyi dönecek gibi olmuşum, aaaa, çirkinin teki bir kız cart deyip bana çarpmasın

mı, düşecektim nerdeyse, dönüp arkasına bakmadı bile yeminim olsun; ister istemez, terbiyesiz şey, diye bağırıyorum, hiiiiç. Alınmamakta bile." (Soluklanış.) "Otobüs gelip gitti mi oğlum?" "Yok efendim. Henüz gelmedi; inanın." Susmaktayım. O ise: "Affınıza sığınırım efendim, size oğlum deyip durmaktayım ya, inanın oğlum yaşındasınız da ondan. Oğlum dedimse, ona ve eşine kalırsa evden dışarı bir adım atmamalıyım. Atacaksam yanıma birini almalıyım. Kim olacaksa? Oğlum tayinen yurtdışına gönderildi; tek torunumla birlik çıkıp gittiler. Yok günahlarına girmeyeyim; bir tatil filân yılbaşı mılbaşı olursa kalkar gelirler; bana bakarlar, ederler, öğüt möğüt verir giderler. Bir de kızım vardı; var yani çok şükür. Şimdiki erkekler erkek mi, diye diye hiç evlenmedi; halbuki okudu; yüksek diploma bile aldı; lâkin o da kalktı, memleketin taa öteki ucundaki üniversite mi neyse, oraya, ezilen kadınları uyandırmaya gitti. Sanki annesi tek başına ezilip durmuyor da. Şu dikkatsiz kızın bana yaptığına baksanıza," diye sürdürüp gitmekte... Sıkılıyordum, ama doğrusu yaşlı hanım anlattıkça içim yumuşamaya başladı; kendi kendime yazık canım, baksana şu kadının haline, diye düşünüyordum artık. Elini dizimin üstüne vura vura konuşmasını devama aldı:

"Oğlum da kızım da haklılar aslında. Şu lâzım, bu lâzım diye diye ikide bir dışarılara çıkmamam lâzım. Ah, yine affınıza sığınıyorum beyciğim, inşallah sizi sıkmıyorum; çıkmayayım ama hayat işte, insanlık hali. Bir yardımcı tuttuk, ama onlarla da pek yapamıyorum; haftada bir gelip gidiyor; temizlikti, ağır şeyleri alıp gelmekti, camları neyi silip etmekti, yapıp gidiyor işte. Ne de olsa efendim hayat bildiğiniz gibi; insanın ilacı bitiveriyor, canınız şu meyveyi, bu kurabiyeyi isteyiveriyor... Neyse ne de, inanınız tepedeki sönüveren ampulleri bile değiştirecek halde değilim ar-

tık. Bundan dolayı, oğlum ve gelinim son gelişlerinde tutturdular: 'Sana evinde yatıp kalkacak bir yardımcı gerekli. Bizler de tasalanıp duruyoruz anacığım, yapma öyle, hadi bulalım böyle birini artık sana.' İyi iyi de, ona yatacak kalkacak kendine mahsus bir oda lâzım, dolap lâzım, şu bu lâzım, değil mi ya efendim?" Başımı salladım; "öyle öyle" demeye getirdim.

Birazcık soluklanış ve devam: "Evimde küçük bir sandık, ütü mütü odası var ama, hadi onları temizlikçiye taşıtıp taa girişteki bir boşluk var, oraya yerleştirdim, diyelim. Eh bari kız mı gelecek, kadın mı, ona ait bir dolap yeri açılıyor. Onu da ölçüsüne göre ısmarlayıp yaptırmak lazım. Uzatmayayım istiyorum ama, bakın, dinleyin lütfen, oğlumla gelinim o bir haftalık zaman içinde torunumu bana bırakarak çıkıp çıkıp gittiler. Kuşkudayım lâkin, o kadar çabuk ne gelecek ellerinden, diye geçiyor içimden. Off of..." Soluklanış ve: "... meğer herşey olup bitmiş bile. Gizlice dolap ölçüsü almalar, mahallede iyi diye bilinen marangoza kaporalar falan verip dolap ısmarlamalar, işveren, iş arayan yerleri mi neyse, oralarda sorup soruşturmalar... Giderayak beni karşılarına çekip demesinler mi ki: 'Bak annemiz, canımız ciğerimiz bizim; tertemiz, terbiyeli, anlayışlı bir genç kız bulduk sana; dur dur dur, diklenmek yok hemen,' dediler; diklenirim tabii, şu bana güm diye çarpana baksanıza değil mi ama? Dediler ki, 'Bak işte ay başına 9 gün kaldı, yatılı yardımcın ayın ilk günü kapıyı çalacak, içeri alacaksın, hoşgeldin kızım falan diyeceksin, odasını göstererek, ne yapıp edeceğini anlatacaksın,' dediler, 'anlaşıldı mı?'"

"Yaa anlaşıldı, yatılı kimsenin dolabı; şuyunu buyunu nereye koyacak bu kız oğlum, bi düşünün," dedim. (Karşılıklı iç çekişlerimiz ve devamı:) Meğer çoktan düşünmüşler, o sözünün eri marangoz, tam da kızın gelmesine on gün kala dolabı getirip bana

teslim edecekmiş. İşte telefon numarası şu, adı adresi de buymuş. 'Sakın merak etme, herşey yolunda,' deyip gittiler.

"Ah evlâdım, başınızı fazla ağrıtmayayım diye olup bitenleri size daha hülâsa etmeye çalışmaktayım inanın..."

Oh çok şükür, otobüsümüzün ucu göründü, yoğun trafiği yara yara ilerlemekte. "Aa otobüs gelmekte efendim," dedim yaşlı hanıma, hafifçe de kımıldandım kalkmak için... "Yok yok, kalkmayın, otobüs gelene kadar ben ille de asıl şunu söylemeliyim size. O, sözünün eri dedikleri marangoz var ya, kızın geleceği gün yaklaşıyor, ortalıkta ne dolap var ne bir şey! Etmediğim telefon kalmadı, şimdi burda değil, birazdan gelir, dolap gelecek merak etmeyin, deyip durdular. Üstelik yüklüce de almışlar kaporasını... Kalktım kendim gittim; dükkân kapalı, meğer cenazeleri varmış, oraya gitmişler. Komşu ütücüye haber bıraktım, lütfen getirip bıraksınlar diye, yine ses seda yok. Kızın gelmesine dört gün kala kapı çalındı; açtım baktım, marangozun yamaklarından biri; hanım teyze yarın evde iseniz dolabı getireceğiz, dedi gitti. Ertesi gün bekle bekle... Iıhh! Gelen giden yok. Bugün bunun için çıkmış bulunuyorum evlâdım; sakın sokağa çıkma denmesi kolay tabii, yarından sonra aybaşı; kız gelip dayanacak kapıya, o da gelirse tabii... Artık kimseye güvenmiyorum, bugün de bu sebeple çıkmışım şu hercümerçte sokağa, varıp gitmişim marangoz dedikleri insansızlara; şaşmayın, niye böyle kötü kötü konuşuyorum derseniz, gittim baktım ki marangozcu kapalı. Çekip gitmişler. Ara da bul. Kapora da gitti gider!.. Yoksa niye öfkeleneyim o kıza ben, durup dururken; o bari önüne arkasına baksaydı artık aaaa!.."

Otobüs geldi. İnecekler indi, binecekler binmekte; kadıncağızı kaldırıp otobüse bindirmek istemekteyim; fakat o, yüzüne bi-

rikmiş teri yine kâğıt mendille silerken: "Siz varın gidin efendim, ben binmeyeceğim," demesin mi?

*

Aradan aylar geçti; yaşlı kadının marangozla olan macerası ikide bir aklıma düşmekte. Sanırım hep de düşecek. Çünkü çook daha önceleri benim başımdan geçenler, onunkinden daha alengirli. Üstelik bir de başıma evlilik meselesi sarmışım. Bu büsbütün hoş.

Kitap yayın işlerinden birinde çalışmaktayım ya, işyerimin dolapları rafları tıklım tıklım. Okuyayım diye önüme yığılan hikâye ve roman dosyalarının haddi hesabı yok. Eh kendim de başka yerlerde çıkanlara bakıp şunu bir okusam, bunu bir okusam gibi meraklara sahibim; bir de bana gönderilen dergiler, kendi abone olduklarım; evim ev olmaktan çıkmış. Çoktandır kitap raflarında yeni birini koyacak yer kalmamışmış, duvar diplerinden adım adım gelip yatağımın altına kadar yığılmışlar. Hele o büyük boylar yok mu, şu kalın kapak ciltli olanlar; onları nereye sokuşturacağım? Üstelik hep de elimin altında olmalılar. Sonunda bir formül bulmuşumdur: En büyük resim, ressam katalogları falan, bunları üstüste diz boyuna kadar koyup üstlerini dantelli mantelli bir örtüyle kapatarak yerleştirdiğim köşe başlarında sigara tablalarının, çay, içki bardaklarının masalarıymış gibi yapmışımdır. Böyle gayet iyi oldu, tam aferin sana derken baktım ki, içlerinden biri gerektikçe büsbütün yokmuşa gelmişlerdi...

Giderek aradığım katalog, kitap ve dosyaları bulamamaktayım; bu böyle olmayacak evlâtçığım, kolları sıva, al şu boşça kalan duvar önlerinin ölçülerini, şuraya şuraya, olmazsa buraya buraya birer dolaplı molaplı kitaplık yaptır geç, dedim kendi kendime.

Aferin oğlum, hadi koş!

Evimin içinde döne dolaşa ölçü almaya başladım.

Dedim ya, bu atılım bir otobüs durağında yaşlı bir hanımla yanyana oturduğumuz zamandan çok önceleri vuku bulmakta...

Duvar ölçülerini almaya başladığım günlerden birinde, işyerinde, masanın başına oturmuşsun: Hikâye mi, öykü mü, çocukluk hâtıraları mı, dışa vuramadığı nefretlerini mi kâğıda dökmeye çalışmış, orta yaşları da geçkin bir beyin dosyasını karıştırıp durmaktayım. Bana, boşanmak üzereymiş gibi geliyor; çünkü hep münasebetsiz ve genççe birinden bahsedip durmakta.....

Derkeeen, odanın kapısı küt diye açılmış, sıçrayıp bakmışsın ki, içeri şööyle incecik etekleri dizlerinin üstünde, çorapsız, ayaklarında şöyle beyaz meşinin kırpıla kırpıla yapılmışına benzer bir sandalet mi neyse, öyle çıtı pıtı biri girmekte, ama onca hafifliğe karşın adımları sert mi sert. Yürürken ses çıkarmaktan hoşlanan biri, diye geçmişti senin aklından; öyle değil mi? Öyle de, zaten çorapsız değilmiş bacaklar, varlığını belli etmeyen naylonun külotlusundanmış.

Bunu nerden çıkarmıştın ki?

Eeee artık!.. Hıh hıh hıuh!

Hoş kızmış canım. Küt pat geldi, yanımdaki "müşteri koltuğu"na, yani işte şu döner şeylerden birine attı kendini. Elindeki dosyayı da tam senin önüne fırlattı başına atarmış gibi....

Hoş moş da, sinirlenmeye başlamıştın.

Hem de nasıl.....

Alnına dökülen sarımtırak kumral saçlarını yukarı doğru sıvazlaya sıvazlaya:

"Ay özür dilerim, doğru geldiğimi sanıyorum. Aşağıda, yani işte, öyle sandığım için dosdoğru kapısının üstünde yönetim diye yazan kapıyı tık tık vurduktan sonra içeri girmiştim de... Karşımda şööyle takma kirpik, gözleri pek sürmeli bir kadıncağız durmaktaydı, meğer sekretermiş; nerden bilirim ki, çok şükür eğri doğru bir şey yapmadım, dosdoğru yanlarına varıp şunu, işte önünüze koyduğum şeyi kendilerine göstererek: 'Efendim, bu benim ilk romanım. Daha önce bazı dergilerde bir-iki hikâyem çıkmışsa da onları saymayın, bu ilk romanım,' dedim, 'Sizin burası için o yayınevi iyidir, demişlerdi, ben de uygun bulursanız tarafınızdan yayınlanmasını istiyorum,' dedim. "Saçlarını sıvazlamaktan caymış, elini pıt pıt pıt çıplak dizine vurup durdu; baktım ki bacak bacak üstüne atmış; aman şuram görünür, buram görünür falan dediği yok. Her haliyle, "Ben varım ve işte tek başıma yaptığım bu iş var," demeye getirmekte, değil mi hı?

"Ben buranın sahibine, şey yani müdür beyinize, ne zaman okuyup bildirirsiniz acaba, demeye hazırlanırken kendileri takma kirpik kıza dönüp, 'Hadi al bunu, yazarıyla birlikte editörümüze götürüver,' dediler, kız da işte şu roman dosyamı masadan alıp elime tutuşturdu; buyrun gidelim, dedi; asansör koridor falan derken beni kapınızın önünde selâma durdurup, 'Editörümüz içeridedir,' deyip gitti. Ne kadar sert şey, asker gibi..." diye anlatmakta olup biteni. O "asker gibi" der demez sen de önündeki dosyayı alıp pat diye eski yerine atıvermiştin... İşte asıl unutamadığın şeylerden biri de bu olup çıktıydı. O pek serbest görünen hoş genç kız ya da kadın bile yerinden sıçrayıvermiş değil miydi hıı?

"Aaay, evet o işte! Benim ilk roman bu! Önden okuma vazifesi size aitmiş de, acaba ne kadar sürer bu iş? Yani işte, ne zaman gelmeliyim yayınlanıp yayınlanmayacağını anlamaya şeyy bey? Sahi adınız?"

Nerdeyse mırıldanmaya çalışarak söyler gibi yaptın ve, "Bakınız, şunlar şunlar, şunlar... Hepsi de sizden çok önce başvurmuş bulunan yazarların dosyaları; ayrıca basıma gireceklerin düzeltileri falan... İşim çok. Yirmi gün sonra bir uğrayın bakalım," dedin. Bir ay sonra, diyecekken ağzından yirmi gün fırlayıvermiştir; neden acaba? Meraktan meraktan meraktaaaan....

Yaa, meraktanmış! Hadi ordan sefil adam. Kızı pek "hoş" bulmuştun da bundan. Üstelik bir de bu cazip şeyin altını çize çize harf harf "roman'" emesine bile özenmiş bulunmaktasın. "Meraktan"mış... Geç bunu geç! "Yani işte"ler deyip duruşun da ondan miras kalmıştır sana, uzatma.....

İnattan mı nedir, dosyasına uzun zaman el sürmedim; fakat verdiğim yirmi gün mühlet dolmamışken çat kapı çıkageldi. Bu sefer ilkindeki kadar cart curt değil, ben de yayına hazır ettiğim iki kitaptan ötürü olacak, daha sakinim. Kadın mı, kız mı neyse, işte o hatun kişi dizlerine kadar çizme çekmiş, yumuşak siyah deriden olmalı çünkü buruşuk buruşuk bir şey; dizüstüne kadar inen ekose etek, üstünde kapalı boyunlu bir tişört, ama kollar çıplak, ayrıca omuzunda sallanıp duran acayip renkte bir şal. Şal mı desem, pelerin mi, hırka mı, atkı mı bilememiştim. Ekose etek falan diye yazıp durmaktaysam da, bütün bunları o zamanlarda öğrenmiş bulunmamdan ileri gelmektedir.

Evet işyerimde, masamın başındayım yine; kapıya tık tık vurup hafif adımlarla içeri girmekte. Manken yürüyüşüimiş bu; yani işte öyle denen adımlarla salına salına bana doğru ilerlemekte, o

arada: "Rahatsız etmiyorum ya, habersizce çıkageldim de, aşağıdaki hanım da yerinde değildi de, daha fazla bekleyemedim de," diyerekten karşıma gelmiş elini uzatmakta: "Merhaba efendim..." Yarı doğrulmuşum, hay allah, elini sıkıp yerime yerleştim.

Elini avucuma teslim etmiş gibiydi. İyi iyi de, böyle böyle başlayan "sizler-bizler"lerimiz çarçabuk ilerleyerek öyle bir "senler-benler"lere dönüştü ki, sonunda dosyasını, sandığımdan daha dikkatlice okumaya karar vermiş bulunuyordum; hem de düzeltmenliğim şaha kalkmış, şurasını şöyle, burasını da böyle yap artık demelerime heyecanla, hattâ nerdeyse boynuma sarılasıya karşılıklar verdiydi. Sonuçta romanına "yayınlanabilir" damgası vurup çıktım. İnsanlık hali, yani işte erkeklik hali diyeyim bari...

Birlikte, açık havada, doğmakta olan aydedeye karşı bir akşam yemeğindeyiz. Şarap içmekteyiz. O akşam, hoşluğu büsbütün üstünde... Öyle ilk zamanlardakiler gibi paldır küldür, genç sekreterler benzeri, Türkçeyi su gibi İngilizce aksanıyla konuşmuyor sanki; aksanını düzeltmiş gibiyim, bu da kendimi beğenmeme yolaçmakta.

Baktım, şarabından bir yudum daha alıp yutkunduktan sonra gözlerimin içine, koyu yeşilinde ışıklar çaka çaka bakarken: "Gitgide seni ne kadar beğeniyorum bilemezsin, ah ne olur sözleştiğimiz gün ve saat gelsin artık, deyip duruyorum. Senin yanında olmaya canatıyorum. Fikirlerini dinlemek, yani işte, açıkça söyleyeyim, kitabım üstüne yaptığın son derece yararlı öneriler sayesinde inan ki kendimi sevmeye bile başladım."

Babası devlete bağlı bir komitenin üyelerindenmiş. Kartvizitini okuyan da pek birşey anlayamazmış, çünkü biraz uzuncana. Yalan yanlış söylemiş olmasaymış ama, hani şu İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ya da Kurulu diye bir daire var ya, bunun

Evrensel Planda Araştırma, İnceleme Komisyonu ya da Kurulu diye bir daire var ya, bunun evrensel planda araştırma, inceleme yapan bir bölümünden. Evrensel planda bir araştırma falan olunca sık sık şuralara buralara gidip gelip durmaktaymış. Bunun için yabancı ülkelerden birinde, canım işte anne-baba öyle denk getirip Uluslararası İlişkiler Merkezi'ndeki toplantılardan birine rastgetirip kendisinin orda doğmasını sağlamışlar. Nefis bir insan hakları savunucusu ve inanılmalıymış ki, son derece çekici bir kadın olan annesi, doğumunu oralarda yapabildiği için çok memnunmuş ve bundan ötürü, ah, şekeri eşinin boynuna sarılır sarılır, öper de öpermiş... Amaaa o daha ilkokulu bitirdi bitirmedi derken ayrılmışlar da bu cici kızcağız annesinde kalmış. Annesi de zaten aynı yolun yolcusu; çünkü eşiyle aynı üniversitede okumuşlar, ayrı yıllarda ama aynı yerden mezunlarmış. Annesi oraya *science politique* mi ne, öyle bir fakülte, yok yok canım, Politika ve Evrensel İlişkiler gibi bir bölümden işte... imiş. Herhalde şu büyük şehrimizin yani tarihî kentimizin müzelik üniversitesinde, ben de yanılmıyorsam, Cumhuriyet devletimizin nadir öngörülerinden biri olarak tarihi binanın kucağında açılmış bulunan Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Fakültesi ya da Bölümü demeye çalışmaktaydı. Yine anlayabildiğim kadar başka bir üniversitede "Sosyoloji" okumuş bulunanlara kollar açıktır tabii ki... Hepsi iyi ve hoşmuş da mezuniyet sonrası iş arayıp bulma çabalamalarında sevgili anneciğine düşe düşe işte şu İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu veya Kurulu dairesinin alt kademelerinden birinde bir sekreterlik kadrosu düşmüş... Eşinden ayrılık sonrası ise o da bu sefer Halkla İlişkiler Müdürlüğü mü, Bölümü mü neyse işte orda çalışmayı sürdürmüş. Böylecene işte ister istemez yine yok Başkanlık Sekreteri, yok İnsan Hakları Danışma Kurulu'ndaki bilmem kaçıncı Buluşup Danışma Raportörlüğü... Ku-

cağında veya elinde bir de kız çocuk, koş oraya gel buraya... Yok efendim yok, tam istifayı basıp çıkacakmış ki, işte şimdi bugünlerde olduğu gibi burda, dünyanın bu en güzel şehrinde iki yıllığına Vilâyet Nezdinde İletişim Dairesi'ne tayiniyle o memleket oraya, bu memleket şuraya diye uçak, tren, otobüs kovalamaktan kurtulmuşlar... Fakat burası da yabancı memleketlerin konsoloslukları, Evrensel İnsan Hakları Ofisleriyle dolu... Buluşup danışma, tanışıp görüşme toplantıları, çeşit çeşit etiketler altındaki akşamüstü kokteylleri, bu memleket zengin kültürlerle, nefis sanat eserleriyle dolu demeye ve dedirtmeye getirilen konserlere, resim galerilerine, her seferinde bir başka yörenin mutfağına ağırlık verilerek hazırlatılmış akşam yemeklerine koşuşturma! Hayatları bir "roman gibi" olan şu cici kızın annesi herşeye karşın güle oynaya koşturur, yani çalışır dururmuş ve sık sık, "Canım ciğerim benim, bak ne iyi, burda kendi evimiz var artık ve nihayet aynı şehrin cadde ve sokaklarındayız topu topu... Keşke iki değil dört yıllığına olsaydı burdaki şehir nezdindeki işim benim," dermiş. Hâlâ da öyleymiş, fakat dikkat efendim, baktım ki sahiden dört yıllığına yerleşikmişiz burda artık!..

Tam burda, sık sık yaptığı gibi muzipçe şöyle bir gözkırpıp: "Annem çok beceriklidir, tuttuğunu koparır," demiş bulunmakta.

İki, hattâ üç dil öğrenmiş de Türkçesi biraz hafif kalmış; işte sırf bunun için annesinin dört yıl süreyle memleketinin başşehrinden kat kat ileri bu şehrinde kalıp duracakken artık Dil ve Edebiyat Fakültesi'ne yazılıvermiş. Benim kitaplar üstündeki bilgime hayranmış. Böylece, "Gitgide seni ne kadar beğenmeye başladım, bilemezsin," demesiyle bitememiştir iş; yine o muzip gözkırpışıyla: "Hadigelevlenelim," demesiyle bitmiştir.

Evlenmeye karar verilmiş, evlerimize karşılıklı gelip gitmeler başlamıştır.

Doğrusu ben de onun, tarafıma evlenme teklif ettiği gece vakti, annesinin İnsan Hakları'ndaki makamlarını, memurluk derecelerini hızlı hızlı sayıp dökmesi sırasında bildiğim kadarına da şaşırmış, evliliğe "peki" demeden önce, babasının İnsan Hakları Komite Üyesi olması nedeniyle "kayınvalidem" olacak olan hanımın makam numarasını, yani işyerindeki titrini, açıkçası bu mekanizmayı iyi bilen avukat bir arkadaşımdan utanıp sıkılarak sorup soruşturmadım da değil. İşin güzel yanı, kızının pek de yanılmadığı, arada gözkırpıp dursa da, atmasyonluk etmediği, hemen hemen gerçeği özetlediği anlaşılmıştır. Evrensel İnsan Hakları İnceleme Komisyonu "makamı" biraz takılıp durup tarife kalkıştıysa da sonuçta "Vilayet İletişim Danışmanı" diye takdis eylenmiştir. Hemencecik buraya o yakın arkadaşımın bana şöyle usulcana şu bilgiyi vermiş olduğunu da eklemeliyim: Çok çalışkan olan bu kadının estirdiği havadan ötürü mü nedense herkes kendisinden "Evrensel Kokteylci" diye bahsedermiş. Nerdeyse lâkabı olmuş bu koşturak kadıncağızın: Evrensel Kokteylci.

İyi hoş da evleneceğim kız, annesini benim eve ilk getirişinde hanımın nerdeyse bir çığlık atar gibi: "Aaay ne biçim yer burası, sahaf dükkânı mı, kâğıt, mukavva, eski püsküler deposu mu bu böyle çatı katları gibi!" deyişi, hep öyle bağıra çağıra tehdit tonuyla konuşması, ardından da kocaman bir kahkaha atışı unutulur gibi değil. Üstelik ben de aldığım o ölçüleri henüz bir marangoza kadar giderek ısmarlamış bile değilim. Kokteylci hanıma: "Yok yok, kitaplıklar yapılmakta, çoktan ısmarlamış bulunmaktayım," deyip durmaktaydım.

Zaten bizimle oturacak değilmiş. Evini hep kendisi kendi keyfine göre düzenler, ancak öyle otururmuş kaldığı, kalacağı yerlerde. Herşey herkesin kendi atmosferine göreymiş de, kızı bakalım ne gibi yeni heyecanlar tadacakmış şu kargaşa, şu dörtines* sağ üstünde yıldız, en altta solda aynı küçük yıldız, ortasında. Kısacası ister istemez hem otobüs durağındaki yaşlı hanımın en büyük derdi olan şu marangoz meselesine dönüp gelmiş bulunmaktaydım hem de ölçüler mölçüler cebimde gidip marangozun birine başvurmuş bulunmaktayım.

Gerçi zaten yaşlı hanım bana otobüs durağında marangoz derdini dökerken bile satır be satır kitaplarımın, dosyalarımın perişan hali geçmekteydi aklımdan da, yani işte, ister istemez çağrışımlar fasilesi... Bak işte şimdi önünde gözden geçirilerek, düzeltilerek yayına hazırlanacak bir kitapta geçseydi "fasile" diye, kendini tutamaz, bu kelimenin sağ üst başına minik bir yıldız kondurup sayfanın altına bir çizgi çizip onun da sol yanına aynı yıldızı kondurarak "familya" diye yazardın yaaa, yürü git bakalım.

Delirdin mi nedir, hemen şimdi böyle bir şey yapıp geçmişsin bile! Bir baksana bu sayfanın altına salak! Çiz şunu. Karala. Yok et. Hadi canım, dursun varsın; böylesi daha iyi... çok daha samimiiii... Öyle yaaa, sen zaten şu senin, diyeceğim tam kendinin marangozluk faslına atlamış bulunmaktasın.

Nikâh tarihi falan tespit edilmeden önce şehrin bir köşesinde ustalığını yakından bildiğim marangoz ustasına koşup derdime bir çare bulmasını istemişimdir. Yakından bildiğim dedimse de, baktım aradan yıllar geçmiş, onun yerini bilmediğim, tanımadığım başka bir usta almıştır. Eh artık marangozhaneyse maran-

* (İng.) *Dirtiness*: Pislik, kirlilik.

gozhane, ustaysa usta; ben de o arada evleneceğim ve sözlümün benim şu resim kataloglarından yaptığım köşe masalarına bakıp neşeyle el çırparak havalara sıçrayıp durmalarından memnunluk duymaktayım ve üstelik allahtan duvarlara asıp yapıştırdığım şuna buna pek aldırdığı yok; sadece benim ince dikdörtgen bir duvara sırayla astığım uluslararası hayvan maskları dikkatini çekmiş: (Hoş zaten kim olursa olsun çekmeyecek gibi değil ki, oldum bittim benim tek koleksiyonumdur bunlar.) "Ah bitanecik canım şekerim benim, ne olur bunlar böylece hep burda dursun, bayıldım," demiş bulunmakta. Bu arada yeni marangoz ustası kendisi de kendi elleriyle istediğim yerlerde yapılacak dolap ve rafların enini boyunu ölçmeye gelmiştir, daha ne? Şu ustanın adını da bir türlü aklımda tutamamışımdır; Muaassır mı, Muhabbet mi, Mufassal mı, Mutassavvıf mı, böyle bir şey. Kırk yaşlarında kadar var. Tombulcanaysa da altında kot ve üstünde tertemiz bir gömlekle içeri girmiş, duvarlara bakınmaya başlamıştır. Nedense sol kolu hep arkasında, belinin üstünde, ben de, aman sakın ha, beli falan ağrıyor olmasa bari, demekteyim kendi kendime, o ise birden gülerek: "Vaay benim dostum, bir tanecik arkadaşım, demek bu evde de benim gibi seni dost sayan biri varmış! Ne güzel şey, ne güzel!" demekte öteki elini kalçasına vura vura... "Üstünde resmin olmasaydı da, altındaki yazıdan tanırdım seni..."

Şaşkınım. Çünkü üstteki fotoğrafla alttaki şiir dizeleri aynı kimsenin değil. Marangoz ustası bana dönmüş neş'e içinde duvardakini göstererek: "O benim yakın dostumdur. Sık görüşür buluşuruz. İçimden, şunu bir arasam diye geçip durmaktaydı da, şu hale bakın kendisi yüzüyle sözüyle burda karşıma çıkıvermesin mi," demekteydi.

Ne yalan söyliyeyim bu yeni marangoz ustası beni baştan sona fethetmiş bulunuyordu:

Halkımız şu, halkımız bu deyip geçmekteyiz ama, bir marangozcuk bile, ya fotoğraftaki yazarı ya da dizeleri bir kâğıda yazılarak duvara asılmış şairimizi tanımakta!

O ân içinde patlayıveren heyecanı bir gören olsaydı ahh!.. Olsaydı, öyle mi? Popülistliğin tutmasın diye sayıklayıp dururken popülistliğin tuttu bile.....

Mecburdum.

Marangoz duvardaki/lere sarılamadığı için benim elime koluma sarılıp durmakta: El sıkıştık, kaporasını ödedim, bu sefer de kucaklaşa kucaklaşa eşyaların teslim edileceği zamanı kavilledik gitti. Yalnıız aklımı bir şey karıştırmakta. Yazarla şairi neden birbirine karıştırdı acaba? Fotoğraftaki sakallı bıyıklı elli yaşlarında bir yazar, hattâ fotoğrafını kendisi imzalayıp vermişti bana, ben de eve gelip gidiyor, ayıp olmasın diye çerçeveletip oraya asıvermiştim. Şairin ise duvara seloteyple yapıştırılmış kalınca siyah bir kâğıdın üstünde kendi elyazısıyla ve açık sarı acayip bir kalemle yazdığı şu dizeleri söz konusu:

Ben hiçbir akşam yatmadım ya
Bir akşam yatacağım
Sabahı naaA kalkacağım
O zaman bakacağım
Ulan bu niye hâlâ kalkmadı diye
Kalkıp onu arayacağım.

Altında otuz dört yıl önceki bir tarih.

*

Yazar ve şairsever marangozumuz çocukkenden tanımıyor ya bunları? Canım demek ki eskilerden de bilip tanıdıkları vardır kitaplardan falan. Düşünsene, biri ya da ötekiyle "görüşüp konuşup duruyordum ya da duruyorduk," dedi durdu marangozumuz... Canım sana ne, artık evlilik üstü, ısmarladık gittik bile rafları dolapları. Yani işte, evlilik akdini yapana kadar aldığı ölçülere göre halleder çıkar ya şu işi, sen ona bak...

Derin bir nefes almış bulunuyordum.

Ne günlerdi ama... Üniversiteyi bitirip askerliğimi yaptıktan sonra hayatımın ilk büyük dönüm noktası. Hiç de evlilik falan hayal ettiğim yoktu. Bu hoş kız üniversitedeki arkadaşlarımdan epey farklı geldi bana, ayrıca annesinin pek coşkulu girişimleriyle evlilik çarçabuk oldu bitti. O iş kolay oldu ama, kitapların rafları dolaplarıyla birleşmesi bir türlü olup bitemedi.

Eşim diyeyim artık, eşimin benim evin darıma dağınıklığına pek de aldırdığı yok; ayaklarına dolaşan gazete ve dergileri bir tekmeyle iteleyerek kendine geçecek yer açmakta. Fakat annesi.....

Boşver, onu hiç kaydetme şimdilerde artık buraya. Kızıyla iyiyiz; seni okşayıp durmakta; aydınlık kafama, kitap bilgilerime, kitabındaki imlâ yanlışlarını "düzeltivermeme" tapınmakta... Eh ben de artık yeni evli bir ev erkeğiyim ya, hem sabahları hem geceleri işime, okunup düzeltilecek kitaplarıma ve bekleşen dosyalara yumulup durma imkânım nerdeyse ortadan kalkmış bulunuyor; eve fazladan pastalar, çiçekler, Fransız malı sodalar, uzun baget ekmekler bir de sevgilimin pek sevdiği çilekli dondurmalar-

dan taşımaktayım; haa sahi, TV seyrederken ise patlatılmış mısır atıştıracağız. Nasıl o kadar incecik kalabiliyor, hayret!

Sabahları çok geç kalkıyor; ilk zamanlar nezaketle bekledim, yavaş yavaş kahvaltı masasına, "Günaydın canım, işe gitmeliyim," gibilerden bir not bırakıp çıkmaya başladım. İşim saatli falan değilse de, geç kalkması bir yana, banyoya şöyle böyle bir şeyler diyerek girip çıkması, giyinip kuşanması, süslenmesi öyle uzun sürmekte ki, üstelik o arada hiç bilmediğim tanımadığım insanlar üstüne döktüğü dertleri yok mu, eh ben de artık elbette... Sen de elbette öyle yaparım, deyip durma. Akşamüstleri aceleyle eve döndüğünde ne olmakta peki? Yaz hadi hadi yaz, ıkınıp durma iyi ve dürüst, fedakâr ve vefakâr koca!.. (Aslî sırrını nah da şuranda saklayarak boş-ver geç bunlara.)

Annesi "sürpüntü dolu pis ev"e pek gelip gitmese de, kızı hem öğlenleri hem akşamüstleri anneciğine sıklıkla gidip gelip durmakta... Söylediği gibi bu bilişip ilişip ve danışma ofisinin yabancı kokteylleri, konferansları, yemekli kültür "işlem"leri hiç eksik olmamakta. Bunun böyle olduğunu, olması gerektiğini de bilmez değildim ama, kayınvalidenin mecbur kalma halleri fazlasından da fazla. Kızı da yanında. Eşim bana sarılarak, öpüp koklayarak önce annesinin "mecburi"lerine katılacağı gün ve saatleri bildirmekte, o zamanlar gelince de giyinip kuşanıp, yok denecek kadar az makyajla çıkıp gitmekte...

Hadi canım, ne demeye getiriyorsun, onu ilk tanıdığında da öyleydi o, giyinip kuşanması bir tuhaf olsa da yüzü taptaze bir sadelikteydi; sadelikte yani ve kendisinin cazip yanı da bu zaten diye geçmektedir içinden. Tamam da, öğle vakitleri ne yapmakta bu annesinin işyerinde? Anneciğimize sorulursa: Aa artık aşkol-

sunmuş, kendisi zaten iş sahibi biriymiş, canının içi kızı ise hem dersine gider, hem de öğle yemeğini kendileriyle birlikte aradan çıkarırsa asıl benim için iyi bir şey olmaz mıymış; hiç değilse işimden gücümden kalmazmışım.

Öyle herşeyi anlar bilir, öyle havadan bakar bir hali var ki, buna rağmen: "Peki hanımefendi, siz kendiniz de iş kadınısınız, kabulümdür, hem de nasıl; fakat acaba kızınız ve diğerleriyle birlikte buluştuğunuzda kendiniz işinizden gücünüzden olmuyor musunuz?" diye sormak becerisi gösterdimse de, o ünlü kahkahalarını atı atıvermiştir: "Aa ilahii my dearest son-in-law,* yemek saatimizi de devlete armağan edecek değiliz herhalde! Statü demek, mecburî yemek demektir akıllım benim!" İçimden ezber yaparmışım gibi geçip durmakta: *Evrensel İnsan Haklarının Korunup Kollanması Ofisi'ndesin unutma: Bal tutan parmağını yalar...* Bir seferinde beni çalışma odasında bir kahve içmeye çağırmıştı. İnsan haklarına karşı hassasiyetim beni İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu'ndaki maddeleri günübirlik hayatımızda olup bitenlerle tokuşturmadan duramamaya itmiştir ve zaten muhafazakârların başucu kitabı Kur'an-ı Kerim hukuknâmesi ne ise, benim hep elaltında tuttuğum başucu kitaplarımdan ötekisi de devletimizin Yeni/Anayasa Hukuknamesi eşliğindeki İnsan Hakları Mevzuatı'dır. Hele bu başvuru hazinem, yani Evrensel İnsan Hakları Beyannâmesi devletimiz tarafından kabullenilmiştir kabullenilmesine de, maddelerinin çoğu Anayasa hukukuyla bir türlü uyum sağlayamamaktadır. İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ayak uydurulsun derken bu askerî darbeden askerî darbeye berikine ya dar ya da bol gelmekte ve en kestirmeden İnsan Hakları Mevzuatı değişimden değişime yuvarlanıp gitmektedir; oysa ben

* (İng.) Benim sevgili damadım.

asıl kendi "kişisel" hukukum tarafından güven altında bulunmak istiyorum canım. Hele ya "yasak" ya bütünüyle "özgür" yayınların "istihbarat"ı iktidar zihniyetlerinden önce içinde çalıştığım yayınevinin hakkını ve hukukunu korumak "görevi" ilk adımda benim gibi editörlere lütfedilmiş bulunduğu için... Kafalarda dikkat dikkat dikkat!.. zilleri çalınıp durmaktayken gel de özgürcene hakla şunları... Hangi yazar dili kötü, yanlış yunluşlarla dolu olduğu için içeri tıkılmıştır canım! Gel de Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ndeki maddelere sıklıkla başvurma ihtiyacı duyma. Gerçi hukukun da hukukî mekanizması mevcuttur ve bende takıntı haline gelmiş şeyler yargı organlarıyla avukatların görevi dâhilindedir ama onlar da insan canım, onların da, insanlık hakları yok mudur? Haa öyle dürüstçe bir işleme sıvanmayagörsünler, yıllarca kendilerini bile koruyamaz hallere düşmektedirler.

Bu maddeyi uzatma artık, kes. Gerçi sen kesmesine çoktan kesmişsindir de hayat sürüp gitmekte, hem de aynı nakaratlarla.....

Bütün bu takıntılarım nedeniyle kalkıp gittim, iletişimci kayınvalidemin çalışma odasına. Mis gibi. Pırıl pırıl. Masif möbleler âdeta fısıldamakta, "Kalite buna denir işte!" diye.... Güven altındayım. Gayet zarif bir şekilde karşılandım; zile basıldı, içeri giren bir delikanlıya kahvelerimiz benim isteğime göre sade olarak ısmarlandı. Fakat, şimdi artık tam bu noktada açıklamam ayıp kaçmasın ama, gözlerimi çalışma masasının arkasındaki duvarda sağlı sollu asılmış iki levhadan ayıramamaktayım: Soldaki: İnsanın istibdat ve baskıya karşı son çare olarak ayaklanmaya mecbur kalmaması için insan haklarının bir hukuk rejimiyle korunması esaslı bir zarurettir. Alta iniyoruz, Bkz. gibi kırmızıyla: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi.

Editörlüğüm ayaklanmış, guguk kuşu gibi: "Aa, 'istibdat, zaruret ve evrensel'le bildirge, hay allah şu bizim dilimizin zenginliği en fazla hukuk dilinden bellidir, değil mi?" deyivermişim. İyi oldu, sayende bu ziyaret muziplikle dolup taştı yani... Dürtükle bakalım, dürtükle...

Eh o zaman sağdakine bir gözatayım izninizle: Etnik ve dinsel azınlıklar ile dil azınlıklarının bulunduğu devletlerde bu azınlıklardan olan kişilerin gruplarındaki öteki üyelerle birlikte topluluk olarak kendi kültürlerinden yararlanmak, kendi dinlerini açıklamak ve uygulamak ya da kendi dillerini kullanmak hakları yadsınamaz. Yani bütün bu haklar mevcuttur ve dokunulamazdır...

Altında yine Bkz. gibi ve kırmızıyla: Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi. 16 Aralık 1966. (Sil geç bunu.)

Dönüp uluslararası iletişimle görevli "kadın"dan kişiye baktım: Dudakları kızınkinden daha da çocuksu bir esintiyle bükülmüş: "Bu sözleşmeyi gide gele, toplana ede biz de imzalamış bulunuyoruz, yani bağımlı devletlerden biriyiz; herhalde bunu zaten biliyorsundur. Bütün maddeleri okuya ede, insan hakları konusunda en başat olan bu kararları odamın duvarına seçtim. Zaten sözleşmenin uyulması gereken yüzlerce maddesi mevcut ama Millet Meclisimizde iki kadın milletvekili var ki, işte özellikle onların gözüne gözüne sokmak için astım onu oraya, çünkü ikide bir buraya damlayarak başımı şişirip durmaktalar. Örtülü mörtülü kadınlarımız var ya, işte onlar buraya, bütün devlet dairelerine girip çıkmasınlar diye çoook gayret göstermeliymişiz. Farkındasındır değerli damadım, belki gözden kaçırılıyor ya da görmezden geliniyor, ama bunlardan biri alenen mahalle noterine girmek üzereyken eşikte onu göğüsleyip: 'Soyun soyun hadi, göreyim

boyunu bosunu lanet olasıcaaa!' diye tartaklamaya, üstündekileri yırtıp çıkarmaya kalkışmıştır; ben bunu gözlerimle görmüşümdür inan!.. Kişisel haklarımızmış, sevsinler. Kadının en büyük düşmanı bunun gibi kadınlardır. Bunların yanında kadın erkek, eşitlikmeşitlik hokkabazlıkları solda sıfır kalır!.. Otur şöyle otur, yahu bu arada kahvenin hakkını veremedik gitti; soğudu... Kahve çay hizmetlerini yapan delikanlımı boşuna yormuş olduk..."

Benim de kişisel hakkımı sahiplenmemin tutacağı tuttu, kahvemi bir yudumda içip bitirdim, fincanı fal için tersine çevirip kondurdum: "Ben kahvenin soğumuşunu pek severim, hem de tortusu güzelcene birikmiş olur. Umarım sizin de kahve falına bakmak gibi bir merakınız vardır." "Aaa, bak, yok işte olmadı. Kahve falına bakarım da, baktırırım da ama emeklilikleri yaklaşırken orduevlerinin birer köşesinde kendilerine lütfedilmiş koltuklarda vatan kurtarıcılarımızın yaptıkları gibi değil. Oraları ordueviyse orduevidir, huzurevleri değil ki bunlar, değil mi ama? Gitsinler evlerinde baksınlar fallarına, resim mesim yapacaklarsa yazlıklarında yapsınlar; her yanda bahçeli mahçeli bir sürü yerleri var zaten, yok mu ha, yok mu?.." Ardından o ünlü kahkahası, benim de nasılsa müthiş incelikli "kih kih kih"lerim. Cici kızımın "iş kadını" halinin tadına da böylece bakmış bulunmaktayım.

Aslında Cumhuriyet Meclisimiz'deki Prof. Dr.dan kadın milletvekilimizin yaptığından âlâsına ben de tanık olmuşumdur da, buralarda yarışa girişmenin finali yoktur....

O günlerden birinde şair ve yazardan dostları olan marangozumdan bir haber gelmiştir. Hah işte, şu kitaplar güzel güzel bir toplansın, dizim dizim sıralansın da benim de ne biçim bir kişi olduğumu görsün şu basbayağı kendine mahsus hak hukuk iletişimcisi kadınımız.

Marangozum beni işyerimin telefonundan aramıştır. Randevu almak isteyecektir tabii... Zaten öyleymiş.

"Hocam, rafları, dolapları ölçülerine göre kestik biçtik; birkaç parçasını getirip size hem ahşap evsafını göstermek hem de tam yerine oturup oturmadıklarını şöyle bir prova etmek istiyoruz. Ne zaman gelelim hocam?" diyor. Ev halimi, iş halimi, "Evrensel Kokteylci" hanımımızla hâl-i pür-melâlimi ölçüp biçerek bir gün ve saatte kavilleştik. İyi iyi. Demek işe başlanmış. Hem de ne güzel düşünmüşler malzemenin rengini, kalitesini falan göstermeyi. Fakat zaten kesip biçmişler, beğenmezsen ne olacak peki?

Yine lüzumsuz yere düşünecek bir şey buldun; ayakaltındakiler, yatakaltındakiler, mutfaktakiler, giriş kapısının ordakiler derlensin toparlansın da ne olursa olsun aaa! Eşinin anneciğinin dilinden kurtul hiç değilse, deyip durmaktayım yine için için. Tam şimdi aklıma geliverdi: Babam küfredebilen biri değildi. Bir gün çok ama çok öfkelendiği bir milletvekiliyle tartışırken içinden içinden basmış küfrü basmış küfrü adamın yüzüne karşı, diye anlatmıştır ciddi ciddi, bizde de kahkahalar ayyuka çıkmıştır...

Sustum. Geçiyorum bunları.

Şair ve yazarsever marangozumla randevum:

Önden ayarladığım gibi, evde tek başına marangozu beklemekteyim alet edavatlarıyla birlikte. Sözleştiğimiz gün ve saat gelip geçti, gelen giden olmamıştır. Bunların işyerlerine telefon etmek mecburiyeti doğmuştur haliyle de, karşıma hiç tanımadığım bir adam çıkıp: "Haaa o mu, o benim kardeşimdir; size diye çıkmıştı, gelmedi mi? Haa, ne? Gelmedi, öyle mi? Allah allah!.. Dur bakalım hele, ne olmuş olabilir, haaa sahiii, bizde istediğiniz ev-

safta menteşeler, kapı tokmakları falan hazırda yoktur tabii, sakın aklına esip de onları aramaya çıkıp gitmiş olmasın? Durun bakalım... Hele dur bakalım... Haaa ne? Belli mi? Ne zaman mı? Haa dur bakalım hele..." deyip durmuştur. Aradan iki-üç gün geçmiş, ben de durup durmakta olmuşumdur. Üstelik o aralık bir de giyinip kuşanıp eşimin kolu kolumda bilmem ne devletinin bilmem ne kokteyline gidip gelmişimdir, ya marangoz gelip gittiyse şimdi, diye içim içimi yiyerek... Ortalıkta resmî davranışlar, bu arada "anne"nin yerli yabancı komite üyeleri, kurul sekreterleri, genel iletişim ve kültür ataşeliklerine, onların eşlerine falan: "İşte bu benim akıllı, çok kültürlü damadım; kendisinin başı büyük bir yayıneviyle müthiş bir şekilde derttedir, kızımla yanyana ilk defa buluşuluyor burda, düşünün. Asıl yayınladığı eserleri açıklayabilmeli ki şimdi artık burda olamaz tabii vb'leriyle öyle bir tanıtışı oldu ki -hepsi yarım buçuk yerli, yarım buçuk yabancı- tınlamalarla ensem tutulmaya başlamıştır. Bu arada eşim de sırtıma pıt pıt vurarak elime bir kadeh tutuşturmuş bulunmakta. Hissetmedim değil, takdirle karşılanmaktayız. Giderayak bir komite üyeliği sekreterinin kızı olan eşim, sevgilim, bitanem diyerek bir de beni, uzunca boylu, sarışın, yüzünden tebessümü eksik olmayan biriyle tanıştırdı. Bilmem hangi yabancı ülkenin İnsan Hakları Danışma Kurulu Ofisi'ne bağlı bir sosyal yani kültürel danışmanıymış; müzikten, resimden, mimariden yana bilmediği yokmuş. Eh ona karşı benim de artık eski bir komite üyesi babanın kızı olmuş olan tarafından "büyük bir yayınevi sahibi" yapılıp çıkmam gerekli görülmüştür.

O günleri yazarken hep kötümser şeyler gelmekte aklıma. Oysa pekâlâ işte hayat rengârenk akıp gitmekte... Eşimle annesinden de bana zamanlar artıp durmakta. Daha ne olsun. Eski alışkanlıklarım o kadar da tarihe gömülmüş değil. Bütün mesele,

hâlâ daha şu marangoz işi. Telefonlarım hep bir mazeretle, yakında makında diye diye boşa çıkarılmış, bir akşamüstü, bu sefer eşim nasılsa benimleyken kapımız çalınmış; gidip açmışızdır. Alacakaranlıkta karşımda şair ve yazardan dostları olan marangoz. İki büklüm olmuş, terli terli yüzünü ellerime de süre süre öpmeye kalkıyor; "Hocam, hocam, affedin, bütün mesele o abim olacak cahilin tekinde," gibi bir şeyler mırıldanmakta. Eşim antrenin lâmbasını yakıp "Buyrun şuraya bir oturun hele," demesin mi? Marangoz anlatıyor; dinliyorum: Meğer o gelemedikleri gün, polisin kapılarına dayanıp bilmem nereye olan borçlarını ödemelerini, yoksa dükkânlarını mühürleyeceklerini mi ne söylediği günmüş. "Hakkaten abicim, biz sizden sağolun varolun aldığımız avansı borcumuz yerine sizin kerestelerinize yatırmıştık; eşten dosttan, başka bir yerden bulup buluştururuz, diyerekten oraya koşarım yok, bankaya koşarım, olamaz; dükkân mühürlendi. Malzemeniz içeride kalakaldı. Hani, eğer mümkünse diyeceğim, şu kadar bir şey lâzım, acilen lâzım da hocam benim, lütfedip kurtarın beni canım abicim.."

Ağlamaklı durumda. Eşim de bütün çıtıpıtılığıyla: "Aa yapmayın, etmeyin, ölmediniz ya, gidin başka bir kapıyı daha çalın; çaresini bulun da yapın şu bizim işimizi," deyip durmaktadır. Biri "bostaan" diye tutturmuş, öteki, "ekmek ver" demeye getirmekte... Üstelik o ara, bir de boyun bükerek kulağıma fısıldamakta: "Canımın içi, veriver şunu, gitsin. Olan olmuş zaten. Yazık valla..."

Evde, yanımda o kadar *money* var mı bakalım? Ona ne tabii. Ben bir yayınevi sahibi değil miymişim zaten?

Ya bir de mirasyedi olduğumu bilse... O da büsbütün ayrı hikâye yaaa, neyse...

Marangozum meğer şair ve yazar dostlarına kadar da koşmuş. Birini bile bulamamış, yoksa evvelallah verir geçerlermiş verilecek şeyi...

Artık büsbütün ipin ucunu kaçırmıştır. Bir kere şair dostu çoktan ölmüştü, bilip duruyordum. Yaşlı yazar da yıllardır güney kıyılarından birindeki bir köyde yaşamakta. "Peki sen bunları bile bile ne diye marangoza inanmış gibi davrandın salak," diye geçmemiş değildir içimden de, onun beni ancak bu yoldan kıstırabileceğini hissetmesi başlıbaşına bir sezgi mucizesi değil mi?

Borç parasını, benim kendisine borcummuş gibi alıp gitmiştir.

Rastlantı + Çağrışım + Sezgi = Yaşamak

Ben hâlâ daha bunların raf ve dolapları yapıp geleceklerini hafifçene umarken bu sefer bir sabah vakti kapı çalınmış, ben de açıp bakmışımdır.. Karşımda tertemiz kılıkta, düzgünce bir adam: "Affedersiniz beyefendi, İnsan Hakları İnceleme Dairesi'nden geliyorum, eşinizin annesi tarafından gönderildim. Sanırım kitaplık dolap gibi bazı ihtiyaçlarınız varmış da..."

Nedense hiç şaşırmamışımdır. İçeri almış, kendisine bir de çay ikram etmişimdir. Efendi efendi oturup efendi efendi konuştuk ve anlaştık. Tam biz böyle alıp verirken eşim pijamasıyla esneyerek çıkıp geldi: "Aaa siz misiniz, geldiniz mi? Hay allah uyuyakalmışım," demiştir sanki ilk defaymış gibi ve her zamanki çıtıpıtılı hoş haliyle. Misafirimiz usulca yerinden kalkıp geri oturmuştur: "Anneniz hanımefendi göndermişlerdi de..."

Meğer eşim geçmişte, bir akşamüstü bulduğum marangozla olup biteni annesine anlatmış da, annesi de hemen yardımımıza koşmak isteyip böyle bir çare bulmuş da, kızından bunu bana anlatmasını istemiş de, o da unutup gitmiş de... Öyle ya, tam bu sabah

için sözleşilmişti; yani işte de "canımın içi"sini eksik etmeden misafirimizin mükemmel bir mobilya atölyesi olduğunu açıklamıştır. Annesi zaten evlerinin neyi var, neyi yoksa, hep orda yaptırmış ve yaptırmakta. Çünkü Komite'nin burdaki bütün kontratlı işlerini de orası yapmaktadır. "O kadar tanıdık bildik var; başımıza gelenleri anneme anlatınca öyle bir kızdı ki, anlatamam. Koşup yanına gelecekti nerdeyse. Zor tuttum inan ki"leri falan, derken: Bana gelen bu yakın tanıdık atölye sahibiyle ölçüymüş, şuymuş buymuşlar üstüne toptan anlaştık, hepsi olup bittikten sonra ödenmek üzere hem de daha ucuzundan şu kadarına anlaştık, el sıkıştık, gitti. Eh ne de olsa hanımefendinin hatırı varmış; indirim yapmış. Demek ki evrenselci hak hukukçusu diye tanınması, sekreter hanımefendi diye bahsedilişi bu şehre ait yaratılar....

Evde inşaat başladı; eşim de enfes bir düşüncelilikle ayakaltında dolaşıp durmamak için annesiyle birlikte yurtdışında bir yere gitti. Benim çıtıpıtım giderken sarılıştık, öpüştük de öpüştük, bu arada kendisi, o hoş gözkırpışıyla: "Annemin ne güzel bir evlilik hediyesi oldu bu," demiştir hattâ. Gülüştük de gülüştük.

Gerçekten de hem işime gidip gelmiş, hem de geceleri okuyup yazmışımdır; bir tek, hoş eşimin beni öpüp koklamaları eksik olmak üzere raflar dolaplar mis gibi yerli yerini bulmuştur. İşin bana düşen en yorucu yanı en ağır kitapları, dosyaları, şunları bunları bir kütüphaneci gibi eşleyip sıralayarak mahirane yerleştirmek oldu. Bu arada pekâlâ çoktandır dönüp bakmadığım ne kadar gazete dergi varsa onları da kapı önüne çıkardım, inşaat pardon mobilya atölyesi de bunları uygun yerlere ulaştırmak üzere alıp götürdü.

Benim ev bir eve benzemiştir. Eşimin anneciğinin dönüşünde söylediği gibi, ben hâlâ yeni hayatımın yabancısıyım. Aradığım bir kitabı, bir dosyayı bulmakta zorlanmaktayım. Ne iş...

Bunlardan birini aranırken hep eşimle birlikteyiz. O büyük bir hevesle: "Canımın içi, bunu mu arıyordun, yoksa bak bakalım bu mu? Hay allah, tüüh! Dur sen, ben şunu bulacağım," deyip durmakta cıvıl cıvıl. Bu aranışlar arasında bir ara aklına gelivermiştir: "Aa sahii, benim roman dosyasından ne haber, hani bana yayınlanacak demiştin de?"

Dizgiye verilmişti ama ben ona bir sürpriz yapmayı tasarlıyor, bilmiyora getiriyordum.

Akşam ve geceleri eskisi kadar sık dışarı çıkmıyor; arada bir "fakülteme" diye gidip geliyor; sık olmamakla beraber yayınevine şöyle bir uğrayıp gözlerini merakla etrafta gezdiriyor da, güleceğim gelmektedir.

Geceleri başbaşayız. Punduna getirip kitabını yine sormuştur bir seferinde. Ben de, kapak meselesi var; en önemli, en zor iş budur, grafikçi bir tane getirip gösterdi, beğenmedim, gibilerden bir şeyler söylemekteyim.

Bir akşam, başbaşa oturup konuşurken, kendisi de bana bazı Arapça Farsçadan dönme kelimelerin anlamını sorup dururken, ayrıca virgüllerin, iki nokta üstüstelerin, yanyana üç noktaların nerelere niçin konulacağını eşelemeye girişmişken içimden oflayıp puflamalar belirmeye başlamış, tam kendisi gibi punduna getirip: "Hay allah, bak bak şimdi aklıma geldi; yani işte kitabının kapağı için... Koş şurdan geçenlerde bana göstermeye çalıştığın çocukluk fotoğraflarını al gel; iyi bir fikir, koş hadi, çok iyi fikir," der demez fırladı.

Kırlık bir yerde, başında hasır şapkasıyla tek başına dikilip durduğu fotoğrafı seçtim. Onu ve fotoğrafları çalışma masama sürüklerken, işte şunu ne yapıp edeceğimizi hayalen tasvir edip durmuşumdur. Bir kolunu boynuma atmış, ne yapıp ettiğime

bakmakta, arasıra da, yok, öyle olmasın, şöyle olsun demektedir. Düz bir kâğıda fotoğrafın kopyasını ince uçlu yeşil bir kalemle çıkarmışımdır, ancak başka renkleri kalemlerle hasır şapka ve kırlık yerde dimdik duran ağaçların yaprakları dâhil, çizgilerle falan hasır şapkayı rüzgâr uçurmuşmuş gibi yapmış, bu arada beş-altı yaşlarındaki kızın büzgülü etekliğinin uçları da uçuşmakta, çocuk ise müthiş hüzünlü, hattâ yüzünde ağlamaklı bir ifadeyle, yani işte anlamlı anlamlı hasır şapkasına bakıp durmaktadır.

Kolu boynumdaki çıtıpıtım, kapak kızının o kadar yapayalnız ve yüzünün böyle kederli olmasını istememiştir, fakat bunun okuru kitaba çekmek için iyi bir yol olduğunu öyle bir anlatış anlatmışımdır ki, bana kendini bütünüyle vermiştir.

Yatakta yanyana oturmaktayız. Yurtdışından dönüşlerinde ben ona ısrarla yiyip içtiğin senin olsun, gezip gördüklerini anlat bana gibi şeyler sual eylememiş, o da boynuma sımsıkı sarılıp durmakla yetinmişti. İşte o hevesle birlikte yatıp kalktığımız gece, yatakta neşeli neşeli otururken cıvıl cıvıl anlatmaya başlamaz mı? Yaa beni sahiden özlemişmiş meğer. Dışardayken hiç de böyle olacağını sanmamıştı; oh zaten hele annesinin o bitmez tükenmez, çok da uzun süren toplantıları yok mu, resmen cansıkıntısı. Aaa sahi, bak unutmuşmuş, hani o birlikte gittiğimiz "kadın haklarını inceleme" kokteylinde benimle tanıştırdığı iletişimci danışman sıfatındaki kedi gibi gülümseyip duran adam varmış ya, hiç sormamalıymışım. Meğer o da biricik annesiyle aynı resmî toplantıdaymış, fakat o anneciği kadar yüklü değilmiş, bu da kendisi için büyük bir şansmış meğer. Adamın oralarda bilmediği yokmuş. Ayrıca, şaşıracakmışım ama enayi sandığımız bu genç adam muzip biriymiş meğer; çok zeki ve alaycının teki (İMİŞ).

Şaşırmasına şaşırdım da, bu sosyal danışmanın alaycı, muzip biri çıkışına falan değil de bunun niye sevişmemizin hemen ardından aklına estiğine.....

Kültür İletişimcisi danışmanının, bulundukları yer kadar bambaşka memleketlerde de müzeler, konser salonları, orkestra şefleri, en tarihî lokanta ve kahvelere kadar -dinlemeliyim bunları mutlaka- say say bilmediği şey yokmuş... Hele onlar birlikte gittikleri yerde kiliseleri, parkları, müzelerdeki heykelleri falan yanyana dolaşıp durmuşlar ya, hele bir seferinde bir kilisenin önünde, basamaklardan birinde oturan kara çarşafa sarınmış bir kadının resmini öyle bir çekiş çekmiş ki, gülmekten kırılırmışım. Bir de oraları eskiden kontluklar, şövalyelikler yerleri imiş de, bir kontun en genç, en güzel kızlarından biri şato bahçıvanının oğluna âşık oluvermesin miiii? Üstelik ağaçların arasında, çimlik çiçekliklerde gizli gizli öpüşüp koklaşmaktalar. Kont meseleyi sezinlemiş, fena halde kuşkular içindeymiş; dinle, dinle bak hele, yanımdaki mihmandarım tam burda kontun bahçıvanın şööyle tepeden tepeden konuşmasını sanki tam da kontmuş gibi aksanını bile kullanarak öyle bir taklit etti, bir taklit etti ki, gel de gülmekten düşeyazma!.."

Canımın içi sahiden de bayılır gibi olmuş. Artık gülmekten mi, yorgunluktan mı pek bilemiyormuş ama kültürel zenginliği pek bol adamımız allahtan hemen kendisinin beline sarılarak yerlere serili kalmasını önleyivermişmiş de, kibarlık işte tam buna denirmiş. Benim de artık sırlar dolu bu serüveni yalayıp yutmaktan şurama gelmiştir, onu göğsünden itip sırtüstü yatağa deviriverdim, hem de: "Pekii seni belinden tuta tuta böyle bir yere uzatarak dinlenmeni de halletmedi mi bu kibar herif?" diyerekten. Yüzüme mel mel bakmaktadır ve: "Yaa, hadi ordan, yakında güzel

bir kahve vardı, oraya kadar taşıdı beni. Serin serin bir şeyler içtik, kontesciğin büyük sevdasını anlata anlata bitiremedi, benim de nerdeyse onun bir romanını yazasım geldi inan ki"leriyle dolup taşmakta.....

Kendisine büyük ilhamlar veren biri... İşte bu tehlikeliydi doğrusu.

"Sahi anneciğinle sen nerde yatıp kalkıyordunuz?"

Davetlilerin hepsi için aynı otelde odalar rezerv edilmiş ki, kendisine bile annesininkinden ayrı bir oda. Ohh ne iyiymiş bu böyle; özgürlük işte buna denirmişşşş.... Batı dünyasının her yanına ait bilgi zenginliği bol herif de aynı otelin aynı koridordaki başka bir odasında... Oh ne âlâ!..

Daha ne istenir başkaaa!..

Canım aslında sen de oralarda olup bitenlere pek aldırıyor değilsin. Hoş bir çekiciliği olan kadınını şurası şu, burası bu diye diye gezdiren adamdan yana da o kadar vıdıvıdılanacak, acaba ikisinden birinin odasında başbaşa kaldılar mı gibilerden bir hissiyatın da olmuş değil; eğer dönüşlerinden bir süre sonra kitap yayınlanınca kayınvalideciğim kendi evinde kızının yazarlığının meyvesini tanıtım amacıyla bir medyatik kokteyl hazırlamış bulunmasaydı...

Traş olmuş, giyinip kuşanmış, her bölmenin tepesinde kristal avizeler, köşebaşlarında değişik değişik, antikamsı lâmbalarla ışıldayan gözalıcı salonlarında arz-ı endâm eylemişimdir. Benimkisi evsahibi pozunda oraya benden önce gitmiş bulunmaktadır da, aa bir de baktım ki gözlerinde yüzüne pek yakışmış bir gözlük. Üstünde beyaz dantelimsi bir yakayla siyah şööyle keten satenimsi kumaştan ayak bileklerinde biten bir elbise. Hani rahibe mi desem, ders başlamadan önce nağmesi yabancı bir besteci-

nin marş kıvamındaki piyano sonatından aşırma "Günaaydın/ günaaydın/ güneş doğdu kalksana/ önlüğünü kuşanıp kasketini taksana/ ağır mağır demeden kapsana okul çantanı/ sabah akşam aydınlık/ okuluna koşsanaaaa!.." diye bağıra çağıra vaktinden önce olgunlaşmış ilkokul öğrencisi mi, yoksa yılları marş adımlarıyla yaşaya yaşaya memleketin, hani şu muhafazakâr kadını terbiye etmeye sıvanan kadın milletvekillerinden biri mi desem, konduramıyorum. Haa bak, askersevici, saçı başı örtülü kadınların düşmanı kadın milletvekillerinden biri diye, asla ve kat'a diyemezdim, o zamanlar için etek boyu dizüstü olmalı, beyaz yaka sabit kalmak üzere, yakanın yuvarlak uçlarının birleştiği noktada küçük bir kırmızı fiyonk bulunmalı ve işte bundan sonra üstüne kalça altlarına kadar inen bolcana bir tayyör ceketi giyilmeliydi; canımın içi ise arkasından enseden yukarı doğru sadece alna düşen kıvırcıklar serbest bırakılarak sımsıkı toplanmış saçlarıyla hiçbiri, hiç kimse bukadar cazibesi yerli yerinde aydın havalı biri olamaz... Cumhuriyetimizin sözde laikliğine sımsıkı sarılmış, laikliğimiz elden gidiyor diyerek ordumuza sevdalarını terennüm eden sözde ortanın solu -ne demekse- kadın profesörden çıkma kadın milletvekil(ler) imiz nerdeee, benimki nerde...

Eşimden çalma yazara bakakalmıştım, yepyeni bir "cinsî cazibe." Üstelik artık kikirdememektedir. Burnu hafifçe masum çocuklarınki gibi havaya kalkmış mıdır; yoksa hal ve tavırlarından bana mı öyle gelmiştir, pek kestirememekteyim.

Servis için tutulmuş garsonlar, tepsi tepsi atıştırmalıklar, şampanya kadehleri sadece, çünkü buz kovalar içindeki büyük şişeleri ek garsonlar taşımakta servise hazır vaziyette.... Salonun en münasip bir köşesinde kızımızın ilk kitabından sekiz-on tanesi sergilenmekte. Büsbütün şaşkınım; çünkü bunlar benden istenmiş falan değil, ben sadece işyerimden bunlardan iki adet

kapıp gelmiş, yazarımdan birini bana, ötekini de anneciğine imzalamasını istemiştim; tek başına "bunu bana imzala" demekten utandığım için. Doğrusu bu ya, yayınevinin grafikçisi de benim kapak diye çiziktirdiğim şeyi basbayağı adam etmiş; özellikle yazıları farklı form ve puntolarda harfler kullanarak çocukların ilk resimleriyle elyazılarını okurların hayalgücüne bırakmış ve böylece içeriği yetişme çağına ait "serüven"lerle bezenmiş bu gençlik romanına yakışır hale getirmişti nerdeyse....

Annenin evi yavaş yavaş kalabalıklaşmaya başlamıştır. Gelenler arasında kültürel işler danışmanından başka pek bir kimse gözüme çarpmıyordu, belki de hatırlamıyorum. Ötekiler bildiğim bir-iki yayınevi sahibi, edebiyat dergilerinde ve basında edebiyat eleştirileri, kitap tanıtım yazıları çırpıştıranlar, iki de içlerinden bir iş için gittikleri memleketin bir gazetesinden adı bilinen bir kitap "seçmecisi", ama asıl taa Uzakdoğulardan kalkıp gelmiş genç bir yazarla karısı... Meğer en iyi-en kötü kitap seçmecisini yurtdışında katıldıkları toplantıda tanımışlar; öteki ise, tam o hafta Uzakdoğulunun konsolosluklarında bir "kültürel ataşeler" toplantısı varmış da, ondanmış burda bulunuşları...

Aslında kokteyl salonuna ilk adımlarımı atar atmaz İnsan Hakları İletişimcisi anneciğimizi taze yaprak yeşili bir sariye sarılmış halde, boynunda, bileklerinde kat kat ve iri boncuklu, küçük ayna kırıklarıyla falan yapılma takılarla görünce, ne çarpıcı, ne kadar iyi yakıştırmış kendine, diye geçmiştir içimden doğrusu... Dönüp dönüp bakılmayacak gibi değil ve kaliteli... Girişkenliği, bu frapanlığın belki de bazılarında hasıl edebileceği rahatsızlığı silip süpürmekteydi.

Basının -bilindiği kadarıyla- köşe dönmeye heveslileri gelip gelip bana sözde dokunaklı sorular sorup durmuşlardır. Örnek:

"Bu genç ve yepyeni, kendine has yazarı siz keşfetmişsiniz öyle mi?" Cevap: "Yok canım. Nedenmiş o?" Bastırma: "Ee ama künyede editör diye, adınız yazılı?" Kestirme: "Yayına hazırlayan, olmalıydı. Yanlışlık." Kıstırma: "Peki, öyle olsun da, bu genç yazarın eşi değil misiniz siz?" Ânlık: "Ee, n'olmuş?" Beriki yine de işaretparmağını burnuma burnuma sallamaktadır: "Hadi beyefendi, bunu da inkâr edecek değilsiniz herhalde... Yapmayın canım!" Önceki: "Şu olmuş efendim. Kitap sizin çalıştığınız yayınevinin yayını da hani... Yayınevi, yazar, editör: Üç yapraklı yonca, gülelim miii?" Ben, pek neşeli: "İçelim dostlar, hadi içelim şunları da daha iyi güleriz! Bir de kitabı tanıtım iletişimcisi anneee: Dört yapraklı bir iş ki, işte asıl bu ender değil mi? Hah hah hah!....." Üçümüz birlikte şampanyaları dibine kadar dikmişizdir. Yetinmedim, garsonlardan birine son kerte üstten: "Birer kadeh daha şunlara!" demişimdir. Garson yerine hak koruyucum koşturup gelmesin mi? "Bir şey mi lâzım canım?" Ben de yine yukardan: "Şunlara sorun canım!" diyerek bu tuzaktan da sıyrılmışımdır.

Eh ne de olsa benimki de sahiden iş gereği: Bir-iki yayınevi sahibi, birçok da düzeltmen ve medyatik "edebiyat ortamı uzmanı" muhabirleri ve röportaj yapanlardan haberliyimdir. Böylece ilk roman sahibi genç ve hoş eşinin yazarlığı üstüne desise çevirdiğimi açığa çıkartma gayretinde bulunanları savuşturmamla bitmemiştir bu tanıtım toplantısı. Kim kitabı tanıtılan yazarla mırıl mırıl bir şeyler konuşmaktaysa, ardından fırlayıp benimle kadeh tokuşturmaya gelmekte...

Hadi hadi, içine atma bakalım, sen de hepsinin daniskası bir avcı rolünü oynamakta adım adım beceri kazanmış bulunmaktasın. Çalıştığın yayınevini gözden düşürmeye çalıştığı bilinen yaşlı ve göbekli bir tanıtım dağıtımcısı hiç yoktanmış gibi

usul usul yanına yanaşarak senin düzeltmenlikteki büyük başarını göklere çıkarmaya başlamadı mı ve sen de bir yere bir göğe bakarak "aman efendim yapmayın etmeyin" gibi alçakgönüllülük(!) etmektesin kiiiii, tombul ve ıslak elyanağına bir şamar atıp seni nerdeyse okşamaya başlamıştır veeeee: "Şu senin kayınvalide var ya, ona kokteylci sekreter derler, söylemedi deme haaa; çalıştığın yayınevi sahibiyle pek yakınmışlar bak; yoksa sizin gibiler birer editör olarak bir kitaba iyidir, kötüdür kararını imzalamış bulundunuz diyelim; bu millete kaç para eder! Kokteylcinin damadı olarak benden daha iyi bilirsiniz tabii de, bana kalırsa yakında burda bir evlilik akdedilecek, zâtıâlinizin yayınevi sahibi de hayatının en büyük komedyasının kurbanı olup gidecek bu sefer... Görenler görecektir..."

Ee işte, ben de zaten sahnedekilerden rol çalmaya tam da o zaman başlamışımdır. Meselâ diyeyim: Böyle bir "bilgi"yi edindikten bir ân sonra adama dönüp çenesinin altına sarkmış gıdığını boş elimin iki parmağı arasına kıstırıp okşamış gibi yaparak: "Y a n ı l ı y o r s u n u z: Ev sahibimizin gerçekten de en yakınlarından biri olarak bendeniz adım kadar bilmekteyim ki, kendileri yabancı bir memleketin başka bir yabancı memleketteki komisyon genel sekreteri ile büyük aşk yaşamaktadırlar, yakında da evleneceklerinden hiç haberiniz yok mu sizin? Ev sahibimizin geçenlerde bizim komite başkanımızın sekreteri olarak dışardaki uluslararası bir toplantıya vazifeten katılmaya gittiklerini herhalde biliyorsunuzdur; işte orda buluşup nihayet aşklarını resmiyete dökmeyi kararlaştırmışlardır; ancak ya genel sekreter din değiştirmeli ya da hanımefendi ırkını ve dinini birlikte feda etmeli aşkı uğruna... Bunun çaresini de çoktan bulmuşlardır bile.... Sevdanın elinden ne kurtulmuştur değil mi ama?" Sözü bitmiş gibi yapıp acilen garsonlardan birine yine az önceki numaranla: "Garson,

garson, oğlum çabuk şu beyefendiye bir bardak soğuk su getirin!" demişsindir. Yetmedi, bir de "beyefendi"ye şöyle bir dönüp sarkık gıdığını bu sefer şefkatle gıdıklayarak: "Yanılmadım değil mi, ağzınız kurumuş gibi geldi de bana..." demişsindir. "Vallahi öyle, sağolun yahu!"

Bu sahneyi de burda böylece bitirmelisin. Yoksa kitap dağıtımcısı şişko, "sağolun yahu"sunun ardına şöyle bir homurdanma bile takmış bulunmaktadır: "... Yabancı bir memleketteki bir genel sekretermiş, ama adam eğer bizim kokteylci sekreterimizin aslında Sabetaylardan biri olmadığını öğrenirse, bu iş bitmiştir. Onların Beyaz Kitabı'nda kendisindekinden farklı bir inanç sahibiyle evlenmek yasaklanmıştır. Çaresini nasıl bulmuşlar bakalım ha?"

Ne yalan söylemeli, toplantının becerikli kraliçesi tabiidir ki yazarımın annesidir, resmî iş tanışlarından gelenler kadar acemi çaylak muhabirlere de kibar kibar çocukluğundan bu yana kızının okuma yazmaya düşkünlüğünü, defterlerine hem de bildiği, yaşadığı, isyan ve sevinçlerini filân durmadan yazıp durduğunu anlatmış bulunmaktadır hissettiğim kadarıyla ve anlattıklarına doyum olmamıştır. Fakat asıl memleket içi tanıtım faaliyeti memleket dışı kültür ataşesinden... Toplantıların başlangıcında yazarın editör eşi olarak beni avlamaya kalkışan iki genç kitap tanıtım muhabiri bu "ecnebi" bilirkişiyi hiç yalnız bırakmamışlar, o da aslında iyi kötü bildiği bunların anadiliyle işte ordaki romanı merak ve keyifle okuduğunu alçakgönüllükle ifşa etmiş, bizimkilerin de onunla başbaşa yaptıkları özel konuşmaları yazıp ücretli çalıştıkları magazin basınında yayınlandığında göze girmiş olacaklarından yek şüpheleri kalmamıştır. Yazar ve yabancı iletişim ataşesiyle birlikte, birer tane de kendileriyle yanyana fotoğraflar çekip çektirmişlerdir; bu manzara, bu büyük ilgi karşısında akşamın kraliçesi yanıma yaklaşıp elimden hafifçe tutarak beni

tenha bir yere çekmiş, kulağıma, "Şunlar var ya, şunlar, onlara: 'Biliyor musunuz, bu insan hakları danışmanıyla kızım çok yakın arkadaştırlar; dışarda aynı okulda okudukları günlerden beri, hiç ayrılmamışlardır,' diyerek tanıtmaktayım," diye fısıldamış bulunmaktadır. Dönüp şöyle bir bakıyorum, dudaklarında çaresizlik dolu bir gülümsemeyle:

"Mecburiyet," diyor.

Gözlerinin renginin, üstündeki ipek sarinin taze yaprak yeşili rengine çaldığını farkedişim de o zaman. Bildiğim kadarıyla onun göz rengi koyu kahve idi.

Hem göz rengindeki değişim, hem dudaklarındaki çaresizlik dolu tebessüm hiç gözümün önünden gitmedi, gitmemekte...

Gerçekten de çaresizlik içinde kıvrandığını daha sonraları başbaşa oturup ilk defa, karşısında en yakın, en güvenilir bir dostu varmış gibi içini ya da dertlerini bana döktüğü zaman, onun en insanî yanını görüp açıkçası sarsılmışımdır.

Kokteyl sonrasında sözkonusu kitap basbayağı iyi satış yapmaya başlamıştır. Bunda yazar eşi ile yazar annesinin ortaklaşa marifetleri de didiklenmeye çalışılmamış değildir; ama eskiden benim çok yakın ve sahiden iyi şair bir arkadaşımın şu sözü aklıma gelip gidip durmuştur: "Yok ben dinsel/manevi eğilimli şiirler yazıyormuşum da, yok eskiye nostaljim hududu fazlasıyla aşmış da, inan ki aldırış ettiğim yok. Adım ortalıkta dolaştıkça kitaplarım satar oldu; sen de bu kaideyi hiç aklından çıkarma: Nerde kasıtlı taşlama, orda daha yukarı fırlama."

Şair dostun haklı mı değil mi pek bilemiyordun ama yayınevinde aylığın artırılmıştı; tabii sana gönderilen ilk kitap sahibi genç yazarların sayısı da. Kız olsun, erkek olsun hiçbiri de benim çıtıpıtım gibi kendini özgür hissedenlerden, ne yapıp edeceğini iştahla bilenlerden değil, ürkek korkak, ezik büzükler; dil kullanımları benim "şöhret"e kavuşturduğum yazarım gibi yanlışlarla, feci cümlelerle dolu da, onlara "yayınlanamaz" kararını yapıştırmam bana daha kolay gelmekte nedense; aynı oranda da kendi yazdıklarımda pür dikkat kesilmiş bulunmaktayım.

Çoksatarlar listesine bile, en altlarda olsa da, girmiş bulunan hoş yazarımızın medyada oldukça sık göründüğüne tanık olunmakta. Röportajlar falan... Böyle böyle derken "fakültesine gidiş"leri hayli aksamada; ben onu bir yazarlar birliğinin radikal feministler toplantısındadır sanırken, bir de bakmışım gazetelerin magazinel eklerinden birinde kültür ataşesiyle elele yürürken resmedilmiş... Bir başka sefer, yazarımsıların dolup taştığı bir kahvemsi lokantada başbaşa yiyip içmekteler.

Romanın tanıtım kokteylinde annesinin kulağıma fısıldadığı şey aklıma gelip gitmekte. Bir seferinde kızı gece de "evimize" gelmemiş; sorar gibi yaptığımda: "Annemde yattım" deyip çıkmıştır.. Bu kaçamaklar sıklaştıkça sıklaştı ve günün birinde BEN benimkinin kulağını usulca çekerek: "Çocukluk arkadaşın büyüyüp gelişti ve kendisi en yakın okuldaşının sevgilisi olup çıktı galiba....." demiş bulundum.

Dur hele, şimdi yazma, yazma, bekle!

Bekledin mi? Ne gezer. İşte "demiş bulundum"un devamını süratle kaydetmektesin motoru bozuk çalan arabalar gibi: Benzin mi bitmiş, motor yağı mı tükenmiş, debriyaj mı bozuk? Değil sa-

falak, değil; sen denmesi gerekeni dedin de, böylecene onun yine şu veya bu biçimde kıvırtıp çıkacağını sanırken, kendisi sanki senin böyle bir "esinti"ni bekliyormuş gibi şöyle bir diklenmedi mi?

"Birtanem, ben artık onunlayım; boşanalım."

Şeytanlık iblisi değil de merak cini: "Ne zamandır?"

"Sana, o gece annemdeydim, dediğim zaman. Yalnız o gece."

İşte kendisini bukadar bağrıma basıp duruşumun, o kadar da kendi halinde "özgür" bırakışımın sebebi bu: Temelde dürüst. Bocalar eder, işin içinden çıkamaz hallere gelince gerçeği itiraf zamanı gelip çatmış demektir.

Köküne kadar dürüst.

Bırakacaksın. Kendi yolunu kendisi seçecek.

Sosyal danışmana bağlılığı bir erkeğe sahip çıkmaktan öte bir şey: Allahın belâsı Batıcılık mikrobu kapmış bulunmakta ve oralara gide gele büsbütün hastalanmış olup yine Batı'nın önbiliciliğinin meyvesi keşiflerinden biri daha sayılması gereken "kim olursan ol - ne olursan ol gel"ci mesnevi maneviyatını, "farklılaşma" ayrıcalığı sanmaktadır.

Günaydın ve Tünaydın.

Kucaklaştık. Benimle yattı. Ötekiyle başka hiç yatmamış.

Evleneceklermiş. "... yani işte o zaman belki, arada sırada..." demiştir.

Ağladığını ilk defa o zaman gördüm: "...O geceden beri utançlar içindeyim, yüzüne bakamaz olmuştum da..."

Gözyaşlarını öpücüklerimle sildim.

Bu arada benim yukarıdaki "takliden Batıcılık" meselem büsbütün üste çıktı.

Değiştokuştaki rolü bence büyük olan rastlantı tam o sıralarda sahnede belirivermiştir:

Büyük bir gazetenin önemli köşe yazarlarından birinin bu sınıfa Yerli Ecnebiler levhası asıp çıkmış bulunması tam yerini bulmuştur; uzaktan uzağa da olsa yazarımızı kutluyor, kendilerine saygı ve sevgilerimi sunuyorum. Yerli ecnebiler. Meselelerimizin asıl "mesele"si burda yatmaktadır. Tepeden inme ecnebilik karşısında da işte, yerlilikçilerin küçüksenmesi bağlamında "batımsıcı"lara hücuma kalkışılması tepkisiyle ortalıkta "mecburî güvenlik sistemi" çığlıkları kopmakta... Ee artık el insaf baylar bayanlar, insanlar ancak eşitlikle değer kazanacaklardır ki, huysuzluklar başgöstermeye başlamaya. Nitekim olanlar böyle olmuştur vee oturdukları yerde o kucak mı, bu kucak mı hesabına düşenler 'garpçılara güvence!.." yatağına yatmış bulunacaklardır... O ölüme, bu ölüm... Hay allah kendi döşeğinizi temizcene tutup ona, yani oraya sığınsanıza.....

Evet ben kendi adıma hâlâ daha "Günaydın" ve "Tünaydın" imalarına kulak verip durmaktaysam da, hele şükür: Boşanmamız kısa sürmüştür.

Gözyaşları öpücüklerle silinmiştir.

Boşanmamız kavgasız gürültüsüz olup bitmiştir.

Biricik "annemiz"in mecburiyet gerekçeleriyle öne sürülebilecek birtakım geçerli nedenleri vardı ve bunlara aynen uyuldu da ondan.

Kitap tanıtımındaki şişko herifin "evrensel kokteylci" diyerek yerle yeksan eylediğini sandığı azizelerin azizesi hanımımız boşanma işlemlerinden önce beni açık seçik bilgilendirmişlerdi: Meğer kendisinin birkaç ay önce iş toplantısına katıldığı memlekette "İnsan Hakları Komisyonu"muza tayini çıkmış. Yeni damadı

da zaten bu ülkenin oralarındanmış ve şu rastlantıya bakılmalıymış ki adamcağız aylar önce İnsan Hakları İnceleme Başkanlığı Merkezi'ne bir dilekçeyle başvurmuş bulunmaktaymış. "Yeni tayinler döneminde yabancı ülkelerden birine değil de bu sefer doğup büyüdüğü yerin toplumsal danışmanlıklarından birinde görevlendirilmesi" ricasıyla da, dilekçe kabul görülüp hem de bu sefer danışma üyelerinden biri olarak terfien tayini çıkmış; pek iyi hoş ama Danışma Ofisi ile Danışma ve İletişim Başkanlığı'nın bulunduğu şehir, yani işte başşehir farklı yerlerde iselerse de hele şükür ikisi arası hızlı trenle iki-üç saat kadarmış, pek yakınmış... Eh artık bu koşullar altında kızının bu genç adamla evlenme kararına karşı durması hiç de makul olmayacakmış. "Düşünsene, düşün bak," demişti; "kızım hem dizimin dibinde, hem başı bağlı, hem de ordaki dünya tarihinin en modern yazarlık enstitüsü, Kültürel Danışma ve İletişim'in yan kurumlarından biri. Karşılıklı dil dersleri olan bir yer de orda üstelik. Bu sefer şans gerçekten yüzüme güldü; memnunum açıkçası, burdaki yıllardır kendi evimizken şimdi yine taşın maşın, oralara yerleş et ama alışığım doğrusu; hayatım böyle geçmiş şekerim; gel bir öpeyim seni!"

Onunla, malûmundur ki, bir tanıtım kokteylinde böylesine yakınlaşmıştın, bir de o zaman, hem de artık sarmaş dolaş.....

Dahası var: Oralara varır varmaz yapacakları asıl iş, damadın anası babasıyla, ailesiyle tanışarak nikâh-düğün işlerini lâyığıyla kararlaştırıp lâyığıyla yerine getirmek. Evlilik, evini bulup yapıp çatmaksaa... Neyse ki işte bu hiç sorun değilmiş: Bu yeni damadından önceki iletişim danışmanının Danışmanlık Ofisi'nden ayrılması nedeniyle ondan boşalan yer, olduğu gibi kendileri içinmiş.

Eski ve galiba emekli olmuş bulunan ilk beşteki komite üyemizin dul eşi, o günler artık kendisinin yepyeni, "taptaze" bir İle-

tişitimci danışman olma durumunu öyle açık, o kadar şu öyle, bu böyle diye kıvırtmalar yapmadan ifadede bulundular ki, açıkçası hani ben olsam, benim de bu sefer "annesiz" bir evlâdım olsa, aynı şeyi yapardım, diye düşündüm samimiyetle.Tayin ve evlilik üstüne, tarafından böylece bilgilendirildiğim gün, evet işte, şefkatle iki yanağımdan öpmüş: "Sana çok ama çok teşekkür borçluyum canım," demiştir; öyle ki annemi derinlemesine özleyişim geçmiştir ta içimden, öksüz çocuklar gibi...

"..... sana çok teşekkür borçluyum canım, çünkü sen hem bana hem kızıma insanoğlunu insan yapan şefkatin güzel bir örneğini verdin. Senin bu efendi yüzüne karşı bağırıp çağırdığımı, yapıp ettiklerimi biliyorum, yine bir tekrarlama olacak gibi ama ailenin kız çocuğu iken de, kızımın babasıyla evli iken de ben o kadar itilip kakılmıştım kiiii!" Birdenbire sustu. Bir ân. Sonra, omuzlarıma usul usul vurarak: "Şimdilik bunları bu noktada kesip gitmekteyim ama izin ver de biz yollara revân olmadan önce seninle şu güzel şehrimizin bir köşesinde yanyana şöyle bir oturup konuşalım. Daha doğrusu ben sana anlatayım, sen beni dinle. Oldu mu? Kabul mü?" Ben kendisinden şu çirkin kahkahalarından birini beklerken o, acı acı gülmüştür.

Öyle bir hüzünlü boyun eğiş ki, muziplik üslûbum kendiliğinden çıkagelmiş: "Eevvvet, kabulümdür efendim," demişimdir.

Ayrılış kadıncağıza ölüm gibi mi gelmekteydi acaba? Yok olamaz, çünkü o zaten bütün ölüm duygusunu ölesiye çırpınarak ödemişmiş meğer.

Boşanmamızdan sonra da kızıyla yakın iki dost olarak buluşmaktayız. Bakışlarında yeni yeni koyulaşmış bir utanç dalgalanması başgöstermiş bulunmakta. Müstakbel eşi, o ve ben yemeklere

de çıkmaktayız, bıktırıcı olmamak üzere, bazı karşılıklı ziyaretler dahi vuku bulmaktadır. Kendi memleketinin resmen insan hakları danışmanı olan genç adamın dudağındaki tuhaf gülümseme aynen durmaktaysa da, yakından tanıdıkça bunun kendine has bir ateşkes hattı, bir "dikkat haa" tebessümü olduğunu sezinlemiş bulunmaktayım; öyle ki bu onu sevimli bile kılmakta. Zarafetle: "üstüme gelmeyin" demeye getirmekte sanki: Savaşa yokum. Çünkü savunmaya da yokum. Şiddete başvurma girişimlerine karşı ise: "ŞİDDET = sıfıra sıfır" demeye gelmekte.....

Sana gelince, sen kendi kendine şunu akıl etmiş bulundun: İletişimcimizin kızı belki de seninle bir aşağılanma duygusu yaşamaktaydı, bunu hissediyordun da, fakat dilinin bozukluğu yazarlık hevesini kırıp geçirdiği için ona "doğru yol"u öğretmeye kalkışıyordun. Yazarken de içinin kıvırtmalarına esir düşmektesin, "değilmiş"lere getirip durmaktasın; bana yutturamazsın, "doğrusu şu, şu da şu...." demelere getirip durmuşsundur. Doğruydu da, ilk romanında sadece başkahraman olan kız iyi ve doğruydu, başkaları da hep kötü ve aptal; asıl düzeltilmesi gereken taraf ise buydu. Öyle de oldu; ancak ona sürekli cahilin teki muamelesi kesmen, hep öyle tepeden bakman var ya, kızcağız kikirdeye kikirdeye: "Yani işte, doğru yol budur diii miii? Doğrunun doğrusu yol bu işte, budur diii miii?.." der dururdu ya; sen bunu da minicik minicik cahilâne başkaldırılar diye görüp geçmiş değil misin?

El Tarik El Müstakim! Eski bir "Arap" filimi ki anayasası, namazında niyazında, çalışkan, dürüst, örnek, mal mülk sahibi ailenin de dürüst ve namuslu olmasından sorumlu aile reisinin "doğru yoldan şaşar şaşmaz nasıl sefilâne, yerlerde sürüklenen bir ayyaş, bir paçavra haline gelmiş bulunduğunu göstermektedir ve işte te-

miz kitapta yazılanlardan, bütün o parmağın ucundaki gözünde, tam içine doğru hedeflenmiş nasihatlerden şaşmaya kimseler. O kendine mahsus çok kepaze zamanların kanun-i esasisi budur bu!..

Kültür ataşesinin özgürlük gülümsemesinden mi alındım nedir, tut sen adama bunu böyle ite kaka, boza çize anlatmaya giriş ki, bugün bile aynen aklımda. Duramazdı artık 'öteki'den şu karşı girişim: "Bir başka temiz kitap da Hazret-i İsa'nın kızoğlan kız bir kadının çocuğu olduğunda ısrar etmektedir ki, bu tertemiz kitaba tapınma lideri, Roma Başpiskoposu aziz papa da, papalık seçiminde Santa Maria'nın, size göre meryem ananın kendisinden hamile kaldığını açıklayarak yeniden başpapalığa seçilmiş bulunmuştur." Şu pisin pisi bilgiçliğe bak sen ve o akşamki yemek masasına kurulmuş bulunan üçümüz birden birbirimize sarılarak öyle bir kahkahalar savurmaya başlamışızdır ki, nedense lokantanın bütün ahalisi de kahkahalar atmaya girişmiş, yemeklerimizin sonu hepimizin elbirliğiyle halay çekmesiyle gelmiştir. Kültür Danışmanı kaç dil bilmekte acaba, dilleri birbiriyle tokuşturmakta büyük beceri sahibi(!). Hele o üstü kapalı girişkenliği ki, boş duran bembeyaz bir masa örtüsünü çekip beline sararak mevleviler gibi dönmeye başlayınca lokanta halkı halay çekmekle kalmamış, sarılıp sarılıp bizimkini öpücüklere boğmuştur. Boş masa örtülerini bellerine dolayarak kocaman bir ?????????? dönen dönene...

Neden? Cevap: Nüktedanlık...

Neyse, bunu yazıyla anlatmak pek kolay değildi zaten. Yaşanmalı ki.... Burası bukadar olsun.

Geçeyim.

Kadın iletişimcimizin, pardon yani Evrensel İletişim Danışmanımızın benden rica ettiği şey yerine getirilmiştir. Onunla buluşmamızda olup bitenleri notlamadan önce, hemen, hiç değilse yazarak şuna açıkça parmak basmalıyım ki, bendeniz bile isteye "kadın iletişimcimiz" diye yazmış bulunmaktayım, sadece iletişimci ya da danışman diyecekken. Çünkü kadının soyunu yani cinsiyetini belirtmediğim takdirde radikal feministlerimizin beni maço falan, daha da ötesinde faşist ilân etmelerinden çekinmeye başlamıştım o zamanlarda. Bizim kolejyen mütercim feministlerimiz, uluslararası planda olduğu gibi memleketimizde de Batı'nın Birleşmiş Milletlerinin devletimize resmen müracaatı üzerine resmî bir yazarlar sanatçılar derneği kurulmasını şarkılarla türkülerle öyle bir keyifle sağlamışlardır ki, işte bunu takdirle karşılamak gerekir. Ama ne zamana kadar? Birinci etapta erkek yazar ve sanatçıların da tüzük gereği üye yazılmalarına karşı bir davranışları olmamıştır; ikinci etapta ise, oraya gide gele bakmışım ki burası yavaş yavaş "kadın yazar" üyelerin iktidarı altına girmiş bulunmakta..... demeye getirmekteydim ki, sevimli sosyal danışman daha "kadın iletişimci" deyişimi açıklamam tamam olmadan ileri atılıp mimikleri jestleri eşliğinde kendisinin ben daha "leb demeden leblebiyi anlamış bulunduğunu" açıklamaya koyulmuştu. Koyulmuştur...

Ne zaman yani? Şu zaman: Birbirimizden resmen uzaklaşmadan az önce. Peki nerde? "Kadın danışmanımıza" derin saygı gösterme adına evinde. Nasıl? Güzel bir pazar sabahı çağırdığı rengârenk, çeşitli peynir ve zeytinlerle, soyulup ayıklanmış meyveler ve meyve sularıyla dolu kahvaltımızı ederken söz sözü açıp dururken işte...

Kendime özel kompleksimle kahvaltı sofrasının mükemmelliğine değineyim bari derken "KADIN" yazar, milletvekili, danışman, iletişimci, ressam, mühendis, kadın sultanlar gibi belirlemeleri ortaya atıversem derken, yeni ve genç damadının "radikal feminist" atışmasına atlayıverip de derinliklerde avlanıp avlanıp çıkmasına kendim sebep olmuş ve böylece başımı belâya sokmuşumdur.

Kendisi başka bir memleketin kültür ataşesi(?) bulunduğu sıralarda oranın çokkültürlü şehirlerinden birinin kitap fuarı açılışına rastlamış. Bu da milenyumdan az öncesinde bilgilerine eklenen yeni bir bilgi olmuş ki, o zamana kadar hiç bilinmeyen bir Kadın Yazarlar ve Kadın Yayıncılar Fuarı imiş bu. Koskoca fuarda bir tek maskülen cinsten yazar ve yayıncı yok. Fuara da sadece kadın gazeteciler, televizyoncular, kadın filmciler falan girebiliyor. Oranın o zamanki büyükelçisi de tıpkı bizim iletişimci hanımımızın soyundanmış da, kültür danışmanıyla arkadaşlığı ilerletmiş bulundukları için bir gün bu kadın bizimkine: "*Attansiyon, ekut-mua* seni oraya ben başdanışmanımızdır diye götüreceğim *bikooz*, sen de fuarı içeriden böylece bir bakaraktan totalman görebileceksin ülkesinin erkek kültürlülerinden biri olarak. *Okey*? Görülmesi çok zor olan bir manzarayı, bir şeyi, neydi haa atmosferi görüp yaşamış olacaksın, *antandü, dakkor*" demişmiş.

(Kendisi bana bunu zaten benim eski damatlık, kendisinin de yeni damatlık durumumuza parmak basmak için anlatmıştır belki ya, neyse...) Kadın elçiyle birlikte kalkıp giderler fuara, anakapıdan giriş bileti alınırken ordaki görevli kadın: "Size bilet kesemem, çünkü yanınızdaki maskulen," der. Çokkültürlülük dilinde konuşan, arada stop, *van minüt*'lerini ihmal etmemekte olan Kadın büyükelçi de: "Ben yanıbaşımda kendileri olmadan görevimi yerine getiremem *madmazel; veri soorii* ama Büyükelçilikte fu-

arınız adına ve çağrılısı bulunduğunuz yemekli davete de erkeksiz gelecek değilsiniz ya," der ve ekler, "Büyükelçilikler hiçbir zaman ırk, cinsiyet gibi ayrımcılıklar yapmaz ki bildiğiniz gibi. Kurum tüzüğünde de yazılı olduğu gibi!" Böylece biletçi kız düşünür kalır ve bir düğmeye basarak fuarın başdanışmanını çağırır. Yeniden tartışma başlar, sonunda Kadın büyükelçiye: "Siz de giremezsiniz, çünkü içeri şu adamı sokabilmek için desise çevirdiniz, niyetiniz kötüdür," kararıyla ikisi birden geri çevrilir.

Amma da hileli şaka. Kim inanır? Fakat bizim mütebessim şahıs, çatalını katı yumurta kabuğuna vura vura öyle iddialarda bulunmaktadır ki, hepimiz inanmış gibi yaptıksa da, ister istemez ben aldım sazı elime: (Benim gibi hayatı sabah uyanır uyanmaz başlayanların, "çişin tamam mı, dişler fırçalandı mı, çatalı öyle değil, böyle tut, uzat elini, bakayım şu tırnaklarına, mis gibi erkek oğlu erkek olmalısın, babanın yüzünü kara çıkarmayasın, okulda derse başlangıç marşını söylerken ellerini şööyle iki yanına yapıştırmayı unutma sakın..."ların öcünü almak istiyor da olabiliriz, kimbilir. Sazın teline hafif bir vuruşla başlamışlığımın ahengi yükseldikçe yükselmiştir, telleri dövüle dövüle ölecek hallere gelmiştir inan olsun; kendim bile bunun farkındaydım doğrusu...)

(...)

"Bizde de sizlerden ayarlanmış radikal feminist girişimler olmuştur, lâkin azıcık yumuşamış olarak, soy sop mahkûmiyetiyle yaşatılmış öbeklerin, erkek soyunun kesip biçmelerinin şiddetine kışkırtılarak bu sahipsiz ve yazık ki yabancı özel kolejlerde eğitilememiş, büsbütün dilsiz kalmış bulunmaları sonucu, çeviri kadın korunma ilkelerini de bilemeyen 'zavallı kızlar, kadınlar, onlar da insancıllıklarının yüzüsuyu hürmetine bizim kadınları kurtarma derneği inanın ki maskülen feminen hem de eşcinsel "farklı"lara kadar açık bulunan bir milli kuruluştur. Kadın hakları savunucu-

ları da yeni zamanların yeni görgü ve bilimlerine mükemmelen ayak uydurmuş durumdadırlar.... Bizde sivile karşı tanklı toplu, silahlı yer gök hava kurumlarımızın eyledikleri demokratik/devrimci darbelerin bolluğu sebebiyle başka bir yazarlar derneğinde de eserleriyle birlikte kendilerinin de başı karanlıklara sokulup oralarda boğulması öngörüsüyle malûm bulunan bu kurumumuzun Psikolojik Yıldırma Bölümü'nde görevli bir erkek yazarı da memnuniyetle bağırlarına bastıkları görülmemiş değildir; öyle ki, hele bir bakın, kadın yazarlar iktidarının milletvekillerinden birinin "Kadının en büyük, en acımasız düşmanı kıskançlık mayasıyla yoğrulmuş kadından başkası değildir" gibi bir tartı ölçüsünün varlığı akıldan çıkarılmamalıdır. Psikolojik Yıldırma Bölümü ajanlığından birini de kollarını açabildiği kadar açarak bağrına bastığı da görülmemiş vâkıa'lardan değildir kadın haklarını koruyucular arasında.... Çünkü bu ajandan yazar, derneğe ilk adımı atmadan önce sivil yerine tanklı tüfekli darbecilere karşı gözü kara davranan bir kadın yazar okurlarca makbülden sayılarak teşekkür alkışlarıyla bağırlara basıldığı için, adının kirletilmesi resmen gerekli görülerek yaza yaza giderayak ne hallere düşmüş bu kadının son kitabının bir yabancı yazarın eserinden yürütme olduğu iftirasına kadar vardırılmış bu iş ve iddia, hâkimiyeti ellerinde bulunduran derneğin kendi yazıp çizdikleri, kendi baba paralarıyla basıp dağıttıkları dergilerinde âlây-ı vâlâ ile yayınlanmıştır. Bizzat tanıklarından biriyim bu işin. Bundan sonraki bir genel kurul toplantısında olup biteni protesto edeyim derken, daha önce olup bitenler karşısında kalp sektesinden ölüp gitmiş sakallı bıyıklı yaşlı dernek başkanının yerine seçilecek adaylar arasında Psikolojik Yıldırma Bölümü'nün görevlisi yazarın, yeni başkan adayının en başköşesinde yer aldığını bile görmüşümdür: Tısss! Tuhaf bu, kendisi: "Özür dilerim, yurtdışına yerleşmeye karar vermiş bulun-

duğum için bana verdiğiniz bu büyük onura sahip çıkamamaktayım," diyerek çekip gitmiştir. O gitse de sesi sedası kesilmemiştir: Fazlanın fazlası kıskançlık mayasıyla yoğrulmuş bulunan kadın yazarların başlıcası, kendi icadı büyük düşmanına hıncını hiç değilse azıcık söküp atana kadar, "Bu memlekette verilen ödülleri kabul eden bir yazar, satılmışın tekidir," deyip durmaktan hemen hiç geri kalmadığı halde bağrına bastığı iftiracı derin devlet yazarının resmen bağlı bulunduğu bölüm tarafından verilen "Ulu Başkan" ödülü kendisine verilme rezaletiyle karşılaşınca ret-met etmek ne kelime, koşa koşa gidip omzuna değilse de Kadın'lığı namına göğsüne takılan yıldızıyla "şu satılık medya"da resimlerinin yeraldığı da bol bol görülmüştür.

Daha pek azını anlattığım bu kadın haklarını koruma efsanesinin sonunu getiremeden, kahvaltımızdaki muhataplarım: "Aaa! Yooo, olamaz! Neymiş yani, yazar ve sanatçılar dünyasında böyle pis şeyler olur muymuş, mafyalar, çeteler dünyası gibi? Öyle mi yani? Biz hiç bilmiyorduk böyle şeyleri... Neyse ki, çok şü-küür! Aaa, nooo, inanılamaaaaz!" Bir ân sonra üçü birden: "Neden susuldu peki?.." Suçluyu yakalatıp cezalandırma iştahı... Bu iştah kabardıkça kabarmıştır, hele şu: "Neden susuldu peki?" aranışı parmağının bana doğru meyletmekte oluşu yok mu?..

"Bilirkişilik suçtur, çünkü gizlenmeyip açıklanmıştır," diyerek bu meseleyi yeterince açıkladığım inancıyla arkama yaslanıp bardağımdaki greyfrut suyundan iki yudum içmişimdir. Oysa ki, yumurtalarını soyup sarısıyla beyazıyla birlikte lop lop yutup bitiren sevimli hokkabazım, ben bu dertleri döküp anlattıkça ikide bir ileri atılarak söz almaya çalışmaktaydı. Farkındayım. Ona söz hakkı vermenin kapısını şöylece araladım: "Değerli kültür danışmanımız tanıklığında bulunduğunuz kadın hakları fuarına o iç

rahatlatıcı gülümsemenizle şunu da eklemiştiniz: Kadın Yazarlar ve Kadın Yayıncılar Fuarı, ertesi yıl başka bir şehirde daha açıldıktan sonra, Uluslararası Yazarlar Derneği'nden bir protesto alarak, bundan böyle kadın yazar ve yayıncıların evlenmeleri yasaklanmış bulunmaktadır, kararına varıldığı bildirilince ortalık büsbütün karışmakla kalmamış, bu arada ister istemez "farklılar" kendi kitap fuarlarını kurmuşlardır, ki çok da iyi satış yapmışlardır," demiştiniz ya, unutmadım. Bakın, nükteyi bu kadar da azıtmamalısınız. Şakayı kakaya çevirmemelisiniz. "Farklılar, kendi fuarlarında çok iyi satış yapmışlardır," diyerek neye dokunmak istediğiniz malûm ama bir de şunun gibi bir şeylere daha dokunabilirdiniz; kaçındınız. Bakın: Bizdeki bazı erkek sanatçılar, yazarlar arasında askere gitmeyi, askerlik yapmayı reddedenler de olmuştur ve memleketin dürüstlerinden biri diye bilinen kadın soyundan başka bir yazarımız da askere gitmeyi reddeden delikanlıyı alkışlayarak desteklemiş bulunmaktaydı ki kendisi, kadın-erkek birçok ırkçı ve kahramanlık, kahraman inancına tapınanlar, ağızdan ağıza hamasi makamlardan şiirler yazanlar: "Yahu baksanıza bu kadın neyin 'aksüt emmişinden'mişmiş', meğer kendisi aslen erkekmiş, evde kalıp gitmemek için kadınlığa çevirtmişmiş kendisini, başka türlü bilmez mi yani, kadınlar zaten askere çağrılmazlar canım! Bilmesine kendisi de bilir bunu, bilir de ille büyüklük taslayacak da kahraman kesilecek numarası," demeye getirenler ya da: "Haa o mu, yahu o evde kalmış biridir; içimizden bir tek erkek çıkıp da kendisine evlenme teklif edememiş ki, ruhsal çöküntüye uğramış olmalı, zavallıcık; hani yani öyle tek başına yata kalka: Askere gitmek, memleketi erkekçe savunmak adına çalım satmaklar falan ortadan kalkmalı ki bu, karı seçmesini bile hiç bilememiş erkeklerin ayakları suya ersin. Yoksa beni kaç apoletli istemiştir de ben bunların yüzüne bile bakmamışım-

dır. Şurda savaştım, burda savaştım, diye büsbütün zorbalaşmıştır bunlar; karıları hiyerarşilerine hiç toz kondurmaksızın 'canım kahramanım, çocuklarımızın gururu biricik vatanseverim benim,' diye diye okşayacaklar, bu arada saçlarını neyi bedavadan kurumlarının berberlerinde kestirip boyatacaklar, ya da kendileri ev hizmetçisi, emir eri olup çıkacaklar canım..." gibilerden homurdanıp durmaktadır herhalde... "Askerlik ödevini yapmayı reddedenlere arka çıkıyormuuş-muuuş dölsüz kadın..." gibi söylentiler almış başını gitmiştir. Kısacası güler yüzlü insanım benim, senin bilir bilmez "farklı" kılınmışlarla çoksatarlığı eşitlemek gibi ticarî harekâtınıza benzemez bütün bunlar anladınız mı? Sizin bu lânet anekdotunuz buralarda da yayılıverir önünde sonunda; o zaman artık senin gibi bir ecnebinin bilirkişiliğini hemen sahiplenenlerimizle birlikte gülüşür durursunuz ha? (...) Zaten çoktan sizin medyanızda bazı köşe yazarları yüzünden buralarda askerlik sistemini hiçesayan "kadın"lar yanısıra pilot erkeklerden bazılarının da içinde apoletli bürokratların bulunduğu askeri uçaklarda görev almayı reddetmişler, hattâ laik diyanet işçileri de, en hayırlı devrimin ne olduğunu böylece görüp anlamışlardır söylentileri ortalıkta dolaşır olmuştur. Derken Ergenekonsolcular, ırk olmuştur; derken Ergenekonsolcular, cinayetleri, katili meçhuller vesaire.. İşte kahvaltıdayız genç kültür ataşesi dostumuz, senin papalık hakkındaki şu mükemmel anekdotuna da, bu papanın başka bir büyük şehre ziyarete uçakla gittiğinde uçaktan iner inmez önünde halkalanan gazetecilerin pislik edip: "Manevi inanç azizi olarak genelevler sistemi hakkında ne düşünüyorsunuz?" sorusuna Roma başpiskoposunun yekten: "Burda genelev var mı?" yanıtının ertesi gün büyük medyada manşet olmasına da benzemez benim anlattıklarım. Nerdeyse sizlerden takliden bizde birden tekkeleri mekkeleri, romanları falan filanlarıyla keşfedilmiş bulunan

tasavvuf felsefesinin adalar doğumlu felsefecilerimizin Konfüçyüs peşine düşmelerine de benzemez sizdeki "Mesnevi aşkıyla yazar olmayı öğrenme" dersleri veren akademilerinde olup bitişler; Karmaşa. *Kaos*. Belirsizlik. *Kairos*. Karmaşanın belirsizliğe yolaçması da bir çeşit belirsizliğe tapınma felâketine dönüşmektedir ki, bu da mistik kültür katastrofuna teslimiyet bayrağını çekme hali demeye gelmektedir ve şimdi, neyse ki planetimiz böyle bir geçiş döneminin katastrofuna yakalanmış bulunmaktadır. Bitiriyorum:

Bizim çeşitli inceleme, analiz etme kitapları bulunan, planetimizin geleceğine göz dikmiş bir ruhbilimcimiz büyük bir sadelikle demektedir ki: Hayal + Hakikat = Yaratı. (Yaratı'nın ı'sını atsa daha iyi olurmuş: Hayal + Hakikat = Yarat gibi meselâ, atasözü benzeri dilden dile dolaşır dururdu bu. Ama belki de düşünürümüz emir kipi kullanmaktan kaçınmıştır. Kimbilir.)

Yerli ecnebilerden sehven, ecnebiden yerlilerimizle atışmaları sürdürmekteyiz.

Devam: Tasavvuf peygamberinize tapınmaya ne zaman, hangi sebeple başlanmıştı sizin oralarda? Büsbütün ayrılmadan önce yeniden ve son defa buluşmamızda kendi adıma ben bunu açıklamanızı bekliyorum. Sizin güzel yani kutsal kitap, bizim güzel yani kutsal kitaplarımızdaki inançlara sığınmalar yanısıra bir de Tevrat diye bir kutsal kitaba: "Bu kitabın inancına bağlı olanlar başka inanç sahipleriyle zinhar evlenemezler, diye bir maddesi de varmış; öyle midir? Epey oluyor *Kudüs Ey Kudüs* diye bir kitap okumuştum. Ortadoğu'da, 'Kudüs benimdir' diyenler üçten fazlaya bölünmüşmüş de, baştan sona bunun iddiacısı olanlar şu bölünüp parçalanma ortamında kargaşayı yenmenin tek çaresi olarak her yana kaçak savaş aletleri imal etme fabrikaları kurmuşlar: Buyrun bakalım; Kudüs artık kimin? Acaba tasavvuf felsefesi

aslında Hz. Adem'le başlamıştır diyenlerin mi bu Kudüs? Hep ortaya ısrarla atılan 'yeni fikir' çoksesli tartışmaların yol açtığı boşu boşuna gevezeliklerin bilindiği sanılanların da belirsizleşmesine sebep olmakta..... mıdır?.... Doğduğunuz bölgede sol muhalafet partisinden genç ve güzel bir KADIN milletvekilinin üç-beş rahibenin ellerini kollarını sallayarak o devlet kurumuna girmeye kalkıştıklarını görünce arabasından atlayarak hepsinin de üstlerindeki siyahları yırta ede çıkarıp attığını ve bunlardan soğan soyar gibi soyulmuş kafalarını da resmî yerin kapısına vura vura, 'kendinize gelin' öğretmenliği yaptığını okumuştum bir zamanlar sizin gazetelerinizden birinde. Bunun aslını faslını bana açıklayabilir misiniz?"

Sustum. Sustu. Sustular.

Hayal + Hakikat = Yaratı'ya borcumuz arttıkça artmada.DIR.

Güzel güzel soyulup dilimlenmiş domateslerle salatalıkların (hıyarların) lezzetleri çok iyiydi. Tabii gübreyle yetiştirilmiş olmalı. Babamın sık sık keyifli bir doygunlukla söylediği gibi: Pislikle lezzet arasında sıkı bir bağ mevcutmuş.....

BABAM = Hayal + Hakikat + Varoluş.

Keder

O da var sırada daha.

Kader

Hayal + Hakikat = Varoluşlar
Toplam = Deformasyon

*

Sosyal iletişimciliği (pardon evrensel sosyal danışmanlığı) taptaze pırıltılar saçan hanımla nihayet yanyana başbaşa oturmaktayız. Şehri yukarlardan silme gören tepelerden birinin en yüksek ucundayız. Deniz o kadar uzaktayken ayaklarımızın dibinde sanki. Gepgeniş çevresi yeşillikler, erguvan ve çam, çınar, en önemlisi kestane ağaçlarıyla dolu bir çiftlik lokantası. Yeri seçen nerdeyse bir ay önce birlikte başbaşa buluşmamızı isteyendir elbette. Terastayız. Çınar, meşe, çam ağaçlarının koyu koyu gölgelediği bir masadayız. Terasın dört bir yanı rengârenk çiçekler, mis gibi kokuları burnumdan hiç eksilmeyen melisa ve lavanta otlarıyla çitlenmiş gibi. Garsonlar oturacağımız hasır koltukları hem şehrin toptan manzarasına hâkim olabileceğimiz, hem de kavalyesi bulunduğum hanımla karşılıklı yüzyüze geleceğimiz şekilde ayarlamış bulunmaktalar. Daha önümüze bırakılan mönülere gözatmadan evrensel sosyal danışmacımız ya da iletişimcimiz benim tam gözlerimin içine bakarak: "Tabii yemeklerimize göre olacak ama, şarap mı içeriz rakı mı?" demişlerdir. Gündüz gündüz rakı içmek hiç bana göre olmamıştır. "Şarap, hem de şöyle buz gibi sek beyazından; yanında yine soğuk bir şişe soda bulunursa limonsuz lütfen," cevabını yapıştırmışımdır, nerdeyse sırıtarak. Garsona: "Bana da aynısından," diye buyuran yine kendisi. Arada: "Aaa baksana sen benim müşfik damadım, yaz günlerinde gündüz gündüz içilecek şey olarak bu şampanya bozuntusu benim kendi buluşumdu; o arkadaş, bu tanıdık falan derken yaygınlaşıvermişti; peki sen nerden biliyorsun söylesene?.."

"Rastlantı. Rastlantıların önemi büyüktür," diyerek kendi savsözlerimden (!) birini kekelemişimdir ve sırtımı rahatlıkla hasır koltuğa yaslamışımdır... Gözlerimin gözlerine rastlamasından korkmaktayım.

Yemekler ısmarlandı, şaraplar ya da ikinci sınıf şampanyalar; öyle işte "şampanya bozuntusu" gibi içecek şeyler zarafetle yudumlanmakta.

İlk yudumlar "mecburen" gözgöze yuvarlanmıştır da ben, bir de baktım gözkapaklarımı kırpıştırıp durmaktayım. O ise ilk yudum sodalı şaraptan sonra derin derin soluklanmış, sol elinin işaretparmağını tık tık tık masaya vura vura: "Burası benim için hâtıralarla doludur. Gençliğimdeki ilk kaçamaklarımı burda yaşamıştım; resmi ve gayriresmî kaçamaklar yaniiii....." Dudaklarında daha önce de farkettiğim o kederli kıvrılış. Havayı dağıtma hevesim baskın çıkmıştı: "İlk kaçamaklar, öyle mi? Kimlerle kimlerle?"

Suskunluk.

Sadece mütebessim sosyal danışman gelmekte aklıma, fakat o, ilkgençlikte bile fazla genç onun için. Yine merak cini beni feci kışkırtmaktaydı: "Hani sizdeki pazar kahvaltısı sırasında bizim şu hep mütebessim kültür danışmanımız, pardon, sosyal danışmanlarının tanıklık ettiği kitap fuarları, başka yerlerdeki kadın ve yazar haklarına ait bilgilerini ortaya dökerken bir aralık: 'Dünyanın 'demokrat imparatorluk'larından birinde, geçen yüzyılın ortalarına kadar, kocaların karılarını satışa çıkarma hakları varmış, sizin gazetelerden birinde açıklandığına göre,' demişti ya dosdoğru size gözkırparak! İşte bu aklıma geliverince dayanamayarak size: 'Kimlerle kimlerle?' diye sözümona takılırken, merak cini büsbütün bastırmış ve açıkçası kaçamaklarınız yerlilerle mi idi, yabancılar mı, diye de sorasım gelmiştir."

Gülüşmüştük. İlkağızda sahiden, sonrası öyle cansıkıntısı çekiyormuşuz gibi olmasın diye herhalde; takliden. Bu da kurtarmadı. Ağzından çıkan ilk laf şuydu:

"... Yerliymiş, yabancıymış, kaçamakları batsın bunların!"

Bu sefer ben resmen gözlerimi gözlerinin içine daldırarak: "Ooo! Yapmayın canım, şimdi de siz benimle bu kaçamağı planlamış olmayasınız! İnattan yani, inadına?"

Bunun üstüne kadehlerimizi böyle bir kaçamağın şerefine dudak dudağa öpüştürüp içkilerimizi midelerimize göndermişizdir.

Birer lokma mantarlı ve fesleğenli levrek buğulama; sonrası uzun bir suskunluk. Taze iletişimcimizin işaret parmağı yine masaya tık tık tık vurulup durmaktadır. Doğrusu bu ya, ruhum sıkıntıya teslim olmak üzere. Kurtuluş?

Acilen: "Büyük bir densizlik ettim galiba? Merak şeytanının tuzağına düşüveriyorum arada sırada. Hoşgörün," yumurtasını yumurtlayıvermişimdir. Tık tık tık'lar duruverdi. Gerginlik yumuşamış gibi. Onca takıp takıştırmasına rağmen her zamanki gibi antikamsı görünümlü tek yüzüklü yumuşacık elini elimin üstüne koydu hafifçe sıkıyor gibi yaparak: "Bak, beni iyi dinle olur mu? Randevulaşmaktaki pazarlığıma uyacağız; yani ben anlatacağım sen dinleyeceksin, tamam mı?.. Bana içinden ille de bir şey söylemek gelirse, lütfen en sona sakla bunları..." İçimden şiddetle gele gele bu sefer ben öteki elimi onunkinin üstüne koyup hafifçe sıkmışımdır: "Tamam. Zaten bana Dert Dinleme Uzmanı deyip çıkmışlardır. Takma adım gibidir bu âdeta....."

Ellerimiz usulca çözülmüştür nedense. "Senden nefis bir şefkat kokusu yayılmakta etrafa; herhalde bundandır; ama sakın bunun kaybolmasına, yumuşaklıktan sertliğe dönüşmesine izin verme. Sabret. İyiliğin kötülüğe dönüşmesinin yolu sonuna kadar açık bulunmakta artık ve yazık ki hiç de güç değil bu dönemeçte şu yana, ya da bu yana dönüş yapmak. Çünkü günlük siyasa sivil/asker bürokrasinin keyfine göre "öç alma" cetveliyle "ölçü alma" inancına yaslanıvermekte: Dökülen kan yerde kalmasın, bayrağı-

mızın kanı şehitlerimizin kanı olsun gibi hamasî inanç da bol bol servis eylenmekte insanlara... Aklı başında insanlar, ruhbilimciler ise buna: 'İnsanın insanlık onurunu savunması,' gibi tedavisi gayrımümkün kılınmış bir teşhiste bulunmaktadırlar. Sabredeceksin, hani o eskinin dervişleri gibi, manevî beklentinin büyük gücüne, vicdanın sesine kulak vereceksin..."

Hoppalaaa! Sözünü kesmeme önerisini daha ta baştan silip çıkarıvermişimdir gündemden: "Durun durun durun!.. Benim öyle mevlânacıların sabır ilâcına da, öteki bütün manevi ilâçlara da tapındığım yok. Dört bir yanımızı sarmış büyük uğultuyu sentez kabiliyeti büyük aklın gücü iyiyi kötüye, kötüyü iyiye dönüşmelerini önlemekte işime yaramazsa tapınma zaten bir işe yaramaz, yine de hayat sürer, çünkü insanlık hakkımızla kendimiz varız. Dikkat! Büyük, yani ender güç 'vicdanın sesi'ne dahi tapınmak yok diyorum, kendi imlâmı imlâ yapan kalemlerle yazar giderim ben kendi kitabımı. Tamam mı?"

Şu müthiş dudak büküş yine: "Oldu. Tamam. Tamam da, dahası var:"

Bir seferinde, ilk defa yurtdışındaki uluslararası bir toplantıya katıldığımda böyle işte böyle "Batıcılıklı" kılık kıyafetleri içindeyim, oysa ötekiler, batı uygarlığının aslî kültürüyle yaşayanlar bizleri peçeli, yaşmakla örtülü mörtülü sanmaktalar, hele o halayıkların hamam danslarının hayalleri içindeler ve kendilerince bukadar farklı görünen bizleri pek yadırgamış olabiliyorlar. Üstelik o toplantıda ben ana konu olan toplumlararası, eşitlik/demokrasi bağlamında tarihsel değişim, dönüşümlerin rolünün büyüklüğüne parmak basmaya çalışmışım... Benim içinde doğup büyüdüğüm toplumdaki tarihsel değişim başka toplumların hiçbiriyle eşitlenemez, diye de bitirmişim! Salonda bir şaşkınlık esintisi

hissetmekteyim. Kısacası ben değişim ve dönüşümler açısından bizdeki siyasal kırılma noktaları üstüne açıklamalarımı bitirince, dinleyiciler arasında, ilk sıralarda oturan akademisyen halli bir kadın bana yönelerek tek bir soru soruverdi: "Sizin dininiz nedir?"

Çantamdan hemen nüfus kâğıdımı çıkarıp ona doğru uzatarak: "Burda kendi üslubuyla ne yazılmışsa o!" dedim.

Dinle, şefkati ve sabrıyla beni içimi dışıma dökmeye iten insanım benim, bunlar kendi dinlerini kendileri mi seçmişlerdir ki, bizim kültür danışmanının anlattığına göre geçen yüzyıl imparatorluklarından birinde inancını minancını hesaba katmaksızın kocanın karısını haraç mezat satışı da bir kararnâmeyle sabitleşmiş başlıca haklarından biriymiş, baksana... Hadi bunu da boşverip geçelim de, lütfen artık bana hiç değilse, "Senin medenî halin nedir?" diye sormaya kalkma ki, sana: "Şunun içinde ne yazdılarsa öyledir," deme mecburiyetinde kalmayayım!.." "Lâhavle" çeker gibi derinden derine soluklanışı sona erer ermez parmağındaki "ünlü" yüzüğünü çıkarıp avucuma bırakmıştır: "Okusana içini." Yüzüğü evire çevire yazıyı görüp, sol gözümü açа kapaya okuyabilme ayarımı tutturarak mırıldanmışımdır: Kocası Vefikpaşazâde.

"Hay çok yaşa... Biliyor musun, evlilik cüzdanımda da adı, göbek adı falan yerinde sadece eşimin soyadı var. Ailecek bunun! İşte. Böyle olması uygun görülmüş babadan oğula şuncacık saltanatı işin içine karışarak Paşazâdeliğe halel gelmesin diye.... Acaba böylece artık şu İnsan Hakları Komite Üyeliği'nden emekli olmuş bulunan benim mahut eş, dedesinin bir dirhemcik kokusunu koklayabilmiş midir ha?" Gülüşmeler, yalancıktan öksürmeler falan derken benden "inadına/inadına" bir soru: "Evli misiniz?" "Evet işte şurda yazılı, boşanmıştır diye..." Bu neymiş böyle önüme fırlattığı? Kafakâğıdı, evlilik cüzdanı mı merakımı darbe anayasaları-

mız gibi çöpe atıp yerimden fırladığımı, arkasına dolanıp boynuna sarılarak dip boyası yaptırmaya vakti kalmamış olacak ki yarısı ak saçlarını koklayıp durduğumu daha dünmüş gibi hatırlamaktayım.

"Geç otur ve şimdi yeniden beni dinlemeye hazır tut kendini; paşazâde hareminden atılmış biri olmuş bulunan beniiii... Ben benim babamın o hiç hoşuma gitmeyen limonlu kolonyayla karışık ter kokusunu hâlâ duymaktayım valla; şurda burnumun ucunda durmakta..."

Ağlamakta.

Otoriter tavırlı, dediği dedik, öttürdüğü düdük diye tanıyıp bildiğim kadın nerdede, bu öksüz yetim çocuk halli insan nerde.....

Anlattı anlattı anlattı. Dinledim dinledim dinledim:

*

Gençliğindeki kaçamakları ilk defa burda olmuş. Fakat evden, anadan babadan, komşulardan korkarak değil, Siyasal Bilgiler (kendisi hep *Cience Politique* demekte), herhalde bu şehrimizin en eski tarihî üniversitesinin Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'ndeki, demeye getirmekte, öğrenciliği yıllarında "gizli sevda" yaşadıkları seçkin, yani kendisi tarafından seçilmiş bir arkadaşıyla buralardan oralara, oralardan buralara kaçarak... Çünkü usul usul yeşermeye, dalları yaprakları her yanlarını sarmaya başlayan bu gizli sevdanın erkek yanı doğma büyüme burdan, yani işte buralardanmış; hattâ kendisinin sünnet düğünü burda, işte şu ahşap köşkte, tam da bu bahçede yapılmış meğerse ve iki sevdalının evlilikleri, düğün törenleri de ille aynı yerde olmalıymış... Büyük coşkularla tek yanlı alınmış bu karar sonucu gelin adayı olarak kendisi davetliler arasında gelinliğiyle süzüle süzüle

dolaşacağı o cennet bahçesini önceden görüp tanıma hevesine kapılmış da, ondanmış bu kaçamakları. Ee, kaçamak tabii, çünkü damat ailesi ve bütün aile üyeleri henüz bu "gizli sevda"dan habersizler imiş...

"Sonra?" demiş bulundum. O da: "Sonrası hava cıva!.." dedi ve unutur gibi olduğum o dehşet kahkahasını işte o zaman atmış bulundu. İşaretparmağı, başbaşa oturduğumuz masada tık tık tıklamakta yine; bu arada eni boyu büyük kahkahanın yankıları yavaş yavaş solup tükenmiştir: Sükûnet bitti.

"Dinle. Dinle. Hâtıralar çağrışımları, çağrışımlarsa hâtıraları besleye besleye aradan yıllar geçti. Benim dertleşmeye muhtaç torbam çok yüklüdür, çünkü yıkkınlıklarımı kızıma bile anlatmamış biriyim. A, sahi insanlık onuru bir de böyle mi savunuluyor acaba? Hani kendine acındırmaya kaçınmaktan, başarı diye diye de güpgüzel bunu başarabilmekten?

Gizli sevda'm dediğim yakınlık tertemiz, başı yukarda bir sevda; kaçamakları bile! O kaçamak, bu kaçamak derken o dahi kirlendi; çünkü sevgilimin ailesi bu sevdayı öğrendiklerinde sadece sustular, susup durdular da durdular: Ne Peki Olur, Ne Hayır Olmaz. Ben de hâlâ: Ooo tabii canım, hele öğrencilik safhası bitsin, çocukcuğun bir işi, bir makamı olsun, eli ekmek tutsun bakalım'lardayım... Hoş bu da kendimi yalandan teselli yolumdur ve böylece yaygın ahlâk ipine sarılarak ortalıkta salınıp durmuşumdur işte... Hem de yarı taşralı yarı şehirli yaşıtlarımla birlikte şöylece bütünleşerek: Dizüstü büzgülü etek, dar beden bebe yaka bluz'larımızla; evvet yaa, bebe yakalarımız da mutlaka beyaz olmalı, uçlarının küçük bir ilik/düğmeyle birleşme noktasına incecik bir kırmızı kurdeleden küçük bir fiyonk kondurulmalı; derken eğitim kurumumuz nedense bunlara birden paydos der ve öğrenimin ilk faslı, başlarımıza birer 'resmî kasket' oturtulması

mecburiyetiyle nihayet bulur; bu da nerdeyse biz okumuş yazmış kızların bile artık 'insan olmaya' lâyık görülebilmesinin kapısı usulca aralanmış demeye gelmektedir ki, bizler de, yani işte o zamanların genç kızları kapı aralığında dışarılara sıza sıza kulağımıza 'varız biz, biz varızlığımızın varoluşçularıyız' çağrılarının kucağına sığınarak ortalıkta sadece simsiyah bluzlarla dolaşmaya başlamışızdır. Hem de şöylecesine: "Bakın bakın, biz öyle beyni nanik hatunlardan değiliz. Biz sizin 'uyduruk Batınız'dakilerden de üstün okur yazar, yani aydın takımındanız haaa..' demelere getirerek...

'Gizli Sevda'ların böylece katledilişleri midir bu? Hayır canım, yok öyle ŞEYLER!.. Kimin haddine düşmüş ki, bizler böyle taa lise öğrencisiyken bile kapanın elinde kalmışkene... kene, dedim, oh ne âlâ! O zamanların erkekleri, jöntürklerimizden temize çekilmişleri, işte şu 'üçüncü meşrutiyet'çileri ki, okumuş yazmışlıkları, giyinip kuşanmaları, kolalı yakaları, boynu dik halleriyle kendilerine münasip eş adayları olabilmişlere düşkünlükleri kör kör gözüm parmağına... Jöntürklerin temize çekilmişlerine, karı diye kendilerine yine temize çekilmiş cık cıkcık, burnu havada, yabancı okullarda eğitilirken yaz tatillerinde öteyakadaki villaların bağları bahçelerinde ağaçlara tırmanma isyankârlıklarıyla gözdoldurmuş çalılık kuşları lâyıktır ancak.

Vatan kurtarıcımız büyük başbuğumuzun kendisine eş diye diye kıyı kentlerimizden birinde 'Batıcı' bir ailede doğup büyümüş, tahsilini yabancı bir memlekette de görmüş dil bilir, piyano çalar, resim boyar, erkek takımıyla yanyana şık mı şık durmasını bilir birinde bulması nedenmişten öteye neymiş bu ha? Ataşemiliterlik görgüsü, senfoni ve konçerto konserlerinde, resmî balolarda danslar manslar...

Ataşemiliterlik görgüsü diyorum sana, böyle halkın katkat üstünde biri bizim başbuğumuz olunca, kendisine münâsip gördüğü o 'garbî havalı hatuncuk bile yetmedi ona yaaa, neyse... O kadar da taşra biliciliği etmeyeyim bari!..

(...) Cancağızım, benim ilk sevdam oldu olmadı derken, kendisinden daha büyük ama çekici mi çekici bir öğretim üyesi, durun hele durun, buralarda benden başka kim 'O'na, yani 'şu kız'a, yani bana sahip kesilebilirmiş havaları estirmekte. Öyle ki, ben bile etkilenmişimdir onun bu müthiş kendine güveninden, değil ilk sevdalım!.. Henüz üniversite diploması edinememiş bulunan ve ailesi işte buranın sahibi olan arkadaş 'tek adam' olabilenin gücüne yenik düşmüş, omuzları aşağı doğru düştükçe düşmüş ve benim gibi bir taşra çalıları kuşluğumu bile, gücüne hayranlık duyduğu bu kişiye resmen ikramda bulunmuştur."

Sessizlik; en derininden ve hafif bir esinti derken; pat diye:

"Nerelerdesin sen? Gülmekte misin, ağlamakta mısın? Aa, yoo, içelim hadi..."

Büyük birer yudum buz gibi soğuk sodalı sek beyaz. Bu ikinci şişemiz.....

Tam o ân içimden şöyle bir şey geçmiştir: Yoksa biz o günlerde, yani işte sonuncu darbenin eşiğinde sırat köprüsünde yaşadığımız zamanlarda dilden dile dolaşmaya başlamış bir romanın ilk cümlesini mi oynamaktayız? Hani şu:

İntihar etmeyeceksek İçelim bari! kurtarıcımızı?

Takliden...

Hadi yallah!

Ne de olsa ben de artık "mecburen" *Aydın İntiharları ve Geleceğin Başkaldırısı* sorgulamalarının yakasına yapışmış bulunmaktaydım. Susturulmak, susup kalmak, toplumun tepesine mavzerler bine bine "kabul" oylarına sahip kılınmış tanklı tüfekli bir "millet yasası"nca enselenmeme harekâtıyla sessiz mes(t)siz durup kılınmış hallerine düşülmüşlüğüne karşı başkaldırma ruhuna yakalanmış bulunmaktayım. Barışı çağırmakmış, hani yahu yurtta sulh cihanda sulh güzellemesi şu siville değil de, bu siville olmalıymış'LAR var ya, bunlar bile bana vızgelmekte... Alın kalem kâğıdı, yazın şuraya şunu aynen:

Geleceğin Başkaldırısı = Yeni Dünya'nın İnşaatı + Para + Para = Nükleer Silâh + Büyük Güç; alta geç bunu mecburen ve alta geçip yaz:

Toplam:

TOPLU KIYIM. Buyrunuz silâhlılara karşı silâhsızların BARIŞ HAREKÂTINA...

Geleceğin Başkaldırısı öyle mi?

Baksana, şarapları birlikte yuvarladığınız çalılık kuşu'muzun alnına birey olarak kendisinin geleceği şöyle şöyle yazılmış bulunmaktaymış:

".... Buraya öteki kaçamaklarım, inadına hem de üstüste fakültemizin üstte kabul buyrulmuş güçlü öğretim üyesiyle birlikte olmuştur..."

"Neee, demeyin allahaşkına!"

"Kesme diyorum sana. Kesme işte. Üsttekinin gücüne karşı ayaklarının altındaki halı kilim oluveren ve beni de ona ikrâmen servis edene karşı inadımdan, inadımdan, inadımdan... dedim ya sana, şefkâtinin kurbanı olmuş dert dinleyicim benim. Öğretim üyeliği sırasındaki ikinci kaçamağım da tezini Dış İlişkiler

Diplomasisi üstüne yaptığına yaslanaraktan ilkağızda Dışişleri Bakanlığı'na başvurmuş, yurtdışında bir ticarî ataşelik makamına buyur edilmiştir. İşte canım daha sonraları resmen kurulmuş bulunan Evrensel İnsan Hakları Komitesi'nin baş üyeliğine geçmesinden önce olmakta bu, ilk adımı Dış İşleri ticarî ataşelik vazifesine yollamalarından da önce yani ve bir müddet dostane gezip tozmalar, buralara kadar gelip gitmeler derken çok şükür hiç yatıp kalkmadan -ya şuramda bir çocuk belirir de kucağımda bununla meşrutiyet yazarları mahallesinin genç türkler artıklarından biri gibi 'aşüftelik' lâkabıyla aşağılanıp durarak dolaşır oluvermenin korkusuyla tabii- hoş gelsin sefalar getirsin böylesine dostane ayrılışlar; şuraya buraya gidip gelişler...

Tam on yıl."

Bu böyle olmayacak. Dinlediğim dertleri yazıp çizmeye şu kalın defterim de yetmeyecek. En iyisi ben artık dinlediklerimi, bunların beslediği çağrışımlarımı falan birebir dokundurmalar yerine özetlemeye çalışayım:

İşte taşralı çalılık kuşunun üniversite öncesi hayatı.....

"Ben aslen 'Padişahlık Devleti'nin kurulduğu yörelerin bir köşesinde doğmuşum. Köfteleriyle meşhur olduğu söylenir durur ya, ona yakın bir yerlerde," diye sürdürmüştü yanılmıyorsam. Babası Tapu Müdürlüğü gibi bir yerde küçük bir memurmuş; ama memur ya, bahçe içinde bir evde otururlarmış. Annesi, babasının ikinci karısıymış. Öncekini ondan bir türlü erkek çocuk sahibi olamadığı için boşadığı söylenirmiş; kendisinde bir kusur bulunmadığını kontrol ettirdikten sonra bu ikincisi olan annesine evlenme teklifinde bulunmuş ki, anneciği bunu konu komşuya dalga geçerek fıs fıs fıs anlatır dururmuş. Hattâ, işte durum ortada;

bir kızımız, bir de beyefendinin istediğinden âlâ oğlumuz, demeye getirirmiş "açıkçası". Baba çok sertmiş. Epeyce güzel olan anne, kızından sonra tam yedi yıl oğlan çocuğu doğuramayınca o sert adamdan çekmediği kalmamış da, neyse çok şükür oğlan çocuk doğurur doğurmaz 'bu adam' diye bahsedip durduğu kocasının yüzüne karşı bile büyüklük taslamaya başlamış: Halleri çok komikmiş; içinde saklayıp durduğu kahkahalarının büyüdükçe büyümüş haline gelmesi bundan olabilirmiş. O kadar cimri olan babasının, oğlan çocuk sahibi olduğundan beri karısına takıp takıştırmadığı şey kalmamış. Annesi ailece de ekonomik yönden iyi durumda. Böyle olmasaymış kadıncağız, modadır diye istediği bir çift pabucu bile alamazmış. Annesi ayrıca kızının okuyup yazması, bir yüksekokul diplomasına sahip çıkması, bir iş sahibi olması için yapmadığını bırakmamış. Bunda çok ısrarlıymış. Öyle ki "bu adam" gibi küçük memurların bile kendisini küçük görmesinin ağzının payını verebilmeliymiş. Babanın bütün en büyük ve en güzel derdi gözünün nuru oğlu... "Şu mızmız kızdan yedi yaş daha küçükse de, şuna bakın hele bir; şu benim yiğidin yiğidi oğluma; hele az daha büyüsün de şu bizim jandarma kumandanı bunun yanında sıfır kalacak sıfıır," der dururmuş; ama evin içindeee!..

Kız olarak kendisine yapmadığı zulüm, atmadığı tokat kalmamış baba olacak 'bu adam'ın. Haa bir de, ihtimali bile büyük cezalara mahkûm görev adı altındaki emri var: "Bana bak namussuz şey, mis gibi kardeşin, benim bu oğlum senden tam yedi yaş küçük olduğuna göre onu sana emanet etmiş bulunuyorum ki, bunun değerini iyi bilesin. Ben işteyken, annen güçteyken sen hep ona sahip çıkacak, bir yerini yılana çıyana, sineğe bile ısırttırmayacaksın. Oğlumun başına bir hal gelirse katilin olurum haa... katilin haaaa!" gibi pislikler işte...

Böyle böyle, oğlanın yarı annesi olmuş durumunda; artık başladığı ilkokuluna eli elinde götürüp getiriyor, gidip gelişlerde çocuğun, "ben gitmiyceem, istemiyoooruuum" gibi direnişlerine göğüs germesi gerekiyormuş ki, aslında büyük zulûm bu imiş. Bir keresinde kardeşi elinden kurtularak fırlayıp gitmiş, nereye demeyin artık, tam da müthiş bir hızla giden bisikletlinin altınaaa. Bisiklet devrilir, sahibi olan abi yerlere yuvarlanır, çocuk kaldırım taşının tam ortasına savrulur. Çığlıklar, gözyaşları, çaresizlikler, kan kan kan. Sanki dünya kan içindeki çocuktan ibaret. Bizim taşralı çalılık kuşumuzun emekli askerî hekimden bir kurtarıcısı yok ki, koşup gitsin, ona sığınsın!.. Anneeeee!.. Cankurtaranlar, hastaneler... derken derken ortalık sağsağlim; fakat babanın intikâmı 'bu da bir insan, bu da bir çocuk' diyemeyecek kadar abladan anneyi döve döve öldüresiye kıyım...

Anne zaten oralara şehirden gelin gitmeymiş: Rastlantılar işte! O adamı başından atmak yerine, ortada bir de oğlan çocuk var, onu da bana veriverecek değil ya hesabıyla biricik kızını baba evine gönderir ve oralarda tam da özlediği gibi okumasını, bir üniversite diploması edinmesini sağlar... Devamı, yani bundan sonrası meğer işte kadın soyundan gelen İletişim Danışmanı'mızın güle ağlaya anlattığı gibi "Gizli Sevda"ya gelip dayanmaktadır. Fakültedeki, o sıralar asistan konumunda bulunan ve anlayabildiğimiz üzre şu "üstün insan" halli kendinden hoşnut bilimadamıyla on yıl sonra birdenbire yeniden karşılaşılması var ki, bu da başından sonuna kadar döktüğü dertlerin çok daha uzun faslıdır ve daha fazladan özetlenmeyi gerektirmekte:

Kendisi, yukarda değindiğim gibi ikide bir *cience politique* dediği Siyasal Bilgiler bölümünden mezun olur olmaz minik bir maaş uğruna Dışişleri Bakanlığı'na başvurmayı düşünür. O kadro dolu, bu kadro dolu denilip durulurken kendisi de gece gündüz

demeden iki yabancı dil kursuna da gider gelir. Aklına koymuştur, babası olacak o adama inat herkesin, önünde saygı ve sevgiyle eğileceği biri olacaktır. Hem göz koyduğu mesleğiyle ilgili, hem sanat kültür edebiyat alanlarından okumadığı kitap kalmaz. Hele kendisine, saçına başına, giyimine kuşamına gösterdiği özen sayesinde dikkat çeker biri olabilme muradına erebilmiş gibidir. Hepsi bu kadar değil; bir de öyle zarif haller edinebilmek hesabıyla bir iletişim şirketinin 'âdâb-ı muâşeret' derslerine de girip çıkmıştır. Kendine güveni neredeyse tam. Bunun da verdiği cesaretle yeniden Dışişleri'ne başvurur; kendisinin gizli deposunda ne varsa sayar döker. Bunu aynen böyle anlatmış bulunmakta; hem de sık sık "âdâb-ı muâşeret" öğreniminin altını çize çize. Nedense bunu söylerken hep: "Anlıyorsun değil mi, bu kavram Arapçadır ve Öztürkçesi 'hem görgü, hem de yol yordam bilmenin koşullarına uygun'luk demeye gelir" diyerek benim görgü ve bilgimi denemeye de kalkışmakta. Durur muyum? "Aa ama dinleyin bakalım, durup dururken boşuna öyle yılların editörü olup çıkmadım ya ben; daha taa öğrenciliğimden bu yana sağ yanımda Osmanlıca-Türkçe sol yanımda da Türkçe-Öztürkçe sözlükleri durmakta; İslâmî Kanun sözlüğü demeye gelen Kur'ân-ı Kerim bile!" "Sahi mi yahu, o da mı var? Sen bir âlemsin zaten..." Beni böylesine takdiri, sabrıma sabırlar katmış bulunmaktadır görüldüğü gibi; farzola bu satırlarımdan anlaşılacağı gibi...

Tabii işte eski kayınvalidem, yeni kır lokantasındaki içkili yemek dostumun kendine güveni tam bulunmakta ve sonunda dikkat dikkat, aklındaki bakanlığa yeniden başvurduğunda bu sefer, kendisine şöyle bir beğeni bakışlarıyla bakan idari işler memuru: "Kusura bakmayın ama, size açıklamak zorundayım ki, kadrolarımız büyükelçiliklerini bekleyenlerle dolu, aslında herşeyde olduğu

gibi iş bulmak, istediği yerdeki istediği işe girebilmek bir şans eseri olmaktadır artık. Bakınız, sizi görür görmez hatırladım; ilk başvurunuzdan bu yana görüyorum da kendinizi çok güzel geliştirmiş gibisiniz. Memleketimizde de hayırlı gelişmeler olmakta. Herhalde şu bakımdan bir fikriniz vardır ki: Birleşmiş Milletler Merkezi'ne ya da acaba UNESCO'ya mı neyse üye ülkelerde, elbette AB'ye üye ülkeler kadrosundaki ülkelerle birlikte bizim devletimizde de AB tüzüğündeki koşullarını tamamlama önerisi çizgisinde ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ışığında hazırlanmış bir Birleşmiş Milletler Evrensel Sözleşmesi'ni teklif eden öneri için söz verildiğine binâen imzalamış bulunduğumuz için, Başbakanlığa bağlı bir İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu çıkarılmış bulunmakta ya, artık kanunen bu Komisyon kurulmuş bulunmakta...dır. Siz madem başkentimizdeki Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden değil de en eski, yani Tarihî Üniversitemiz'deki Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun olmuşsunuz, hiç durmadan hemen koşun, İnsan Hakları Komisyonu'na, yani işte aslında ordaki başvuru dairesine başvurun. Orası henüz çok taze, yeni yeni ihtiyaçlar sözkonusu... Gidin oraya!"

"Peki, peki, ama şeyy.. Nerede burası? Nasıl başvurulur oraya ve orda nereye, yani ordaki kimlere?" diye kekelemiştir işte artık şimdilerdeki mis gibi taptaze yeni İnsan Hakları: Evrensel İletişimci Danışmanımız. Kendisine bu yardımda bulunan bey, genç kızımızın eline hemen bir İnsan Hakları Mevzuatı tutuşturarak: "Başvurunuzdan önce hele şunu dikkatlice bir okuyun, size, düşüncenize, bilginize göre kendinize en uygun görünen bölümü işaretleyip oraya verin dilekçenizi." O arada önündeki bir kâğıda acele acele bir şey karalamakta ve karaladığı kâğıdı kızımıza vererek: "İstediğiniz bütün ana bilgiler burdadır. Siz mevzuatı okuyun

ve kararınıza göre önce şu telefon numarasından bir randevu alın bakalım... Hadi fırlayın. Şeey bir dakka, ne olup bittiği hakkında yine bana gelip bir bilgi veriverin, olur mu?"

Ahh, büyükbabası çoktan ölmüş, onca kendini yetiştirme gayretleri arasında bir de anneannesiyle aynı evde ona baka baka oturmuş bulunan genç kızımız, bu öneriyi büyük şans olarak kabullenir elbette ki. Bu umuda öyle bir sarılış sarılmıştır ki, İnsan Hakları Kanunu "Mezvuatı" dersine büyük akıl karışıklıklarına uğrayarak çalışmış da çalışmıştır. Hele şu "Komisyon Üyelikleri" yanısıra "İletişim ve Danışmanlık Daireleri" yok mu, İnsan Hakları meselesindeki madde madde başlıklar, şahsen içinde zaten mevcut başkaldırı damarını büsbütün kırbaçlar olmuştur. Hele şu:

Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi bahsi!

Hülâseten, bir dilekçeyle başvurduğu mahalden randevu alınmış, günü ve saatinde orda resmen bulunmuştur.

Önünde geniş ekranlı bir yazı makinesi genç bir kadınla karşılaşmış bulunuyor. Onda öyle "takliden feminist"lerin havası suyu yok gibi (yani dinlerken bana göre öyle olmuş olsun). Pek bizim milletvekillerimizin etek ceketli resmî "iş kadınları"na da benzememekte... Neyse ne işte, bu genç kadın son kerte net bir biçimde, lafı uzatmaksınız beklenen cevabı veriyor: "Durum şudur efendim. Acelenize dayanarak bildireyim ki şu ândaki acilen ihtiyacımız komisyon üyeliklerinden birinin bu işlere kafa yormuş bir sekretere ihtiyacı olmasından doğmakta. Üyemizin çalışma odasının yanında küçük bir sekreterlik odası bulunmakta. Sizden beklenenler şunlardır, buyrun bir inceleyin. İsterseniz bugün gidin, istekleri iyice bir kafanızda evirip çevirin, kararınızı ona

göre verin, ki bu sizin en normal hakkınızdır; isterseniz kararınızı, buraya gelirken geçtiğiniz bekleme salonunda oturup verin ve kararınızı bildirmeye bana geri gelin." Kısa bir duraksama... "Sonra geleyim, derseniz size ancak şu uyarıda bulunabilirim: Bu öneri acelesi olanlar içindir, bekletirseniz başka bir başvuru sahibiyle anlaşabiliriz..."

Elbette ki bekleme salonunda gerekeni yapmaya çalışmış; aceleden büsbütün kafa karışıklığı, açıksözlü genç kadına boynunu büke büke: "Bu sekreterlik için gerekli istekler listesini inceledim ve genellikle bu maddelerle uyum sağlayabilecek gibiyim de, ama acaba bu gece evde sakin kafayla bir düşünüp taşınayım da, hemen yarın sabah gelip bildirsem diyorum da acabaaaa?" "Öyle yapın ama geç vakit ortaya fazlaca baskıcı bir durum çıkarsa siz kullanmak istediğiniz bu insanlık hakkınıza küsersiniz artık..." Öyle bir tatlı tatlı gülümsemiş ki bu kendisini daha o saatte bütün şartların hepsi kabulümdür deyivermeye itmiş itmesine de "insanlık hakkı"nın enini boyunu, ruhunu ve niyetini ölçmeye de itmişmiş. Ertesi sabah, sekreterlik kadrosu tertemiz ve boş ve kendisini teşekkürlerle kabule hazır.

İşe başlama ayı günü oracıkta kararlaştırılmış, Komisyon Üyesi beyefendinin makamının yanı başındaki küçük sekreterlik odası da kendisine gösterilmiştir. Kısacası patronunun adını sanını da o arada tabii ki öğrenmiş bulunmuşmuş da, şaşkınlık ve heyecanı dorukta..... Orda kulağına çarpanlar uçup gitmişmiş.

Önündeki iki yılını memlekette, bu şehirdeki ofiste geçirecekmiş bu saygıdeğer İnsan Hakları Komite Üyemiz... Beş saygıdeğer üyeden oluşan Komite'de mevzuattaki ilkelere göre yeni seçimler ve ayrılanların yerine yenilerin seçilmesi mümkün ama,

gelecek zaman şu ânda iki yıllığına memleketinde çalışacak olan üyemiz hakkında açık durumda ve genellikle de iiişe devam... Belki. Bu işin daha yığınla ayrıntısı var ama ben de İnsan Hakları Komisyonu'ndaki başvuru ofisinde çalışan genç kadınımızı saygıyla kısa kesmeye gayret edeceğim bakalım...

Şimdiki Evrensel İnsan Hakları İletişim ve Danışmanımızın o zamanlarda sekreter(lik) odasındaki ilk sabahı meselâ: Vakit, öğleye doğru... Zil çalmakta, o da elini göğsüne bastırdıktan sonra usul adımlarla beyefendinin oda kapısını usulca tıklatıp içeri dalmaktadır. Kendileri masalarının başındadırlar. Hem de ceket, gömlek, kravat; renk tonları ve kumaş doku uyumlarıyla müthiş *comme il faut*.* Ceketinin kol ağızlarından iki-üç santimcik taşan beyaz gömlek yenlerinde güngörmüş kol düğmeleriyle hele!..

Çok sonralardaki lâkabıyla "Evrensel Kokteyl Sekteteri"miz nerdeyse on yıl sonra vukubulan bu yeniden buluşma sahnesini bendenize, yani dert dinleme uzmanınıza öyle bir anlatış anlatmışlardır ki, hepsini birebir yaşayıp görmüş gibiyim. Sekreter beyefendinin makam odasının kapısını kendiliğinden gidip vurmuş değildir. Kendi odasındaki "fırla koş" zili çalınmış, efendisi, patronu, asistanlık yıllarındayken o öğrenciyle buralara kadar kaçamaklar yaptıkları ses tonundan daha vurgulu bir tonla: "Gelebilir misiniz?" demiş bulunmaktadır. Sekreter hanımımız bütün gece böyle yıllar sonra yeniden ilk defa "buluşma"yı akla gelebilecek ayrıntılarla hayalleyip durmuşmuş meğerse. Gerçekte: Kendisinin yumuşak adımlarla usul usul "Üyelik" masasına doğru ilerleyişi, ötekinin koltuğunda şöyle bir doğrularak geri oturuşu ve elini uzatışı: "Merhaba." Sekreterin de mecburen elini uzatışı:

---

* (Fr.) Zaman ve mekâna göre gerekli herşey yerli yerinde.

"Merhaba efendim." Ellerin çarçabuk çözülüp geri çekilişi ve kol düğmelerinin daha şiddetle gözebatışı. Sahibinden: "Buyur şöyle otur. Gel gel, geç şöyle hadi. Yaa, tam da buralarda böylece buluşmamıza sevindim." Aaa, birden bu samimiyet; böyle bir senli benlilik?.. Kaç gündür adamın yine üstten tavırlar atıp duracağını hedeflemişken "eski flörtçülük" birden utangaçlaşıp kalmamış mı? Evet. Olmuş, öyle olmuş ve sekreter kendisine gösterilen yere oturmaksızın: "Böyle kalayım efendim, daha iyi. Ne istemiştiniz?" diye bitirmek ister şu işi... "Yok canım, bir şey istediğim yok şimdilik. Aradan geçen yıllarında çok güzel aşamalar yaptığın anlaşılıyor. Nasıl oldu, meraktan bir sorayım, dedim."

Eski bir "samimi arkadaşın" inceliği mi bu yaklaşım, yoksa bunu şimdi neresinden yakalayabilirim üslûbu mu bu üslûp?

Böyle bocalamalarının altından şöyle kalkabildiğini açıklamıştı: "Aşama dediğiniz şey, güçlüklere karşı direnişi ve atacağın adımlarda ihtiyatlı davranmayı öğrenmek olmuştur. Gençlik işte, o zamanlar insan herşeyin hep daha iyi ve daha güzel olacağını sanıyor, bundan şahsen kendisinin de sorumlu olduğunu düşünüyor da, ama şu şöyleyken böyle, bu öyleyken şöyle oluverişlerini yaşaya yaşaya o lekesiz, temiz, saf inanış ve düşünceler solup sörpüyebiliyor, daha dikkatli, daha kuşkucu, hattâ daha bencil olunabiliyor; ne yazık..." Trajikomik bir suskunluk: İçin için ?!?!?!lar ve işte karşıdan kazanova edalı bir laf: "Bu değişim seni resmen daha anlamlı, çok daha çekici bir kadın yapmış, (bir ân) evli misin?"

Neyse ki telefon çalıyor, çalıyor, sekreter odasında değil ki, cevap verilsin. Cevabı karşısındaki veriyor. Masasındaki telefonu kaldırıp son kerte net: "Toplantıdayız, lütfen daha sonra arayın," deyip kapatıyor.

Bu eski sevdaların yeniden gündeme oturmaya başlaması uzun iş; yerli filimlerimizden ben özellikle bu yanlarından ötürü basbayağı hoşlanmaya başlamışımdır; eski kayınvalidemin bunları güle ede anlatışı da hoşuma gitmemiş değildir ama, insan ne olsa maceranın sonunu da merak etmektedir. İşte şu merak cini!

Anlayabildiğim kadarıyla, macera birbirinden farklı karelerle geçmişle gelecek arasında elele kolkola, öpüşme/sövüşme akıp gitmiştir. Bir keresinde bakılıyor İnsan Hakları'cımız ince zarif, ertesi gün bakılıyor sert, buyurgan hattâ kendini beğenmiş bir hödük olup çıkmakta. Eski sevdalar rollerini çoktan oynayıp bitirmişler; perde, sekreterin kendisini büyük görüp bütün öyle böyle olup bitişlerin üstünde inatla duruşuyla ve beyefendinin onun herşeyinde bir kusur arayışıyla sürüp gidiyor da, sekreterin yeri gittikçe daha sağlam; çünkü usulen efendisi onun her yaptığında bir kusur arayadursun, o bütün bunların altından zaferle kalkmakta, hattâ toplantılarda üyelerimizin en üstününü küçük düşürecek kadar atılımlarda bulunmakta.

"Aklıma koymuştum bir kere, kimse burnumu sürtemeyecekti! Babamdan öcümü ancak böyle alabiliyordum," demiştir konuşmamızın sonlarında. Buraya usulen efendisinin dâvetlisi olarak yine birkaç kere daha gelip gitmişler, hattâ Komite Üyesi kendisine evlilik teklifini burda, naha işte şu köşedeki masada yapmış. Ne tuhaf, kızları da bana, "hadi gel evlenelim" teklifini burası gibi bir yerde, tam da aydedenin ışınlarının doğayı, bir hayal atlasına çevirişini geçen yüzyılın iyi ressamlarının tablolarında boyamaları gibi.....Hatırlayıverdim..... Şeyi şeyi şeyi: babamın çiftlik evini.....

Bazı şiirlerimde şu tekerlememi ikide bir çiziktirip durmuşluğum da hatırlayıverdiklerim arasında:

Raslantı-Hâtıra-Çağrışım-Bilirlik-Bilinmezlik Sisi-Hayatın Ayakizleri.....

Evrensel haksever üyesinin evlilik teklifine boyun eğiş oldukça uzun sürmüş; öyle ki memleketimizin İnsan Hakları İnceleme Komisyonu mensuplarından yeni yeni edindiği arkadaşlık ilişkilerinden bazıları "insan tükenmez" anlayışını yerli yerine oturtacak seviyede insanlarmış. Aralarında onun gayretlerini "açgözlülüğe" yoran, bunu da ortalığa yayıp duran "kadın danışman"ları ayıplayan ikinci kâtipler, raportörler, idari memur kadınlar da varmış ve incecik esprilerle diyeceklerini diyebiliyorlarmış: Sakın telâşa ve öfkeye kapılmayın dostumuz, çalışmalarınızla, kendinizi sorgulayarak denetleyip durmalarınızla siz kendinize yetersiniz; gerisi göze girmeye başlamanızın çekemezliğidir; gelip geçicidir hepsi, demeye getirirlermiş; hele taa Uzakdoğu ülkelerine gönderilip duran bir iş arkadaşı varmış ki o, evlenme teklifini yapan komite üyemizden tesadüfen bir söz açıldığında, önüne baka baka: "Onun için evlilik bile olsa bu sadece yine kendi üstünlüğünü gösterebilmenin değişik bir aracıdır kanımca," deyivermiştir ki, incelikle yaptığı bu uyarı, hiç unutamadıkları arasındaymış. Bunu zaten kendisi de hissetmekteymiş de kızının babasının şiddet eğilimlerini eliyle tutabilmek için, evet sadece bunun için "peki" demiş bu evlilik teklifine, hem de dördüncü yılın başlarında onunla birlikte Kuzey Avrupa başkentlerinden birine sekreteri olarak birlikte gittiği sırada....

Tam da istediği biçimde... Kendisiyle dalga geçişlerinden biri daha: "Aslında bizim Komite Başkanlığı'nda beni durmadan küçük görüp küçük göstermeyi alışkanlık edinmiş kadın soyundan

öteki sekreter ve vilayet danışmanlarını falan büsbütün kıskançlıktan ruhbilimcilerin ellerine düştüklerini görebilmek için..."

Nikâhları da daha sonra tayinen gittikleri yerde kıyılmış. Bu sefer gerçekten de "İletişimci Üye" olan kahramanımız, eliyle tutup gözüyle görerek sertliklerle içice büyük bir *absurdité* daha yaşamışmış.

Şöyle: Komite Üyesi, ilk tayinini zaten yine bu şehirde yapmışmış. Erkek erkektir, kadın da kadın; ille de bir aşk meşk meselesine bulaşmalar kaçınılmazdır da, renklerindeki çeşitlilik niyetlere bağlıymışmış.

Komite üyesinin kendisiyle flörtü silip atarak ilk dışarı çıkışı da meğer aynı yerdeymiş. Nikâh öncesi "Kısmete bak sen!" diye fısıldamıştır kulağına "kısmetin yanına" bir de öpücük sosu ekleyerek...

İşte o zamanlar başka bir Komite üyeleri yemeğinde Balkanlar'dan gelme çok hoş bir kadınla tanışmışmış. Bir bakışta vurulmuş bu kadına. Ehh, madam bilmem ne de o kadar boş değilmiş kendisine karşı. O davet senin, bu toplantı benim derken müzik ve danslarını tercihe başlamışlar. Birlikte danslar mı? İşte bu tam anlamıyla karşılıklı cinsel uyanışına ve uyumlulaşma(imiş)... Canım bunu kendisi uyduruyor değilmiş ki, yerli yabancı bütün aşk sefaları şarkılar, türküler, dans sefaları ve çiftetelliler, birlikte halay çekmelerle başlayıp mutlu ve mutsuz birliktelikler de yine dans ve halaylar çekilirken iki kurşun sesi, üç kanlı bıçak darbesiyle bitmiyor mu? Hele "cinsel" yani "aşkî" romanlar, ki bazısında intihar öncesinde de, sonrasında da mutlaka eski dansların, zeybeklerin, tangoların falan kareleri yeralmaz mı?

Yeni evlenmiş bulunan büyük komite üyemizin ilk cinsel sefası, Balkanlı kültür danışmanı kadınla başlıyor ve işte burda farklı bir hüzün sahnesi ortaya çıkıyor: Tam ilk gençlikte yaşananlardan

beterin beteri "Gizli Sevda" bir türlü bitip tükenemiyor; çünkü ikisi birden tek çatı altında yatıp kalkmaktadırlar. Neden? Çünkü İnsan Hakları Mevzuatı'mızın bir sürü maddesinden özellikle birine uygun düşmemektedir bu "derin ilişki". 'Metrescilik'lere, yani şu geleneksel kültürlere saygıyla "usulen" gözyumulabilirmiş ama, onda da herhangi bir hokkabazlık olmayacak. İlişkileri biline biline gizliden götürmek en iyisi....

Kısacası aynı memlekette erkeğin ısrarıyla nikâhları kıyılmış. Yeni evlilerimizin, gelinin kocasıyla ilk yatışlarında, kendisine bu hikâye hüzünlere bulana bulana anlatılmış bulunmaktaymış ve böylece hâtıralar cinsellik gücünü artırmanın aşısı demeye de gelebilmekteymiş...

Ay battı batıyor. Dillerimiz dolana dolana son kadehlerimizi yuvarlamaktayız da dert dökücümüz tam bunu böylece ima ettikten sonra: "Bence benim koca, benim kızlığımı Balkan kadınla çoktandır yatıp kalkamamalarının özlemiyle bozmuştur herhalde," deyivermesin mi? Dilimi yutayazdım.

Kendisi otuzlarını geçmiş ve hâlâ daha kızoğlan kızmış meğer... Mış mış mış... Bana ne canım. İnsan Hakları Mevzuatı'nda artık böyle bir madde de bulunamaz ki, ayıptır! Yoksa, derinlemesine mevcut mudur???????????

Meğer bu kadınla metres hayatı on yıl kadar sürmüş; sonuçta kadıncağız evlenebileceği biriyle evlenip başını bağlamış da, benim eski kayınvalidemin evlilik kısmeti de ta buralardan doğup gelmiş/miş inan olsun.

"Yahu, kızımın babası gibi son derece bakımlı, efendiden adamlar genelevlere de gidip gelemezler ki öyle rahatçana; şöyle böyle bir şeyler olacak elbette... Keşke meslek arkadaşlarımdan

yere baka baka beni uyaran incelikli, hassas ve alçakgönüllü kişi benim kısmetim olabilseymiş... Babama inattan işte; işte hayatın yaptığı gibi beni böyle bir ben yapan şey, aslında burnumu yere sürtmeye kalkıp durmuş babama karşı duyduğum inattır, hepsi bu," deyip çıkmıştır. Hani sanki bütün içini bana salt, herkes mis gibi, tertemiz doğar doğmasına da, yaşadığı hayatın ortamına, toplumsal iklimine göre birtakım ikiyüzlülükler şiddetiyle yüzleşe yüzleşe bizzat kendisi baş terörist olup çıkar, demeye getirmek için sayıp döküp durmuştur. İki taraflı ruhen silinip süpürülmüş olarak ayrıldık.

Dikkat! Unutma: Eldeki güç baskısı, şiddetin zehirli meyvelerinden biri olup atıştırmayı canın ne kadar isterse istesin sakın ağzına atıp yemeye kalkışma: zehirlerin artarak karanlığın içinde depolanmasına sebep olursun! Gizli silah torbaları tümen tümen/teğmen teğmen kendi eğilimlerine bağlıların, sıra kendilerini havaya uçurmalarına gelene kadar...

Kızı ve damadıyla gittikleri yerden ve yerlerden bana hep yazdılar. Varla yok arası ilk eşim, ilk romanı için yaptığım iltimasa teşekkürlerini hiç eksik etmedi. Doğup büyüdüğü yerlere tayinen Kültür Ataşeliği etmek ve evlenmek üzere dönüp giden "hiciv tebessümlü" kocanın da cici eşinin yazarlığına kol kanat gerişi sadece sayemde atabildiği ilk adımdan ötürü olmuşmuş. Bizde yayınlanan romanını yaygın bir dile çevirterek iyice ve tanıtımı yerli yerinde bir yayınevinde bastırabilmesiyle başlayan gelişmeler, benim keşfim(!)in ışığı sayesinde yazarının hemen hemen nerdeyse oralarda da güzel adımlar atması umudunu yaratmaktaimiş. Hadi canım artık, üç satırlık genç kızların dertleri, el âlemin, benim gibi o kadar da kendinden geçmişlerin ihtiyacı değil ya, aaa!..

Buraya gelip gittiklerinde mutlaka buluşuyoruz, hem de annesiyle başbaşa buluşup konuştuğumuz restoranda. Ortalıkta yabancı dilde yayınlanmış yeni bir kitabı söz konusu değil, ama o "ilk günah"ımızdan bir adet çıkarıp hemen önüme koyuyor, adıma hâlâ daha büyük övgü ve teşekkürleriyle imzalanmış olarak... Kadehler kaldırılıyor artık nerdeyse üçümüze de sirayet etmiş bulunan gözkırpışlarla.....

İlk ve son eşimin babasıyla annesinin boşanma hikâyelerini de işte böyle yılda bir, iki yılda bir olup biten buluşmalarımızda öğrenmiş bulunmaktayım:

Meğer artık baba olmuş olan İnsan Hakları Komite Üyesi'nin kendini beğenmişliğinden doğma şiddeti arttıkça artmış. Çocuklarının doğumu öncesinde de, sonrasında da hep "Evrensel Sekreter" diye görülmekte anne. Uluslararası bir toplantıdalar mı; "Çok kötü giyinmişsin, buraya, bu atmosfere uygun değil bu kılık kıyafet," demeler mi istersiniz, "Masa yapmayı sadece çatal bıçaklar şöyle, tabak ve bardaklar böyle, tuzluklar şurda, tatlılar için ayrı çatal bıçaklar burda falan diye biliyorsun sadece; hani yani servisi yapan şu garsonlarımız olmasa yemekleri misafirlerin başının üstünden dağıtacaksın nerdeyse..." gibisinden iğnelemeler...

"Benim sana bu açıklamalarım inanılsın ki olup bitenlerin en azı. Kızımız doğdu, nasıl terbiye edilecek, ne giyip çıkarılacak, babayı nasıl sayıp sevecek... Hepsi de kendisinin buyrukları üzre olup gitmeli... Hele kızıma hiç istemediği bir tatlıyı ağzına ağzına tıkıştırmaları yok mu, hoş gelmiş, şifalar, pardon yani sefalar getirmiş kasaba memuru babam!" O baba ki, çoktaaan oğlunun jandarma kumandanından üstün olamadığını göremeden başına tabancasını sıkarak göçüp gitmişmiş..diiir... Erkek kardeş meğerse

askerlik çağı geldiğinde, "Askere gitmeyeceğim," deyip uzaklarda bir yerlere kaçıp gitmiş. Ablası olarak kendisi bile bilemiyor nerde yaşadığını, ne yapıp ettiğini. Öç alış mı, buyrun işte en iyisi bu, bireysel özgürlüüük! Benim insan/hakkı üyesi koca: "Anlayamadın gitti, ben böyle ucuzluklardan anlamam. İyiyse iyi, kötüyse kötü ama kalite şaaart!" diye diye "evrensel sekreter"imizi çocuğuyla birlikte başından atmış gitmiş, hem de son kerte "ucuz"undan... Aslında uygarlığı insanı kusturasıya yalayıp yutmuş bu koca, karısına, hele şu kızına da bayılıyor bayılmasına da, çocuğun bütün o bitmez tükenmez şımarıklıklarıyla ona bakıp edecek hali yok kendisinin. Şuna bakmalıymış şuna bir; lekelenmedik kravatım kalmadı efendiiim! Sen de giyimli kuşamlı, bukadar resmî halliyken kapıp da sımsıkı bastırıverme çocuğu taa şurana, diyen yok değil, varmış, varmış da aldıran kim? Bir tek doğru yol var, o da kendininki.. Ehh o zaman hadi var git kendi başına kendi yolundan!

Ee, önünde sonunda:

Hayatın yakasını hiçbir anlamda koyvermeyelim dostlarım!..

İlk Gizli Sevda'ların, ikinci gizli buluşmaların, üçüncü, bir de şöyle artık "bakalım"ların yeri olan kır lokantası artık yok oğlu yok. Cami yapılıyormuş oraya... Güney kıyılarında emekliliğini akşamüstü içkilerini yudumlayarak, kırk yılda bir gazetelere yolladığı "değini"leriyle sesi duyularaktan yaşayan üstün üyemiz, asıl şu güpgüzel gençlik anılarıyla zihninde çiçeklenip durmuş kır lokantasının yıkılıp yerine cami dikilmesi sorununa kafayı ısrarla takmış bulunmaktadır... Oysa orda o kendisinin gömüleceği "bir mezarlık yer" edinmeyi düşünmekteymiş; Üüüfff ki, üfmüş!.. Dul hanımın çok eskilerde bana bir turistik kart arkasında yazdığına

göre, öz kızı bile babasından söz açılmasını istemiyormuş. Acaba kendisinin kızının babasına karşı duyduğu tepki ile onu babasından sürekli uzak tutmasının payı olamaz mıymış bunda?..

Haa, sahii bizim bu "şefkat dolu" dönemlerin devamında yazmamış olduğum bir hâtıram daha vardır ki, onu da buraya aynen kaydetmeliyim: Eski eşim ve artık Sosyal İletişimci annesiyle ve gülümseme rolünü oynama uzmanı yeni damadı edepli edepli yazışıp çizişiyorduk ya, bu iş bana bir ara bıkkınlık vermişti: Gülümsemecinin şurdan burdan yazdığı kartlarına, hele yeni yıl kutlamalarına bile şöyle bir karşılık verdiğim de yok. Derken günün birinde çekmecelerimde şurda burda gezdiğim müzelerden topladığım kartlardan bence en ilgi çekici "matrağını" seçip üstüne şunları yazıp bana verdiği en yeni adresine postalayıverdim... Yazdıklarım noktası virgülüne kadar aklımdadır:

Herşeyin değerli danışmanı aziz dostum, uzun zaman sonra acilen yazıyorum sana: Bu sırada bizim buralarda *rock* ile tasavvuf felsefesini harmanlayan bir müzik grubu kurulmuş olup, bunu kurduğu grupla birlikte seslendiren de bir *rock*'çu imamdır. Hattâ işte bakın şu tarihte ilk büyük konserleri var: Merak içindeyim. Siz de hemen koşup gelin: bu mevlânalı *rock* karması beste hakkındaki fikriniz benim için çok önemli. Ayrıca el ellerindeyken gittiğim bir Modern Sanat Müzesi'ni gezerken mim koyduğum işte bu gördüğünüz kartın tabağı kaşığı bile kürkle kaplı çay fincanı tablosunun aslını faslını inceleyip beni bilgilendirin.

Aradan iki hafta geçmeden cevabı geldi. Demek ki doğru adrese göndermişim... Asıl sürpriz bana gelen cevap; ona gönderdiğim kartlardan birinin içine, boş olanına yazdıkları ve bir de eklediği DVD. Şöyle yazmış:

Müzeyi de müzede yeralan bu tabloyu da gördüm. Hâlâ daha orda. Tablo, Meret lâkabıyla tanınmış bir modern ressamın. 1936'larda yapılmış. Ressam iki bininci yıla bir kala ölmüş ve geriye bıraktığı vasiyetnamesinde şöyle bir şart yer almaktaymış: Bu tablo ancak Meryemana kocası Başpiskopos'un caz müziği ile pazar ayinleri korosunun harmanlanmasıyla yüce ilk büyük konseri'nin ikramı. Yeri, böyle bir müzik grubu orkestrasının başucudur. Şef: Başpiskopos duman rengi üstüne altın sarısı şeritlerle bezenmiş cübbesi içindedir. Orkestra ve korolar, kilise ayinlerinin genç rahip ve rahibeleridirler. Genç rahipler siyah, rahibeler de beyaz kıyafetler içinde olmalıdırlar. Hüzünle roman göbek havaları sedaları vererek akıp giden bu harmalama müzik, tablonun yanındaki bir düğmeye basar basmaz işitilmektedir; bir adet kopyasını güleryüzlü dostluğumuz onuruna sana gönderiyorum. Lütfen dinle ve bunu rock'çu *imamın* rock *ve tasavvuf müziğiyle harmanladığı bestelerin yer aldığı konseriyle bir karşılaştırıver bakalım ne çıkacak. Bendeniz yazık ki oraya gelemiyorum; o tarihlerde Mars planeti uçuluşuna davetliyim, bunu kaçıramam değil mi!*

Yollarımız birbirinden böylece ayrılmış bulunmaktadır.

Hem de tarafımdan şöyle bir omuz silkilerek:

Sana ne bütün bunlardan değil mi ama? Senin çoktandır zaten sadece "Babam Ailem"le hâtıraları bahsi takılıp durmaktadır aklına. Hem de nasıl. Çünküüüüü:

Rastlantı + Çağrışım + Sezgi = **Yaşamak / YIKINTI**

II. BÖLÜM

Çağrışım ve Sezgiler

Yine günlerden bir gün. Taksideyim.

Ayaklar baş olmaz, olabilemez, başlarsa asla ayak olabilemez imkân ve imkânsızlıklarının fazlaca tartışılmasından olacak, haddini bilir bilmezlik sorunu da aklıma takılıp kalmıştır. Zaten baba evi yardımcılar, bahçevan ve uşaklarla çevrilip durmuşken bile içlerinden hiçbirine bir buyruk tonuyla, şunu getir, bunu götür diyememişim. Bir seferinde, sekiz-on yaşlarında varım yokum, annemin, camlarını silen kadıncağızı "Eee baksana bana, tertemiz silsene şunları artık; daha kaç kere öğreteceğim bunu sana aaa!" diye azarladığını görünce, yardımcıyla yüzyüze gelmemek için ordan kaçıp bir masanın altına girmişimdir. Annemden öyle utandım, öyle utandım ki... Daha sonraları üstten bakan, kendilerine yardım edenlere veya buna zorunlu kılınmışlara azarlar, küfürler sallayanlarla karşılaştıkça annemden utancım kendimden utanca dönüşmüştür. Hele meselâ askerlikteyken emirerlerinin iki kulağından yakalayıp başlarını duvarlara duvarlara çarpan ne

kadınlar, daha da kimler kimler görmüşümdür; çok da normal bir şey yapıyor gibiydiler. Doğrusu, daha hâlâ öyle değiller mi? Madem ki kendileri vatanı kurtarmışlardır, kimse kurtarıcılıklarına leke düşürmemeli, kanunî hiyerarşiye boşverip geçilmemelidir. Saygı ve sevgiyle karşılanmak haklarıdır...

Kimbilir belki de kendimizden yek parmak aşağıdakiler beni hiyerarşi düşkünlerinden biri sanmasın, kendilerini küçük gördüğüm zehabına kapılmasınlar diye taksilerde hiç arkaya yangelip oturarak çek şuraya, git buraya, kaç paraya, yok paraya'cıların borçlarını ödeyebilecekmişim gibi, hep şoförün yanıbaşında oturmayı huy edinmişimdir.

Dikkat isterim, dikkat! Sen bu analizi şimdi şu satırları çırpıştırırken yapmaktasın oğlum. Kendini eşitlikçi insan kısmınla örneklemeye kalkıştın ki, olmadı. Suçlusun...

Taksideyim. Sürücünün yanındayım. Huyumdur. Hep böyle olmuş olduu, hepsi bu!

Zapta geçilsin efendim .....

Asıl hoşuma gidense onlarla şunlar bunlar üstüne konuşmak... Ona değinip bunu eşeleyip dururken öyle bir samimiyetle içlerini dışavurmaya başlarlar ki, dertlerini dinlemek zihnimde yeni yeni ufuklar açar. Hattâ beni yazardan saydıran kitaplarımdan birini yazarken, bu konuşmalardan bazı esintiler döktürdüğüm bile olmakta. **"Taksilerde hep sürücünün yanında oturulmalı ki, toplumunuzun nabız atışlarını anlayabilesiniz, ruh hallerini hissedebilesiniz,"** diye yazıp çıkmışımdır da; lâkin bu yayınevlerinin kâr hedefine ters düşmüş olmalı ki, benim "çare"mi sahiplenenler çıkmadı ortaya. Kimbilir, belki de buna inat, sü-

rücünün yanına atlamayı sürdürüp durmaktayım. Günlerden bir günde de olduğu gibi:

El ettiğim taksi sürücüsü, efendi efendi gelip durmuştur önümde; bendeniz de ön kapıyı usulcana açıp içeriye sıyrılırken, (bana göre hani şöyle ilkokul öğretmenliğinden emekli şoför) oturduğu yere bitişik koltuğun üstündeki küçük bir torbayı hemen alarak çocukça bir mahçubiyetle: "Burayı hep boş bilirdim de, ondan," demiş, ben de kapıyı çarpıp etmeden kapayıp: "İyi günler," demişimdir.

"Trafik buralarda fazlaca yoğunsa da, iyilikler olsun. Bütün işin başı sağlık." "Çok güzel dedin valla, hadi gidelim bakalım şuraya," diyerek gideceğim semtin adını verdim. Dura kalka, sağa sola dikkat kesile kesile ilerlemekteyiz. İkimizin de -trafiğe alışkanlıktan doğma olmalı- üstümüze çökmüş bir rehavet. Zonk. Fren, sıçrama(lar) falan... Sürücü bir elini ensesinde dolaştırırken: "Gördünüz ya efendim, farkındasınızdır, şu aralıktan bu ana caddeye fırlayıp çıkılır mı?" diyor sanki suç kendisindeymiş gibi... "Çıkılır kardeşim çıkılır, bunlar kendini bilmezler, yeni moda şehirliler bunlar; sonradan görmeler... Bu düzenden yoksun şehirde en zor iş sizin işiniz. Sizin yolunda yordamında iyi bir sürücü olmanızla bitmiyor ki iş; karşıdan, sağından solundan, arkandan falan gelenlerde asıl mesele... Devamlı gerilim içindesiniz sizler; gece gündüz, devamlı gerilim. Şu arabanın son modelci görgüsüzünü bal gibi gördüm görmesine; neyse ki iyi kurtardın bizi; sağol. Hadi bari yatışalım." Direksiyona hissedebildiğim bir coşkuyla sarılmıştır yeniden; ilerlemekteyiz. Bu arada iyi niyetimin getirisini almaktayım: "Ahh abi, keşke her müşteri sizin gibi olsa! "Aman efendim." "Aa aşkolsun." Bırakalım dışarıdaki eğrileri, bir de arkaya geçip kaykılanlar var ki, kadın kız olmuşlar, genç yaşlı erkek soyundan olmuşlar, asıl tehlike onlarda inanın. Hele o kendini beğenmiş genç takımından olanlar;

inanın nah şurda silahları. Ağızları leş gibi kokar da onlara bir şey yok, bize şurda bir lokma durup iki yudum su içmek yasak: Hemen yapıştırırlar suçun para cinsinden ödenmesi şeyini; bu da sürekli gözaltındasınız demeye gelmektedir abicim. O cebi silahlılar var ya, bir onlar, "Çek şuraya!" derler, çekersin oraya, hep de en uzak mevkileri isterler, pekâlâ. Geldik oraya. İnsene aşağı. Islık çala mala iner aşağı ama ödemek bahsinde ses seda yok. Geçende, inan olsun: "Şu kadar tuttu, ödemediniz, ödeyin," diyecek oldum, elini arkasına atmasıyla, "Ne ödemesi lan, bende sana para yutturacak göz var mı? Alttan almışım, senin gibi enayinin tekine güvenerek arabana atlayıp hayatına nur katmışım... ona göre haaa, çek git hadi..." demesin mi? Ondan bu yana her müşteriye müşteri demiyorum artık; alacaksam halini hareketini tarta ede alıyorum. Fakat abi, iyi ki sizi almışım, içime doğmuş gibi. Siz olmasaydınız inanın bu akşam evime ekmek götürecek halim yoktu. Gidip babamın, eşimin, çocuğumun yüzüne bakamayacaktım..." Öyle samimi, öylesi üzüntüden çökmüş gibi ki, şöyle bir şey ağzımdan fırlayıvermiştir: "Aa ama yapma böyle, o kadar da kendine etme be! Kendi evin değil mi gittiğin, yatıp kalktığın yer? Ee, var gir, soyun dökün, bir soluk al hele..." "Çocuk başta, millet elime bakıp dururken mi?" "Bakadursunlar. Ölecek değilsin ya, oturur, müşteri yoktu, benzin pahalanalı fiyatlarımız da arttı ister istemez, taksi tutanlar azaldı, yetmedi bir de ceza kestiler gibi makul sebepler söylersin." "Ee ekmek, yemek?" "Ekmek mekmek yok bugün, ölecek miydim yani," dersin. Yeniden ensesini fırdolayı kaşıdı; hava kararmaya başlamış, ortalığa düşmüş bir hüzün ki... Ben de hâlâ daha amma da münâsebetsizlikler edip durmaktayım; derken ayaklarım yere değdi ama geeeç, çok geç. O içini dökmeye devam, ben de sessizce dinlemeye mahkûm: "Efendim, kusura bakmayın, bizde, evine ekmek götüremeyene erkek demezler, diye bir söz vardır; bizler de hep erkek gibi erkek olmaya

çalışmalıyız: evinin erkeği olursan erkek gibi davranmaya hakkın olur, usul budur; bu böyle abicim..."

İneceğim yere kadar daha epeyce yol var, yoksa ne tuttuysa buraya kadar, ödeyip kaçacağım burdan. Zaten içimi daha farklı bir soruna batırıp çıkaran gencecik şoför, açılmış bir kere: Sürdürüyor: "Mesele yalnızca ekmekten, çoluğa çocuğa leblebi şeker sağlamaktan ibaret kalsa, yine iyi. Açlıktan ölen olmamış, derler; fakat asıl dertlerin en onarılmazı bozuk sağlık, ölüm kalım, evin bir köşesine yığılıp kalmış büyüklerinizden birinin yatalak kalakalmasında... Orda öyle elin kolun bağlı kalıkalıvermek yok mu, işte bu çaresizlik! En yenilip içilmezi budur!.." Midem ağrımaya başlamıştır. Hele şu çaresiz kalakalma hali! İşte bunu yalayıp yutamayacak kadar yakından tanımış insanlardan biriyim... Dayanamıyorum: "Evde yatalak biri mi var?" "Ne insanlıkla dolu biriymişsiniz abicim: iyi ki sordunuz ettiniz, sağolunuz. Ayıp olur diye, derdimi dökecek kimseler gelmiyordu aklıma. Babam efendim; doksanlarını geçmiş durumda; yaşlılık hastalığı işte! O yaşlarda ne olursa hepsi birden onda da var. Eskiden ne iyi çıkar dolaşırdı, torunlarını pek sever; onlara bir şeyler alıp getirirdi; nerde o günler?.. Üç yıldır yatağa düşmüş halde. Afedersiniz de, inanın artık tuvalete bile gidememekte kendi kendine; altına kaçırır durur. Gelini de, gencecik kadın, saçını süpürge ediyor, lâkin önünde sonunda kadının tekidir canım, nasıl temizleyebilecek babamın altını üstünü. Durmadan çamaşır yıkar oldu. Ağlıyor. Haklı. Çocukların okul şusu busu mu dersiniz, yemekleri, üstleri başları, anneleri gül gibi taze güzel bir şeydi, soldu bitti, kendisi daha yaşlı insanlara döndü... İşe çıksam bir türlü, çıkmasam bir türlü, gece vardiyaları benim cankurtaranım, 'yapmıyorum,' diyemem. Babamın ilâç parasını bile kısıntıya uğratıyorum, günah değil mi?"

Durduk. Çünkü artık sürebilecek hali yok, başını omzuma koymuş; nerdeyse hâlâ gencecik adam hıçkıra hıçkıra ağlamakta... Çaresizlik. En iyisini bilenler bilir.

"Dur kardeşim, sus canım, etme böyle..." Ağlayarak söylüyor: "İçinizden belki de, alıp götürmedin mi hastanı bir hastaneye diye gibisinden bir şeyler geçiyordur. Götürmez olur muyum; ilk adımımız öyle olmuştu; devlet hastanelerinden birine yollandık; babacığımın bekçilikten emekli durumuna güvenerek hem de. Üç gün sonra eve geri yolladılar. Yaşlılar. İyileşemez hastalar sınıfındanmış; evinde yatıp kalkmalıymış yani... yani ölümüne kadar. Çünkü bakılıp edilerek iyileşebilir hastalar o kadar çokmuş ki, onlara yer kalmıyormuş. Fedakârlık, ölmeden ölüme mahkûm olanlara düşmekte... Özel'lere neyle başvuracaksın paran pulun yokkene." Sustu. Ben de zaten! "Haa bakın, huzurevi diye açılmış yerler de var, aradık taradık, araya taraya, hem de inan olsun iltimaslar falan kullanaraktan nihayet bir huzurevine kabulü mümkün oldu. Huzurevi deyip de geçmemeli abicim; devlete ait olanları ancak memuren emekli sandığından emeklilere mahsus, babamsa ücretliler sınıfından, özel bir yer var, git oralara, dendi. Orası yoksullara mahsus bir yermiş. Adres madres, tarif falanlarla birlikte babamı yükledik bir taksiye, hiç değilse izinli olarak benim durağımdan olanına, düştük yollara. Git babam git, sor soruştur; oralarda böyle bir şey yok. Biraz şehirdışıdır, ama iyidir, havadardır, yeşilliktir denilmişti; sahiden de dıştan bakışta öyle. Ama tam otuz-otuz beş kilometre yol; bunun arabasız taksisiz zamanları var ve işte trendi, otobüstü, toplu taşımacılıktı... Mecburen oralara kadar taksi tutuvermişsen şu kadar gidip gel, yayan yapıldak yürü de var oraya. Mümkün değil. Mecburen yatalak babamı geri çekip aldık eve de aile paramız büsbütün düştü çukura..."

"Çok üzüldüm kardeşim, dur bakalım, bir düşünelim. Söylediğin o huzurevi dediğin yer en akla yakın yer gibi. Söyler misin bana nerelerde bu huzurevi bulunan köy ve kasaba?" Düşünekalıyor. "Hoşgör abicim, Şehir, mahalleleri, onların adları falan öyle çabuk ve o kadar hızlı değişiyor ki, şurayı iyi bilirim derken, o orası değil, adı da bambaşka bir yer... Hadi büyük şehirler öyle oldu bitti gidiyor, alışacağız ama şehir dışındaki tarla tapanlı yerler başka mı?.. Durun hele, hele durun aklıma geliyor gibi, şeyy canım şeyy, Ergence ovalarında bir yer galiba işte." "Köy mü, kasaba mı?" "Eskilerde köymüş sözde, şimdilerde köy mü kasaba mı, inanın diyemiyeceğim..." "Canım kardeşçiğim buranın hakiki bir adını, adresini falan aldındı o zamanlar herhalde?" "Offf of! Öyle tarif marif almışım da ne olmuş? Aa, hoşgörün, söylemeyi unutmuşum. Dönüş yolunda kır kahvesi gibi bir yer görüverdim, şöyle yolkenarı, gidip ordan babama, su mu, içecek bir şey alsam dedim ve orda durmuşken içeridekine sordum: 'Bu taraflarda bir huzurevi, yani yaşlılar evi varmış, bilir misiniz?' Epey yaşlıca bir bey, şööyle bir baktı yüzüme: 'Haa o mu? Yıllar önce oralarda adıyla sanıyla öyle bir yer vardı da evlâdım, ömrü pek kısa sürdü; oraları öyle oteller moteller, vitrinleri çeşit be çeşit eşyalarla dolu alışveriş yerleri olup çıktı ya, ee ortalık öyle artık: sanırım orası da tutunamadı kanaatimce'. İşte böyle: Efsane gibi adı ortalıkta dolaşır, kendisi yok."

"Yoksa siz....." "Anlayın beni abiciğim, ilkokul öğretmenliğinden atılmayım da, nihayetinde okumam yazmam var da, kızmayın bana, 'altın bilezik' dedikleri şey buna bile eğilmeye elvermiyor; bunu bilin yeter..."

İnmişim. Ayaktayım. O da gelmiş yanıma, böyle işte bir caddenin kıyısında, stop'taki bir taksinin yanıbaşında ağlaşıp sarılı-

şıp durmaktayız.... Çekip gidemem. Asla ve kat'a mümkün değil, çünkü aklımı tuhaf bir şey kemirip durmakta; hani olur a, tesadüf buna demişler, rüyalar bile aynen yaşanabilmekte... "Canım kardeşim, eskiden sahiden var mıymış öyle bir yer? İhtiyar kahveci öyle dedi demek? Gel şöyle geç... Sen bana taksi merkezinin telefon no'sunu ver, orası yok olup gitmişse de bu şehirimiz içinde yeni yeni yaşlılar evi gibi yerler açılmakta. Ben bunlardan birini bulup ayarlarsam seni ararım, bakmışın sana, 'Bana bak kardeşciğim şu gün şu saatte babanı derleyip toplayıp kapına dayanacak yaşlılar evi aracına bindirmeye hazır et ve dosdoğru buraya gelin bakalım,' demekteyim, ne güzel bir telâş olabilmekte bu sizin hayatınızda haa?"

Ağlayıp dururken hayatınızda başlamasın mı? O arada elini hemen iç cebine atmış bulunmakta: "Bizim taraflardaki şu taksi merkezinde çalışanların cebinde adres madres herşeyi tastamam bir kartımızın olması mecburidir. İşte bu, buyrun...."

Kartı aldım, okuyamadım tabii o karanlıkta, ama gıdıklanıyormuş gibi gülügülüvermesi hâlâ daha sona ermemiş yurtdaşımın omuzuna tıp tıp vurarak şunu söyleyebilmek bana sanki kendi kurtuluşummuş gibi gelmekte idi: "Canımın içi aslanım, bak ne diyeceğim, senin içine düştüğün bu durumun peşini bırakamam ben artık. Bu benim kendi meselem olup çıkmıştır, tamam mı? Şunu da al yanına, çoluğuna çocuğuna, ilâç falan ne lâzımsa onları almadan gitme evine ki senin, erkeğin en insanî erkeği olduğun anlaşılsın bakalım bir kere haa!.."

(Bundan böyle bu işin devamını ondan çok sen kendin merak etmektesin.....)

Siyasi partiler gibi atıp tutup, söz verip de tekini bile tutamamışlara benzemesen bari. Bunun sonrası da artık susup oturmak;

atmasyonlar bitti demelere gelmektedir. Karşılıklı atıp tutmalara paso!.. Derin devlet darbelerine davetiye çıkaracak değilsin ya cingöz recai, kendi hayatın da buna bağlı zaaaaaten.....

Sen şimdi bunları buraya tekraren döktürmeyi bırak da asıl, yeni bir diyeceğin varsa yazıp git işte yine buraya. İlkokul öğretmenin gibi okuyup yazmaya da boş veer, diyecek değilsin ya, ayıp kaçar büsbütün.

*

Şu adı var, sanı var da kendisi yok olmuş olan "Huzurevi" meselesi, hiç unutulmayacak masallar benzeri hafızamda sürekli kayıtlıdır. Taksi sürücüsü kendine mahsus derdini dökdükçe şurama bir yumruğun tıkanıp kalışı boşuna değil; işte şunu da buraya yazarak dökmezsem çözüleceğe de benzememektedir. Bin teşekkür ki, ben hiç değilse işinden atılmış ilkokul öğretmenimiz gibi okuyup yazmaya küsmüş değilim, içimde aynı şeyin, aynı kelimelerle esip durması varken ve tekraren.

Buralara ortalama bir uzaklıktaki "Batı kapısı bölgesi" denilen yerlerde, Ergence çayının oralardaki bir çiftlikte doğmuşumdur. Tam da dertli şoförün adını sanını bulmaya çalıştığı ve hatırladığım kadarıyla eskilerde Saray diye bilinen ilçemsi bir yerin bir zamanlar İnekli diye bildiğim, sonraki zamanlarda ise Ayvazköy levhası asılmış bir köyündedir bu çiftlik. Ayvazköy diyorsam da, hemen bunun üç adım ötesinde Dombaşlar diye bir levha da asılı bulunmakta, birinin asfaltyolu solu, ötekinin de sağı göstermektedir. Bunu ancak oralılar bilir; hele babamla annem arabalarının önünde yanyana içine düştükleri bu keskin köşebaşından gülüşe gülüşe birbirlerine sarılarak geçmektedirler de, yani işte öyle an-

latılmışlardır da... Bu hali bizzat görmüşlüğüm de vardır. Burayı, öğrencilik yıllarımda gelip giderken bazan rastgitmiş, birlikte seyretmişizdir.

Aile? Evet tabii ailemiz? Buna da asla ve kat'a da ağa mağa değil de, efendi, bey, kısacası "kontluk" kökenlilerindendirler bunlar denilip geçilsin. Yok geçilmesin.....

Büyükbaba, babaanne, yakın akrabalar, uzak hısımlar, çoluk çocuklar... Hepsi de tamamdır bizde ve hattâ geçtim babamın annemin nefeslerinden, babaannemin gibi büyükbabamın dahi beni kucaklarken hissettiğim kokuları bile koku hâtıralarım arasındadır. Koklamışımdır büyükbabamı, hele bir dala kirazlar sara sara çiçek demetiymiş gibi bana verdiği, çatal saplılarını da kızkardeşimin kulağına astığı zamanlarda... Kızkardeşimle birlikte bizi yazları, okula yazılı bulunduğumuz, bir yanında kısacık hisar gibi bir eski duvarı bulunan, bir de "çay pınarı" olan Dombaşlar'dan eşeklerin atların sırtında "Çiftlik Yaylamız"a çıkarırlar. Babaannem öleli epeyce olmuşsa da büyükbabam hep çiftlik evindedir, kendisine göre "işbaşında"dır. Büyükbaba eşi, üç adet çocuğuyla doğu evropa'dan sürgünler arasındalarmış.

Yıllar? O zamanlar. Buralara sürülmüşler canım işte. Bübüyükbaba sürgünden önce bu şehrin Darülfünun'unda Hukuk okumuşmuş ve öteyana gide gele Hâkim çıkmış. Doğum yerinde Hâkim Bey diye anılırmış zaten kont Hâkim Bey...

Babam, göçten sonra hükümdarlığın, işte gelin yerleşin, oturun şurda; burası zaten size aittir dedikleri Çiftlik Yaylası'nda doğmuş, abisi ve küçük kardeşleri yollarda sönüp sönüp gitmişler. Büyükbabam artık oğlu, gelini bizlerden o yana sağkalan bir

kendisi. Hâkim Bey'likten bağ bahçe adamlığına. Bence bundan ötesi de vardır canım. Peek soylu soplu dururdu; babaannenin, işte o "sırma saçlı eşi"nin adını ansa, karışık yanaklarına pıtır pıtır yaşlar dökülür, kendisi gibi bizzat Hukuk Fakültesi'ne gönderdiği babama ise en çok o zamanlar sarılır durur(muş.)

Kendi hatırladıklarımdan birisi şöyle bir şey: Oruç tutmaz, camiye "inmez"ken, "idman"dır diye diye yaptığı sabah namazlarından heveslenir, yanıbaşında eğilip kalkardım. Zaman ilerledikçe mis gibi olduğunu hissederek boynuna sarılarak koklamışlığım da vardır ki, akşamüstleri gelini ve oğluyla şarap kadehi tokuşturup durmaktadır. Kadehinden usulcana bana da tattırırken "Çocuklara kan yapar bu kaan, iç iç," demesi de huyundandır. Etli butlu genç kadınlara merakı ayrıcadır; bu noktada sus artık. Dur dur.

O kadarına pek bir tanıklığım yok ama babam ve annemle ilk kadeh tokuşturmaya başladıklarında, keyifle bahçe havuzunun küçük fıskiyesinde hoplayıp duran beyaz topa uzana uzana: "İşte böyleee, üç ses bir arada olmalı: İçki ve yeme içme parasının sesi, biiir. Tam da iştecik böyle, güzellerin güzeli gelinimin kız, kadın sesi, ikiii. Havuzdaki fıskiyesinde küçük beyaz bir top hoplayan suyun sesi, üüüüçççç. Üç ses. Ben burda böylecene ölüp gitmeliyim, kızla oğlan masum torunlarım yanıbaşımda cıvıldaşıp durukeeeen. Huzurevimizdir burası bizim huzurevimiiizzzzz, öyle mi? Öylediiir," demeleri annemle babam tarafından sık sık tekrarlanırdı. Yazık ki güzel dileklerini pek az yaşayagelmiştir. Babaannem, yol yorgunluğu, üç çocuğunun savaş kurbanı olmasının kederi ve bu bağ ve bahçelere yerleşme "helecan"ları içinde sessizce süzülüp gitmiş; "tarihî" denilegelen Dombaşlar mezarlığına

gömülmüş. Büyükbabam onun yanıbaşında ayırtmış kendi yerini de, onları oralardaki ziyaretlerimiz sürmüş gitmiştir. Şimdilerde ben bile, tek başıma topraklarını koklamaya gider gelir dururum. Onun akşamüstü içkilerini ortalığa neşeler saçarak içişinin ferahlığını çok özleyerek... Büyükbabamın babama en sık öğüdü: "İncitilirsen de incitme..." olurmuş.

Yazık ki kendisinin işitmeyi pek sevdiği ÜÇ SES'iyle huzurevinde yaşaması pek de uzun sürmemiştir.

Daha üç ses eşliğinde "öteyan"daki Hâkim'lik anılarını yazacaktı; yapamadı. Bari ben. Hiç değilse "kontluğun" sonuna kalan ben... Bu defter. Hiç değilse... Kaydet. Hiç değilse ben....

Babam, annem, kardeşim?

Aynen, dedemin neşeli özlemini çeke çeke gittiler.

İkisi de aynı fakülteden arkadaşlar ama onlarınki hiç de "gizli sevda" cinsinden bir sevda değil; açık be açık. Onlar da buranın "tarihî üniversitesinin Hukuk Fakültesi'nden, ancak annemin henüz ailenin huzurevi yiyip içip duruşlarından haberi yok; nikâh düğün, ancak havuzlu bahçede, fıskiyenin gümüşümsü suyu üstünde minik beyaz top hoplaya zıplaya dans edip dururken, diyelim, memleketin demokratik bir sisteme haiz, daha iyi ve güzel, eşitlikçi, huzur içinde olmasını özleyen bir anlayışla dolu üniversite arkadaşlarıyla birlikte kucak kucağa, omuz omuza. Evlilikleri işte o hallerde böyle başlamış ve herhalde de böyle gitti. Çünkü ya hep birlikte sevinçle alkışlar tutmaktalar ya somurta somurta şaraplar yudumlayıp durmaktalar. Şarap deyip geçemem. Büyükbabam geride nefis iki üzüm bağı ile bir de "huzur ev yapımı" şarap imalâtına haiz bir "özel şirket" de bırakmıştır. Yapıp ettiği herşeye büyük saygı herkeste. Çiftlik çalışanları, sürekli

kâhyamız, bekçimiz, ilçeden onu öylece tanımış bulunanlar. Sahiden de çok çalışkan bir adammış. Aklına esenin noktasını koymadan ucunu bırakmazmış. Hoş, kızkardeşimle ben de fakülte arkadaşlarımızla, "yoldaş"larımızla, "akıldaş"larımızla kendisine saygıda kusur eylememişiz, tatil matil denk getirip babamın sofrasında buluştukça: "Ağız tadına yetecek kadar para sesi, dostluğuma dost olacak kız ve kadın sesi, yolunu bulup akacak tertemiz bir su sesi....." diye bir şarkı bestelemiş, bunu tutturup gitmişizdir. Kalanı? Sus! Sus!

Babam avukat. Annem hâkim. Avukat bey, pek tanınıp sevilmekte, hâkim daha ilk adımlarında bile oraya buraya tayinen gelip gitmekte. Ortak yol: Baskıya, zulme, şiddete karşı elinin emeği alnının teriyle daha temiz, daha güzel bir yarının yolu.

Babamı bu yolculukta "içerilere tıkılanları" canla başla savunurken de görmüş ve bilmişimdir. Dil ve Edebiyat "bilimi"nin mezunuysam da yayınevlerinde çalışmaktan hiçbir şikâyetim yok ve olmadı. Bizim bu şehirde bir "aile evimiz" de vardı. Babamın ayrıca bir avukatlık bürosu. Millet Meclisi'nin MGK partisi teftişi altındaki "insan hakları" öyle olmaz, böyle oluur, bu Anayasa meşru değildir, meşrudur kurugürültüleriyle oturulup kalkılması da tekrarların tekrarı. Ortalıkta gerginlik gırla. Hele annemle babamda. Tam da içinde yaşamaktalar olup bitenlerin. Büro, mahkeme, yasa, anayasa, örgütler "yasak" derken herşey dapdağınık: Makamsız bir karagürültü. Babamda müthiş bir bıkkınlık, yorgunluk hisseder olmuşluğum da var. Akıldaşlarıyla çiftliğin "huzurevi"nde toplaşmaları çoğalmakta, ama tünelin ucunda bir ışık gördükleri yok mu nedir; küskün küskünler...

Yine günlerden bir gün.

Babamla annem ve kızkardeşim üçübirlik arabayla çiftlikten buraya, yargıtaydaki bir duruşmada hazır bulunmaya gelmektedir. Kızkardeşim de, rastgele, asistanlık tezini savunmaya: Zihniyet ve Zihniyet Değişimleri.

Sol yan Ayvazköy'e sağ yan Dombaşlar'a levhalarının asıldığı köşebaşında üçü birden gülüşüp öpüşüp durmaktalar.....

Tamam. Oldu. Bitti. Bukadar. Yoklukları üstüne yayıla yayıla yayılmış tekrarlar...

Sola döneceğine hızla sağa fırlayıveren bir pikabın altındalar. Saha pikabı. Teftiş Grubu. Tabur. Bir tabur.

Hepsi bunun içinde, bir ağızdan "eyvaaaahhh"layarak.....

Ailenin, demokrasi ve insan hakları peşini kovalayan üç bireyinin üçünü birden kaybediş...

*

Rastlantı, rastlantı, rastlantı..... Bu da mı bir rastlantı ha? .....

Adı: Cinayet–i Meçhul

Ortasınıf "kontluğumuz"un bağları bahçeleri çiftlik evleriyle, şehirdeki aile dairemiz ve avukatlık "ofisi" ile üstüne kalakalmış, omuzlarını çökertedurmuş bir yayınevi düzeltmeni: Editör. Ne demekmiş dert dökmeler şunlar bunlar, editörlük işi iyi bir iş, çünkü orasını burasını çöze boza, değiştire ede bir sonuç çıkabiliyor ortaya: Kitap! Okunduğunda kimsenin hayatı pat diye değişmiyor ama, gelecek adına "hayat"lar kayda geçiyor.

Babası evinde yatalak kalakalan taksici evlâdın derdi var ya, durup dururken aradığı "yaşlılar evi"nin üstüne denk düşmesi rastlantıların en inanılmazı olsa da, rastlantıların en en en büyüğü ne olmalı derseniz, işte(dir):

Onun babasının rahatça ölebileceği yeri aradım, taradım, çok geçmeden de buldum ve hemen telefona sarıldım: "Bir hasta arabası şu gün, şu saatte babanı gelip alacak, hazır et, kurtuluşunuz tamamdır," dedim demedim, abisinin sahiden canı ciğeri olmuş ilkokul öğretmeninden taksici hemen sözümü kesip: "Babamı iki gün önce kaybettik efendim. O da, biz de kurtulduk açıkçası, kusura bakılmasın. Allah rahmetler eyleye," demesin mi?

*

Avukatlık bürosunda kalan ve üstüne el konan evraklar, aile evinin ve çiftliğin şusunun busunun tek başına bana sorulması, emlâk tapuları, taşınır taşınmazlar üstüne usuller, mevzuat, sağlık raporları, icraat, banka, bankalar, tahkikat'laar..... Böyle bir "rastlantı"nın fecaatini ancak buna maruz kalanlar bilebilirler. Bu budur. Bukadar. Nokta. Mirasyediye çıkmıştır adım. Nokta. Babamın basındaki bir yazısında da belirttiği şu sözü, bu öğüdü kulağıma küpe olarak asılı kalmıştır: "İncitilirsen de incitme." Nokta.

Demokrat ve özellikle kişinin dokunulmazlığı hakkına sıklıkla eğilen sosyal medya, babamın, eşinin ve kızının böyle bir "çarpma"yla hayattan oluşlarını, "İnsan hakları ve düşünce hürriyetini yılmadan savunan, resim sanatına da ilgisi büyük olan çok değerli avukatımız..." diyerek bağırlarına basmıştır.

İyidir, güzeldir de arkalarında kalakalan "taşınamazlar" aklımı başıma devşirmeme bile izin vermemekte. Olanlar oldu da,

bende olup bitenler geçip gitmedi. Eğile büküle "kestirmeden yürü" kaçaklığı etmişimdir sonunda: Ailenin birlikte oturduğu, yatıp kalktığı apartıman dairesi, hiç pahasına satılmış, bununla ben kendime bir türlü "evim" diyemediğim bu yeri edinmişimdir deee. İyi güzel deee...

Çiftlik. Özel huzur şarabı şirketine sahip "Huzurevi!.." "Huzureviiii!" diye bana eledip durmaktadır. Çaresizce son sınıf fakülte arkadaşlarımla şu tatil, bu tatil diyerek toplaşmayı denk getirip durmalarımızla "özel şarap şirketi"min şaraplarını içe içe "bu memleketi bir türlü kurtaramamış olma"nın küçülmüşlüğünü alt etmeye çalışmalarımız da olmamış değildir. Fakat emektar kâhyamızla vefalı bekçimiz hep öyle kederli mi kederli halleriyle çevremde dönenip durmaktalar. İlçeden çiftliğe gelen gelene, giden gidene; buraları satılık mıymış'larıyla... Şuracığa, şu ağaçların oraya bir kahve açıvereyim kirasıyla diyenleriyle hele?..

Bütün bu acelecilere karşı sen ne yapıyorsun, ne diyorsun peki? İçin için, canım daha üniversite bitecek, mecburi satışlar matışlar hallolacak, Belediye ile tapuları mapuları... Bütün bunlar olana kadar da daha üniversitem var, askerlik var, "hele bütün bunlar bir hallolsun bakalım"larla sözümona mazeretler zincirleriyle sımsıkı bağlayıp durmaktasın kendini. "Hiçbir şeye el sürülmeyecek, hepsi de kaldığı gibi kalacak, aynen işte böyle büyükbabam ve babam, annem, güzelim kızkardeşim zamanında neyse, nasılsa öylece sürüp gidecek"lerini baştacı etmektesin.

Üniversite tamamlanır tamamlanmasına da hep eskisi gibi ekmek elden su da dedemin fiskiyeli havuzundan olsa da askerlik sorunun olacak. Evrensel İletişimci Kokteyl Sekreteri'nin erkek kardeşine de heveslenmiyor değilsindir deee... "Allah allah sen nasıl dünyanın bir yanında kaybolup gidebilirsin bey oğlum. Seen biiir kökeninle, şuyun buyunla kont torunu konttan bir miras-

yedisin. Babanın annene, cömert cömert alıp takıştırdığı değerli taşlarla bezeli takı ve takım taklavatlar kime, nereye, nasıl verilip dağıtılacakmış bakalım. Üstelik de tamirsizce yaralanmış için, yokolup gidenlere özlemle, ılıman ılıman nah şurandan aşk ötesi sevgilerle akıp dururkeeen?'

Bütün bunlar taa derinlerinde hâlâ daha durup duracak, hem de zaman zaman aklında ve kalbinde fırtınalar yaratarak... Anneminkine adanmış Sevda.

Hooş + Boş.
İmdaaat!

Günün birinde olup bitenler arasındaki şu taksicinin peşine düşüp durduğu yaşlılar evi! Büyükbabamın Üç Ses'li yaşama biçimine lâyık olmak uğruna babamla birlikte, "Huzurevimiz olacak burası," der dururlar; elbirliğiyle neşelere boğulurduk ya. Eeeeee?

Üniversite bitti. Evin köyün var, işin var: Sıva kolları bakalım "küçükbey!" Ya nereye gitti en sahici ilk sevdalardan biri, hem de daha büyük acılara bir hazırlıkmış gibi?

Okuryazar, çizer eder, asistanlıklarını "akademisyen" diye sürdürür kızlı erkekli arkadaşlarımla küçük beyaz toplu havuz başındaki sefalarımız, babamın akıldaşlarıyla birlikte usanmaksızın demokrasiye yatırımları adına divan şairlerinden birinin küfürbazvâri protestolarımızla da diyelim, böylesinden müzikler içinde sürmekte de... Şuramda bir ağırlık. Bir eksiklik.

Sıva kollarını bakalım "küçükbey" narası böyle kopmuştur içimde.

Huzurevi planı projesini, mimar bir yakın arkadaşımla gide gele birlikte hallettik. İnşaatı, ustası, şusu busu hep birlikte elele/

kolkola ve elbette çiftlik kâhyamızla bekçisinin ücretlerini aynen ve ekonomiye göre ayarlayıp ödeyerek..... Usul usul memleketimizin insanına borcumuzu ödüyormuşuz duygusu esip durmaktadır içimde.

İşçi, alet edavat, malzeme, şu bu; ilçeye gidip gelişlerim hoş, sevilesi yorgunluklar benim için. Oralarda büyüklerimi saygıyla sevgiyle ananlar tümen tümene de, yaşaya ede, alışveriş, şu bu derken benim sonradan görme zenginler dediklerim, bana sanki için için homurdanır gibi bakmaktalar. Ben de böylelerini seçimlerde toz duman eylemeyi hayal etmekteyim ki, bu da aslında bana büyüklerimden geçmiş bir iyimserlik tohumu olmuş olsun...

"Hâkim Bey'in yerine, tam da yeşilliklerin en bol olduğu oralara yatalak yaşlılar için bir yer, bir huzurevi kuruluyormuş tek oğulları tarafından," haberi yaygınlaşmakta. Bitişik köylerden bizi sevenler hele, pek çoklar. Kiminin anaları, kiminin beybabaları, hanımnineleri yatalak. İlçedeki tek hastanede ise onlara yer yok. Bunu da zaten bilmektesin. Yine de onları oraya getirip götürmekteler, şehirler de pek ırak, hele çabuk olunsun, taksicinin haline dönmesin bu hayatlar ve mematlar, diye düşünmektesin... Bu artık sende fikri sabit hale gelmiştir. Ve elbette inşaat sırasında ilçedeki yoksulların, çevre köylülerinin dertlerini dinleye dinleye büyükbabanın "Huzurevi"nin gereğine büsbütün inanır olmuşsun...

Hevesim arttıkça artmakta. Çabuk olmalı. Manzarayı görüp algılayan mimar arkadaşım da benden daha fazla etkilenim altında; öyle ki, bir bakmışım: "Hadi gel, Evin akarsu musluklarını seçmeye gidelim, ölçüp biçtim, gerekli yerleri sabitledim, "huzur"dakilere şu kadar adet musluk gerekmekte," diye kapıma dikilmiş. O seramikçi, bu seramikçi derken, iki ayrı mutfağın

dolap ve muslukları da seçilip ısmarlanmış bulunmakta.... İster inanılsın ister inanılmasın büyükbabamın anısına olduğu kadar, geleceğin ihtiyaçlarına göre de planlanmış bulunan yaşlılar evimizin tam sekiz odası var; yarısı çift yatak, yarısı tek yatak ama hepsinin musluğu da, tuvaleti de, diş fırçalarına, sabunlarına, havlularına, dezenfekte çamaşırlarına kadar düşünülmüş durumda. Çatıyı özellikle koyu yeşil kiremitlerle kaplattık. Giriş bölümünde, bekleme, dinlenme salonu, geniş bir ocakla koltuk, kanepeler... Mimarımla en büyük tartışmamız taban kaplamaları ahşap mı olmalı, seramikle mi kaplanmalı yoksa duvardan duvara halılarla mı meselesine karar vermekte çıkmıştır. O herhalde çeşitli deneyimlerine dayanarak diyor ki: "Canım odalar dâhil hepsi de aynı malzemeden olmayacak mı buranın yeri? Kirlendikçe seramiği silmesi kolaydır ama silici bakmışın deterjanı bol bir suyla silip geçmiş, yaşlılar bunların üstünde yürürlerken hemen kayar düşerler inan," diyor. Halbuki bu bana pek pratik gelmişti. Boyun büküp: "Peki ahşap kalsın bizim eski evde olduğu gibi," diyorum, "Tahtaları kim tel fırçayla fırçalayarak silip cilalayacak peki? Ahşap iyidir, hoştur pek de natüreldir kırlık yerde, ama bakım ister bakıuım, nerde o eski temizlikçiler artık? El emeği göz nuru bitti mi, bitti... Herşey makineyle... Ayakta. Yerlere yatıp kalkmalar bitti dostum, bitttiii..." İş, herşey makinelere gelip dayanınca en rahat, en sağlıklı yol iki-üç adet elektrik süpürgesi almaya, yani tabanı duvardan duvara koyu kahve halıyla kaplamaya geldi dayandı.

İster istemez, halledilecek en son sorun buydu; o da üstünde pabuçları çıkarma şartıyla mis gibi yumuşacık gürültüsüz patırtısız halılarda yürüyerek dolaşıp durmalarla bitti. Doğrusu benim en hoşuma gideni de bu oldu. İnsana gerçekten de "huzurlu bir hava içinde olduğu" hissini veriyor...

Bahçedeki yuvarlak havuzu yıktırır mıyım, asla! Birazcık büyütüldü ve içi deniz rengi fayanslarla kaplatıldı ki, kendi kendine gelip gidebilen yaşlılar burda akşamüstleri çay ve kahvelerini, üstleri yastıklarla kaplı hasır koltuklarında su sesini işite işite içsinler, diye. Fıskiye daha yüksek ve daha güçlüdür, üstünde eski tek beyaz topun çevresinde yeşil kırmızı ve sarı renkli üç ayrı top hoplamaktadır. Büyükbabam (beyaz), Babam (kırmızı), Annem (yeşil), Kızkardeşim (limon sarısı). Sarı, çünkü o kadar güzel sarı saçları, yeşil gözleri vardı ki. Sarışınlar sınıfından DI yani..... ..... Emekli kâhyamızın eşiyle yatıp kalktıkları "müştemilat" denen yerlerini de nerdeyse yeniden inşa ettirdim; bekçimize de en yakın köyün bu ucundaki bir evi satın aldık; çünkü o bölüm de meyve ağaçlarımızla dolu ve ne de olsa "kontoğlu kont olup arazideki işe yaramaz" dedikleri bazı kısımları mecburen satıp savıp durmaktayım(dır).

Hâkim Bey'in huzurevi çarçabuk ünlendi. Gelen bakıyor, giden bakıyor. Ben de ekseriyetle şehirde işimin başındayım çünkü. Ne güzel bu hissiyatımın itici gücüyle kendi hayatımı kendimin kazanması boynumun borcu. Kâhyamızla bekçimiz kendi işlerinin başındalar; gelenlere evi gösterip, tertemiz bırakarak kilitliyorlar. Evin ve çiftliğin bakımı yerindedir. Hele evin çevresindeki çiçekliklere yepyeni diktirdiğim rengârenk güller yok mu, her gidişimde daha da gürleşmiş buluyorum bunları.... Mimar arkadaşımla bazan kahkahalar ata ata: "Yahu boşverelim elâlemin yaşlılarını falan, gel biz buraya yerleşelim, sen kitaplarını yaz, ben projelerimi çizeyim; şurası senin yerin, burası da benim olsun; atalım buralara birer masa, ohhh mis gibi..." demeye başlamayalım mı? Hoş ben zaten kıyıdan kıyıya bu iştahı yerine getirmeye başlamışımdır. Yayına hazırlanacak kitapları kolumun altına kıs-

tırıp buraya koşmakta, gece gündüz, gürültüsüz patırtısız mis gibi çalışarak düzeltilerimi vaktinden önce halledip gitmekteyim... Arkadaşın hayali bana iyi gelmeye başlamıştır inan olsun. Sonra hemen bu fikri kovalayıp büyükbabam ve babamı memnun edecek şey bu değil mi canım, baksana çoluğun yok, çocuğun yok, olmasını istediğin de yok, artık böyle böyle yaşlanınca ve elin ayağın tutmaz hallere gelince ancak ve "mecburen" sen artık burda yatar/kalkar, bakılır eder, burda ölür gidersin fikriyle değiştokuş etmektesindir.

İlçenin sağlık müdürlüğünü ve hastanesini ziyarete gitmişimdir "böylece". Çiftliğin huzurevinin bahçesi geniş mi geniş, burda bir "Acil Yardım" kliniği kurulabilse acabaaa? Arsası bizden, gerekli işlemler de sizden olsun. Böylece hem çevre köylerin acil ihtiyaçlarına bir çare bulunmuş olur, hem de bizde bakılmakta olan yaşlıların sağlık denetimleri yapılır, böyle teftişler sonucu acil ihtiyaçlar yerine getirilebilir. O zaman hasta sahipleriyle mümkün olduğu kadar az muayene ve bakım, acele kesip biçme ücretleri alınacağı da anlaşmalarımıza konulabilinir. Yatalakların bizdeki yatıp kalkmaları, yiyip içmeleri bedavadır zaten, acil bakıma ait küçük bir ücret kimseye pek dokunmaz ne dersiniz değerli devlet yetkililerimiz?

Oraya buraya sorulmuş, olura ve olmaza getirilmiş falan derken çevre halkının diretmedeki becerisi sayesinde bu iş de böylece yerine konulmuş bulunmakta. Klinikte bir doktor, iki de hemşire mevcuttur. Sabah akşam. Ücretleri bizden. Hâkim Bey'in anısı ile Avukat Bey'in halkından dostluğu/yakınlığı esirgememesinin böylece ceremesi namına çokçasının içleri rahatlamış gibi görünmektedir.

Çiftlik ve huzurevinin ister istemez bir de "Mali İşler ve İşlemleri"yle ilgilenen bir uzmanı vardır ki, o da çok şükür büyükbabamın kontluğundan bana miras kalanlar arasındadır. Eskisiyle yeni durumlar arasındaki hesap kitaplar bütünüyle kendilerine ait olup, ona danışmadan ne alabilir, ne satabilirim, inan olsun. Zaten ona şükranlarımı sunmak isteyip durmuşumdur. Onun da oğlu hapislik olduğu zamanlar babam bedavadan avukatı olmuş, savunusunu yapmış, hiç değilse birkaç yıl içinde hapisten kurtulmasını sağlamışmış meğer. İşlemler bu vicdan hesapları çerçevesinde düzgünce akıp gitmekte. Neden sonra aramızın bozulmasına tek neden, benim sonradan görme dediklerimden birinin elini cebine ata ata, iktidardaki hükümetle "yakın" ilişkilerine yaslana ede, manevi hayatımı rahatsızlandıran ikircikli kuşkuların boy vermesi olmuştur. O da öyle oladursun:

Huzurevinin açılış töreni gerçekten gözyaşartıcı bir güzellikte oldu. Köylüler, ilçe halkı ve benim bütün yakın arkadaşlarım, sanat ve basın dünyasından davetliler, türküler, şarkılar.... Hepsini bu işleri bilen bir dost ayarlamıştır ki, yeme de yanında yat. Belediye Meclisi'nin Yönetim Kurulu Üyeleri, benim bu çok ihtiyaç duyulan bir sorunu karşılayacak atılımımı öve öve bitiremediler. Başları yazmalı köy kadınlarından, boyunlarında renkli "bağlamaç"larıyla erkeklere kadar dertlerini döken dökene. Yok nineleri şöyleymiş, dedeleri böyleymiş..leri anlata anlata bitiremediler ki kendim büsbütün inandım iyi bir atılım yaptığıma. Açılış konuşmamda büyükdedenle babamı, onların büyük anılarını içimden gele gele açıklamaya çalıştım ki, ikisini de alkışlayanlar bitmedi, hattâ resmen tanığıyım, gözleri sulanan insanlar bile gördüm: Açılış kurdelesini evin mimarı yanıbaşımda olmak üzere kendim kestim, hem de dedemin hiç elinden düşürmediği üzüm salkımlarını budadığı, kuru dalları kesip attığı ünlü makasıyla...

Ben burda, huzurevi orda. Tatillerde, hafta sonlarında falan gidip geliyorum, herşey yerli yerinde. İdare müdürümüzle oturup kalkıyorum. Ziyarete gelen pek çok, ama işin garibi, yaşlılarını buraya getirmek isteyen tek aile yok. İçeri girerler, bakar ederler, şartları sorarlar, inanın ki enselerini kaşıya kaşıya, "Ne güzel ne güzel, insanın kendisinin yatası geliyor valla," deyip duruyorlar memnun memnun. Öyle böyle demeleri arttıkça artmakta, fakat iki-üç ay geçti, sadece ziyaret, bakıp görme, sağa sola huzurevini övüp durmalar da berdevam, lâkin ev boş, bomboş... Sonraları hani şu taksicinin yatalak babasıyla olup bitenleri anlatırken arayıp arayıp da bulamadığı huzurevinin kullananı yoksa da adının varoluşu, içimde bir sezginin yeşermesine yolaçmamış değildir. Ünü var, kendisi yok. Bu bizim çiftlik evi olmasın sakın gibi sezgisel bir "keşfe" varmamış da değilim açıkçası. Bu da şundan:

Bir seferinde orda üç-beş gün kalmaya gittim, öyle de yaptım. Sahiden ve aceleyle yayınlanacak kitaplardan birkaçının düzeltilerini de yaptım; çiftlikte dolaştım; oraya baktım, buraya baktım, teftişimi tamamladım da burdaki bilgi sahiplerinde hep aynı şikâyet. Gelene gidene evi dolaştırmaktan usanmış haldeler...

Bir seferinde havuzun başına kendim kurulmuş, şarap şirketimizin deposundan seçtiğim eski ve sek bir şarap şişesini soğutmuş bulunaraktan dedemin üç sesini dinlemeye hazırlanmaktayım: Para sesi, *do-re-mi-soool* diye tınlamaya başlasa da pek parlak değil, su sesi, içi kuru yapraklarla dolu havuzun fıskiye sesi de nerdeyse atonal, toplardan kırmızısı eksik, kız-kadın sesi derken işittim ki sırtımdan bana doğru civelek bir kadının sesleri, kikirdemesi falan gelip durmakta... Kız sesi olamaz bu, bağıra çağıra ses telleri dumura uğramış kikirikler... Rüya mı görmekteyim?

Rüya ise pek öyle güzellerinden değil, uyan bakalım kontoğlukont! Kadehi tam oturtmamışım masaya, döküldü. Neyse ki şişe durmakta. Baktım çiftliğe giriş kapısından bir çift gelmekte bana doğru! Adam koyurenk takım elbiseli; içindeki eflatuna kaçar renkteki gömleğinin yakası bağrına kadar açık; başında da hasır şapka.. Yanıbaşında yüksek topuklu, önü açık, arkası kapalı ayakkabılarında ayak tırnakları kızıl mı kızıl cilalanmış görünen ve o yana bu yana düşecekmiş gibi oldukça da sallanarak adamın koluna yapışıp duran, saçları kuzgun karasına boyalı ve tombul omuzları büsbütün dekolte bırakan ve annemin sanırım "emprime" diye tarif ettiği çiçekli ipekimsi kumaştan elbisesiyle bir kadın. Dudakları, ayak tırnakları cilasının renginden de çok daha parlak bir rujla genişletilmiş gibi. Asıl çarpıcı olan kulaklarından boynunun bitiş çukuruna kadar sarkan gözalıcı küpeleriyle bir kadın işte canım, kadın, kadıın. Yanındaki adamın koluna her sarılışında yine çıngıraklı çıngıraklı gülerek: "Hadi ordan, olmazmış, olamazmış, olacak işteeee!" demesin mi? Apaçık işittim. İçimden, eyvaah bunların ne işi olabilirmiş ki burayla, diye geçmekte. Usulca doğrulmaya çalıştım; çünkü hasır şapkalı, şakaklarından terler damlayarak; "Şuranın sahibi, müdürü falan siz misiniz?" diye bağırmakta. "Buyrun. Buyrunuz..." Ağzımda son yudumumdan artakalan şarabım genzime kaçmasın mı? Bir öksürüktür gidiyor bende. İkisi de, üff üff, bu ne sıcak gibi bir şeyler söylenerek yanıma gelmiş bulunmaktadırlar. Kadın: "Ayy ayol, müdür siz misiniz, hadi yaşlıları kapı önünde arabadan indirdik, şuraya kadar nasıl getireceğiz, şu halimle ben bile güçlük çektim valllaa..." Adam: "Huzurevi denen yer şurası değil mi?" Ben: "Evet. Ben hem sahibi, hem başvurulacak kimseyim. Müdür de burdadır. Buyrun, şöyle oturun; nedir derdiniz bakalım.." Adam: "Yok yok, böyle ayakta daha iyi, hem canım bakıyorum da, demlenmektesiniz, bu

sıcakta iyi valla..." derken evin idari müdürü içeriden çıkıp gelmiştir, hem de hafif bir umut besler havasıyla: "Hoş geldiniz efendim, demek düşünüp taşındınız, nihayet bir karara vardınız?" Kadın: "Aaa, durun bakalım, bu o kadar kolay mı, kocamın kafası daha hâlâ havalarda uçmakta... Koca: "Aa artık ağzını topla yani, insan içinde bariii!"

Kısacası, ikisi de daha önce buraya gelmişler, huzurevini dolaşıp etmişler, şartlarını falan sorup soruşturup öğrenmişler, yatalak anasının namınaymış bütün bu sorup soruşturmaları ve süslü kadıncağız yıllardır yatalak olan kaynanasına bakmaktan bıkmış usanmış da, eşine: "Ne iyi güzel, mis gibi bir yer, yatıralım şuraya..." diye ısrardaymış... "Yok artık benden pasooo, kadının bakımı için şunu yap, buna koş, bir türlü de memnun edeme; bir de tutturmuş, gelin olacak bu kadın beni elleriyle öldürüp gömecek diye. El insaf yani, hemen getirip yatıralım ananı buraya, hemennn!" diye tutturmuş durmuş; daha neler neler diyesi, ama eşinin kararı şu: "Acele işe şeytan karışır, benim bu hususta daha düşünüp taşınacağım şeyler var, bakalım..." diyerek çıkıp gitmedeler. Kadın, birden bana dönmüş: "İnanın beyciğim, evde kıyametler kopmakta, yatalak anası, ne dediğini bilir, ne doğru dürüst işitir, altına kaçırır, kooş geliin... böyle böyle yine evde, yerinde yatmalıymış, ilersine allah kerimmiş, aklımı kaçıracağım artık nerdeyse canım, ne kadınlığım, ne düğün dernek hepsinden yoksunum; bir 'sağol kızım' dediğini bile işitmedim; kendisini öyle bir itip kakıyormuşum ki, cellattan betermişim. Son zamanlarda bir de oğlunun yüzüne karşı tutturmuş: 'Bu senin kadının var ya, bu kadın yakında bizim bütün varımızı yoğumuzu tüketecek; göreceksin bak bakalım, ona göre haaa!..' diye diye. İki küpe takmam bile bahane, aaa!.. Yok bunun balgam çanağını koştur, yok boğazını temizlet,

altının çarşafını çek al, yenisini katla koy, 'Sırtımmm sırtıım!' dedikçe sırtını el kremlerimle ovala dur... Bu kadıncağız nasıl oluyor da bütün bunların altından kalkıyor, diyen de yok ortalıkta. Şurama geldi artık... Beey, benim bir tanecik beyciğim, ananı getirelim işte şuraya, paran pulun bari kendini bilemez olmuş kadıncağızın bakımına yarasın!.." Hiii, hasır şapkalı koca, yumruğunu havaya kaldırmış, eşinin kafasına indirecek gibi: "Dur bakalım dur, öyle acındırıp durma kendini elâleme karşı yahu, iki ayrı bakıcı birden evde, biri erkek, biri kadın; bir de temizlikçi, hepsi de ücretli bakıcılar beee!" Kadın: "Olmaz olsunlar, onlar büsbütün dert, her adımda n'apacaz, n'edeceez diye sızıldanıp durmadalar, zatınızın bir şeylerden haberi yok tabiii." Kadıncağızda ayılıp bayılma hareketleri ve bence aslında tepeden tırnağa kadar haklı. Adam, ortalığa: "Ben şu içerisini bir daha bakıp göreyim, bakalım nasıl bir değişim mümkün olabilir," diyerek tek başına içeri yollandı. Müdür beyim de yanıma yaklaşıp kulağıma: "Boşuna umutlanmışım, annesini getireceği falan yok bunun," diye fısıldamakta ve açıkçasına işin aslı faslı yine atılganlığı yerli yerindeki kadında: "Boşuna fısıldaşmayın müdür bey, buranın sahibi olanla, yani sizinle beyefendi burda tanışıp buluşmamız benimkinin büsbütün işine yaramıştır; bakın, demedi demeyin: işine yaramıştır çünkü burayı satın almak istiyor o, böylece hem anası olacak kadın buranın bir odasında yatacak, bakılacak, edilecek, hem de binayı otele çevirecekmiş. İşte, mesele burda: Otel yapmak istiyor burasını... Kasabamızda yurtdışından gelip giden işçilerimiz buralarda biraz yolyorgunluğu çıkarmak isterler de, kasaba oteli yeterli değilmiş de, zaten benimki bir orda, öteki burda iki otel sahibi olma niyetindedir... Bana bile açıklamıyor sanki ben bilmezmişim gibi... Otellerin levhası: Bilmem Kim Bey Oteli. Düşünün bir. Bir şu huzurevinin tadına, havasına suyuna bakınız, bir de çimento kum

karması beton blok mülâzımhanelerle aşık atmaya kalkmış otellerine bunun, offf!"

Kadehimde yarım kalakalmış içkimi ağzıma atıp bitirmiş, elimi de şişenin üstüne koymuş buldum kendimi. Adam ne dediyse duymamışa getirdim, ikisi birbirine bağıra çağıra gittiler. İyi de, kalakalmış durumdayım. Açılışta böyle bir yaşlılar evinin kuruluşuna mest olmuş bölge insanları nerdeler? Yapılırken döktükleri şikâyet faslının çaresi neymiş, neden öyle sessizce yokolup gittiler? Başımda kala kala derenin çağıl çağıl akıp duran kıyısında bir kahve ve daha yol kıyısına yakın bölümde bir lokanta açmak isteyenlerle bu otel sahipliğine düşkün adamın ısrarları kaldı...

İşte o gidişimde yakın köylerde şöyle bir gezintiye çıktım. Bana tanıdık gibi gelenler benimle karşılaşınca şöyle birazcık şaşırır gibi oluyor, sonra sanki önden ısmarlanmış gibi hemen hepsi enselerini kaşımaya başlıyor ve genizlerinden genizlerinden gelen biçimde gülüşmeye başlıyorlar... Bir defasında içlerinden birini, açılışta benim en çok elimi öpüp omuzlarımı okşayanını tanıyıp, "Gel şöyle bir oturalım," diyerek nerdeyse yakındaki köy kahvesine sürükledim. Baktım, içeride yaşlılar evinin inşaatında çalışanlardan birkaçı da var, hepsine çay ısmarladım ve hâlâ daha ensesini kaşıyanına dönüp: "Hele söylesene, köyünüzdeki ve ötekindeki pek çok yatalak yaşlılarından yüksünerek coşkuyla böyleleri için yaptırdığım eve umut bağlayanlar nerdeler? Tekinin bile göründüğü yok huzurevi'NİZİN oralarda... Nerelerdesiniz yahu?.. Ben de sizin, sizlerin o memnuniyetinize bakarak iyi bir hizmet yaptığıma inanmıştım." Bana kulak veren işçilerden biri gelip yanıbaşıma ilişti: "Bu, görenek ve geleneklere uygun düşmeyen bir iş olmuş efendim; ben hasta annemi getirip yatıracaktım,

bütün kadınlar eşimin yüzüne karşı, 'Yaaa, kurtuluyorsunuz demek, bir analarına bile bakamadılar da ellerin evlerine atıyorlar,' diye çemkirmeye başlamışlardır. Başka bölgeler nasıldır pek bilemiyorum ama, bizim buralarda büyüklerine yaşlılıklarında ölene kadar evlerinde bakmak, sarıp sarmalamak âdettendir; bu cennetin yolu kendilerine açıktır demeye gelmektedir, gerisi günahların en büyüğü..." Yanıbaşımdaki büsbütün kaşınmaya durmuş, hep öyle güle ede: "Öyledir öyle. Tam da öyle, kardaşımız haklıdır..." demekte, üstüne de büyük bir yudum çay içmekte...

Büyükbabamın evine dönüp geldim, bekçimizle vefakâr kâhyamıza da olanı biteni anlattım; her ikisi de dizlerime şefkatle vura vura: "Orası öyle, bu kadarını hiç beklemezdik ama, gitgide büsbütün cennete cehenneme inanır oldu buraları. Hoş gelenek, her zaman gelenektir yaa, o başka. Artık küçük beyciğimiz bu evde önce bizler, sonra da allah gecinden versin siz yatar kalkarsınız!" Tehlike çanını susturmanın tek yolu, taaa içlerden gele gele kahkahalar savurarak keçi peyniri eşliğinde kırmızı şarapları devirip içmek. Öyle yapmışızdır.

Sabrın sonu selâmetmiş, öyle mi? Belki de. Hayatta olmaz olmaz diye bir şey yokmuş. Nitekim yayınevimde çalışırken huzurevi müdüründen bana bir telefon. Çabuk çabuk anlatıyor: Hani bir süre önce ilçede bir Kız Meslek Lisesi açılmıştı ya Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından, oraya koşup gelen kızların sayısı arttıkça artmaktadır ama eğitim sürecinde özellikle uzaklardan gelenlerin yatıp kalkacakları yerleri yok, aileler kızlarına birer küçük oda kiralayıp eğitimlerini böyle sürdürsün diye de düşünmüşlerdir ancak bu hem bütçelere elverişli değil, hem de daha güvensiz bir çare... Kızlar tek başına o evlere nasıl girip çıkacaklar, nereden belli olacak ki, girip çıkanlar... Özellikle asıl bu

ahlâki açıdan uygun görülmeyince Milli Eğitim Müdürlüğü'nün aklına harika bir fikir gelmiş bulunuyor: Huzurevi müdürünü, yani kendisini resmen ziyaret etmişler ve demişler ki: "Lütfen Hâkim Bey'in torunu, en değerli bir Avukat beyimizin oğlu, yani işte bu evin sahibi olarak kalkıp bize kadar bir buyursunlar, yaşlılar için açılmış bu evin genç kızlarımız için açılmış olabilmesine çevirelim.... Kız Meslek Lisesi dört yıllıktır. Burasını Maarif Müdürlüğü olarak dört yıllığına kiralayalım; kızlarımızın hep birlikte yatıp kalkma, derslerini çalışıp okula gelip gitme yeri olsun; sabah ve akşamları kendilerine birer de minibüs ayarlarız; zaten şuncacık yer; herşey emniyet altında da olur gider. Lütfen, buyursunlar, görüşelim."

Hayalleri bol enayi popülistim benim, nasıl da hem aklına hem ruhuna derhal yattı bu teklif. Kendi kendine diyorsun ki; allah allah, kırk yıl düşünsem şu kadarcık yanından geçemezdim böyle bir fikrin. Düşünsene, dört yıllığına peşin para. Cıvıl cıvıl, şarkılar, türküler mırıldanıp duran yirmi beş, otuz adet genç kızlık sesi ve duşlardan, musluklardan tertemiz banyolara şırıl şırıl akıp duran su sesi ve öğrencilerin fıskiye toplarına baka baka havuza çıplak ayaklarını sallandırarak kitaplarını okumaları, derslerini çalışmaları... Üç ses bir arada, düşün hele düşün, fazladan, genç kızlarımızın meslek sahibi olmalarını sağlayacak eğitim ve öğretime katkı! İçin öyle bir rahatladı ki, çoktandır ısrarla kapandığın *Vicdan Sesi* başlıklı şiirlerine samimiyetle tekrar kapandın... Müdürünün bu haberinden sonra fırlayıp ilçenin Maarif Müdürlüğü'ne gittin, yanıbaşında Mali ve Alışveriş İşleri'ne dikkatle bakmakta olan bilirkişin, Kız Meslek Lisesi'yle yapılacak anlaşmanın maddeleri bir bir görüşüldü ve kontrat imzalandı. En baştaki şartın şuydu, değil mi: "Huzurevi üstüne yapılan kontrat

sona erdiğinde burası kiralandığı günkü gibi, bakımlı, tertemiz bahçesi, havuzu yerli yerinde, hattâ belki Meslek Lisesi öğrencileri tarafından daha da bakımlı bir şekilde iade edilecek, değilse verilen zararlar Maarif Müdürlüğü tarafından ödenecektir. Kabuldür. Büyük sorun çözülmüştür. Ne rahatlık ama...

Haa sahi, bak sen bunları bu deftere "çırpıştırıp" dururken şuna değinmeyi unutup gittin: Hani Maarif Müdürlüğü'nde, toplantıdaki görüşüp anlaşma ekibinin arasında bir de sağlık müdürü varmış meğerse; imzalar atılıp eller sıkılırken birden elini omuzuma atıp neşeli neşeli: "Bakınız huzurevinizin böylece çok güzel, anlamlı biçimde işe yaramasına karşılıklı anlaşmış buluyoruz, bu arada bir kazancınızın daha olduğunun altını çizivereyim ki, huzurunuza huzurlar katılsın. Siz bu müessesenize bir 'acil bakım' bölümü eklemişsiniz ya, iyi güzel fakat eksik ve yanlış. Çünkü yatalak yaşlılar sürekli geriatri uzmanı doktorun bakımı altında olmalı ki, o işi taa bu hastaların ana baba sağlık durumlarından başlayarak onların rahatsızlık bulgularını saptayabilsin ve bunlar hakkında ilçemiz hastanesindeki bölümlerle gerekli koordinasyonu sağlayabilsin. Nerdeyse ölüme yatmış yaşlılarımızın sürünmeden göçüp gitmelerini sağlamanın en emin yolu budur. Sizin Acil Klinik bu nedenle Kız Meslek Müdürlüğü'nün sıhhıyesine devredilmiş, siz de böylece oraya bir de aylık olarak iki ayrı ücret ödemekten kurtulmuş bulunmaktasınız; bunun farkında mıydınız bari?"

Yoo, hiç farketmemişim, doktor, uzman şu öder, bu ödemez diye bir şeyler geçmiş, benim maliye uzmanı da bana göz kırpa kırpa, iyidir, iyidire getirip durmuştu ama, ben bundan sadece "acil kliniğime ilişkin" masrafların falan kiracılarıma ait olacağını anlamışım demek; elbet bu da huzur verici ama, temelli geriatri uzmanlığına, yani mal mülkün hastaneye ait olup olmayacağını

çıkarabilmiş değilim. Canım, öyle olsun, böyle olsun ikisi de senin ek ve büyük bir sorumluluktan kurtulman anlamına gelmekte, değil mi? Ayrıca ilçedeki astığı astık kestiği kestik hasır şapkalı var ya, ille evi satın alarak kendi adına bir otel yaptırmak isteyen adam, sağa sola şaka yollu: "Yahu şu işe bir bakın hele, adamlar yüznumaraların hepsini alafranga yaptırmış! Yaşlı titrek insanlarımız nasıl tüneyecek de edebilecekler oraya desenee, bari yarısı öyle yarısı böyle olsaymış, bu da alafrangaya ister istemez alışmış bulunan dinlenmeye muhtaç paralı işçilerimizin lâyığınadır ancak," deyip durmaktaymış ki, Kız Meslek Lisesi'ne kiraya verme oturumunda bu hakikati de böylece anlamış bulundun, değil mi? Elini alnına vurup duruşunu, mimar dostuna bu yanlışınızı aktarıp durduğunu da sakın unutma. Unutmadım tabii ki, işte döktüm bu derdi de buraya.....

Bu iş böylece bağlanınca, huzur içinde şiir kitabımın yanısıra ilerletip bitirmeyi pek arzuladığım romanıma canla başla sarılabildim. Bu arada nedense editörlük unvanım arttıkça artmakta... Babamın görüşlerine milim zarar vermeksizin, ayrıca da kalite derecesine milimetrecik bile kıymaksızın kitaplara coşkuyla sarılmaktayım.

Dur dur dur!.. O kadar da kabarma!.. Ün dediğin nedir ki, bugün var, yarın yok!.. Elbette canım, ben de bunu böylece bilerek gardımı almış bulunmaktayım. Edebiyat dedikoduları şuramdan girip buramdan çıkmakta. Yalnızlığım en güzel doygunluğum. Kaliteli yayınlar üretmenin yanısıra asıl büyük merakım yayınevini "yasak" ve "tabular" mahkemelerine düşürmemek; bu nedenle işin hukuk yanını bilen avukatlarının denetiminden geçirmeden asla "yayınlanabilir" raporunu imzalamamaktayım. Çoğu zaman, bu tehlikeyi avukattan daha iyi gördüğüm de bu arada ortaya çıkmakta...

Dikkat Dikkat Dikkat!..... Oldum olası hastalık derecesinde dikkatliyimdir. Olup biten herşeye, her yere, yiyip içme hallerine, giyinip soyunmalara, erkeklerin şakaklarından akan terlere, kadınların çoğunlukla bembeyaz parlak dişlerinin takma olup olmadığına, kolyelerinin eğrilmiş olmasına, çocuğun yüzündeki sivrisinek ısırığına, mutfak tezgâhlarındaki mermer kayganlığının kaybolup kaybolmadığına, yere dökülmüş ekmek ve susam kırıntılarına, ütünün yanlış prize takılmışlığına, penceredeki tüllerin yanlış kıvrılmışlığına dikkat ederim. Israrla kullandığım "bazan" kelimesinin, kitapların dizilmesi sırasında, Dil Kurumu'nun baştan aşağı yalan yanlış imlâ kılavuzuna toptan başeğerek "bazen" haline getirilmesine illet olmaktayımdır. Alışverişlerde kirazların saplarının yeşil mi, esmer kara mı olduğuna bile dikkat kesilirim. Ola ola en çok bu dikkatlerim yüzünden yorgunum, bitkinim; kendimi mazur görmek için ille de bir sakatlık bulup çıkaracağım. Annem, sabah kahvaltılarında, çayımın şekerini karıştırdığım küçük kaşığı bardaktan çıkarırken masa örtüsüne damlamaması için gösterdiğim gayrete hem çok sevinir hem de pek üzülürdü: "Oğlum koy işte şöyle, tabağın kıyısına!" Olmaaz, tabağın kıyısına koymak var, koymamak var. Ya pırt diye yere düşüp toza toprağa bulanıverirsee... "Yıkanır oğlum. Zaten hepsi aynı yerde yıkanacaklar aaa. Yahu babası bu oğlan fanilasını giymeden önce silkeleyip durmakta artık; nedenmiş, bir keresinde tam sırtına geçireceği sırada üstünde bir uğurböceği gezindiğini görmüş de..." Herkesin beni güle güle kucaklayışı ve bir yığın "geçerli" öğüt...

Bu öğütlerin bende hiçbir etkisi olmamış değildir. Odamdaki kitapların kıyılarında kâğıt kurtlarının dolaşmalarını sever olmuşumdur. Mutfaktaki tezgâhları da artık yoklayıp durmuyorum, üstlerinde keskin bıçakla soğan doğrayıp durmaktayım; hele tül

perdeleri, muntazam mı düşüyor, yoksa eğrilmiş mi diye baksam da görmüyorum. Fakat giyeceklerimi, hele duştan sonra tersini yüzünü silkelemeden asla üstüme geçirmem. Dikkat, yorucu, bıktırıcı ama editörlüğümde müthiş işime yaramakta; yanlış yerlere konulmuş nokta ve iki noktaları derhal görür ve düzeltirim. Özellikle kendimin bilmediği yabancı kelimeleri bir kere de sözlüklerde kontrol etmeden asla iyi, doğru yazılmıştır, diyemem. Çok uzun ve yazılması güç yazar çizer adlarını, orkestra şeflerini falan ansiklopedilerde denetleyerek aynen...

Canım işte dikkatin de dereceleri, fasılları var; herkesin çöple doldurduğu köşebaşlarının neyine dikkat kesileceksin... Hele şu uzun uzun, bölüm bölüm, madde madde, madde altı, madde üstü mevzuatların, hukukî kılavuzların içinden nasıl çıkarsın ki, her seferinde çalıştığım yayınevlerinin avukatlarına kolaylıklar dileyip durmuşumdur; hele son zamanlarda eskisini yenisiyle değiştirme hamleleri sırasında...

Yahu eski dediğimiz yasaların hepsi zaten gayrimeşru değil mi ki, orasını burasını dürtükleyip durursunuz değerli Adalet mekanizmasının üyeleri? Hiç mi yaşamadınız ki; bir silahlı darbe! Yasa tamam. Kendilerinin deyip durdukları gibi saylavlara mı soracaklar yaniii. Bir de koyarsınız millet meclisinize Milli Güvenlik Kurumu = MGK diye bir ek denetim, daha ne? Zaten hep böyle, herşey onlara göre rahatçana akıp gitmiyor muydu? Madem tepeden inme iktidar(lar)a "hayır" demek istiyorsunuz, önce meşruiyeti sıfır olan ana baba yasasını karaya, havaya ya da denize atacaksınız, sonra oturup sivilinden şu harfleri heceleye heceleye sivil fabrikanızdan çıkma bir yasa koyacaksınız ortaya ki, şöyle:

Bu, Eşitlikçi Demokratik Evrensel İnsan Hakları Sözleşmesi Zihniyetine Bağlı ve Açıklıkla Evrensel Planda Bütün Birleşmiş Milletler Üyelerinin Karşılıklı Birbirlerini Denetleme ve Eleştirme İşlevlerini Saklı Tutan Sivil Bir Anayasadır.

O yasanın ilk maddesi bu olup, buna bağlı olarak düzenlenmiş dört madde çerçevesinde hayata geçirilir ve zaman içinde evrensel plandaki değişimlere göre Birleşmiş Milletler Kurulu'nun toplayacağı yıllık genel oturumda yerel planda değişiklik isteyen maddeler tartışılıp, ardından başta ana madde olmak üzere küresel bağlamda değişiklik önerileri tartışılarak sivil delegelerin uyumlu görüşleriyle karara bağlanacaktır. Ana maddeye yerel anlamda eklenecek dört veya beş madde ancak ana madde zihniyetine göre uygulamaya geçirelecek maddelerden ibaret olmalıdır.

O öyle, bu böyle deyip dururken zaman akıp gitmiştir çarçabuk. Kız Meslek Lisesi'nin *dormitori*'sinin* kira süresi de tükenmenin sınırına gelip dayanmış meğer. Hattâ daha altı aydan fazla var sınırlanmasına ama Milli Eğitim Müdürlüğü'den resmî bir yazı bana. Neymiş? Dört yıllık deneyim birçok gerçeği su yüzüne çıkarmış; ilçelerde kızlar için Meslek Liseleri açmak yanlış bir kararmış çünkü bu, çeşit be çeşit sorunlara yolaçmış. Çoğu evlenip gidiyormuş. Kızlarını okutmakta zorluk çeken aileler için de büyük şehirlerde Uygar Kamu Eğitim Kurumu ya da Kurultayı gibi yerler açılmış; orda resmî kuruluşların da desteğiyle üniversiteyi bitirişlerine kadar kızlara burs veriyorlarmış. Kalanları da oralara kalkıp gitmişler.

Burs projesinin rumuzu ya da adı, o günlerde çok bağra basılmış bulunan bir romanın genç kız kahramanının adı. Aa öyle

* (İt.) Yurt.

ya, hattâ yazarın vârislerinden biri bana kadar gelip derdini dökmüştü; bu adı kullanırken kendilerine haber bile verilmemiş, izin de alınmamışmış. Hattâ ben de kendisine: "Herhalde bu da ölüp gitmiş babanızın kuruma bir bağışı demeye getirmişler," deyince, "Ah bu memleketin haliii!.." diye gülüp durmuştuk ensesini kaşıyan toprak insanlarımız gibi.... Bu Memleket böyledir. / Bu memleket ağlaya güle / Ensesini kaşıya ede / Yerlere yatasıya / Gülmesini bilenlere / Yarar yaramasına... Bizimki için boşuna dememişler: "Şu memleket, muzipleri ve komedyenleri en bol olan bir memlekettir," diye...

Haddi bakalım, bunu da bari: Geçelim. Gidelim.

Maarif Müdürlüğü benden, onlara kadar gidip bir görüşme yapmamızı rica ediyor. Gittim tabii. Dosdoğru İlçe'ye, Ev'e değil çünkü vefakâr kâhyamız bana bulanık bulanık bir şeyler söyleyip durmaktaydı zaten.

Özetle: Kız Meslek Lisesi, bundan böyle Erkek Meslek Lisesi oluyormuş, yeni ders yılı başlamadan da huzurevindeki kızların evi boşaltmaları gerekmiş; iznim olursa şimdiden kira sözleşmesinin bitmesini rica ediyorlar. "Ee kirayı dört yıllığına toptan ödemiştiniz zaten? 'Hıı hı, işte bunun hayrına artakalanı kendilerine iade edebilir miymişim; çünkü ne de olsa Erkek Lisesi'nin de bazı tamirat ve değişimlere ihtiyacı varmış, hıı...' Mali işlerime bakan bey zaten çoktan kendini emekliye ayırmış; evdeki boşalan odalarda ailesiyle birlikte yatıp kalkmakta imiş dee:

Ahh sen, ah sen aşağı yukarı bunu da şöyle böyle bile bile bu kadarına da ihtimal verememişsin iyimserin daniskası halksevicim seni seniii... Niye kızıp öfkeleneceksin onlara ki, yok /

yoksulluk, insanları nerelerden nerelere başlarını duvarlara vura vura uçurmaktadır da, peki sürünmeyecek, karnı tok, sırtı pek resmî makamların kokuşup bozuluşuna ne demeli? Yüzlerine karşı içimden: "Böyle gelmiş, böyle gider..." deyip çıkmışımdır. Maarif Müdürlüğü'ne karşı tek zaferim geri kalan altı aylık kirayı iade etmemek olmuştur: "İşte sözleşme. Okuyun bakın, isterseniz mahkemeye verin beni," deyip çıkmışımdır ama içimde usul usul bir kuşku ve güvensizliğin yeşermeye başladığını da hissetmedim değil. Bir kere hiç bilmediğim, yapıp eylemediğim biçimde öfkeli öfkeli bağırıp çağırmaya başlamıştım. Kira sözleşmesi yine cebimde olarak arkama bakmadan kalkıp kızların yuvasına gittim ki, gerçekten boşaltılmış. Sona kalan dördü daha dün kalkıp gitmişler, onlar da kendilerine göre en geç kalmışları olarak, "Uygar Kamu Eğitim Kurultayı" tarafından eğitim bursu verilmiş bulunanların yanına...

Huzurevi? Artık bundan hiç bahsetmesem daha iyi... Onca zaman sonra bugün bile unutabilmiş değilim: Kira anlaşmasına altını çize çize yazdırdığım ana şartıma ne olmuş, bıraktığımda mis gibi olan evle bahçenin yerlerinde yeller esmekte. Allahım bir de genç kız olacak bunlar, o mutfakların, tuvaletlerin pisliği nedir; musluklar kırılıp dökülmüş, aynaların üstüne rujla sevda lafları yazılıp çizilmiş, kimisi de sanki bir yumruk yemiş, hani arabaların ön camına bir taş eserek vurup parçalamış gibi... Odadan odaya silme açık kahve halılarsa, insanların elinde bıçaklar, makaslar olsa da kasten bunları becermeye kalksa, bir isyanın, bir öç alışın derecesi gösterilmek, göze sokulmak istense bile bu kadarı becerilemez. Yırtık pırtıkları geçelim, ya oraya buraya sıvanakalmış çamurlar, bütün o pis pis lekeler... Güzelim perdeler sökük dökük. Bekçimiz kulağıma eğilip: "Bu kızlardan bazıları bu perdelerden etek diktirip bazısı da gömlek yaptırıp giyiyorlardı. Hattâ otu-

rup birbirlerine dikiyorlardı; hem de: 'İşteee, mesleğimizin ispatı!' diye diye gülüşerekten," gibi bir şeyler fısıldamaktadır. İyi de sizler neredesiniz bütün bunlar olup biterken, diye soramadım. Sorsam n'olacak ki? Fıskiyemizin renkli topları kirli havuz suyunun içinde mahzun mahzun gezinmekteler.....

Milli Eğitim Müdürlüğümüz, ben altı ay kullanılmadığı için sözde iade etmem gereken meblâğı ödemediğimi bahaneden sayarak, evin yeniden eski haline getirilmesi borçlarını yokolmuşa getirip ellerindeki zincirli anahtarları çevire çevire saf ahşap masamın üstüne atıp gittiler...

Babası ölüp gidivermiş olan taksicimizin arayıp da bulamadığı yer bu yerdir işte. Kesinlikle. Adı var kendi yok. Efsane olup çıkmıştır böylece. Hasır şapkalı da inadına onun yerine değil, çayın kıyılarındaki daha geniş ve yolu izi belli, önünde de arabaların park eyleyebildiği yerlere kaçağından bir otel oturtup adını da üstüne ışıklı bir levhada asmış bulunmaktadır. İlçedeki hadi hadi, tam dört katlı beton garnizonlar benzeri bir otel, bizim oralardaki ise sözde birazcık "rustik"tir Alamancı işçilerimize göre.

Huzurevimizi inadım inat deyip kimselere okutmadım; yine o zamanların Maarif Müdürlüğü'ne inat olması için herhalde, yerlerinde şimdi yeni iktidarın memurları vardır; Erkek Lisesi yıkılıp yerine Vezir-i Azam'lardan birinin anısına bir türbe yapılsın mı, yapılmasın mı itişmeleri sürüp gitmektedir; evet işte hepsine inat, evi bütün ailecek doğup büyüdüğümüz eski ev haline getirmiş, huzurevinden kalan arsaları satıp savmışımdır. Zaten büyükbabamın şarap şirketi şarap kavıyla birlikte mühürlenmiş durumda, sözde yerine yoğurt-peynir-ayrıca da vişneli şurup imalâthanesi kurulacaksa da çoktandır bu bir söylentiden ibaret

kalmış bulunmakta.... Sanırım emektâr kâhya ve bekçimiz, hattâ mali işler müdürüm olan bey şarapseverlerle elele gelip, "Burası bizimdir, sandığın değil!" boykotuna girişmişlermiş, evde ailesiyle yatıp kalkan emlâkçı mali müşavirimize göre... O da, ne de olsa büyükbabama karşı süregiden saygısından ötürü, evin yeniden eski haline getirileceği projeme saygı gösterip ta o zamanlar evi boşaltıp ilçede kendine ait olan üst katı daire, alt katı Emlâk Bürosu'na yerleşmiş bulunmaktadır... Eh ne de olsa kendisi hâlâ çiftliğin neresi satılır, neresi şuna değer buna değmez, neresi kiralanır, kira şartları neler olacak kararlarını almak gibi büyük işlerle meşguldür...

Kırlık yerlerden arsa alıcılarıyla aralarında ne olup geçtiğini inanın bilmedim, merak da etmedim bütün söylentilere karşın... Ev ise mahzun mahzun arada bir benim ziyaretlerimi beklemekte... Hay allah, ilkokul öğretmenliğinden kovulma taksicim benim, senin yatalak baban hakkında döktüğün dertler, bir bilebilsen beni nereleeereee nereeleeere alıp götürdü, bu çağrışım izlerinde yürüye yürüye. Fakat öyle böyle derken insanlara güvenim azalmaya başlamışsa da sezgi gücüm arttıkça artmışTIR. Mevsimine göre arada bir burdaki evime içi salkım salkım beyaz ve siyah üzümlerle dolu bir sepetle çıkagelen emektar kâhyamızla, dalından toplama salatalık, domates, taze fasulye sepetiyle çıkagelen bekçimize güvenim eksilmek ne kelime, arttı bile. Her ikisi de açıkça bildirdiler ki, aileleri, yani bütün torunlarıyla birlikte hepsi ölene kadar ailemizin ve benim kulum kölem olabilirlermiş, çünkü bugün çocuklarını okutmaları da, huzur içinde sessiz sedasız bu yerde çalışarak ekmeklerini kazanmaları da büyükbabamın özenle ektirip biçtirdiği sebze bahçelerinde yetiştirdikleri ile her yıl bol bol meyve veren ağaçlarından topladıklarını ortaklaşa ilçe pazarına götürüp satma-

ları sayesinde olmaktaymış. Kâhyamız biraz da şakacıdır, bir kutu içinde getirdiği ortalama boy üç kavanozun diplerine vura vura: "Benim hatun yaşlandı maşlandı ama eli hâlâ hep öyle pek hünerli; meyvelerden reçeller hazırlayıp o da geliyor bizimle pazara; önüne mendilini serip işte bunlardan satıyor bir bir... Öyle bir destek, öyle bir köstek halleri takınıyor yaa, sormayın kontoğlu kontum benim; işte şu kavanozdaki vişne, şundaki kayısı, bundaki de yavru incir reçelidir; seversiniz siz bunu: hih hih hih....."

"Sizler sağolun, iyi olun, hep böyle çalışabilin, o bize yeter..." demekteyimdir ben de biraz gözlerim yaşararaktan... Hele şu ânı hiç unutamam. Sözünü bitirip kih kih gülmüş gülmüş sonra birden durup derinden bir nefes alıp mahçup bir ifadeyle yüzüme bakarken: "Allahım, sakın bekçinizin hanımını unutup gittiğimi sanmayın; onun da hakkını yememeli; o da öyle tembel tembel bir köşeye yayılıp durmakta değildir; habire danteller, örgüler falan örer; örtüler, kazaklar, bereler, kışlık atkılar. Sormayın. O da gelir bizlerle pazara; bakmışınız ikisi birden müşteri avındalar; benimkiyle bekçininki sanki birbirleriyle yarışa girmektedirler: 'Kıız sen ne kazandın, bakalım ben ne kazandım, hadi de açalım keselerimizin ağzını biir,' diye diye sözümona şakalaşmaktalar. İştee beyim, asıl tehlike burdadır. Kadın kadına düşmeyegörsün mazaallahhh..." Sözümona ikimiz de neşeden yaşaran gözlerle birbirimize bakıp kalmışızdır ve elbette ben: "Canım orası senin, burası benim diyerek erkek erkeğe siz atışmaya başlamayın da, bu yeter," diyerek kendime kıza kıza aydınlık görevimi yerine getirmeyi ihmal eylememişimdir. Bir ellerimizi havaya doğru açarak dua etmediğimiz kalmıştır hemen hemen.....

III. BÖLÜM

Sezgi ve Kuşkular

Hani sık sık ağızlarda dolanıp durmaktadır: "En yakın dostunun gerçekten dost olup olmadığını anlamak için ya onunla birlikte seyahate çıkacaksın ya da ortak bir iş yapacaksın," diye? Huzurevi maceram boyunca, bunu, özellikle önemsediği düşünce özgürlüğünü savunma mahkemelerine girip çıkarken çok oflayıp puflayıp durduğu zamanlarda babamın diline dolayışını, aynı o günlerdeki ses tonuyla işitir olmuştum. Bu hep mimar dostumun düşünemediğim kadar sahici dostlarımdan biri olduğunu kestirirken olagelmişti. Projenin takıldığı noktalarda benim aklıma gelen bir çıkışa alınganlıkla değil, asla; boynuma sarıla sarıla teşekkürler yağdırışı hele, nasıl olmamışa gelebilir ki?.. O hâlâ daha yeni aldığı işlerin projelerini madde madde bana da açıklayıp durmaktaydı. İşverenin hiçbir mimari estetiğe uyamaz önerileri karşısında nasıl isyanlara boğula boğula dertlerini gelip bana döküşü yıllarca sürüp gitmiştir. Hem siyasal hem de işlerimiz açısından akıl almaz durumlara mı düşmüşüz, hemen bir telefon: "Gel hadi

bu akşamüstündeki keyfimizi malûm yerimizde birlikte patlatalım; ordan da kalkıp açlığımızı iki adım ötemizdeki balıkçımızda giderelim, elbette iyi bir sek ve serin beyaz şarapla haaa, büyükbabanın 'huzur şarap şirketi'nin kavlarının anısına!.. Tamam mı? Tamam." Sohbetimiz sırasında arada bir: "Yahu bir dil ve edebiyat editörünün mimari kurgulayışlardan nasıl bu kadar iyi çakabildiğini bir tek sende görmekteyim," notunu düşmekten geri kalmamakta, ben de kabara kabara ona: "Söylüyoruz ya oğlum, ben her romanın kurgusunu, inşaat biçimini mimari sezgilerimin emrine uyarak geliştirmekteyim..." pasını vermekten geri kalmamaktayım; bu türden paylaşmaların tadını çıkarmayı da pek iyi bilmekteyiz...

Sahiden de tam böyle güven içinde bir dostluk. Hem üniversite öğrenciliğinden hem de askerliği birlikte yapmış bulunmaktan meyvelenmiş bir "alışveriş" ki, bunun genellikle böyle olabildiğini bilenler bilecektir. İkimiz birlikte memleket içini tıpkı "halkımız" gibi, ona bin, bundan in, ordan atla şu otobüsü yakala, diye, diye bu perişanlığı özel arabaları ve şoförleri olanlarla ölçüp biçerek, dahası kıyaslaya kıyaslaya dolaşıp görmüşlüğümüz de vardır; hattâ bu girişimimiz sırasında mimar dostum kuzey yaylalarımızdan birinde yapılması düşünülen küçük küçük yazlık evler sitesi kurma projesine rastgelmiş, karşılıklı sözleşmeye imzalar bile atılmıştır; kendim de arasıra kalkıp bu sefer hakikî bir "mirasyedi kontoğlu kont" rumuzum onuruna arabalarla onun yanına en kestirmeden gidip gelmekteyim, hem de şantiyesinde yata kalka işvereninden doğma dertlerini uzun uzun dinlemekteyim. Bu dahi birlikte yaptığımız memleket içi seyahatin temize çıktığını göstermeye yaramaktadır. Aramızda "farklılık" veya "yamukluk" ipleriyle bağlılık gibi şeyler sakın akla gelmeye; öylesi çok başka türlü bir yakınlık-

tır, dostluk böyle bir anlaşmanın çoook daha ilerisindedir. Ayrıca bize meyleden esmer, sarışın, kumral, hassas ve aklı başında kız ve kadınlara bizim de daha fazlasıyla, lâkin hesapsız kitapsız kibarlıklarla meyledişlerimiz az değildir vallahî/billahî!.. Yeter ki onlar şu mankenlik erkeğini zavallı erkekler olarak kabul buyursunlar.

Dikkat dikkat! İşverene, patronlara falan aynı zamanda rahatçana küfredebilmek ne demek! Fısıltı yok, yan gözle sağa sola bakınmak yok, punduna getirip getirip: "Aramızda kalsın bak haa, karışmam sonra!" demeler yoook....

Anlaşıldı canım enayi oğlu enayi, öyleymiş böyleymişlerle sözü dolandırıp durmasana... Sen şu ânda bambaşka bir arkadaşınla birlikte yaptığın memleket dışı seyahatinde, mimar dostunla ilişkinizi nasıl tartıya koymak zorunda kaldığını düşünmektesin işte. Yalan mı? İçinden asıl söküp atamadığın ise, bütün minik minik sezgilerine rağmen -her zamanki güven dayanağının-dostluk nâmına kullanılmış olduğu hissiyatından doğma onun içindeki yerini büyük bir nefrete bırakması felâketini de döksene şu defterine artık aaa....

Not: Bu değinişim o zamanki felâketi unutabilme çabasındayken işte burdaki küçücük not defterime kayıtlı olan şu soruyla başlayacak, aynı soruyla bitecektir:

Sevmek anlamak mıdır? Anlamak hoşgörmek midir? Hoşgörmek yokolmak mıdır?

Fakülte arkadaşlarının en yakınından biriyle çıktığınız yurtdışı seyahatinde, iki haftanın sonunda, ayıptır söylemesi, yaşadığın bir dizi kâbus seni nasıl sabrının sonuna getirmişti de, kendini lanetliye lanetliye çevirdiğin bazı dolaplar sayesinde onu başından atar atmaz, şehirde o sıralarda düzenlenen sinema festivalinde

gösterilmekte olan *Bir Haftalık Tatil* adındaki frenk filimine kapağı atmış ve orda içsel yıkımını tamirata girişmeye meyletmiştin ya, işte o filimden yonttuğun bu fikirdir şimdi burda böylece altını çize çize göze sokmak istediğin...

Rastlantı mı, sezgi çekimi mi, neyse ne, fakat seyahatle sahici dostluk arasındaki ilişkiyi eşelemeye bir çağrıdır bu böylece: Filim özetle hemen hemen şöyle: Bir taşra kentinin kolejinde öğretmen olan genç bir kadın var.

Kolej öğretmeni aşktan ya da meslekten baştan savılışını unutmak için değil, anlamak, bilmek ya da eğlenmek için de değil, frenklerin ünlü bir şarap kentinde yaşayan annesiyle babasını görmeye gitmiştir bir haftalığına. Yaşlı annesi babasının yanıbaşında kendine armağan ettiği bir tatil derken oralarda çözmek fiiline kement atmış bulunmaktadır. Hayır, geçmişe, seyahatine, eskiyi hatırlamak, bunları unutmak, anlamak, bilmek ya da eğlenmek için çıkmış değildir; bu yolculuk çözmek içindir çözmek! Yukarıda altını çizdiğim o üç soru, bu filimin bitimiyle zihnime kaydolmuş bulunmaktaydı... Çözmek yaaa...

*

Huzurevi "yaşantı"mın (evet benim bu deneyimime yaşantı denilebilir de, daha yirmisine bile basmamışken, televizyon ekranlarında, "sinemaya ilk adımını atmış yıldızımız," diye takdim edilen kızcağız, kendisiyle başbaşa bir görüşme yapılırken, evet efendim, benim yaşantım sinema filimlerine karşı duyduğum büyük bir aşkla kaplıdır, diyemez. Denilmemeli, tıpkı bir yazarın adının, daha ilk kitabıyla, büyük deneme, yazıp çizme, kendileriyle hesaplaşma ustalarıyla yan yana anılmasının hem gülünç, hem acıklı kaçacağı gibi... Daha ilk satırda cümleyi kesiverdim; üzgünüm ama işte bağlıyorum: Huzurevi yaşantımın yükünü

sürekli sırtımda taşımaktaysam da, Darülbedayi'miz, canım işte Osmanlı'nın ilk üniversitesinin dil ve edebiyat bölümünü bitirip, kepimi havaya fırlatarak diplomamı nüfus kâğıdımın yanına eklemişimdir. Yetmemiş, askerlikten kaçabilme namına asistanlık girişiminde de bulunmuş, üstelik şimdilerde "*Humane Letters*" dedikleri, tarih, sosyoloji, psikoloji eğitimini yanyana içeren "insanbilim"i üstüne bir de doktora tezi hazırlamışımdır; ancak haftada bu kadar saat şurda, bu kadar saat burda ders vermeye gidiş gelişlerim, benim askerliğimi yapma mecburiyetini kısaca halletme meselemi çözmemiş değildir ama, ben aslında saatli, randevulu, koşturmalı "vatanî zafer"lere fazlaca belbağlayanlardan olamamışımdır. Çekileyim sessizce bir köşeye, okuyayım, yazayım, birtakım dil ve edebiyat bulmacıları üstüne kendime has atılımlarda bulunayım, bu atılımları tutturduğumu görürsem akşamüstlerimin sodası bol viskisini devireyim, birbirimize "samimiyetle" meylettiğimiz muzip, akıldışı çözümlemeleri rahatlıkla tartışabildiğimiz bir *girlfriend*'im varsa onunla bile bile, yani işte genelgeçere yaratıcı taşlar fırlata fırlata cilveleşelim, daha ne olsun. Olmadı değil. Dur. Atla geç bunu.

Çağrışımlar motivasyonu başlıbaşına bir zevk. Hele kitaplardaki tepeden bastırma kökdilcilik, canım işte özdilcilik çeteliğinin ipliğini pazara çıkarmak gibi bir avcılık merakımda yok mu, ooo... Karşı tarafa dil çıkarayım derken bendeniz de öğrendikçe neler neler öğrenmekteyim "uzlu ve özlü" dilimiz ve bunların içindeki gizli kültürlerimiz üstüne. Hele şu, yerel ve evrensel değişimler izinde bazı kavramların anlamı tepetaklak olup giderken bile güvelerin yiyip bitirdiği eski kumaşlardan modern pantolon ceketler diktirmeye kalkan "moderen muhafazakâr"larımız yok mu, aman aman. Demokrasiyi otokrasi gibi yutturmaya kalkışmalar

bile "amaaan!" demeye yeter de artar... Dur hele, yoksa otokrasiyi demokrasi diye yutturma mı demeliydim?..

Beni sürekli eğiten işim, bana iyi gelmekte. Çünkü kitap imalâtında yazılı anlatım türlerinin bütün harflerini teker teker dürtükleyerek kendimi kendim kılabilmenin yollarını arşınlayabiliyor, bundan da bir zevk alabiliyorum herhalde; yani belki de; yani sanırım; yani bilinemez, yani işte.....

Üniversite yıllarımdan kalma yakın veya aziz arkadaşlarım olduğu gibi, ordaki Felsefe Bölümü'nden de oturup konuştuğumuz, yiyip içtiğimiz bazı arkadaşlar da var. Birlikte yazarlık teknikleri, yaratıcılıkları üstüne okuduğumuz kitaplar gibi, şiir, hikâye, roman türlerindeki yeni yayınlar üstüne de sorgulayıcı, arayışçı kesilir, bazan birbirimize karşı sille tokat girişecek hallere de düştüğümüz olur ama, yeniden o kavga gürültü paslaşmalar içkilerimizin çereziymiş inancıyla masalarımızı pek özler hallere düşer, bunu da çarçabuk gideririz. Onların içinde benim gibi askerliği yatırma amacıyla bir-iki yıl daha akademisyenlik etmeye sıvanmışlar da vardır. Ama artık herşey "ilim"in keyfine göre değil, siyasetin emrine göre olup çıkmıştır: Üniversite rektörlüklerine kadar bir yükseköğrenim kanunu çıkarılmış ve buna uygun ya da uyumlu düşmeyenler, işte yani gelip gidenleri, dünlerle bugünleri içiçe kurcalayanlar varsa, ilkin bunlara "defolun gidin" denmiş veya denmeye getirilmiştir. Benim gibi bazı arkadaşlarımın da dışarda herhangi bir kurumun danışmanlığına meylettikleri, bazılarının araştırma ofisi kurup burda toplum ve siyaset ya da tüketim ekonomisi üstüne araştırma/soruşturma yaptıkları, üstelik çok da yerinde sonuçlar sağlamaya başladıkları görülebilmekte. Dil ve edebiyata gerçekten düşkün olanlarımız da, "eğer benim gibi soydan soptan mirasyedicilikleri varsa", dışarlarda ücret karşılığı çalışarak kitaplarını yazanlar da, kendi görüşleri çerçevesinde yayınevi sa-

hibi olmuş bazıları da gözden kaçırılmamalıdır doğrusu. En hoşu da bazı dergiler ve medya kurumlarının kültür sanat sayfalarında "eleştirmenlik" köşesi edinmiş bulunanlardır ve bu atılımları giderek daha derinlikli sanat-edebiyat üstüne kitaplar yazmaya da itivermiştir kendilerini. Bunların içinde benim dikkatle izlediğim bir kişi vardır ki; bir dergi ve küçük bir yayınevi sahibiyken, bütün bunların yazı işleri müdürü, yönetmeni olduğu gibi aynı zamanda eleştirmenlik ve editörlük, yayına hazırlama, önerileri tek başına karara bağlama vb çalışmalarının altından -nasıl olup da- kalkabildiğini asla anlamamışımdır. Böyleleriyle arkadaşlığımız hep öyle ne aşırı ne de fazla yakın, "meselâ tedük" kabilinden yani, sûreta, daha kibarcası mesafeli bir şekilde sürüp gitmektedir "mecburen"; "haa evet tanışırız," kabilinden...

Kendim askerlik bitimiyle ve mimar arkadaşımla memleket içi turizmimizi "gerçekleştirdikten" epey sonra, yıllardır çalıştığım yayınevinden başka bir yayınevi editörlüğüne ya da yayına hazırlama uzmanlığına atlamış bulunmaktayım. Burası medyatik bir iş kurumunun kendine has yayınevi. Evimden epeyce uzakta ama yayınevinin özel şoförü, okul taşıtları gibi, orda çalışanlarla birlikte beni de getirip götürmekte. Yılda bir ay izin. Uzatılmış bayram ve yeni yıl izinleri hakezâ... Öğle yemekleri hazırda, kahve barlar için fişlerimiz var. Aslında bunları böyle böyle sıralamam gereksiz; editörlük dediğin önündeki zamana bağlı işleri gününde ve saatinde, kapağıyla, şusu busuyla yerli yerinde yapıp bitirmek. İster evinde hallet, ister tatil seyahatinde, nasıl işine gelirse... Durum yasası değişmez: Kesinlikle ve acilen. Ancak "kaçınılamaz mecburi mazeretler"e göz yumulabilir.

Şu da geçerli bir kural: "Yayına hazırlama" uzmanlığı bahsi de editörlük işinin içine girince, sosyal medyanın tanıtım meka-

nizması, dağıtım ve tüketim sorunları, onların da toplantıları şusu busuyla eh artık yeme de yanında yat.

Yayınevi öteki gibi iki buçuk katlı değil, tam yedi katlı. Alışveriş merkezleri nasılsa burası da bir yayıncılık alışveriş merkezi, ama nankörlük etmeyeyim, benim "bürom" dışardan içerisi görünmeyen, fakat içeriden dışarısı dürbünle bakıyormuşcasına mis gibi tam burnunun ucunda görülen camlara sahip bir yer. Lokanta orta katta, kafe/bar benim bir üst katımda, e demek ki manzarası da büsbütün bir harika!

Akşamüstü gerilim ilâçlarımı orda yudumlamaktan kaçınmaya başlamışımdır: Buraya gire çıka baktım ki gazetecilerin yeniyetmelerinden bazıları derdini dökmek için beni yakalamış, şu yazarla veya bu yazarla röportaj yapabilmesi için kendisine bir randevu ayarlayabilir miymişim ricasıyla kadehleri deviriyor, bir de cebindeki medya iskonto fişini bile kullanmaksızın elini cebine sokmadan sıyrılıp gidiyor. Bir-iki olsa neyse, zaman içinde bir de baktım ki, gençler arasında moda haline gelmişim; davetsiz misafirlerim bitmek /tükenmek bilmemekte; canım, aldırma demelere getirmekteysem de, bu sefer de vır vır vır, söylentiler belâsının kabağı benim başımda patlamakta...

Aslında bu yayınevinin hoşuma giden bir özelliği var; edebiyat dışındaki ilim bilim üstüne kitapların yayınına daha da ağırlık verilmekte: Tarihî incelemeler, sosyoloji, psikoloji, hattâ post-mimarî üstüne araştırma; inceleme kitapları, planetimizin geleceğine eğilenler, sahne oyunları, çok eskilerden bu yana tozlu raflarda kalakalmış olsalar dahi değerleri gerçekten günümüze ışık düşürecek kerte aydınlatıcı yönleriyle çözümlemeye lâyık eserler. Bu eğilim benim okur/yazar eğitimime büsbütün yeni bir katkı sağlamakta. Başka bir iş tutsaydım ben bunları neden ve

nerden elime alıp da okuyacaktım; çünkü bunların çoğu "mecburen" okunabileceklerden. Bunun gibi çeviri kitapları, hele yerli yabancı tiyatro oyunları ayrıca üstüne eğilmeye değmektedir, ama bu hele yayınlanmış oyunlar okunamazlar niteliğine sahip kılınmıştı bir, ikincisi de zaten mesele genellikle "Çeviri Kitaplar Bölümü"müzün işidir, bunlardan bana ne canım!..

. Yaa, öyle mi?

Günün birinde yaşı aşağı yukarı seksenlere yakın gerçekten de saygıdeğer bir yazarımız benden telefonla bir randevu rica etmiş, anlaştığımız gün ve saatte kapımdan içeri hafif topallayarak bana doğru gelmeye başlamışlardır. Hem de: "Özür dilerim, sizi rahatsız etmiyorum ya; ne de olsa iş saatleri bu saatler, buna rağmen lütfettiniz, bana zaman ayırdınız," diyerek. Koştum, yazık ki lekelerle dolup taşan ellerinden tuttum; rahat etmesine özenerek kendilerini benim yerime oturtmak istedimse de, samimiyetle reddettiler; yanı başımdaki dönere yerleştiler. Soluk alıp vermesine bakıyorum. Çoğu oyun ve tiyatro inceleme, birkaç da yabancı oyun çeviri kitapları başka başka yayınevlerinde yayınlanmış olan, ortalarda pek de görünmeyen bir yazarımızla buluşmuşumdur. Benim için gerçekten büyük değişiklik... Ne içmek istediklerini sordum, incelikle: "Teşekkürler, ama bir şey içmeyeyim; fazla vaktinizi almak istemiyorum," dediler. Benden şöyle bir ricaları varmış: "Yayınevlerimizin en büyüklerinden olan ve yabancı edebiyat, tiyatro, oyun kitaplarının çevirisiyle de yakından ilgilenen sizlerden şunu öğrenmek istiyordum efendim," dediler ve kucağındaki çantalarından küçük boy incecik bir kitap çıkararak devam ettiler: "Benim bundan nerdeyse otuz yıl önce çevirdiğim bir oyun, hem işte bakınız bu işte, bu, hem yayınlanmış hem de ayrı ayrı iki özel tiyatromuzda sahnelenmiş bulunmakta iken bu kıymetli yayıne-

viniz tarafından işte bu aynı mavi frenk yazarının *Dört Oyun* adı altındaki oyunları çevirtilerek yayınlanmış bulunmakta. Geçen ay bir kitap ekinden öğrenip bu kitabınızı getirtip okudum. İçinde işte benim bu otuz yıl önce yayınlanıp sahnelenmiş çevirim de var, fakaat ayıptır söylemesi, işin tuhafı şurdadır ki, bu benim çevirdiğim oyun başka bir çevirmenin adı altında. Benim çevirimde oyun, adını nasıl çevirmişsem, nasıl değer biçmişsem aynen öyle. Yazık ki bu sizdeki *Dört Oyun* kitabının çevirilerini yapan mütercim hanım, belki bu dili su gibi bilmekte, fakat inanın çevirisi aynen noter evrakı çevirmekteymiş gibi bir çeviri. Oyun çevirisi yapabilmek için yalnız eserin anadilini bilmek yetmez efendim, bunda bazı eksiklikler olsa bile ve illâki özellikle oyunun "dil ve kurgusu"nu da bilmek gerekir. Oyun çevirisi noter anlaşma çevirisi yapmaya benzemez, benzememeli..... Kelime kelime doğru, öyle mi? Hayır olmadı. İşte, olmamış zaten. Hani nerde burda oyunların çift anlamlı lafları, esleri, pesleri, küfürleri, lanetleme tonları, öfkeli çığlıkları?.."

Şaşırıp kalmışımdır. Hemen telefon ve bizde yayınlanmış frenk yazarının *Dört Oyun* çeviri kitabını çarçabuk getirttim, acele açıp baktım: Ohh çok şükür, iyi ki bunun editörü ve yayına hazırlayanı ben değilim. Ama sorun ortada olduğu gibi durmakta ve saygıdeğer çevirmen yazarımız sorgu dolu bakışlarla yüzüme bakıp durmakta.... O arada zihnimde şöyle şeyler dolanıp durmakta: Lise ve üniversite yıllarımda kendine has tek sahiplik ve tek adamlık bir yayınevinin -ki şimdilerde sekseninci yaşını geçmiştir herhalde- küçük boy, incecik ve bir liralık kitaplarından birini ne yapar eder aydan aya mutlaka alır ve hemen okurdum; çünkü fiyatı küçük olsa da içeriği büyük kitaplardandır bunlar: Dünyaca benimsenmiş yazarların çevirileri olduğu gibi, yerli yazarlarımızdan gençten birinin anılmaya değer ilk kitabı da yayın-

ları arasındaydı. Benim için ikisi de merak konusu, ama özellikle çevirmenleri ki, işte o gün karşıma gelip oturmuş hanımefendinin ikizi gibi yaşlı bir kadındı o da. Babamın avukatlık ofisinde de, bazan büyükbabamızın davetlisi olarak çiftlikteki yeme içmelerimizde de görmüşlüğüm olmuştur. Başında kışsa bere, yazsa çiçekli hasır bir şapka olurdu. Boynunda iri taneli bir inci kolye hiç eksik değil.... *Dört Oyun* kitabını yayınlamış bulunmamızdan doğma derdi gerçekten de acıtıcı olan yazar çevirmen çok daha sade görünümlü, ama bütün alçakgönüllülüğüne rağmen ikizinden çok daha atılgan gibi... Ayrıca oyunların çevirilerinin ana koşulunun oyun yazarlarının bilgileri dâhilinde değerlendirilmesi, onların çevirilerinin ağırlıkta olması gerektiği bilgisini edinmiş bulunmaktayım; çünkü ben de oyun okumaya pek yakınlık duymayanlardanım.

Gerçekten saygı ilham eyleyen çevirmenimiz yüzüme bakıp dururken: "Böyle bir durum, ne olursa olsun bendenizin manevi hakkını zedelemekte değil midir? Manevî bir *copyright* söz konusu edilemez mi? Hiç değilse bunun neden böyle yapılabildiğini anlayabilsem? Benim çevirim ortalıkta, kendi yazdığım oyunlarımla birlikte çevirilerim de yayınlanıp dururken? Bu durumda acaba yazar hakları ajansıma mı başvurmalıyım, yoksa kendi yayınevimi mi uyarmalıyım beyefendiciğim?" demekte, benim de usul usul aklım başıma gelmekte: Çevirmen haklı gibi, ne yapılmalı? Kendisi, çalıştığım yayıneviyle "inceden inceye hesaplaşma" girişimindeyken ben de şu çözümü bulmuşumdur; derdi büyük yazarımızdan izin isteyerek: "Biraz bekleyin, azıcık dinlenin, şimdi ben bu kitabın yayınını gerçekleştiren çeviri bölümümüzü arayacak ve işte şurda adı görünen editörün yanımıza kadar gelmesini isteyeceğim." "Rica ederim, buyrun tabii."

Aynını tatbik eyledim ve canım ciğerim, çok inanıp sevdiğim çeviri editörümüz yanımızda. Ben de bu arada üçümüze de birer limonlu soda ısmarlamışımdır, bardaklarımız da önlerimizde içilmeye hazırdır. Söz konusu editör arkadaşım, pek anlayamadım, sorun nedir, gibilerden gözlerimin içine bakıp durmakta. Hem dert sahibi hanımefendi, hem de ben ister istemez birbirimizin lâfını kese ede meseleyi açıklığa kavuşturur kavuşturmaz editör arkadaşım önce limonlu sodayı kafaya dikip bol bol içti, sonra da gülümseye gülümseye: "Haa demek bu mesele ha? Bunu biliyorum; kitap yayınlanır yayınlanmaz aranmıştık, hem de çok değerli yazarımız, sizin kitaplarınızı yayınlayanlar tarafından. Kendilerinde mevcudu bulunan bir oyun çevirisini nasıl görmezden gelebilirmişiz ki, diyorlar, hem de -özür dilerim değerli yazarımız- hayli tehdit edici bir üslupla.....

Diyelim ki, hadi bunu bilememişiz, atlamışız, fakat biz her çeviri kitabımızı yayınlamadan önce künyesini, ilk yayınlanışından bu yana maddi ve manevi haklarının ne durumda bulunduğunu araştırırız, soruştururuz. Sen de çok iyi bilirsin ya dostum, çalıştığımız bu yayınevinin ayrıca bir yazar hakları inceleme araştırma bölümü vardır. Avukatlarımız dâhil. Bu kitabın yayınına ancak buranın araştırması sonucu karar verilmiştir. Çoktan göçüp gitmiş adı sanı gerçekten büyük bu Batılı yazar bütün eserleriyle ülkesinin eski ve önemli, bak işte adı şurda yazılı bu yayınevine bağlıymış. Ölümünden sonraki vasiyetine göre de burdaki eserlerinin her türlü farklı kullanımlarının izni için bu yayınevine başvurulması şartı varmış. Başka memleketlerde eserini ya da çevirilerini yayınlama hakkına sahip olabilmek, yalnızca aynı yayınevinin seçeceği çevirmen ve yayınevleri için mümkün kılınabilirmiş. Bize gelince, biz yayınevi olarak kitabı basma hakkını elde ettik ama sizin çeviriniz, kendileri tarafından tayin edilmemiş bulunduğun-

dan kitabın yayınlanabilmesi, vasiyet sahibi yayınevinin seçtiği işte bu hanımın çevirisiyle mümkün olabilmiştir... Acaba sizin halen bağlı bulunduğunuz yayınevi bu oyunların işte bu yazarının ömür boyu bağlı bulunduğu yayıneviyle konuşup hesaplaşsa daha anlamlı kaçmaz mıydı? Doğrusu biz de kendilerine bunu önermiştik. Doğru-yanlış, hiçbir ses seda çıkmamıştır. Aslına bakarsanız iş evrensel plandaki maddi manevi haklar merkezine kadar uzatılabilir ve çevrilen bu oyunun yazarının ölümünden ve vesayetin yazılış tarihinden bu yana aradan geçip gitmiş aşağı yukarı yetmiş yılın hesabı vasiyet sahibinden istenebilirdi yayıneviniz tarafından. Biz araştırttık, süre çoktan bitmiş. Anlayabildiğim kadarıyla sizin bunlardan haberiniz yok. Bizim yayınımız son kerte yasaldır, bu kadarı bilinsin yeter!" der demez söz konusu kitabı yayına hazırlayan arkadaşım limonlu sodasının limonunu yakalayıp ağzına atmış, çiğnemeye başlamış, "Ohh iyi geldi," diye diye bardağı da küt diye çay kahve masasına bırakıvermiştir. Karşılıklı bakışlarımızda muziplik, hayranlık, anlayış, hattâ gurur pırıltıları yanıp sönerken ikimiz de bir ağızdan: "Akşamleyin, yukarda," deyip ayrılmışızdır.

Fakat gerçekten saygıdeğer yazarımızın şu yaşında başına gelen bu en garip biçimdeki "küçük görülmüşlük" hali altından kalkılabilecek gibi değildi. Seziyordum. Sıkıntıda. Kendisini nasıl avutabilirdi ki? Yine sezebildiğim kadarıyla büsbütün onur kırıklığına da uğramış görünüyordu... Öyle ki, küçük çeviri kitapçığını sokağa atar gibi bir çeşit iğrentiyle çantasına tıkıştırırken: "Nedir bu dünyanın hali böyle? Yok çokulusluluk, yok çokkültürlülük; bütün dünya, bütün insanlık için tek memleket olacak özlemleri birer hayalden ibaret işte. Geleceğin hayatı en rezilâne ayrılıkların daha da beterleşeceği bir hayat olacak. Çok yazık."

Limonlu sodasından bir yudum alıp: "Ben o kendine göre seçmeci kesilen yayınevinin tevratçılardan biri olduğunu, sâmi

karakterine haiz bulunduğunu iyi bilirim. Çeviri hakkını tanıdığı bu kadın da aynı karaktere haizdir; apaçık işte... Burda kendi memleketindeki bir kitapçının adını taşıyan bir kitapçı da vardır ki, o da aynı maldandır. Başıma gelen böyle bir "ayrımcılık" pisliği olmasaydı, ucuzundan boynuma "ırkçı bu kadın yazar" levhası takılıvermesin diye herşeyi yıllarca bile bile susmuşum; yine öylece susar, bunu böylece açıklayamazdım, öyle değil mi ama?" İçimden, susssssss, diye geçiyor, susuyorum... Mesele tehlikelilik arzetmeye başlamakta, nitekim onuru sahiden kırılmış yazarımız, usulcana güler gibi yaparak: "Durun bakayım, durun, şu kitabın türkçe basımı için sizin yayınevinize izin çıktığına göre, sakın patronunuz olan bu büyük işadamı sâmi karakteri taşıyanlardan biri olmasın? Üstünde durulmaya değmez mi? Değer; efendim değer..." Yeniden limonlu sodadan bir lokma; tahminlere devam: "Şunun mutlaka bilinmesini isterim ki, ben o vesayet sahibi ajan yayınevi dışındaki başka yayınevlerinde çıkan kaç oyunu çevirmek istemiş ve çevirmişimdir. Oraların Yazar ve Kompozitörler Derneği tarafından birine bile "olamaz" denilmemiştir. Çünkü ben kendim bu derneğin üyelerinden biri sayılmışımdır, bu bir. İkincisi bir radyo oyunum bunların radyolarında yayınlandığı için. Ayrıca eskiden Yazarlar ve Kompozitörler Derneği'nin başkanı olduğunu bilmeksizin kendisinin eserlerinden birisini pek beğenip çevirmişimdir ve bu oyunun bizde sahnelenişi seyircilerinin alkışlarıyla karşılandığı için frenk kültür ataşesi yazarlarını memleketimize davet etmiş, oyunu bizzat karısıyla birlikte kendisi de seyretmiş bulunmaktadır. Yazarla o zaman tanışmışımdır. Memleketlerine dönüşlerinden bir süre sonra, yine elçilikleri vasıtasıyla bana da onlara gitmem için bir dâvet vuku bulmuştur, ama yoo artık, bu kadar yakınlık da fazla, diye düşünerek, bir bahane bulup dâveti kabul etmemişimdir..."

Bütün bunları sayıp dökerken yavaş yavaş gurur kırıklığını kısmen tamir etmeye başladığını sezebiliyordum da, aman artık semitizm, antisemitizm'lere falan sıçramaya kalkışılmasın diye, kendisini eğlenceli bir şekilde gönderebilmenin hesabını yapmaktaydım. Biraz soluklandıktan sonra: "Dinleyin bakın, bunlar kendi karakterlerinden farklı karakterde olanlarla da evlenmezler. Ötekilere, meselâ bizlere karşı aşktan sevdadan yanıp tutuşsalar bile evlenemezler. Hem zaten şimdilerde ortalıkta çeşit çeşit aşk bolluğundan geçilmezken... Hoş bu kadar sık âşık olup durmalara, evlenip boşanmalara da aşk denemez ya, o da başka tabii. Dünyada artık kızıllar sarışınlarla, siyahlar beyazlarla, müslümanlar hıristiyanlarla evlenip durmaktadırlar üstelik, kimin çocuğu hangi soyun çocuğu belli değilken hele, aşk ne demeye gelmekte sizce?"

Hah, tamam yakalamıştın işte! Hemen elinin altındaki şu kâğıt kalemle, A. Ş. K. yaz diye aklından geçirdin ve yazdın elbette "Aşk ne demeye gelmekte sizce?" sorusuna cevaben: "İşte bu demeye gelmekte: A.nonim Ş.irket K.amutayı." Kâğıdı da soru sahibinin gözüne doğru uzatmıştın, o da bu kâğıt parçasını tutup açıkça heceleye heceleye okumuştu. Doğrusu bu ya, hiç de fena sezmemişim; değerli yazar çevirmenimiz espriyi çakmış, hattâ küçük küçük kahkahalar ata ata: "K.amutayı olmasın, K.ampı olsun daha iyi, çünkü öteki pat diye askeriyeyi akla getirmekte, kampı denirse bunun üstünde biraz düşünülmesini gerektirmedir ki, bu da fikir teatisini sağlayabilir evlâtçığım," deyivermiş bulunmaktadır. Ben de onu ellerinden tutup ayağa kaldırırken: "Sizi gidi siziii, A.Ş.K. gibi bir şifreye bile sansür uyguluyorsunuz demek kiii," deyip fikrimi münazaramızın bitimine sokuşturmuşken, gülüşerek kolkola kapıya doğru gidip birbirimize sarılıp öpüşe öpüşe ayrılmışızdır. Ancak onun sâmilikten yola çıkararak dünyanın

geleceği hakkındaki atıp tutmaları yüzünden içimdeki kuşku şeytanı gitgide daha sıklıkla kuyruğunu sallayıp durmaktadır. Çünkü yakın dostumla çıktığım bir yurtdışı seyahatinin bende yarattığı yıkımı unutup gitmeme izin vermemekte bu şeytanoğlu şeytan!

Büyükbaban ve baban başta olmak üzere altı nüfuslu ailen teke, yani işte kendine inmeden önce, içinde böyle şundan sakın, bundan sakın gibi şeytaniyetler dolaşıp durmazdı. Hayat dümenini tek başına çevirmeye mecbur kaldıkça, bakıyorsun da kim sana şöyle bir selâm vermeye kalksa, ruhun "acaba"larla dolup taşıyor, şahsına durup dururken yakınlık gösterenleri soğukça selamlayarak yürüyüp gitmektesin. Kendi kendine karşı ayıptır ayıp, toparlan artık öğütleri sıralaman da eksik değil üstelik... En kötü karar, bu içine düştüğün kararsızlıktan daha iyidir eyy safalak!

Kendimle böyle böyle hesaplaşırken bu sefer de bir zamanlar İnsan Hakları İletişim ve Danışmanı "kadın bürokrat"ın yüzüme karşı söyleyip durduğu gibi "şefkat"le dolu biri olup çıkmışımdır. İçimdeki şu pis kuşku şeytanımı, ancak şefkat enayisi kesilmiş kimliğimle defolup gitmişken, çok çok yakın bir dostumla çıktığımız bir yurtdışı seyahatinin akışı içinde "kuşku" iktidarı büsbütün elegeçirmiştir. En iyi, en yakın bildiğin dostunla birlikte yapılan seyahat ırmağı pırıl pırıl akıp durmaktayken, bir kol çay ordan, bir kol dere de bu taraftan katıla ede tertemiz kaynak suyu, yüzünü bile yıkamayacak kadar kirli bir su haline gelebiliyor. Derkeeen= Sezgi tamam, kuşku desen tamamın tamamı: Dostumun gerçi bana bir bardak su bile verdiği yok ama, verse de alıp içmem gibi bir kuşkunun emrine boyun eğmiş bulunmaktayım sanki..... Bakalım. Bu deney de ola ola yine kendine mahsus olsa da, benimkisi hayli farklı bir kendine mahsusluktur.

Besbelli bu parçayı da döktüreceksin deftere. Uzatma. Kısa kesmeye çalış, zaten sizin seyahat de iki haftalıktır. Üniversiteden arkadaşlarım arasında birlikte gide gele en güvendiğim, yakınlık duyduğum arkadaşlarımdan biri de odur. Dil ve Edebiyat final tezlerimizi bile birbirimizle tartışarak yazmışızdır. O buraya bir frenk lisesini bitirerek gelmiştir. O dildeki edebiyat bilgisi, biz anglosaksoncuların teranesinden şu kadar boy geçmektedir. İki dil arasındaki kültürel alışverişler ikimizin arasında bir alışveriş olup çıkmıştı. Benim bu iyi arkadaşım aynı zamanda Felsefe Bölümü'nün derslerine de dadanmış bulunmakta. Çağımızın "Güzel Zamanlar"ında ortaya çıkmış bir ruhbilimcinin kitabı elinden düşmemeye başlamıştı ki, zamanla anlaşılmıştır: Felsefe'ye diye gittiği gün ve saatler, burdaki sevgilisine gittiği gün ve saatlermiş. Sır çözülünce itiraflar da ortaya dökülür olmuştur. Sevdalandığı genç kız onun "pembe meleği". Artık buluşup konuşmalarımızın üçüncü şahsı bu "pembe melek" ve giderek kısaca "melek"tir. Adı değil sevdanın perçinlenmiş hali: Melek şurda, melek burda... O ruhbilim kitabı zaten meleğin kitabıdır, geri ver, pespembeme ayıp kaçacak yahuuu... Pespembeyi geçeyim, şu "pembe melek" takma adı sahiden de kıza yakışmakta, şöyle, pembe beyaz, sarışın biri; bazan kızkardeşime benzetiyorum da içimdeki söner gibi olmuş ateş alevlere dönüşüyor: Kızı görüp durmaktan kaçınıyorum, kendisine oldukça soğuk davranmaya bakıyorum. Hoş zaten giyimi kuşamı pek çarpıcı da, süründüğü kokuların ardı arkası kesilmiyor; modaya göre koku sürünen bir kız. Yakın dostumu üzmemek için herşey iyiymiş, hoşmuş gibilerden olup gitmekte...

En enayi şefkatli halim bu kıza "katlanır gibi yapma" halimdir.

Benim bir de ta lise yıllarından bu yana dostum olmuş bir arkadaşım da vardır ki, kendisi üniversite yıllarını yurtdışında

tamamlamış bulunmakta; benimle aynı sınıftayken, yani üçüncü yılımızda ailesiyle birlikte yurtdışına gitmiş, yüksek öğrenimini de ordaki iyi bir üniversitede başgöz etmiştir, babası gerçekten de önemli bir profesör olup Yüksek Öğrenim Kanunu'na dayanamayıp işte o Orta Avrupa'nın bir şehrindeki iyi bir üniversiteden gelen öğretim üyeliği önerisini gözünü kırpmadan kabullenip yurdunu terkeyleyen aydınlarımızdan biridir. Oğluyla ilişkimiz hiç kesilmedi. Müthiş incelikli biridir o. Beni telefonla aramakta, arada uzun uzun yazışmaktayız. Her seferinde beni ısrarla oraya dâvet eder. Hele ailemin toptan yok olup gidişini benim gibi o da hiç unutup gidememiştir. En ısrarla söylediği şey: "Yakın kayıpların acısı aynı mekânda, aynı kıyımlar ortamında unutulmaz asla! Tezelden yer değiştireceksin, buraya geleceksin. Sakın dinlenmek için birlikte huzur şaraplarını yudumladığımız çiftliğe değil, bu kendine yapyabancı yere, işte canım buraya geleceksin. Babamla annem üniversitenin profesörler sitesinde kalıyorlar ama benim kendime ait minik bir dairem var; benim orda rahatça yatıp kalkabilirsin, inan..." Bir başka zaman yine bir telefon ondan: "Bak dinle, burası Ortabatı uygarlığının en gelişmiş yerlerinden biri. Milenyuma nerdeyse yirmi yıl kala kurulmuş, Birleşmiş Milletler Şehri unvanı verilmiş. Bunu böylece söylüyorum, kusura bakma çünkü ben burda, doktora tezimi verdikten sonra bu unvan veren kuruma başvurmuş ve bana oranın çeşitli dillerin özgürce öğretilmesi merkezindeki Uluslararası Diller Kurumu'nun Yakındoğu, Ortadoğu Dil ve İnsan Bilimleri Enstitüsü'nde bir kürsü verilmesini istemiştim. Kabul edildi. Bu nedir canım dostum, bu maddi ve manevi hayatım yolunda gitmekte, demek değil midir? Hadi artık, fazla naz istemiyorum." Benden cevap: "Yayınevindeki yarım yarım kaladuran işlerimi toptan halleder halletmez iki haftalık bir tatil izni koparıp sendeyim."

Bekleyiş. Vizeler mizeler, çağrı mağrı evrakları... İşte asıl canımı sıkan bunlar. Şu yabancı memleketlerin elçilik kapılarında dilenmekler falan yok mu, benden paso. Hoş o şehri, babamın bir savunma davası için gittiği zamanlar birlikte kendisinin kanatları altında gezip görmüşlüğüm de yok değil. Nehrin öte yakasında Prater denilen bölgede kurulmuş o muhteşem, modern mimarinin örneklerinden şöyle yuvarlakımsı Uno Merkezi'ne bile girip çıkmışlığım var hattâ. Buranın çık tepesine, bak dürbünle etrafına hele, ooo..... Sevmişimdir oraları.

Şöyle böyle derken pembe melek sevdalısı arkadaşım ikide bir, "Yahu tatillerimizden birinde kalkıp gidelim buralardan. Bu memleket boğuyor milleti, herkeste altı karış surat, ağzını açanda sadece şikâyet şikâyet, aa artık! Hadi birlikte kaçalım buralardan yabancı yerlerden birine... Yok yok, telaşlanma, senin bol kokulu saydığın meleğim olmayacak yanımızda; bir kere ne ailesi ne kendisi razı gelir buna. Çünkü bakire bir kız, bir erkekle birlikte sınırdışına çıkamaz ve bu en keskin, en tartışılamaz tabularından biridir onların," demelerden geri durmamakta. O seferinde dayanamamış: "E ama bu, sen bu kızımızla bir ân önce evlen demeye gelmekte değil mi, amma baskı haaa?" yumurtamı yumurtlamış bulunmaktaydım. Tıssss!..

Öyle durumlarda ne yapılıp edilir? Gülünüp geçilir. Biz de öyle karşılıklı güven dolu bir dostlukla gülüp geçmişizdir.

Sonuçta çözülecek düğüm çözülmüştür. Babasının bir üniversitesinde kaç yıldır profesörlük ettiği, kendisinin de aynı işte şu Birleşmiş Milletler kentindeki Uluslararası Diller Eğitim ve Öğretim Enstitüsü'nde kürsü sahibi olmuş bulunan arkadaşımın ısrarlı çağrılarına teşekkürle yolculuğa hazırlanırken pembe melekli arkadaşım: "Hadi, hadii, bakıyorum da tatilde gibi-

sin; madem ki böyle bir duraksama içindesin, kalk seninle hep söylediğim tarzda bir seyahate çıkalım. Öyle duymazdan gelme artık," demesin mi? Birtakım, şurası olsun, yok burası taarruzları arasında, açıkçası İkinci Dünya Savaşı sırasında Orta Avrupa'daki Sovyet işgaline uğrayarak ancak üç adet Birleşmiş Milletler gücü atılımıyla bu işgalden kurtarılmış bulunup, o üç devletin bir süreliğine yönetimine uslu uslu boyun eğmişliği sebebiyle BM tarafından korunan coğrafyaya yollanmam için vizem cebimde, hazırda olduğu halde kem küm edip durmaktayım. O arada yakın dostum bana nedense Ak/Pak/Deniz'in göbeğine doğru uzanmış kartpostaldaki bir kente gitmek için fazlasıyla ısrar edince, utana sıkıla: "Yahuu kızma, kusura da bakma, haa, benim sana anıp durduğum yurtdışındaki arkadaşım var ya, haftaya oraya hareket etmek zorundayım ben. Müthiş bir davet. Düşünebildiğimden ileri bir incelik: Reddetmem kolay olamadı. Anla beni," diyebildim. O da öyle sakin sakin oturup kaldı. Düşünüp taşınıyor gibi... Üç-beş dakika geçti geçmedi, usulca yerinden kımıldandı. "Tamam, ben de seninle aynı yere geliyorum," dedi. İyi dost, miyi dost derken bizzat kendim kötünün kötüsü bir arkadaş olup çıkmadım mı? Ben o şehre arkadaşıma, onun evinde de yatıp kalkmaya gidiyorum, ona dâvetine teşekkür armağanı diye hiç bilip tanımadığı birini mi götüreceğim yani? "Bak oğlum yahu, davetliyim ben, dedim sana, değil mi?" "Ee, iyi ya, madem o kadar yakın dostun, seni kıracak değil ya, bana da seninki gibi bir dâvet kâğıdı gönderiversin, hemen vizeyi çıkartabilirim ben..." Derin suskunluk. Derken: "Haa, bak ama, neyle gideceksin oraya, uçak, otobüs, nehir turu?.. Hangisi? Hangi turizm şirketi? Söyle de ordan hemen ayırtayım yerimi?.." Derin suskunluk. Derkeeen, ben: "Yahu, sen istersen uçakla gel. Ben şöyle iyi bir kafamı dinleyeyim diye nehir turuna yazılmıştım, hem de tek kişilik kamaraya..." Yakın dos-

tum: "Aa yoo, bu olmadı işte. Bu turu biliyorum, fiyatları bana göre değil, gel sen o kamarayı iki kişilik olanına çevirt de, ikimiz burda ortaklaşa kalalım; hem sana hem bana ekonomik olur. Geçen yıl bakmıştım, iki kişilikliler de oldukça geniş, rahat..."

Bu kadar vurdumduymaz olduğunu hiç kestiremediğim malımın hiç değilse şu kadarını iyi bilirim; pofur pofur sigara içer, hem de durup dururken ortaya bir fikir atar, bunun çevresinde döne döne konuşur da konuşur... Hay allah, ben uçakla gitmekten özellikle kaçmışım; ölesiye yorgunum, bitkinim, ne zaman işim düşüp de bir uçağa atlasam mutlak çokçocuklu bir Ortadoğulu aile arkamdaki sıradadır, çocuklar..... kâmilen bağırış çağırış, hele çocuklardan birinin omuzbaşıma yapışıp saçlarımı yolup durması yok mu? Hep bana rastlar. Talih diye bunu demişler işte...

Ben bunları düşünürken yıllık tatilim(iz)e birlikte çıkmayı kafaya koymuş olan yakın dostum: "Ha, ne dersin?" diye üstelemekte. Ben: "Yahu biricik dostum benim, kamarayı alırken seni de düşünmedim değil, düşündüm ama, sana karşı nekadar samimi olduğumu çok iyi bilirsin; ben kendimi iki kişi bir odada kalamayacak kadar bitkin hissetmekteyim. Birlikte kalırsam biliyorum ki ben yine çenemi tutamayacak, şuna buna, nehrin bir bölgede sarırenk almışlığının şusuna busuna daldıracağım, derken sen bir şey soracaksın falan derken inan ki vardığımız yerde beni konuk edeceklerle konuşup anlaşacak halim kalmayacak. İzin ver yalnız gideyim ha?"

Anlayışlı anlayışlı başını salladı: "Bak ne diyeceğim sen kendini açıklarken benim de kendimin içine düşeceği haller aklıma geldi; baktım da kendimi ortaklaşa kamarada bir sığıntıymışım gibi hissedebilirim yahu... Pembemle evlenmekten bile bu yüzden kaçıyorum açıkçası. İki kişilik hayat zor hayat, ben de kendi başıma yatıp kalkmaya öyle alışmışım ki, haklısın valla... Ben de,

eğer hâlâ kaldıysa eğer, tek kişilik kamara alabilsem, en iyisi bu, ama bilirsin işte, bana o fiyat fazla gelir."

Utanç içindeyim. Yakın dostumun ekonomik durumu pek o kadar da sınırlı değil, babası büyük işadamlarından birinin danışmanlık kadrosunda, kendisinin de Felsefe Bölümü'nde bir asistanlığı var ki, aylığı fena değildir; lâkin benim bunları düşünmem bile hoş değil. Bir kere adım "mirasyedi"ye çıkmış arkadaşlar ve medya muhabirleri arasında, ikincisi editörlüğün en yükselinmiş durumundayım gibi görünmekte... Arkadaş bir kurtuluş yolu bulmayı benden bekliyor gibi. Şu vize işini hallettireyim de, ona da ayrı bir kamara ayarlayalım birlikte. Yarısı kendinden yarısı benden olsun ki, kendini aşağılanmış hissetmesin. Baksana benim kamaramda hem kalmak istiyor hem de kendini sığıntıymış gibi hissetmekteymiş. Böyle hassasiyetleri olduğunu bilmiyordum.

Böylece birlikte gidebilmek için birtakım alelâcayip yollar peşine düşmekteyim de baktım dostum atılmış: "Buldum, buldum! Senin davetli olduğun arkadaşın var ya, o benim adıma da bir çağrı kâğıdı gönderse, ben hele şu vize meselemi aradan çıkarsam, sonra da uçağa atlayıp yanınıza gelsem, ne dersin? Bir telefon açıver arkadaşına, şu kâğıdı gönderiversin, olmaz mı?" Ben bu arkadaşımın birazcık kolay yollar bilerek o köşebaşlarından manevralar yaptığını az çok seziyordum ama, onun bu önerileri davet sahibini de ilgilendirmekte, yalnız beni değil ki? "Söylesene bana, uçağa atlayıp yanınıza gelirim, demekle ne demek istiyorsun, anlayamadım," dedim "mecburen". O da yine aynı sakinlikle, birazcık da gülümseyerek: "E canım, onun kendi dairesinde açılıp katlanacak bir kanepesi vardır herhalde salonun bir köşesinde. Ben de orda yatar kalkarım. Bu o kadar da olamayacak bir şey değil, değil mi?" Aksi gibi bir gıcık gelip yerleşti boğazıma, öksüre tıksıra: "Hele sen şu sigaranı söndür artık. Bu kaçıncı yahu,

geç karşındakini, kendine zarar evlâdım, kendineee..." demişimdir, o da benim bazan fark eder gibi olduğum o güzel inceliğiyle: "Tamam haklısın. Söndürüyorum," demiş ve dibine kadar içmeye devam etmiştir.

Canım biz daha birlikte şu seyahate bile çıkmış değiliz; durup dururken zor durumlara batıp çıkmaktayım. Şimdi hem onun için davetiye kâğıdı isteyeceğim yurtdışındaki arkadaşımdan, hem de benimle birlikte onu konuk edip edemeyeceğini soracağım; çünkü ne de olsa öyle pat diye tanımadığı biriyle hiç beklemediği bir iş çıkarıvermek olmaz ki... Eee peki!..

Tarafımdan girişimde bulunulmuştur. Arkadaşım biraz hık mık ederek babasının bulduğu bir çareyi utana sıkıla kabullenmiş, profesörün ders verdiği üniversitede dünyanın geleceği üstüne uluslararası planda yapılacak bir toplantıya katılması için yakın dostuma adıyla sanıyla ricada bulunulan bir yazı hazırlanmış ve gideceğimiz yerin bizdeki elçiliğine gönderilmiştir. Beni ısrarla evine davet eden arkadaşıma benim bu yakın dostumun da benimle birlikte kendisinde kalabilmesi imkânı bulunup bulunmadığı sorulmuştur; ancak kendime ait bu çağrıyı istismar etmekte olduğum pişmanlıklarına düşerek... Kendisine bu sorumun yanıtı müthiş bir anlayış çerçevesinde şöyle gelmiştir: "Lütfen dinle beni: itiraf edeyim ki, ilk ağızda biraz duraladım, hani şu yakın dostunun bende kalıp kalamayacağı konusunda. Sonra birden aklıma geldi ki ben zaten başta sen, başka yerli yabancı buraya gelip gidenler dolayısıyla geçen aylar içinde özel bir yer hazırlamak girişiminde bulunmuş ve oturduğum dairenin üst katta olması dolayısıyla küçük bir çatı katını tuvaleti duşuyla birlikte, penceresinin görünümü de hiç fena olmayan bir yatak odası yaptırmıştım. İnan ki çok kolay ve hoş oldu senin rahatçana yatıp kalkacağın bu oda. Şimdi senin yanına bir arkadaş daha eklenince ne aklıma

geldi biliyor musun? Salonda çekyat kanepe açıp kapamaya hiç gerek yoktur, çünkü bu altı-yedi merdivenle çıkılan çatı katındaki misafir odasının önünde eskilerin "sofa" dedikleri bir merdivenbaşı genişliği var. Oraya tek kişilik bir yatak odası ki, yanıbaşında çevresi plastikten kapalı bir duş ve tuvalet yapılabilmiştir biliyor musun? İkinizin de ayrı ayrı yatıp kalkacağınız, duş tuvalet sırası kimlerde diye diye ovunmayacağınız kendinize mahsus odalarınız sizleri beklemekte..." Amma da pratik bir çözüm! Ne diyeceğimi hem şaşırmış, hem de mahçubiyete garkolmuş durumdayım. Allahtan, dört beş günlük nehir turu beni bütün bu ikilemlerden kurtardı; bir yandan da kamaramda oturup geçtiğimiz kıyıların manzaralarını seyrederek tuttuğum bir nehir turu günlüğüne sahip oldum, ama o notlara burda yer yok. Çünkü bakmışım ki Uno kentine, yakın dostumla yaptığım gezintinin ruhu, gemideki kendime gelişlerimi eze eze büstütün yokeylemiş.

Tamam işte, artık yakın dostumla birlikte yaptığımız seyahatin içindeyiz. Elbette yabancıların arasındayken de yurttaşlarımızın en içten konuksever şemsiyeleri altında...

Birlikte tatil yaptığımız yakın dostum, davetkârımız canım arkadaşımla yanyana havaalanında tam gün ve saatinde karşılanmıştır. Şehre 20 km. kadar uzaktayız, bu yolculuğu topluca taşıma otobüsleriyle olduğu gibi metro treniyle de yapabiliriz ama, misafirperverimizin özel otosu araba park yerinde bizi beklemekte. Uçaktan inmiş olan dostumuzun bagaj tesliminde eşyasını alması fazla mı uzun sürdü nedir, çıkış kapısı önünde epeyce bekleşmişizdir. Nihayet bir tekerlekli bagaj taşıyıcısını ite kaka kıpkırmızı bir yüzle çıkageldi. Eşyası diye anlatmış bulunuyorsam da taşıyıcı tepeleme bagajlarla dolu vaziyette; bağrıştık, el salladık, bu yana, bu yana işaretleri falan yaparak ona kendisini bekleyen arkadaşlarını göstermeyi başardığımızı, tekerlekliyi önümüze kadar sürük-

leyip orda bize teslim eylediğinde anladık. "Ohh ne iyi, ne güzel, iyi ki burdasınız; sağolun varolun. Bittim yahuu..."larıyla üçümüzün ardarda kucaklaşıp öpüşmeleri ve evsahibimizle tanıştırma merasimi. Bitti. Öylece durmaktayız orda öyle. Benim atak arkadaş: "Bunları nereye götürüyorsunuz?" demesin mi? Ortadoğu Enstitüsü öğretim üyesi arkadaşım hemen: "Birlikte götürüyoruz canım, araba park yerine..." Elbirliğiyle döküm saçım vardık evsahibimizin özel arabasının yanına, eşyaları da sahibi hariç ikimiz birlikte tıkıştırdık arka bagaja; dönüp arabaya girmeye meylettik ki, baktım benimki ön koltuğa, özel şoförümüzün yanına yangelmiş oturmakta, elindeki gazeteyle yelpazelenerek... Hiç aldırdığımız yok. Gerçekten öyle. Neşeler ve coşkular içinde, özellikle benimle burda yaşayan arkadaşım yeniden eski şakalaşmalarımıza dönüvererek, tam da bundan ötürü büsbütün coşarak. Öndeki arada bir: "Aaa sahiden ne iyi dostmuşsunuz siz birbirinizle, rahatladım valla..." demelerini eksik etmemekte, nedense sağa sola dikkatle bakınarak "Nehir ne yana düşmekte?" diye sormakta masum bir küçük çocuk havasıyla... Hiç bilmiyordum onun bu masumiyet hallerini, hoşuma gitmekte.

Bizi konuk etmekte olan arkadaşımın ailesi, baktım ana şehrin içinde, şu ring dedikleri dairenin çevrelediği bölgede, bu büsbütün hoşuma gitti. Dünyaca ünlü opera binası ve hemen arkalarındaki barok kiliseyle Osmanlının işgale kalkıştığı, tam da şehir merkezi denilecek yerlerdeki yüksek uzun kuleli kilise arasında: Git gel, yan sokaklarına gir çık, hemen hemen bütün şehir avucunun içindedir demeye gelir hatırladığım kadarıyla.

Orda babamla dolaşıp ettiğim günleri ân be ân hatırlamaktayım da, bakıyorum bu defteri karalarken işte o en yakın dostumla gittiğim günlerden, bu seyahatten aklımda kala kala saçımı

başımı yolma hallerine düştüğüm kalmakta. Meselâ kalacağımız eve gelince onun eşyalarını elbirliğiyle merdivenlerden yukarı, onun "özel odası"na taşımamız son derece normal. Benimki zaten küçük bir "torba valiz," onunki biter bitmez aşağı inip benimkini çıkarmaya gittim, geri döndüm ki odamın tuvaletini kullanmakta... "Şeyy, benim güzel dostum, odaları şaşırmışsın, burası benimki..." demeye kalkışmıştım ki, "Yoo, biliyorum, burası bana daha geniş ve rahat göründü de..." Ben bunu da şaka yerine almış, karşı bir şakaya vurarak: "Hep ben uyurken ederken de burnumun ucundaki burayı kullanacak değilsin herhalde, hah hah,"lamış bulunmaktayım. O ise: "Bak, alınmak üzülmek yok ama ben odama girer girmez kendimi, senin kapı önünü bekleyen, hizmetine hazır bir uşakmış gibi hissetmiş bulunmaktayım... Yakın arkadaşın sağolsun varolsun daa... Bunu böylece bilmesini de isterim doğrusu..

İşte daha ilk adımda saçımı başımı yolmalara gelmiş halim!.. Kendisini benim uşağımmış gibi hissediyormuş! Doğrusu böyle bir hissiyata "insanlık hali" deyip geçememişimdir. Kuşku şeytanı ilk o ân düşmüş olmalı şurama..... Ancaaak bu iki hafta boyunca bunu belli etmemeye yeminli hale de düşmüşümdür.

Tatil bu canım; sezgilerin, kuşkuların değerinin düşmesi anlamına gelir. Kendini bırak, yayıl yat işte... Evsahibimize yanımdakinin uşaklık hissiyatına kapıldığını asla bildirmedim elbette; surat asadursun bu...

İlk yemek davetimiz, oraya vardığımız günkü akşam yemeği için, çok sayıp sevdiğim profesörümüz ve eşi, yani benimle buluşmaktan sevinç içinde olan arkadaşımın babasıyla annesi tarafından. Üniversite sitesindeki yerlerinde. Yemekler üniversitenin self servis lokantasından ısmarlanmaymış, iki garson da dâhil... Profesörle eşi bu bilgiyi öyle muzip bir eda ile verdiler ki, gel de

için rahatlamasın. "Yalnız içkiler bizden, beyazıyla siyahıyla buralar şarabının en gözdelerinden seçtik; hangi rengini isterseniz..." deyivermiştir ev sahibemiz.

Bu sofra, bu atmosfer bana büyükbabam başkanlığındaki aile sofralarını hatırlatmakta ve böyle anılarımla sarmaş dolaş, rahatladıkça rahatlamaktayım. Yeter ki yol arkadaşım şu sigarasını pöfürdedip durmasın... Çok şükür, bu şarap ve şampanya şehrinin şvips* dedikleri aperatifleri tamamlanıp da yemeğe oturulacakken "benimki" bitirmekte olduğu sigarasını gözünü kestirdiği çiçekli bir saksının toprağına bastırıp söndürmüş, tam o ânda hanımefendinin âdeta bir sıçramada bulunuşları da gözümden kaçmamıştır. Garsonlar, ellerinde yemek servis tabaklarıyla geldiler, üstlerini açıp gösterdiler; mönünün girişinde beyaz, ana yemekte de kırmızı şarap alarak için için yemek kültürünü ispat ettin işte, diyerek kendimi matrağa alma keyfini de bu nefis şarapların keyfine eklemiş bulunmuşumdur. O arada öyle sessiz sedasız atıştırıp duran yakın dostumdan yol arkadaşım, garsonlardan birine: "Bir sigara verebilir misiniz bana, benimki tükenmiş de," diye bir istekte bulunmuştur; garson da evsahiplerine şöyle bir göz gezdirmiş, profesörümüz: "Bizde pek sigara içen yoktur, onun için burda da yok ama, koş sevgili çocuğum, aşağıdaki büfede varsa gidip alıver," demiştir biraz can sıkıntısıyla. Benimse bu tondan algıladığım şöyle bir şey: Tiryaki olan sigarası konusunda hep tedbirli davranır gibisinden diye geçmektedir profesörümün aklından herhalde... Sigara getirildi, "benimki"si paketten bir tane çekip yaktı, kalanını da doğrudan cebine attı...

Ee ama, sezgilerim güçlenmeye, kuşkularım çoğalmaya başladıysa bu benim mızmızlığımdan mıdır yani?

---

* (Alm. *schwips*) Çakır keyiflik, sarhoşluk veren.

Şu bu derken evsahiplerimiz işlerinde, güçlerinde, derslerinde, tez kâğıtlarını incelemekteler, arkadaşımsa öğle ve akşamüstleri adı çok geçen kahve ve pastacılarda bizi ağırlamaya çalışmakta, bu sıralarda ikimiz bol bol öğrencilik yıllarımızın komedyalarını birbirimize hatırlatarak, hocalarımızın taklitlerini yaparak gülüp oynayıp durmaktayız. İyi hoş da, "benimki" bir aralık tiryakilik çanını çalmakta, arkadaşıma: "Burda bir sigara bulunabilir mi acaba?" diye sormakta, o da: "Buralarda, içeride sigara içmek yasak ama..." diye fırlayıp ona bir paket sigara alıp gelmekte, "benimki" de paketten bir adet çekip dudaklarına götürürken, paketi yine olduğu gibi cebine atmaktadır. Bir keresinde: "Dur yakma, dışarı terasa çıksan bari, orda içsen.." diyecek olmuşsam da ağzımın payını almışımdır: "Hani biz insanların kişisel haklarına saygılı bir memlekete gelmiştik yahuuu!.."

Sık sık elele kolkola dolaşmalarımız da olmakta tabiidir ki. Kendisini önden bilebildiğim kadarıyla görülmeye değer yerlere de götürebilmekteyim. Bunların, ünlü ormanlarında, üzüm bağlarıyla dolu küçük küçük köylerinde bir şarap bira restoranları vardır, davetkâr arkadaşım bizi bir pazar günü bunlardan birine arabasıyla öğle yemeğine götürerek öyle bir ikramda bulunmuştur ki, o hava, o atmosfer, ıssız yeşillikler, hele roman müzikçilerinin akordeonla verdikleri şıkıdım konserleri unutulur gibi değil. Tabii o akşam odalarımıza çekilirken yol arkadaşımın:

"Yahu ikinizin öyle çok ortak anısı var ki, yanınızda kendimi yabancı hissettiğime inan; keşke pembe meleğim de gelseymiş benimle," demiş bulunduğunu saymazsam...

Sadece o kadar olsa, yine iyi. Ona adı dünyaca büyük bestecinin ilk operetini bestelediği tarihî evini göstermeye gidiyoruz, "Hay allah, keşke pembem de burda olsaydı, o bu müzisyeni ezbere bilir ve çok güzel anlatır," demekte. İlle bir nehir turu yapalım

diye tutturmalarından kurtulmak üzre onca zahmetlere katlanıp bir barok romanda adı geçtiği için büsbütün ünlenen şatoya dek nehir turuyla götürüp getiriyorum, "Yahu o romanın filimi, bu gördüğümüz kütüphanesiyle falan bazı ufak tefek şeylerden çok daha çekiciydi valla, benim meleğimden sor sen o romanı da sayfa sayfa anlatıversin sana, o zaman bak gör," demekte. Hay senin meleğin yerin dibine batsın, demediğim kalmakta; ta şurama kadar gelmiş bulunmaktayım.

Nereye gidersek gidelim, nerde yemek yersek yiyelim, hani sanki onu buralara davet etmiş bulunan adı meçhul müessese benmişim gibi elini cebine soktuğu yok. Hele sigaralarını paket paket yakaladığı fırsatlarla tedarik eylemesi yok mu, özellikle profesörümüzün evlerinde buluştuklarımızda yerin dibine geçmekteyim... İlle de üniversitenin büfesinden getirilecek "tükenivermiş" tek sigarası...

Herşeye rağmen, tatildeyiz oğlum; kızacağına gül geç, bundan daha dramatik bir yakın dost olabilir mi, baksana gezip tozmalardan edindiğin birtakım yeni bilgilere ek olarak bir de insanoğlunun şaşkınlık derecesini ölçüp biçme bilgisini kazanmış bulunmaktasın. Bu bilgilerin en silinmez, en unutulmazlarından bazıları şöyledir:

Yağmur sonrasının ılık güneşli bir sabahında, çarşı pazar dolaşmaya karar vermiş bulunmaktayız. Vitrinlere bakacağız, kitapçılara girip çıkacağız, festival filimlerinin en seçkinlerinin disklerini edineceğiz ve hattâ buralardan çekip gitmeden önce bir akşam operayı izleyip dinlemek üzere seçebildiklerimizden birine iki bilet edineceğiz... Erkence davranıp hazır ordayken, operanın karşısındaki şehrin opera binası tarihi boyunca bütün opera çalgıcılarının, şeflerinin, soprano ve tenorlarının provalardan müthiş yorgunluklarla kaçıp kaçıp gelerek birer kadeh yuvarladıkları o kahvede

oturmayı da ihmal etmeyeceğiz. Aslında ben bu kahveye yakın yol arkadaşımdan kurtularak gizlice ya akşamüstü ya geç kahvaltı saatlerinde gider otururum, çünkü bu saatler şehirde nüfusu en bol olan yaşlı kadınların üçer beşer gelip flüt denen şampanya kadehlerini saygınlıklarına hiç ihanet etmeden yudumladıkları zamanlardır. Yanıbaşlarına oturarak onlarla tanışıp konuşmak, kadeh tokuşturmak öyle hoştur ki! Onların hemen hemen hepsi barones, düşes, kontes unvanını taşımaktadırlar. Onlarla tanışmak için alışık bulundukları geleneklere uygunlukla daha ayaktayken usulca öne doğru eğilerek: "Ben şuyum (x), ben buyum (y) medam, ellerinizden öpebilir miyim izninizle," diyeceksiniz, onlardan biri lütfedip dantel ya da ipekli kumaştan eldivenli elini uzatarak: "Memnuniyetle saygıdeğer müsyö" diyecek, siz de hepsinin önlerinde eğilerek oturacaksınız oturacağınız yere. Elbette bu geleneğin tersine çalıştığı noktalar da olmaz değil. Arsızcana gelip yanıbaşlarındaki boş sandalyeye pat diye oturarak kendinizi takdime kalkışırsanız bu dantel ya da hasır şapkalı hanımlar yüzünüze hiç bakmadan birbirlerine uzun uzun bakar, sonra da sırtlarını toptan size dönerler ve: "Burdan derhal kalkıp gidiniz müsyö, biz sizin isteklerinize uygun olanlardan değiliz..." derler. Bunların böyle olduğunu babam anlatmıştı bana, o da Balkan göçmenlik bilgini babasından öğrenmiş... Nedense onlar hiç mösyö demezlermiş, hep müsyö diyorlar. Çünkü bu tarihî kalıntı barones, düşes ve konteslerin dilleri karışık. İçlerinde Osmanlılardan kalma şarkı türküleri söyleyenleri de var. Hele söz ve bestelerinin Ermeni sanatçılar tarafından yapılanları... Ahh büyükbabam ahh, demek ki size boşuna kont lâkabı lâyık görülmemiş, ben de artık yaşlı düşeslerin, konteslerin yanıbaşlarında kabul gören kontoğlu kontlardan biri boşuna olmamışım.... Gen'lerin havasına suyuna inanmak gerek.

Soyunun sopunun ayarını bir türlü tutturamaz olduğum iyi dosttan yol arkadaşımla alışverişe çıkmıştık ya, modern giyim kuşamların çekici vitrinlerde sıralanıp durduğu cadde boyunca o oraya, ben buraya baka ede yürümekteyiz. Bazan o birinin karşısında uzun takılıyor, bazan ben... Bir aralık baktım epey gerilerde kalmış, nazikâne bekledim; çikolata kutularıyla dolu bir vitrini seyre daldım; bir yandan da yutkunmaktayım, boşver, bu çikolata ticaretine boyun eğecek değilsin paketlerin şıklığına yenilerek, boşuna para, deyip durmaktayım yine için için... Nefes nefese gelmiş, koluma yapışmış durumda "benimki"... "Ne yaptın, nelerin ticari kölesi oldun bakalım?" diyecek oldum; yüzüme müthiş perişan bakışlarla bakıp durmakta: "Ne kölesi, neyin esiri olacakmışım oğlum, arka cebimden cüzdanımı çalmışlar. Bir şey değil, içinde benim pembe meleğimin bir siparişi vardı, parasını da vermişti buranın çok ünlü bir parfümünden alıp kendisine götürmem için... Çok ama çok tarihî bişeymiş, ancak düşeslerin, baroneslerin kullanımı için geçerliymiş, ama koku nostaljisi bu parfümü hâlâ daha piyasaya sürmekteymiş. O kadar istedi ki sevgilim benim..." gibi bir şeyler sayıklamada: "Gitti pembemin koku parası, şu kadar euro ya da dolar bir şeymiş, gitti gider. Lütfen bir şey yap biricik dostum, bu parayı sen bana verir misin? Ver ki şu aşağıdaki şık parfümeride satılmakta, hemen gidip alayım şunu lütfen..."

Ayaklarım nihayet tamamen yere değdi ki, ilk aklıma gelen şu olmuştur: Cüzdanı arka cebinden toptan çalındıysa içindekiler neden sadece meleğinin ısmarlama parası olabiliyormuş ki?.. Elimi çantama doğru uzatmıştım, birden kuşku şeytanımın en şeddeli emrine boyun eğdim ve güm diye deyiverdim: "Dur bakalım evlâdım, dur hele bir, cüzdanında kendi seyahat paralarından

yok muydu yani? Parfüm parasını, sihirbazlık ederek aralarından seçerek mi alıp kaçmışlar ha?" Lütfen inanılsın, eli bana uzatılmış, acınacak hallerde bekleyip durmakta hâlâ daha. Ayağımı pat diye yere vurdum: "Yok aslanım, veremem; sevgiline istediği parfümü alıvermek üzre gelmemişimdir buralara..."

Artık kuşku muşku hakgetire; dönüşte ortak tanıdıklarımıza başına gelen bu işi ayıla bayıla anlatmakla kalmamış: "Biricik dostlarım, ne cimri adammış bu bizim mirasyedimiz; bunlar böyle kimseye koklatmaya koklatmaya zenginleşiyorlar valla..." bile demiştir. Bundan eminim. Ama bu parfüm parasını bahane ederek: "Yaa artık ben de yanıma az para almışım, ikimizi birden götüremeyeceğim, ayrıca seninle birlikte bu on günün sonunda basıp gidemeyecek kadar rahatsızım; uçak biletin gidiş dönüş müydü, diye kıstırıp "bunun gününü saatini değiştireceğiz, çünkü evsahiplerimize karşı daha fazla utanç içinde kalamayacağım," açıklamalarında bulunarak kendim kalıp çok iyi dostum yol arkadaşımı geri yolladım memleketimize. Doğrusu onu havaalanında evsahibimizle birlikte geri gönderirken elinde indirimli bir turist parfümeri butiğinden alınmış bir parfümle görmeyeyim mi? Oysa ben beş parasız kaldığına sahiden inanmıştım. Yine de dönüşünde ortak tanışlarımıza beni nasıl takdim buyurduğundan eminim de, onlara karşı bu son yakalanışının altından nasıl kalktığı numarasından emin değilimdir. Buna rağmen, artık bana selâm bile vermemektedir. Eğer şurda burda rastlaşırsak yanlarından hiç ayrılmaz olduğu yeni dostlarını dirseğiyle dürtükleyerek kulaklarına eğilip bana dair bir şeyler fısıldadığından eminim. Sezgi ve kuşku pislikleri de beni dürtüklediği için, elbette: "Mecburen."

IV. BÖLÜM

Kuşku ve Sabırlar

Her zaman olduğu gibi yine günlerden bir gün. Yine sık sık olduğu gibi okuna okuna düzeltilecek, denetlenip yayına hazırlanacak kitapları yüklenip yayınevinden evime götürmüşüm. Bu seferki "hadi git evde çalış" seçimi bana ait değil. Yayınevinin benim odamın bulunduğu katta boya tamirat işleri var da, zorunlu dışarı kovalanış; hem de rica minnet edilerek. Çünkü yayına hazırlanacaklardan ikisi, yazarıyla anlaşarak daha yakın bir zamana alınmış; müthiş bir acelecilik sözkonusu: "Hadi şunları toplayıp gidin evinize; lütfen artık bir ân önce ikisini de yayına hazırlayın orda şööyle gürültüsüz patırtısız kafanız karışmadan, daha iyi değil mi ha?" sorusunun içinde uslûbuna göre bir emretme üfürüğü canım işte...

Elbette böylesi daha iyi, hele şu sentetik boyalara karşı alerjisi yüksek gözlerimden yaşlar kaşıntıyla dökülüp dururken... Evde herşey çabuk çabuk yolunda gitmektedir sanılmasın. Her yer mi böyle oldu, yoksa bizim memlekete has bir şey mi, insanlarımızın

şundan bundan gocunmaları bitip tükenmemekte. Kısacası bir şikâyet toplumu olup çıkmışızdır. Bazıları yaygın, bazıları şahıslara mahsus; şikâyet, şikâyet... Kendim de dâhil. Evimde çalışma ödülüne kavuşturulduğum günlerde hava çok sıcak, üstelik nem oranı yüksek; insanda el kol kaldıracak hal bırakmıyor. Bundan rahatsızlığın hızla yaygınlaştığı bir zaman. Yine kendi kendime, hadi sen şükret, işin oturarak yapılan işlerden; ya inşaat sektöründe çalışanlar ne yapsınlar, diyerek bir teselli aranmaktayım. Ensemden, şakaklarımdan terler akarken çalışmaya çalışmaktayım. Ensemi büyükcene bir mendille sarmışım, şakaklarımdan alnıma doğru da bir kez bağlamışım; "o kelime öyle değil, böyle yazılacak, burda şu iki nokta üstüstelerin ne gereği var; bu yazarın cümleleri öyle uzun, öyle uzun ki, bitene kadar sözün anlamının ha deyince kavranması güçleşmekte"lerimle satırları yazıp çizip, bölüp ekleyip durmaktayım. Şikâyet, şikâyet...

Biraz soluklanmak için cam falan da açılamıyor; içerisi iki derece daha yükseliveriyor: Bungunluk bastırdıkça bastırmıştır. Acilen çalışma günlerimin ikincisinde artık kendime acımaya başlamışımdır. Akşama doğru fırlayıp dışarı çıkmak arzusuyla yanıp tutuşmaktayım: denize, deniz kıyısına... Hadi yallah bakalım oğlum! Soğuk bir duş, temiz bir gömlek, bas in şurdan aşağıya...

Gerçekten de evimin bulunduğu yer bakımından şansım yerinde. Dışarı çıkar çıkmaz uzunca, ama hafif bir yokuşu ağır ağır ineceksin. (*Çıkılacak merdivenlerden* değil yani) Sakın ha, acele edip koşturmak falan yok; kaldırım taşları büyük tuzak. Yokuşu dikkatlice indin, asfaltta trafiğe el kol sallayarak kaldırımın karşı yakasına atladın; ohh ağaçlarla gölgelenmiş yaya kaldırımında eskilerin deyimiyle piyasaya çıkmış bulunmaktasın derken, az ilerdeki mahallenin deniz kıyısındaki camisine varmış olacaksın. Vardın mı? Vardım. Şimdi şöyle biraz dolanarak sola doğru mey-

let; sağa doğru açılan iskele yoluna sapıp sapmamakta uzunca bir tereddüt geçir; derken daha ta baştan aklına koyduğun "sandallar bekleme durağı"yla başgöz eylemiş salaş ve isimsiz kahveye, sonraları da buna verilen levhaya yazılı rumuzuyla "Tost Simit"e gir otur. Tereddüt durumundan sıyrılıp bu sefer de hafifçe sola meylederek bunu aynen böyle eylemişimdir ve bu havadaki yürüyüş, terimi bir darboğaz esintisiyle okşayarak silip süpürmüştür. Gerçi burası benim akşamüstü sinir ilacımdan yoksundur ama buz gibi birası ruhuma iyi gelecek gibi görünmekte.

Tost Simit'in kapısı falan yoktur, sözümona "içeriye" doğrudan girilir. "İçeri" diyorsam da, ikibuçuk metrekarelik yerin etrafı çalı çırpılarla, kesilmiş ince ağaç dallarıyla bunlara sarmalanmış otlar, sarmaşıklarla çevrilmiştir. Girişin tam karşısına selâm eyleyen yer 'sandallar bekleme durağı' ile el sıkışıp durmaktadır ki, böylece elden ele alıp vermeler, balık alışverişleri falan mümkündür. Burası genellikle gençlerin, öğrencilerin tıklım tıkış doluşabildikleri bir yer. Çünkü, kendilerinin "tost simit" adına bir de "postsimit" soyadını ekledikleri bu yerin mönüsü ucuzluğuyla canlarına can katmaktadır. Mönü, dedim ya, bu da kıyıları süslü kartondan bir listede yukardan aşağı sütun halinde ikiye ayrılmıştır: Birincisinin başlığı Vali Tostlar: Altında sırayla iki kaşarlı, ikili üçlü sucuklu, tek pastırmalı, ikili balıklı simit tostlar: Bunların fiyatları biraz daha yüksekçedir; üst veya orta sınıftan gelenlere ve bunların konuklarına aittir. İkinci Bölüm başlığı: Gençlere (Öğrencilere) İkram: Altında sırayla şunlar yazılıdır: Sucuklu tek yumurta, sucuklu iki yumurta, peynirli tek yumurta, kaşarlı iki yumurta, pastırmalı iki yumurta, pastırmalı tek yumurta... Alt sıralara doğru tost simit, tek kaşarlı, tost simit, iki sucuklu. En altta renkli harflerle sıcak soğuk içecekler: Çay, kahve, ayran, bira. Tatlılar: Valikonağı kek. (Bu kadar)

Bu liste Vali Tostlar bölümündekilerden daha ucuz olup en alta şu not düşülmüştür:

Gerek simitler gerekse kekler, ünlü gazete ve gazeteciler mahallinin yıllardır sürüp giden aynı simit ve kek fırınından alınmadır. Ismarlamadır ve doğrudan fırından çıkar çıkmaz getirilmektedir. Bilenler bilir, bilmeyenlere bildirilir: O zamanlardan kalma bütün gazeteci abilerimizin başımızın üstünde yerleri vardır.

İkinci not: Cebinde tek kaşarlı tost simit dahi alabilecek durumda olamayan çocuklarımız, cebi paralı arkadaşları tarafından da ikramda bulunulmadığı takdirde ödemesiz bir adet isteyip alabilirler. Bir defa da tereyağlı tek yumurta verilir. İstismar gerekmez.

Zamanın böyle böyle akıp gidişinin bir sırasında o notlar silinip çıkarılmıştır. Meğer cebinde yeterli parası olanlar, yok'lara ikramı kendiliğinden bir gelenek haline getirmişler.

Öğrenciler buraya doluştukları zamanlarda, "Ustaa, verin şurdan bana kaşarlı iki tost! Ustaaa, lütfen tereyağında sucuklu tek yumurta ve bir tost simit!" ünlemeleri sık duyulur. İçlerinde, tek tost simitle bir de bira içip gidenleri epeycedir. Kız öğrenciler çoklukla nedense çay ve kek isterler. Tost simit ustamızın usulca bana açıkladığına göre diyet yapmaktalarmış ama kekleri hapur hupur yutmaktalarmış. Benim de şöyle bir şey dikkatimi çekmiştir: Arada bir, iki kız arkadaş birbirlerini dürtükleyerek bir şeyler fısıldaşıp sonunda gülüşmeye başlamışlarsa, tahminime göre bu, kaşarlı postsimitle bir bardak birayı paylaşmaya karar vermiş oldukları demeye gelmektedir. Postsimite gelince bu da içine kaşar ya da sucuk falan sıkıştırılarak elektrikli tost makinelerinde tost edilmişlerine değil de, kömür ateşinde çevrile çevrile kızartılmışlarına denmekte, şöyle mis gibi gevrek gevrek olanlar; hele o pastırmalılar...

Sıcak ve nem. Esinti terimi silip süpürmekteyken pastırmalı, sucuklu mucuklu isteyecek halde değilim; ortalıktaki üç-beş plastik masaya doğru ilerlemişimdir; onları yararak çalı çırpıdan iki "park duvarı"nın dibine konulmuş tahta kanepelerden birine yan gelmek niyetindeyim. Fakat bu ne? Bu öğleüstü, hatta akşama doğru bir saatte içerisi bomboş. Ortalık ıssız, sessiz... Sadece sandal durağı canibindeki masalardan birinde bir kızla erkek öğrenci; ortalardaki masalardan birinde de buraya geldikçe arada sırada gördüğüm epey yaşlı ve doğrusu beni saygı duygularıyla sarıp sarmalayan bir profesörümüz oturmaktalar. Onu şöyle yanlamasına görmekteyim. Galiba önünde de bir yığın dosya kâğıdı var, bunları okurken bir yandan da başka bir kâğıda bir şeyler karalayıp durmakta... (Benim kahve oturumlarımdaki halimin kopyası sanki.)

Buraya o ilim bilim adamımızdan başka bir profesör daha gelir gider: pipolu, herkese tepeden bakan kendini beğenmişin teki!.. Öyle ki, bir zamanlar "Evrensel Kokteylci" İnsan Hakları İletişimcisi kadın uzmanımız bana dertlerini dökerken boşanmış bulunduğu kızının babasını etraflıca anlattığı sırada hep bu profesör aklımdan geçip durmuştu. Yoksa tersi mi? Benzetmeler, anılar falan bazan zamanaşımına uğrayabiliyor. Neyse ki bizim pipolu profesörümüz de yok o gün orda. Bir taraftan etrafa bakınıyor, bir taraftan da tost simit ustamızın ortaya fırlamasını bekliyorum. Nitekim gecikmiyor: "Şaşırdınız değil mi, bu hal, ne hal diye ha? Tam bilemem ama, yukardaki şu bizim üniversitede, yani üniversitelerde mi ne, ya sınavlar başlamış ya da topluca bir yürüyüşe katılmış gençlerimiz; işte onun gibi bir şeymiş de, ondan burası böyle... Miting mi varmış neyse," diye açıklamalarda bulunuyor. Aslında neyin ne olduğunu, ne olmadığını bal gibi bilmektedir, ama bilmezlenmek, onu o yapan hasletlerden biridir.

Neyse ne de, onun bu kadar vefalı biri oluşu benim insanlara karşı duymaya başladığım kuşkuyu nerdeyse silip süpürmekte. Çocukluğundan başlayarak kendisine babasından kalma tekerlekli, camlı simit kulübesinde simit satıp durmuş. Hem de basın ve basın mensuplarının yanyana/içiçe çalıştıkları mahallerinde. Ünlü gazeteciler yokuşu iner, yokuşu çıkarken sol yandaki Vali Konağı'nın epeyce yukarısındaki bir köşebaşında. Oralarda çalışanların başlıca yemekleri çaylarının yanındaki simit. Hepsi bizimkinin müşterisi. Kime ne zaman ve kaç adet götürecek, bunu dahi ezbere bilmekteymiş; öyle söylemekte kendisi. Vali Tost bölümü de onun simitçilik tarihinin o dönemlerinden kalma. Çünkü önünde sonunda Vali Konağı'nın hizmetkârları kadar küçük memurları falan da tutkunmuşlar simitlerine, hele asıl Şehir Valisi ile misafirlerine ikram için koşturup aldırdıkları söz konusuysa, alışverişler bayram neşesi olmakta ve asıl önemlisi bunların hepsi babasından o yana hep aynı fırından alınmakta. Vali mekânı ve önündeki yokuş gibi "tarihî simit"lerdir bunlar....

Eskilerde bir gün ben burda, yani şimdiki yerimde oturup editörlük işlerini yerine getirirken usulcana yanıma oturmuş, bunları böyle böyle anlatıp durmuştur da, asıl önemlisi derdinin büyüklüğünü, işte en fazla bunu dile getirmiş bulunması. Ben de artık mecburen işi gücü bırakıp tost simit tarihçesini dinledikçe dinlemişimdir.

Hayatı böyle okur yazarlarla dolu, keyifli mi keyifli bir büyük ailenin fertlerinden biriymiş anlaşılan ve bu böyle akıp gitmekteyken, yokuş milleti yavaş yavaş azalmaya başlamış ve nerdeyse iki yıl içinde kala kala bir-iki eski kitapçı ve yayıncıyla caddenin belediye temizleyicilerinden başka kimse kalmamış. Gazetelerin sahipleri meğer şehrin daha uzak yerlerinde, indir bindir kam-

yonlarının, dağıtımcıların rahatça gelecekleri, girip çıkacakları, park bile edebilecekleri kat kat binalar yaptırıp durmuşlar da, yazarları dâhil bütün çalışanları yallah oralara... Gerçi alışkanlıklarına düşkün, bağlandıkları yerlerden eşleri gibi bir türlü bıkıp usanmayan bazı gazeteciler arada sırada çıkageliyor, kendisinden simit alıyorlarmış hem de eski zamanların şamatalarını, temaşa falanlarını hatırlata hatırlata!.. Lâkin onlar da evde oturup dururken önlerindeki makineye yazdıklarını aynı aletin bir düğmesine basıp gazetelerine gönderiveriyorlar da, artık onların da geldisi gittisi bitip tükenmiş... "Ancak," diyordu gözleri sulanarak, "çok sevip saydıklarımın yazdıkları gazeteleri uzun bir zaman alıp alıp okudum ki, bir de ne göreyim, içlerinden en yaşlılarından biri, köşe yazılarından birinde durup dururken açıklayıverdikleri üzre hâlâ daha benim simitlerimden mükemmelen beslenip durmuyor muymuş; üstelik adım sanım da yazılı, unutmamış valla! Bakın işte, tam da o zaman bütün kaybetmişlikten, eksiklenmelerimden gelme kederlerim uçup gitti..."

Yokuşta geçinemeyince okur yazarların bolcana olduğu yerlerde küçük bir köşebaşı aramaya başlamış. Öyle ki yakınlarında büyük bir üniversite bulunsun, buranın öğrencileri, hocaları, getir götürücüleri olsun da bu yere gidip gelebilsinler; nasıl olacaksa işte öyle, o eski ve çok alışık bulunduğu havasına suyuna kavuşsun... Hem de artık hazır göçmüşken, bari şöyle denize yakın bir köşecik olsunmuş ki, baştan başa yık/yapçılardan soluk alınmaz hale gelmiş, eski püskü binalarla dolu o semtten ihanet edercesine kaçtığına değsin, değil mi ama?.. Eh işte artık şöyle böyle aradığını bulmuş gibi...

Bütün bunlar aklımdan geçip dururken tost simitçimiz: "Geçin şöyle, hele bir oturun; nasıl olsun?" deyiverdi. Bende de bir silkiniş: "Az sonra, şöyle bir geçeyim oturayım; çok yorgunum..."

Yeni bir atılım daha ondan: "Rahatınıza bakın, ohh serin serin burası, hem de tam baş dinlendirecek gibiyiz bugün; şükür ki şu pipolu suratsız da görünmemekte ortalarda bu sıralar. Kimbilir sınav mınav diyerek ne kök söktürüyordur çocuklara şimdi... Öyle yapıyordur öyleee!.." Gülüştük.

Masa aralarından geçmeye koyuldum; tam da hedef aldığım minderli kanepeye yöneleyim derken, yaşlı profesörümüzün çalışmakta olduğu masaya teğet geçmem gerekti. Usulcana sıyrılırken, aaa üstümdeki yazlık ince montumun etekucu bir yere sıkışmış gibi üstümden kaymakta; hemen başımı şöyle bir çevirdim ki, elek gibi mont ucu bir yere takılmış falan değil de, bu ucundan saygıdeğer hocamız yakalamış çekiştirmekte... "Aman efendim, değerli profesörüm, ne oldu. Bir şey mi yaptım?"Telâş içindeyim. O ise mont ucunu tuttuğu yerden sallarken gülümsemekte: "Yok, yok. Siz bir şey yapmadınız; yapan benim. Çarçabuk geçip gitmeyin olur mu? Şöyle şuraya, karşımdaki yere oturabilir misiniz birazcık?" Bozuldum mu, sevindim mi, yine iki arada bir derede kalmış gibiyim. "Memnuniyetle efendim, lütfettiniz," deyip o sandalyeyi şöylecene çekerek üstüne yerleşiverdim. Fakat ayaklarıma bir şeyler dolanmakta; ikimiz birden eğilip bakmışızdır."

"Haa, öyle ya... bunlar; onları buraya öylesine atıvermiştim, hani sanki bir kurtuluş gibi; şimdi çekerim, siz rahat edin..." Bu arada doğrulup ağzındaki yarı içilmiş sigarayı hatırlayıp alarak aceleyle kül tablasına bastırmakta ve yeniden hızlıca yere eğilerek ordaki eşyaları, naylon poşetleri ya da üstten tutmalı kâğıt torbaları bir yana çekmeye çalışmakta...

"Şöyle şöyle, bakın hocam şu yana alalım, yorulmayın"lı incelik gösterimlerime rağmen, kendileri ne yapıp edeceklerini bilip dururken, alçakgönüllü bir davranışla gerekeni yapmış bu-

lunmakta. "Bugünkü gündemimin maddelerinden ilkinden doğmakta bütün bunlar. Kaç gündür niyetlenip durmaktayım, bugüne denk düştü... Çoktandır üstüm başım için bir alışverişe çıkamamıştım da artık şu sıcaklarda günde kaç atlet değiştiriyorum, bir bilseniz. Üstelik hepsi eskimiş, yırtık pırtık; pijamanın lastiği de esnemiş, düşü düşüvermekte; ayrıca bu yaşlarda kilolar durduğu yerde durmuyor ya davul gibi şişkinsiniz külot lastikleri sıkmakta, ya nasılsa birdenbire eriyip gitmişsiniz; gömlek mömlek, ucuzuna şeylerden giyiniyormuşunuz gibi eğreti durmakta... Yine de şu kotları her boyda üstelik mavi lacivertinden siyahına kadar kullanışlı renklerden yapıp bol bol piyasaya sürenler varolsunlar, sağolsunlar... Yok kültür emperyalizmiymiş, yok bütçemiz sürekli dıştakiler tarafından emile emile borç içinde kalıyormuşuz; mesele insan ihtiyaçlarının yerli yerinde giderilmesine ait formüllerde değil mi, ona bakılsın.

Hele bir bakalım, gümrük birliği falanlara iteklene iteklene yerlisinden hazır giyimcilerimiz de, markaları pek tanınmış ecnebi hazır giyimcilerle ortak iş çevirmeye başlamış bulunmaktalar, birtakım işe yaramaz önyargılardan, aynı döner dolaplarda dönüp durmaktan arınılmalı, değil mi genç yazarım benim?"

Böylesine önemli konularda benim öyle aceleyle sorulmuş sorulara verilecek cevabım hazırda bekliyor değildir; nerdeyse sırıtıp durmaktayım... "Ahh nerde gençlik efendim, epeydir ellimi devirmiş bulunmaktayım" kekelemelerimi, hele şükür kesivermiş bulunmaktalar: "Bu sizin yaşınız gençliktir gençlik!.. En verimli, en cevval, en istek dolu yaşlardır o yaşlar, taaa yetmişine kadar uçar gezer dursun; yurtiçi olsun, yurtdışı olsun konuşman, konferansların cebinde hazır, ordan oraya ve esasında kendini de beğene beğene gezer tozarsın... Hele bakın, şimdilerde, küçük bir

ihtiyaç uğruna alışverişe çıkmışım da, kendimi buraya güç atmışım... Haa öyle ya, size 'genç yazarım' dememde bir kusur yoktur. Siz buralarda göründüğünüz zamanlar bazı öğrenciler çevrenizde dolanıp dururlarken: 'Bugünlerde ne gibi kitaplarla yaşamaktasınız, hangileri üstünde çalışmaktasınız çok değerli editörümüz, fazlaca meşgul müsünüz? Bunu bir bilebilsek efendim, çünkü bizim şurdaki tosun var ya, hani şu sarı tişörtlüsü, işte o, bazı hikâyeler döktürüp durmakta da, nerde nasıl yayınlatacağını bilememekte; anlar anlamaz habire sizi göklere çıkarıp durmaktadır inanınız valla,' demelere getirirler ve kendi takazalarına kendileri gülüp durmaktalar da, hepsini bal gibi işitmemden ileri gelmekte bu. Hep yüksek sesle konuşmaktalar, sanki TV kanallarında mal reklamlarına çıkmışlar gibi... Canım niye mahcuplaşıyorsunuz? İş çıkacak yerleri iyi bilen çocuklarımız, sadece kendilerini yazılı anlatım sınavına çekme dürtüsüyle içlerine kapalı kendi kendilerine yazıp çizenleri pek bilmezler de..." Kendiliğinden yine sırıttım galiba:

İyi kötü, pekâlâ, pek güzel bilinmektesin oğlum, bravo sana ve eyvallah(!)

Ne komik bir durum; profesörümüz de benden fazla gülücükler içinde: "Çocuklarımız, gençlerimiz hakkında ileri geri konuştuğuma bakmayın; bu büyük kusurumun adı kıskançlıktır. Esasında bayılmaktayım onların bütün bu kakaları şaka yapma hallerine; bizler pek bir ciddi ciddi yaşayarak yaşlanıp gittik yahu: Hiçseme ve çoksama! Ak ve kara!.. Şimdikiler aynı minval üzere dönüp durmalara hani nerdeyse dil çıkarmaktalar..." "Ama içlerinde kakaları şaka yapamayıp da kendilerine göre ötekileri kakalamaları yok mu hocam?" Allahtan bu sorumun üstünü tost simitçimizin ikramı örtmüştür; onun ileri geri koşturduğu "çırağı"

önümüze bir tabak kaşarlı popsimit bırakmıştır, bir bardakla bir şişe bira eşliğinde. O zaman farkettim ki, gepegenç Prof'umuz birasına çoktan başlamış da kocaman bir bira bardağını yarılamış bile... "İkram mikram istemez!" diyecek değiliz. Eğilip simitleri kokluyor ve çocuğa: "Ne bunlar neden yavrum, ne? Ben kendim yazarımıza ısmarlamayı düşünürken kaldırıp getiriyorsun bunları?" Çocuk mahcup mahcup: "Ustamın ikramıdır efendim," diyor ve kaçar gibi uzaklaşıyor. Öyle ya, bizler durup dururken hırtın hırtı kesilip: "Al götür şunları geri, hadi bakalım defol!" deyiverirsek ya!.. Pipolu kendini beğenmiş böyle yapmıştır bir defasında da, ondandır çocuğun bu kaçışı, diye geçmekte içimden ve aynı ânda, kendime lanetler okumaya başlamış bulunmaktaydım:

Dikkat dikkat, son zamanlarda ruhen tertemiz yıkanıp durmaktayken kötülüğe karşı kötülükle sıvanmaya başlamaktasın; silkelen ve kendine gel eyy Hamletoğlu Hamlet!

Bira şişesini kaldırıp önce profesörün yarım bardağına serin serin bir ekleme yapıp gerisini de olduğu gibi önüme konulmuş bardağa boşaltmış bulunmaktayım; ardından eğilip ben de postsimit ikramını koklamadan duramamışımdır. Bu sıcakta, bu saatte bir şeyler atıştırmak kaç para derken baktım elime bir parça kaşarlı almış zevkle çiğnemekteyim, derken hocamız da bira bardağını kaldırıp yudumladıktan sonra benimkine tık tık vurup durmakta; karşılıklı bardaklarımızı tokuşturarak yudumlamışızdır biramızı, "Ohh, ohh!"lar çekerek...

Böylece adabım geri gelmiş olmalı: "Az önceki münazara üsluplu sorumu o şekilde hiç sormamış olayım efendim. Güzelliklere karşı hemen getirip ortaya çirkinlikleri fırlatmanın ne âlemi var öyle durup dururken? Doğrusu utanç içindeyim..." Gözlerini gözlerime dikmiş, sanki ta derinlerimi okurmuş gibi bakmakta:

"Bu hal, sizlere öğretici kesilmiş bizim gibilerin mirası olup reddedilmeyi beklemekte: Sosyalistlik, işte canım solculuk edeceğiz diye sınıfları birbirine düşürmek ideolojisini ezbere giyinip kuşanmış, hele şunun şurasını burasını bir sorgulayalım bakalım bu eşitlik-kardeşlik, iyilik-kötülük ideolojisinin altına toptan yatıp mest olmadan önce, demek aklımızın köşesinden bile geçmemiştir. Yıllar içinde kendimi nihayet ve giderayak böylece keşfetmiş bulunmaktayım..." Bir ân. Sonra:

"... Hazırına verilmişi kapıp yutma hali çook sonradan akla getirildi, tıpkı ideoloji gibi eleştirisi de Batı dünyasından... Size şöyle bir bakıp duruyorum da, sorduğunuz soruyu reddedişiniz hakkında değindiğim şu ideolojiyi eleştirme hünerini sahiplenmişliği görüyorum orda; kuşkulara, ikirciklenmelere bulanmış dostum benim." "Sahi mi?" "Belki. Bende de taa lise yıllarımdan bu yana felsefe dersinde okuttukları, yine yabancı bir düşünürün kafamda yerleşip kalmış şu fikrinin etkisi altındayım hâlâ: Kuşkuyu, araştırıp soruşturmayı hiç unutma! Kendi fikrini kendinin yapana kadar 'belki'lerle 'acaba'larla güreşmeyi unutma," der demez bir kahkaha: "Hah bak ağzımdan aldın 'güreşme'yi" diye fırlamasın mı, "bakınız işte bu ne kadar da safiyane kendisi olabilmiş bir dil demeye gelmekte bence..."

Şaşkınım. Çünkü bundan bir süre önce yayına hazırladığım bir deneme kitabındaki "hırlaşma", az sonra da "dalaşma" kavramlarının yerine, sözün gelişine göre daha değişik bir kavram aramış bulamamıştım, "güreş", "güreşme" diyebilirmişim pekâlâ... Üstelik de o günden biraz öncelerinde adı birdenbire çok gündeme gelmiş genç bir kadın yazarımızın kendisiyle yapılan bir söyleşisini basında okumuştum. Ona: "Şu yazar bu yazara karşı, 'o onu kıskanıyor,' yok aslında 'bu onu kıskanıyor,' diye bir şey tartı-

şılmakta bu sıralarda, sizin görüşünüz nedir bu hususta?" diye sorulduğunda kestirmeden: "Ben böyle dalaşmalardan hiçbir zaman hoşlanmadım; böyle bir dalaşmaya da asla karışamam," diyerek yanıtladığında soruyu, şu "dalaşma" lâfının ne kadar kötü, yanlış bir yerde kullanıldığını düşünüp kalmıştım. Çünkü dalaşmak, insanlar arasında değil, ancak hayvanlar, kediler köpekler arasında olabilen bir şey...

Herneyse, baktım hocamız suskun durmakta. "Biraz kuşkudayım doğrusu efendim. Burda oturmuş güzel güzel okuyup yazıyordunuz, kesiliverdi. Aklınız acaba nerelerde gezinmekteydi? Bu kavram kargaşasında mı, yoksa değil mi?" diye sormuşumdur önündeki dosyaları, kâğıtları göstererek. O ise eline bir parça daha simit almış kemirmekte... Derken: "Haaa evet, bunlar?.. Bunlar üstünde ne yapıp etmeye çalıştığımı sonradan anlatacağım size vaktiniz varsa eğer. Doğrusu, öğrencilerin, gençlerin şusuna busuna dokunurken aklımda asıl dönmeye başlayan şey şudur; hem de buraya gelmeden önce şurdaki pakettekilerin alışverişi diye gittiğim, sadece erkek giyim kuşamı satan bir mağazada başıma gelenler faslından. Yaa işte, tam da ister istemez ayağınıza dolanan -ayy nerdeyse dolaşan diye çıkacaktı ağzımdan- bu paketler, şu dosya kitaplar mitaplar çantasıyla birlikte dükkândan çıkarken... Eveet! Yeni gençlik?"

Anlatmakta: Az önce açıkladığı üzre bugün, hani şu bütün işadamlarının taşıdığı evrak çantasına benzer çantalar var ya, profesörümüz de bunlara benzer çantasına, ki zaten eğilip göstermiştir bana, önündeki dosyaları, broşürleri falan koyup iç çamaşır pijama falan satınalmak üzre hazırlanmaktadır. Bu arada bütün boy pos ölçülerini bir kâğıda ayrıca kaydetmekte, bir de işte o gün üstündekini bir deniyor ki, bu sıralar içinde en rahat ettiği

pantalonumsu şey buymuş. (Masada karşılıklı otururken merakla göz çevirip bakmışımdır.) öyle zarif durmakta ki bacaklarında gri mavi renkte, sıcak nemli günün havasına suyuna nasıl da uygun bir kot pantolon. Sahiden kalite bir şey. Nerdeyse markasını soracak, o alışık olduğunu söylediği mağazanın adresini de öğrenecek, ilk fırsatta ben de gidip kendi ölçülerime göre arayıp bulacağım aynısından; eğer sütlü kahvelisinden bulursam onu da alabilirim. Neyse işte, kotun ölçüsü de kaydedildi notlarının arasına ve hocamız, alışverişten dönüşte bu sıcakta beni "yakaladığı" kahveye gelip oturma düşüncesiyle taksiye atlayıp yollanıyor her zaman giyim kuşam alışverişini yaptığı o yere ve yine anlattığı üzre:

... Hem de ağırın ağırı evrak çantasıyla birlikte seçilip alınacaklardan üç takım atlet/don, bir pijama, iki de pamuk elyaflı gömlek: ki zaten hepsi de pamuk elyaflı olmalı, sentetik, viskon ve bilmem ne elyaflıları asla giyemezmiş... Böyle böyle derken, kendilerini dinlemeye devam etmişimdir:

"... Aman efendim aman, sonbahar yaklaşıyormuş diye yeni mevsimlik öyle mallar gelmiş ki, alma da yanında yat," demekteler dilini ağızlarında dolaştırarak. Üç takım atlet don, aradığı ölçüde olanlarıyla tamam. İki gömleğin desenlerinde hayli tereddüte düşüyor; evdeki ceketlere şu gider, bu gitmez, ama asıl bu öteki ceketin içinde çok güzel durur tetkikleriyle falan vakit akıp gitmiş. Sıra gelmiş mevsimlik kota. (Bunun paketini kaldırıp göstermiştir bana naylon zarflarını söküp didikleyerek; off tam da almayı düşündüğüm renkte, tam sonbaharlık bir parça, "kaliteliyim bakın işte" diye fısıldamakta insanın kulağına. Markası hemen tarafımdan not edilmiştir. Pahalıymış, ama değmekte...)

Giyim kuşam alışverişi bu; tezgâhtarların bütün incelikli yardımları eşliğinde şunu giy, bunu çıkar; yok bu yakaya alışık de-

ğilimdir, ötekinden olsun... "Aaa bu tişörtler de pek çekici kızım benim, şuna bir bakayım"larla bu sefer o güzel kızın hizmetinde seçip bulmaları da işi uzattıkça uzakmaktaymış "açıkçası" ve kendisini dinleyen de, yani ben de kendisiyle birlikte göz kırpmaktayımdır, derkeen Prof'um bir yandan da bana doğru uzanmış olup omzuma pıt pıt vurmakta "aramızda kalsın," demelere getirerek: "... Oo, meğerse işin tadını kaçırmaya başlamışım yakışıklı dostum benim, saate baktım ki, hemen paketlerimi isteyip elime koluma yerleştirttim, tırıs tırıs çıkış kapısına yallah!.. Ne yapsaydım başkaca; hem vatana hizmet görevimi ihmal ettim, hem de o güzel, müşterisine karşı zarif ve yardımsever genç kızımızın sabrını taşırdığımı hissetmiş bulundum, diye kendimle pazarlaşırken off deyip aceleyle bir yerine, biri çağla yeşili yakalı, öteki açık grimsi yakasız olmak üzere iki tişört sardırıp kaçmışımdır, mecburen..."

Son cümlesini söylerken benim de içimden: "Mecburen," diye geçmekteydi işin tuhafı...

Bu dükkânın kapısı, öyle hazırına kendiliğinden açılıp kapananlardan değilmiş. Eski ve gerçekten de antika bir taştan/tunçtan binanın giriş kapısı, ağır mı ağır. Kendisinin de elleri kolları dopdolu; nedense her zaman yanısıra koşup gelerek bu kapıyı itmekte kendisine yardımcı olan genç tezgâhtarlar çok mu meşgullermiş neyse de, kendi başına kolları ve omuzlarıyla kapıyı iteleyerek açmış, tam dışarı fırlayacakken, aaa o da ne, bir genç kızla bir de *boyfriend*'i mi nedir genç bir oğlan, kendisini geri itip içeri dalıvermişler! Kendisi, sen derece spontan: "Ben de bu kapıyı sizler için açmıştım zaten!" diye seslenmiş, ötekiler ise kahkahalarla dönüp, yüzüne karşı güle güle basıp gitmişler ki, üstlerinde "enayi miyiz, açanlar hazır açmışken basar geçeriz"imsi edalarla... Sustu. Anladım: Kendisi bu yaşanmış olguyu bana "yeni kuşak" gelenek

ve görenekleri sorgulamaya, onu buralara itmeye kalkıştığım için açıklamıştı.

Epeyce bir soluklanmış bulunuyor, ama ben, pek bir zorlukta kalakalmışlığı sırasında üstüne basıp geçenlere karşı duyduğu "yabancılık" duygusundan çabucak kurtulacağını sanmamışımdır. Masada değerli Prof'umun bir elinin üstüne vura vura: "... Fakat bu, düşeni çiğne geç, demek değil mi hocam? Anlaşıldığı üzre, gençliğin hepsi burda gördüğümüz öğrenciler gibi değil, içlerinde faşizan eğilimleri olanlar bile var!.. Eee ama..."

Biralarımızın nerdeyse son yudumlarını içiyoruz, akşamın sisli bulutlara aşıladığı erguvanımsı batik boyamalar belirmeye başlamıştır. "Yoo böyle değil bu iş; tekrarlıyorum dostum, notunu yerel ölçülerle ölçerek vermemelisin. Dünyanın ilim ve bilimsel dönüşümünün kaostan öteye bir kargaşa yarattığının farkında değil miyiz? Cumhuriyet Devleti'miz toplumu aydınlatma girişiminin ilerleyişinde tam yüz yıl geri kalmıştı; şimdi de nuhun gemisinde kendine kıçını koyacağı bir yer ayarlaması için geç, çok da güç olacak gibi yazık ki; baksana birleşmiş milletler üyeliğine kabulümüz askeriyeye yardım ve bakımını yerine getirme ödeviyle imzalanıp geçilmiştir de, sivil halka yardım ve bakım için gerekli insan haklarının yerine getirilmesi babında Çağdaş Birlik yani işte şu AB yuvasının kapısı önünde bekletilip duruyoruz, yaşama hakkı dilenen kapı dilencileri gibi!.. Bu beni uzlaşma üslubundan kaldırıp öfke patlamalarına itiyor, çünkü milletime hizmet uğruna vize mize işlemlerinden bıkıp usanmış durumdayım canım! Şu halime bir bakılsa ya... Sözümona adıma uzman sıfatıyla iki ödül verildi de dış konferanslara koşturup giderken ne işime yarıyor bu? Ödülmüş, aferinlermiş, böyle bağra basışlar sadece şurdan burdan kıskançlık hastası düşmanlar kazanmaya yarar... Geçmiş

ve gelecek, tarih ve toplum, devlet ve insan... Yandık gülüm bin defaaa. Yaşlandıkça hâtıralar torbası doldukça öyle bir patlayacak hale gelmiş olmalı ki, fırsatlı fırsatsız ağzını açıp paldır küldür iç dökmelerini hele bir görsünler hâtıraları kıt kanaat olanlar, gibi şeyler geçmeye başlamıştır aklımdan. Hele bilinenlerin kendilerine ait olanların, hep içlerine atıp durmuşların coşku taslamaları yok mu, yaşanmış, elle tutulmuş bir tanıklığın coşkusudur bu; bir infial halidir; anlayışla karşıla, diye düşünerek sabrıma davetiye çıkarmaktayım. O kadar olsa yine iyi; şu çok sayıp sevdiğim ilim bilim adamımıza karşı o ân duyduğum acıma hissinin üstünden nasıl atlayıp geçeceğimi bilemiyorum."

İki arada bir derede boşlukta kalmışlığımı tekmeliyorum yine mecburen:

"Şurda üstüne eğilmekte bulunduğunuz çalışmalarınız da böyle bir geniş açıdan bakıp görüşleriniz üstüne mi yoksa hocam? Mecburen, diyeceğim kusura bakmayın, mecburen yeni bir incelemeye mi koyulmuş bulunuyorsunuz yoksa?"

Yine o hoş gülümsemesi: "Yok yok. Nerde o eski enerji bende... Şimdi artık üstümü kaplamış sabırsızlık, dahası çaresizlik durumuyla itiş kakış halindeyim. Önüme yaydığım bu mesele yakın bir zamanda olup geçmiş bir Ça Lış Tay'la ilgilidir... Öyle rahatçana 'çalıştay' deyip geçtiğime bakma dostum. Bir türlü ısınamadım bu lâfa... Kurucuları arasında bulunduğum 'Sosyal Tarih Kulübü' diye bir araştırma inceleme merkezimiz var bizim. Herhalde biliyorsunuzdur. Bir dergi de çıkartıyoruz. Tarihsel değişim ve dönüşümler, kriz zamanları özellikle bizim insanlarımızı, yani sosyal hayatımızı nasıl etkilemekte, ne biçim ilerleyiş ve gerileyişlere meydan vermekte, bunları araştırıp incelemek, insanlarımız için daha iyi, daha güzel bir gelecek yolculuğunda

neler nasıl yapılmalı... Böyle aranışlar hakkında, özellikle bizde, dedim ya, çünkü bizim dünden bugüne kadar olagelmiş değişim ve dönüşümlerde tarihimizden daha ilginci yok gibi hemen hemen. Kültürel değişim ve dönüşümler skalasında epey farklı bir örnek. Bildiri sunma toplantılarına sempozyum denebilir, konferans denebilir, denebilir de denebilir, lâkin biz tutturmuşuz resmî bildiri sunuşlar toplantılarına Ça Lış Tay deyip geçmeyi. Evet dili zenginleştirme politikasının kararına uyulma mecburiyetiyle imparatorluk dili farsça, acemce, arapça kalıntılardan temizlenmeye koyulurken 'bizim temiz dilimiz' adına yeniden aranmış, bulunmuş, yoksa uydurulmuş kelimelerle bir bolluk yaratılmak istenmiş ama açın, bunun gözden geçirilip duran sözlüklerinden en gözden geçirilmişini, burda yeni akımın 'sel' 'sal' 'er' 'ey' 'ay' 'tay' gibi isim takılarına, orda onca gayrete rağmen Çalıştay kelime ya da kavramını bulamazsınız... Bizim ciddiyetle, isteyerek, severek ve inanarak yaptığımız bu değişim ve dönüşüm Çalıştay toplantılarında nerdeyse asıl bu kelime ya da kavram üstüne bir bildiri sunacağım gelmekte, çünkü başka dillerdeki değişim ve dönüşümler buna benzer birtakım sırlara sahip midir, inanın bilmek istiyorum... Neyse sabırlı dinleyenim benim, bu dil bahsini burda bırakalım, taaa Mezopotamyalara, Uluhanlara kadar kulaç atmamız gerekir, öğrenmekle bitmez anafikrinin boğazına sarılarak. Korktum, kaçıyorum dostum. (...)

... Önümüzdeki şu kitaplar, bu dosyalar bunların, işte bu konudaki Çalıştayların sonuncusunun akıl ve görüş belgeleridir. Kayıtlar, yayına hazırlanacak yeni sunuşlar, arayışlar ve hepsinin birden gözden geçirilerek kitap halinde yayına hazırlanması. Eee, bana ne bunlardan, diye düşünüyor olabilirsiniz. Bu değişik yıllarda, değişik uluslararası 'Çalıştaylar'da, gündemlerine göre su-

nulmuş bildirilerin inandırıcılık talihlerini ölçüp biçecek bilirkişi üyelerinden biri olarak da beni seçmiş bulunmaktalar: Sunulmuş bildirileri seçme ve yayına hazırlama işi. Yakın dostluk esintisi tam da bundan doğmuş olmalı ki, sizi ceket ucunuzdan çeke çeke yanıbaşımda esir almış bulunmaktayım dostummm."

Kendiliğinden, içten gelerekten sarılıştık ve biralarımızı yudumladık; sonunda bitirdik. Gün de bitmekte. Akşam, güneşin öteyana devrilme, turuncumsu sarısıyla erguvanımsı pembelere bulanarak gecelere selam çakma aşamasındadır. Farkında değilmişim meğer. Saatime bakmışım; zihnimde, evde yarım bıraktığım editörlük işim. Buralarda bu kadar kalacağım aklımdan bile geçmemişti doğrusu...

Hocam atılıyor: "Fazla mı alıkoydum yoksa sizi, yani seni? Darda mı kaldın yoksa ha?" Hemen toparlandım, bir acelem olmadığını samimiyetle açıklayıp önlerindeki çalışmaların hangi dönemdeki hangi toplantıların bildirileri olduğunu, merak ettiğimi söyledim. Bu sefer daha da tatlı bir gülümsemeyle ve nerdeyse bir çocuk mahcubiyeti içinde: "Tamam. Tam da ben buna değinecektim zaten ve ikimiz de düzelti müzelti derken dilimizin uzmanı kesilmiş bulunmaktan ötürü şu 'Çalıştay' lafının bir amentüsünü okuyalım bakalım, hevesindeydim de... Çünkü konu gele gele tarih ve edebiyat ilişkisi bahsine gelip dayanmış bulunmaktadır."

Özetliyorlar:

(...) Bundan iki yıl kadar önce, kendilerinin de kurucuları arasında bulunduğu Sosyal Tarih Kulübü, kuruluşunun ortayaşlara geçiş dönemi demeye getirdikleri 30. yaş gününü kutlamak üzre padişahlığımızın 17. ve 18. yüzyıllarda geçirdiği ileri geri dalgalanmaların şimdiyi, günümüzü nerde nasıl etkilediğini görüşüp tartışmak amacıyla uluslararası bir kongre, ya da belki

konferans hazırlamaya karar verilmiş. Bunu da aynen kararlaştırdıkları tarihte, yani bundan iki-üç yıl kadar önce gerçekleştirmişler. Yurtdışından yakındoğu, bazan da ortabatı diye temsil edilen yabancı üniversitelerin antropologları dâhil bazı sosyal tarihçiler de katılmışlar. Süreklilik ve değişim üstüne derinlemesine yaklaşımın çok doğurgan bir konu olduğu görülmüş. Bildirilerarası alışverişler arttıkça artmış. Metinsel kaynakların sayılıp dökülmesinden iktisat ve maliyeden tutalım, aklımda kaldığına göre, savaş siyasetinden okuma yazma kültürüne kadar açılmadık kapı bırakılmamış. Öyle ki yuvarlak masa oturumlarına geçmek bir mecburiyet halini almış.

(...)

Profesör, sık sık durup başka alanlara sıçramakla kalmamış, özellikle de, canım artık habire Çalıştay diye adlandırıp geçtiğimiz bu çalışmaları anlamlandırmak için kulübümüzün şu yıl, şu aydaki dergisine bir eğilip bakmak fayda sağlayacaktır meraklılarına, diye durumun altını çizmekte. Tıpkı şânı büyük bir şairimizin kendi kitaplarına bu şekilde atıflarda bulunması gibi: "Meraklısına!" Bendeniz de, eh işte bunlardan biri olarak, hocamız bizzat içinde bulundukları bu Tarihsel Süreklilik ve Değişimler konferanslarını öyle zevkle anlatmaktalar ki, aslında zaten o dergide okumuş bulunduğum açıklama yazılarından aldığım lezzeti kat kat aşmakta onun bu meseleye dokunup duruşları: "... Padişah imparatorluğumuzun bahsettiğim yüzyıl içinde geçirdiği süreklilik ve değişimler haritasının çizilmeye kalkışılması o kadar genişlemiş, öyle de heyecan yaratmıştı ki, bu sefer bir asır sonrasının takıntılarıyla, bunların eleştirilerek değişime uğratılması yeniden masaya yatırılmış bulunmakta, örnekse, daha önceki 'Çalıştay'da çeşitli kaynak ve yaklaşımlar, temaları üstlerinde yazılı oturum-

larda ele alındığı halde, kendimin de işte şu 'bilirkişi' kurulunun bir üyesi olması sıfatıyla oturumları tetkik eyledikten sonra bütün bu bakışlar ve görüşlerin eksik kaldığı görüşümü de raporumda bizzat belirttim. Kısacası bu ikinci, yani sonuncu toplantıda yeni yeni, daha başka oturumlar da masaya yatırılmış bulunmakta. Meselâ işte şurda da altını çizmeye çalıştığım gibi (önündeki kâğıtları karıştırıp bakmaktadır) *Padişahlıkta Fitne ve Kıyamın Durumu, Hukuk, Kitabeler, Kütüphaneler* araştırmaları, en önemlisi de bu ikinci toplantıda Tarih ve Edebiyat Karşılaşmaları, bu iki ayrı sistemin birbirlerine alıp verdikleri demeye gelmektedir ki, işte benim editörlükle yazarlığı içiçe yoğurup giden ve bana içimi dökme şansı veren masadaşım; bunların içinde bana göre en coşku kabartıcı oturum bu Tarih ve Edebiyat güreşi... Bugünlerde de zaten bu oturumun kitaba geçebilecek metniyle boğuşmaktayım. Bakınız burda nelere nelere kadar açılımlar olmuştur ikisi bağlamında. İşteler: Acaba bu ilişkide mahalleleşme yer tutmakta mı? Klasik dönemin zevki, reform yani modernleşmede de sürdü mü, büyük bir değişime mi uğradı? Edebiyatta konuşma dili daha çok mu kullanılmaya başlandı? Hiciv, yani şiirle ya da metinle eleştirel dokunmalar azaldı mı, çoğaldı mı? Şairler sarayın hediyesi ve bağışı uğruna padişahlık makamına övgüler düzmeyi bıraktılar mı, yoksa daha devam mı etmekteler bu emir kulluğuna? Şarkı türü artık saraydan dışarılara taşmış, mesire yerlerini dahi fethetmiş olduğuna göre! Eh buna da artık modernleşme çağının yazarlarının romanlarında değil de, başka nerde kanıt tanık aranacak değil mi ama?.."

Artık kösülmüş olmalı ki, özetinin de uzun kaçtığını hissedip susmuştu. Kendim de, "fırsattan istifade ederek" merakımı tatmin hissiyatıyla: "Çok değerli, hep sayıp sevdiğim profesörüm,

şimdi karşınızda övünmek gibi olmasın ama ben de, o zamanlar çalıştığım yayınevine gönderilmiş bulunan bu ikinci "prosopografik", yani işte, sağduyuya değgin toplantılar gündemini merakla incelemiş ve zamanımı günü ve saatiyle sizin de altını çizdiğiniz gibi Roman ve Edebiyat Alışverişi konusunun tartışıldığı yuvarlak masa toplantısına göre ayarlayıp oraya koşup gitmiş bulunmaktaydım. Hattâ izleyiciyle tartışma açıldığı sırada ben de bir dinleyici sıfatıyla: Romansal anlatılar bana tarih biliminden daha inandırıcı gelmektedir: Çünkü roman, tarihsel bir zaman ve mekâna yaslanırken bile, yaşanmışlıkların izini sürer, bunların ışığı altında çeşitli zamanlara da gidip gelip durabilmektedir. Tarihsel anlatım ise, işte şu tarihte bu oldu, bu yıl ve günde de şunlar der ve nokta. Günlerin, ânların dönüşümlerindeki canlılık nerede tarihsellikte sayın bildiri sahipleri, diye sormak bile istemişimdir de, o kadar uzman kişiler, kimlikler karşısında duyduğum utanca yenik düşmüşümdür. Yine de, söyleyemediğim son bir cümle bile, aklımda kaldığına göre, şöyle bir şeydi efendim: Tarih gibi roman da sabırlı olmaya davetiye çıkarır, ama roman yazılı anlatının sonunda nokta koymakla bitmez, daha çeşit be çeşit uydurmalar meziyetiyle donanmış bir anlatı türdür. Şiirle kucaklaşmasıyla unutulmaz cümleler döktürmesi burdan gelir. Unutulmaz fikirlere unutulmaz cümleler, böyle çok anlamlı sözler bahşetmesi de burdan gelir. Fiil çekimleriyle oynayamayan tarihsel tutanaklar, bu oyunu sadece üst kademedekine verilecek 'kaçamaklar' raporlarında kullanabilir; bu da tozlu dosyalarda unutulmuşa getirilebilir... Bunlar politik niyetlerin isteğine, dahası emrine bağlıdır. Siyasaya bağlılık deyince, şiir ve roman kitaplarının resmen yasaklanması da mümkündür ama 'zaten okunabilmişlerdir' ve geleceğe açıktırlar. Bu sefer de ben işin tadını kaçırdım galiba. Aslında bu ilim

bilim, düşünce üretimleri böyledir; dokunmayagörün: Tatlı tatsız sürüklenir gider... Yine de düşünmeye iyi bir kışkırtıdır."

Sözüm bitmiş, ben de bunları ve anılarımı düşünmeye dalmıştım; silkindim. Çünkü Prof'umuz yine bana doğru uzanmış, yanaklarımı okşamaya başlamış gibi silkinişimi kendisi de açıkça görmüştü galiba. Akşamın çöküşünden mi bana öyle geldi, yoksa gerçekten öyle mi, gözlerini yine bana dikmiş ama yüzündeki o hoş gülümseme silinip gitmişti nasılsa!..

"Bakın dostum, sizin bu kuşkucu, ayrıca da sabırlı huyunuz gereğinden fazla seyretmeye başlarsa tehlikeli olabilir," diyorlar. "... Lütfen dikkat! Şimdi burda eksik fazla özetlemeye kalkıştığım şu imparatorluk zamanlarımızdaki kültürel süreklilik ve bunların değişimleri Çalıştay'ların da, yani işte canım, işte gözden geçirilmiş resmî sözlüklerimizde bile yer almayan ve herhalde seçilmiş konularda bildiriler sunma konferansı ya da kongresi demeye gelen toplantıların ikincisi sırasında şöyle bir şey de vuku buldu: İkimizin de daha fazla önemsediğimiz şu Tarih ve Edebiyat türlerinin yollarının kesişmesinin üstüne yapılan yuvarlak masa oturumuna fazlaca erken gelmiş bulunanlarımız; başta ben, önemli bir edebiyat eleştirmenimiz, bir de şu pipolu, üstten bakan profesörümüz bekleme salonundaki koltuklara yayılmış bir sohbet tutturmuşuz. Nerden nasıl geldiyse işte, söz döndü dolaştı, o günler gündemden düşmeyen organ naklinin iyilikleri/kötülükleri tartışmasına gelip dayandı. Hay allah, baktım pipolumuz, edebiyatçının gözlerinin içine baka baka: 'Ben bağışladım bile; bunu böylece biliniz,' diyor, sanki ona böyle bir şey sorulmuş gibi..." (karşılıklı hemfikir gülümsemelerimiz,) "...İşte o zaman dayanamayıp elimi onun dizinin üstüne şak diye vurarak: 'Ben vermedim. Vermeyeceğim de,' dedim. Yanımdakilerin ikisinin de hayret dolu bakışları üstüme

üstüme dökülmekte. Bu kararımı açıklama mecburiyeti hasıl oldu: Şunun için bağışlamayacağım organlarımı sağlığımda beyefendiler: Ya öteyana göçtüğümde buyur edildiğim cennetimde hurigılmanlar arasında keyif çatıp dururken, bir de bakmışım ki benim meslektaşım, siz de aynı bu piponuz ve kendinizi beğenmiş, üstten bakan halinizle ordasınız; cennete artakalan yarım buçuk halimle ona nasıl üç-beş tekme atarak cehenneme yollayabileceğim ki? Yok, yok. Asla! Tek parçamı verecek değilim ben oraya buraya... Ne olur, ne olmaz aaa!.."

Hık edip gülüvermişim. Prof'um da hâlâ, "Yaa, güle oynaya uzlaşma buna denir işte!.. Başta pipolumuz, ikisi de kahkalar atmadan duramamışlardı. Sahi yahu, şu Tarih-Edebiyat oturumunda şey üstüne ne demişlerdi; yani işte Hiciv şiirleri üstüne? Bu dert dökme mahareti azaldı mı, azalmadı mı günümüzde kuşkusuyla sabrı gereğinden fazla olmaya başlama tehlike çanlarının çalmaya yaklaşmasına dikkat istemekteyim sizden yine de. Çünkü, kuşkunun meyvesi diyebileceğimiz sabır kadar zehirli bir şey yok hayatta... Hiciv, gülmece dergi, siyasal ve çok küfürlü atışmaları saymazsak, hiciv şiirleri nerde? Belki de ısmarlama övgüler ortadan kalktı da ondandır, diyecek olsak efendim, medyamız da ancak böyle ayakta kalabilmekte, değil mi hı?..." "Hocam, bundan birkaç ay önce sanırım, bir üniversitemizin Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nde bir toplantı yapılmıştı: Bu da bütün dünyanın hızlı değişimi ve bundan doğan sorunlar üzerindeydi. Toplantı moderatörü genç kadın profesörümüzün bu konuda yaptıkları açıklamayı da gazetelerimizden birinde görüp okumuştum: Son otuz-kırk yıla yayılan bir zaman çerçevesinde kentsel dönüşümlerle birlikte eşitsizliklerin arttığına, birtakım protesto eylemlerinin ortaya çıkmaya başladığına değiniyorlar, sanat ve edebiyat

açılarından da yeni jeopolitik değerler oluştuğunu, siyasal protestolara sanatçıların da katılmaya başladığını açıklıyorlardı. Bazı çevrelerde tartışılmaya başlayan sanat-sermaye ilişkisine dikkat çekmekteydiler. Ortalıkta buna bağlı bir tartışma da gırla gitmektedir ki, eh bunun da zaten az çok farkındaydım."

*

Aman, aman, amaaan, senin bu defter de ne deftermiş yahu! Yükle yükle, bir türlü pes/pas diye bitip gitmiyor. Ruhundaki onca kuşku şeytanlarına rağmen dervişane sabırlarla dolu; sayfaları devam, devam, haydi devam kışkırtılarına boyun eğerek artakalan şunca yaprağının da habire dökülen dertleri kucaklama hevesi yerli yerinde... Herhalde "sabrın sonu selâmettir," demeye getiriyor: Öyle ya, "hayat ânlık bir hattır" deyivermiş yazarın biri: Anlık dürtüler çağlayanlara benzer, döküldükçe dökülürmüş... Yok canım yok, öyle değildi kontoğlu kont mirasçısı! Nasıldı yahu? Sana ne? Asıl sen kendin böyle böyle eveleyip geveleyerek torbandaki dertleri döküp durmaktasın, hem de kaleminin kâğıttaki sürtmesini duya duya...

Yeter bakalım, yeter; alttan alta gagalayıp durma yine: İnsanların içi doğumlarından ölümlerine kadar dertlerle dolup taşmaktadır. Kimisi yutkunaraktan bunları içine atar, orda turşusunu kurar, kimisi de vicdandan nasip almamış olup senin gibi bir enayiye rastladı mı dert torbasını ağzına kadar açıp karşısındakinin her daim daralmış zamanlarını içine döker de döker. Böyle torbalar, vişne ve votkaları birlikte karıştırıp mayalanarak yapılan tükenmez içkiler gibidir; ne kadar içmişseniz içmiş olun, o kadar da vişneyle votka ekleniverir üstüne bilmezden gelinerek, yaa şefkati

bol tosunum benim!.. İnsancıklar vişneli votka kovaları gibidir. İçindekinden elegüne ne kadar dağıtırsan dağıt, eksilmişlerin üstüne hemen bir yenisi eklenir: ne kadar ekmek, o kadar köfte: Ne kadar sabır, o kadar da tekme tokat; sabrın ödülü ise şu kadarcık umut. Bu da zaten tükenmez içkilerden değildir: "Sabrın sonu selâmettir" duasına o kadar da inanma.

Buyur işte, yine günlerden bir gün; yine düzeltmencilik odanda işinin başındasın.....

Tamam tamam, anladım... O günün gündemine yazılıveren meseleyi dahi hatırlamaktayım: Çağrışım hazinem sağ olsun, yerinde dursun ve yerli yerinde çıksın sahneye, ille oynayacaksa!

Her zaman olduğu gibi bir kitabı yayına hazırlamaktayım. Lâkin bu da insanın tepesini attıran "edebî" eserlerin en edepsizlerinden biri. Yazanın adıymış/sanıymış, şusu busuymuş, boş ver geç, dedirtecek kerte illet bir şey. Gele gele "devr-i dâim üzre" benim önüme kadar gelmesinin tek nedeni, kitabın adında edebiyat kelimesinin bulunması: *Edebiyat Teknemizin Çöküş Romanları.* Yazarının kendisine göre "en atak" olmuş olan bu denemesinin adı hakkında kendileri ikinci bir ad daha önermekteler: *Yamuk Edebiyat Tekkemizin Yamuk Romanları...*

Ben bu iki ad üstünde düşünüp taşınacakmışım da, kendilerinin beni ilk ziyaret edişlerinde karşılıklı görüşüp tartışarak kitabın ad levhası hususunda çok düzgün bir karara varacakmışız... Vay bee, bizim adı büyük sanat, edebiyat incelemecimiz, sen hele söylesene bana: Edebiyat Teknesi demişsin de, neden birden Tekkesi oluyor bu teknenin teki? Bir de oturup tartışacakmışız. Asıl yamuk olan sensin be, yamuk âdemin tekisin... Haa bak, ademin a'sı üstüne şapkasını kondur ki herkes seni bademin teki sanmasın bari!

Editörlük mesleğim nerdeyse şurama gelmiş durumda. Üstelik akşamüstleri el attığım sinir ilacımın zamanı geldi de geçti bile...

Düşünüp taşınıp şu kitabın adını, bunu yayına hazırlayan şefkat kumkuması enayinin teki koyacakmış, gel de çıldırma! Bu kitap "en atak" eserlerinden biriymiş! Edebiyat Tekkesi'nin "en batak" mamullerinin en başta gelenidir bu şey, tamam mı?

Dur, sakin ol. Masanın sağ yanındaki küçük dolabına doğru eğil ve aç. (Eğildim ve açtım.) Al ordan şu senin ecnebi konyağının şişesini. (Aldım.) Açıver kapakçığını. (Açtım.) Hadi artık dikiver şişeyi başına. (Diktim.) İçiver büyükçe bir yudum. (Aynen öyle yaptım.) Şimdi bunun "oldu"sunu yapıp şişeyi yuvasına koy ve dolabını kapa. (Dolabını kapadım.) Oldu, tamam.

Aynen böyle yapmışımdır da, konyağımı yutarken bu tekkenin sayfalarından birinde daha yazarının tam da üç defa "yol almak" diye yazdığını görüvermişimdir. Gel de küfrü basma! Araştırmacı yazar bu yolu kaç paraya satın almışmış acaba? Bu yolun kaç metresi veya kilometresi kaça mal olmuştur kendisine. Hadi satın aldı da, bunu çantaya koyarken neresinden nasıl katlayıp bükecek bakalım.

Bu benim başıma sık sık gelir. Yıllardır yol almak diye ayrı ayrı değil, yolalmak diye bitişik yazılması için düzeltiyorum. Didinip duruyorum; işte yine. Hem de bir sayfada üç defa... Sadece bu olsa kabulümdür ama, yıllardır daha neler neler ayrı, neler neler bitişik yazılacak, miktarsa değeri başka, kavramsal veya sanal değer başkaa, diye çırpınıp durmaktayım... Bir de şu: "Göz takmak" başkadır, "Göztakmak" başka. "Göz takmak"mış! Kimin gözü kime takılacak ki? Yere düşmüş de eski yerine mi takılacak şöyle ihtimamla? Gel de çöz şu bulmacayı o kadar şapka, pa-

rantez, nokta, virgül, okunduğu gibi yazılmış yabancı kelimeler, apostroflar şunlar bunlar arasında... Canım işte önümüzdeki ya da elimizdeki şey sayıyla, gramla, miktarla ilgiliyse tamam. İşte bu, "bu kadar"dır. Ayrı yazılmalı. Yok eğer sanal, anlamla yüklü, kavramsal bir değer biçme söz konusuysa: "bukadar" bitişik.

Yolalmak meselesi gibi: Meselâ diyelim yoldasın, yolculuktasın, saatine bir bakmışsın ki, aaa şu kadar zamanda şu kadar yolalmışsın ya da yolalmışsınızdır. Bitişik. Diyelim bir keşifte bulunmaya çalışmak yolculuğunda epeyce yolalınmışdır, o da bitişik. Ya da meselâ: gözdikmek. Göz dikmek diye yazılırsa ne demeye gelir? Bir hastanenin göz kliniğinde, cerrahın yara bere diker gibi bir gözün iki kapağını bitiştirip dikme ameliyesi demeye de gelebilir, demek ki ayrı ayrı yazılmamalı, bitişik yazılmalı ki "dikkat kesilmek" demeye de gelsin, hatta kıskançlık, hasetlik gibi anlamlar içerebilsin. Ya da diyelim ki biri, yanındaki birine uzaktaki birini göstermeye çalışarak: "Hele şuna bak şuna, bu sefer de karşıdan gelen kadının boynundaki kolyeye gözdikti. (Bitişik.) Gözdikicinin tekidir o, gözdikicinin teki, bilmez miyim canım..."

Daha böyle neler neler var ki, bunlar yüzünden sabır sahibi, sabır taşı kesilivermiş olgun okurlarımız bizim...Dikkat buyuralım; işte şimdi yine gözden geçirdiğim gibi gözdikmek bitişik yazılmalı. Çünkü ancak şuna buna ısrarla bakıp durmak, sahiplenmek hırsı demeye gelmek vb... Gel de anlat! Hele şu "hala"ların a'ları üstüne şapka kondurulacak ki, satınalınan yolda yürüyüp gidenin hala olduğu sanılmasın... Takan kim?

Benim gibi bütün bunlara ve benzerlerine kafayı takmış editörlerin, kitapları yayına hazırlayanların adları -başta benukalâya çıkarıldı kelimelerin kökenlerine göre a, u ve i'lere haketiği şapkayı kondurma düşmanı yazarlar, kökdilciler tarafından...

Yahu insan önerilerinin hiç değilse bir tekinin işe yaradığını, kabul edildiğini görmek istemez mi? İster, ister, hem de nasıl. Çünkü bilenler bal gibi bilir ki, editörlüğün, bir kitabı kapağıyla, kapak sırtıyla, "arka kapak" eserin içine dikkat çekme kurnazlığındaki yazısıyla yayına hazırlamanın asıl lezzeti buralardadır. Öyle ki insan kitap metinlerinde yanlış aramanın tiryakisi olur çıkar; buldun mu da sevinçten havaya fırlarsın, kendine güvenin artar. Başka türlü de çekilmez bu iş zaten.

Şimdi meselâ, aklıma takılanlardan en önemlilerinden biri de şu "eninde sonunda'" meselesidir. Köşe yazarları başta, en yüce dilbilimciler de böyle yazar dururlar. İşte canım, apaçık; enin boyu olur da sonu olamaaz bee! "Önünde sonunda" ahengi de yerli yerinde, dosdoğru bir sözmüş, bu kimin neresine batmakta, gel de anla... Benim çok değerli, yani işte hani şu şairden dostum, bunu böylece ilk ortaya koyanlardandır; o gün bugündür onun bu uyarısına hani sanki bir tek ben uymaktayım, başka? İşteler... Tekkenin tekkesi metninin sayfaları kızamık çıkarmış çocuklara dönmüştür: Döndürmüşümdür mecburen. Hele şu 'bazan'larımı 'bazen' diye gagalayıp durmaları yok mu, kırmızı kalemimin en yorgun, hatta isyankâr düştüğü düzeltilerdir bunlar... "Bazen"miş, bu laf ne dilimiz imlâ kuralları arasındaki sesli sessiz uyumuna uymakta, ne de ara tara bir köke, bir edime bağlı. Bunları "bazan" olarak düzeltip duruyorsam; düşünmüş taşınmış sonuçta bunun konuşma dilindeki "bazı an"ların çabuk çabuk söylene ede 'I'sının düşerek 'bazan' halini almış bulunması sonucuna varmış olmamdandır.

Edebiyatımızı çökerten romanlar kitabının önümdeki son iki sayfasında, bütün bunlar her zamanki gibi öylece yine karşımda. Tekkeyi kapatıp üst kata fırlayacağım, derken karşıdan bana bakıp duran kapım açılıvermesin mi? Bu, dön geri ukalâ herif,

otur, yerinde kal, demek. Çünkü, eli bu sefer evrak çantasız, usulundan zarif adımlarıyla bana doğru gelen kimse, tostsimitçide rastlaşıp görüştüğümüz sayın sevgili profesörüm. O günden bugüne aradan üç haftadan fazla zaman geçtiği halde, hiç buluşup görüşememiştik. Sadece kendileri benim eve iki kere telefon edip hatır sormuşlardır. Bu akşamüstü bacaklarında ütülü bir gri pantolon var, kravatlı ve üstüne belli belirsiz hafif çizgili siyah kumaştan (kaşmir olabilir) bir ceket giymiş. Nerdeyse kendiliğinden ayağa fırlamış, acele gidip ellerine kollarına sarılmışımdır. Kendilerini getirip makam koltuğuma yerleştirdim; hem de bütün karşı koyuşlarına kulak asmaksızın. Kendim de yandaki müşteri koltuğuna oturdum: "Hoşgeldiniz efendim, hoşgeldiniz hocam, hep aklımdasınız inanın, bir türlü arayıp soramamıştım sizi hoşgörün"lerimizi döktürmekteyim; karşımdakinde ise yine öyle içine içine doğru yutkunurcasına gülümsemesi, diyorlar ki: "Yok canım efendim, asıl ben böyle habersiz çıkageldim; hoş olmadı, çalışmaktaydınız herhalde?.. Bu saatlerde yayınevinizin yanından geçme durumu hasıl olmuştu; aklıma takılıp duran bir meselem de var ayrıca, kime danışsam, ne yapsam etsem deyip dururken de hep aklıma siz gelmektesiniz. Taksiye bindim, çıkıp geliverdim size kadar işte. Üstelik üniversitelerarası yemekli bir toplantıya çağrılıyım, oraya yollanmaktaydım..."

Birden beynimin çıkarcılık cini ayaklanmış bulunmakta. Şöyle: "Hocam, yemeğe birazcık gecikmeyi akla koymuşsunuz ki, burdasınız, nasıl sevindim bilemezsiniz. Burda oturup kalacağımıza lütfedin ikimiz birlikte teras katına çıkalım, şehir manzarasına karşı birer yemek öncesi kadehi haklayıverelim, olmaz mı? Hadi gelin, lütfen..." Eline koluna asılmış, kendilerini oturttuğum yerden kaldırmaktayım.

Hasılı, istediğim oldu. Önünde sonunda sinir ilâcımın tam zamanıydı da ovunup durmakta değil miydim? Kendileri önerime hiç itiraz etmediler valla, tıpış tıpış çıktık yerleştik terastaki bara. Ayrıca Prof'um bu arada: "Zaten yemeğe daha epey vakit var, böylesi iyi oldu..." açıklamasında bulunup tedirginliğimi silip süpürdüler. Ben de: "İnanın benim artık önümdeki dosyayı gözümün görmesine şuncacık tahammülüm kalmamıştı; düzelti falan derken, nerdeyse delirecektim doğrusu efendim," diye mırıldanarak böyle habersizce buluşmanın huzur dengesini yerli yerine oturtmayı eksik bırakmamışımdır.

Cam kıyısında özel koltuklar vardır. Yanyana oraya yerleşmiş, içkilerimizi de istediğimiz biçimde ısmarlamış bulunuyoruz. İçkiler, yanında fındık fıstık mezeleriyle geldi; yeniden görüşebilmemizi kutladık. Prof'umuz şehir manzarasına bakıp bakıp: "Yahu yukardan aşağılara bakakaldım: Bu bizim elini kollunu salayarak gelene gidene burun kıvıran soylu soplu şehir, aman allah, bir mücevher kutusu gibi, ne zaman bu kadar ışıl ışıl olmuş böyle? Çoktandır yukardan ve bu açıdan bakmışlığım yoktu, doğma büyüme içinde yaşadığım bu yere. İnsan işte böyle bir yerden, ta tepelerden akşam vakti silme halde ışıl ışıl bir görecek ki şunu, nüfusunun kısa zamanda ne kadar arttığını sahiden anlayabilsin; başka türlü bu kadar iyi anlaşılamaz bu değişim valla, sağol genç dostum benim," diyerek sohbet açılışını yapmış bulunuyorlar. Ben de kendilerine oturduğum mahallenin yerini yöresini ışıklandırılmışlığı rehberliğinde arayıp tam da bulundurmaktaydım ki, orası pat diye ışıksız kalıverdi; yanındaki kulelerin katkatlanmış ışıklarının rehberliğine boyun eğmek mecburiyeti doğdu ve o yan değil, bu yan, yok sarı ışıkları izlemeyin, iki sıra yeşil ışık var ya, oraya doğru bir bakın, diye diye tarifnâmemi daha da süsleyip

püsleyerek ışıl ışıl şehrimiz sohbetine katkıda bulunmadım değil. Rengârenk ışıklar onuruna birer yudum daha içtik. Daha sonraki yudumlar için daha başka fırsatlar çıkacaktır umuduyla keyfim yerli yerinde: Tekke ya da tekne kitabına küfretmeye artık yarın başlayabilirim. İyi de benim saygıdeğer Prof'um acaba böyle birdenbire neden çıkıp geldiler yanıma?

"Dinle dostum, mahallenizin ışıklarını tespite çalıştığınız sırada aklıma geliverdi işte. Şimdi hâlâ yukardan aşağıya şehrin geceye doğru meyletme halini seyredip durmaktayım ya, neden bilir misiniz? Bizim şu aşağılardaki kıyı popsimitçimiz daha yukarlarda bir yere taşınmış da, onun yeni yerini tespite çalışmaktaydım ben de. Çünkü onun şuralardaki mıntıkasını artık bal gibi bilmekteyim. Bizimkinin kıyı kahvesi, tereyağında sucuklu çift yumurtası falan filân köşesi nerde, burası nerde... Eskiden yokuş aşağı iniliyordu ya, şimdi bu yeni yerine yokuş yukarı çıkılmakta. Bizim eskilere ait basın yayıncıların inip çıktıkları yokuşlarındaki vefalı simitçimiz dahi şu kulelere mi heveslenmektedir nedir, tepelerden birinin üstüne konuvermiş, çünküüü..."

Aaaa, ben de birdenbire bizim simitçimizin yeni yerini yurdunu aramaya koyulmayayım mı, gözlerimi ordan oraya, burdan şuraya çevire çevire!..

Değerli Prof'umun o günün gündemindeki bu yeni maddesinde olup bitenleri tasvir eyleyişlerinin özetini artık şimdi şöylece çırpıştırabilirim bu sabrı geniş defterime; ama henüz beni ziyaretlerinin "ciddi" sebebini anlayabilmiş değilim. Biz hâlâ ciddi ciddi tepenaşağı tepenyukarı simitçimizdeyiz...

(...)

Prof'umuzun kendileri kıyıdaki simitçiye uğramayı zaten epeydir seyrekleştirmişler imiş. Çünkü bu sakin yerde nüfus, gü-

rültü patırtısıyla hem de kalitesiz biçimde arttıkça artmış. Öğrencilerden tanır gibi olduklarımız azalmaya, eli sürekli eşofmanlarının arka cebine yapışık yeni birtakım tipler çoğaldıkça çoğalmaya başlamış. Bizim vefalı simitçimiz yoksulluğu, ezilmişliği yakinen bildiği halde, kendisi de bu "yeni düşkün"leri nereye konduracağını bilememekte. Hocamızın sonuncu uğrayışlarından birinde kahvenin zaten açık olan kapısına varmak hayaldışı... Simitçi ustamız bu manzarayı göstererek demiş ki, "Hocam, bunların elinden gelse arabalarını şu bizim masaları yıka ede ezerek içeri sokup burda da parkeyleyecekler. Bakınız şu kaldırımımıza, şu asfalta, boydan boya çift sıra ve hepsi de yeni moda, çünkü ben mevsimden mevsime arabalarda o yıl neyin moda olduğunun bilirkişisi olup çıktım... Geçen yıl kuzgun renkli, parlak ve yüksekçene ciplerdi. Bu yılkiler yatay, yere daha yakın siyah ve beyaz renkte, üstleri açık, kapıları tek olanlar... Pırıl pırıl hepsi de. İçlerinde gencecik kızlar, oğlan çocuklar bile var inanın. Bakın bakın, görün işte, gördünüz mü bir siyah bir beyaz, bir siyah bir beyaz, ne kaldırım, ne asfalt, çift sıra parktalar; trafikçinin de bunlara yasaktır, şudur budur dediği falan yok. Bu benim yeni müşteriler sanki birbirleriyle inatlaşıyorlarmış gibi," diyormuş simitçimiz ve ayrıca demiş ki, "benim çok sayın büyük hocam, içerideki bu gençlere ben müşteri mi desem, ne desem, hatır gönül sorsam mı, sormasam mı bilemiyorum, şaşıp şaşıp kalıyorum, çünkü bir tutturmuşlar sağ-sol kavgası, sağ'lar sol diye mimlediklerinin üstlerine yürüyor, sol'lar da kendilerini bunların ellerinden kurtarabilme hevesiyle birtakım jimnastik hareketleri yapa ede üstlerine doğru sallanan bıçakları boşa çıkarabiliyorlar... Hocam, ben istemez miydim, eskisi gibi sessiz sedasız okuyup yazıp duralım burda hep. Yapamadım efendim."

Meğer karşı bayırın üstünde araya taraya bir yer peylemişmiş ya, kıyıyı bir süre için çırağına bırakıp peylediği o yerde pizza lokantası yanısıra bir de kahve bileşkesi açmış. Yine de işte burayı o eski yerimizi böyle teftişe geliyormuş, lakin iyi bir fiyat veren olursa devrediverecekmiş ona, çünkü çırak da artık canından bezmiş. Şükür allaha ki hocam, allaha şükür de işte şu var ya, ha ha, ordaki işte başında kovboy şapkasıyla gelip giden ve kendisini, inanın büsbütün kovboylar kralı ilân etmiş bulunan delikanlının babasının azmi üstüne kendi kayıtlarına geçirttireceklermiş burayı... Kışla oteli mi ne kurduracakmış oncacık yere... Ee işte, öyle böyle olup dururken ne yapsaydım hocam, başka ne yapabilirim ben, iyi ki şu üstteki yeri peylemişim de....

Yayınevinin teras barında popstopsimit ustamızın onuruna ve helâline içiyoruz, üstelik ikimiz birlikte bir de bakmışız, Prof'umuzun bilirkişiliğine hürmeten tarif ettiği yer ve yörelerde biz pizza/simit/bar/ mantı restoranının ışıklarını aramaya koyulmuşuz. Tuhaf bu ya, aynı ânda ellerimizi de alınlarımıza vurmaya başlamışızdır. Eh böylece artık dinleyip durduğum bu derdin adını koymalıydım: "Öyle de tatlı tatlı anlatıyorsunuz ki hocam, bu yerin etiketini sormadan edemeyeceğim. Şeyy, işte yani adı nedir şu bizim simitçimizin bu yeni mekânının?" Hatırlamaya çalıştıkları yok, pat diye: Simit Konak, deyip susuyorlar. Mönü'sünün üst başlığının altına Tarihî Yokuşüstü Anısına, diye incecik fakat turuncu renkli harflerle yazılmış; meğerse rengiyle birlikte harflerin düzeni insanın aklına burgulu burgulu simitleri getiriveriyormuş... "İşte al buyur, kartı da burda, benim anlayışı bol dostum..." İster istemez aklımdan hızla düzeltmekte bulunduğum teneke trampetin adı hangisi olmalı diye geçivermesin mi, hemen silkinip: "Eee, hocam bu da sizin hayal gücünüzün onuruna olsun," deyip kadehleri boşaltmaya imkân sağlamadan edememişimdir.

Bütün bu satırlar şehir ışıklarının zihinlerde yarattığı, olup bitmişlerin kaydıdır, ama aslında hocamız benim yanıma kadar başka bir ihtiyaç sebebiyle çıkıp gelmişler meğerse... Nihayet!

Kitap halinde yayınlanacak "Çalıştay" bildirilerinin değerlendirilme meselesi: Bundan bir ve iki asır geride, şöyle 17 ve 18. yüzyıl dönemlerinde göktürkçü imparatorluğumuzda, Padişahlar, Sultan ve Şeyh'ül İslâmlık zamanlarındaki ekonomik ve kültürel süreklilik ile bunların değişimleri üstüne son iki yıl öncesinde yapılmış bulunan toplantılara sunulmuş -önceki buluşmamızda değindikleri- bildiriler. Bildirilerin toplantı bölümlerine göre ayrılarak, bölüm bölüm hepsinin kitap halinde basılmasına değer olup olmadıklarının incelenmesi. Bunları inceleyip değerlendirerek seçecek olan inceleme komitesinin üyelerinden başlıcasının ise bu hocam olduğunu yeniden öğrenmiş bulunuyordum, ama dön dolaş derken kendilerine düşen bölüm, en ikircikli Tarih ve Edebiyat Kesişmesi yuvarlak masa toplantısına sunulan bildiriler. Ne de olsa bu yepyeni ve ilk defa ele alınmaya başlanmış bir yaklaşım ki, o günlere kadar imparatorluğun kendi tarihi ayrı, edebiyat tarihi ayrı incelenegelmiş bulunmaktadır. Yeni olan şimdi değişim ya da değişmeme durumları hâlâ hep olduğu gibi sürüp gitmiş midir; ne nedir ve nasıldır? Tarihî dönemlerin, milâttan öncelerinin, milâttan sonralarının yaşama biçimlerini edebiyat eserlerine bakarak anlamlandırmak mümkün mü, mümkünse "niçin ve ne kadaaar"larını incelemek üzere hocamın dikkatlerine sunulan bildiriler şu temalar üstüne olanlar: Dönüşüm dönemlerinde imparatorlukta fitne ve kıyam. Aynı zamanlarda hünkârlarını, ısmarlama üstüne öven, göklere, allah katına yükselten şiirler yazılması azalmış mıdır? Yoksa artmış mıdır ve âşık maşuk ilişkisinde artık âşık "kul"dan, "köle"den sayılmamakta mı ve elaltından değil de

açıkçası ikisi de eşitcene, aynı değerlere haiz olarak mı ele alınmaktadır? Bakınız: Genç isyancıların, yani işte şu göktürkçülerden gökdelencilerin roman ve şiirleri... Bildiriler böyle acayiplikler üstüne imiş.

(...)

Hocamız, doğrusu bu temalar hakkında sunulan dört bildiriden üçünü keyifle okumuş, yayınlanmaya değer bulmuşlar, fakaaat, pipolu asık suratlı profesörümüzün "fitne ve kıyam" izleği üstüne sunduğu bildirinin karşısında zihinleri tutulup kalmış. Çünkü bu yazılı verdiği bildiri ile yuvarlak masada sözlü sunduğu görüşler arasında büyük farklar bulunduğunu farketmişler. Üstelik yabancı tarih/edebiyat ilim bilim adamlarının bu alan üstünde yazıp çizdiklerinden yaptığı alıntılar, pipolunun keyfine -işte yani niyetine- göre olup, asılları hiç de öyle, o anlamlarda değil. Ortada bir çeşit gizliden gizliye dümenlenmiş "hazıra konma" durumu mevcut... Yetmemiş, durup durup "padişahlık zamanları" diye yazıp çiziyormuş. Tam padişahlık kelimesi ağzından çıkar çıkmaz hemen ekleyivermişlerdir şöylece: "Temiz bakışlı dostum benim, dinle bak. Bizim pipolumuz 'padişah'ın ne olduğunu bilseler böyle hızlı hızlı üstüne atlayıp duramazlardı bu şahane tahtın. Dinleyin hele. dinleyin, bakın. Rütbe olarak bu lâfın, yani "padişah"ın ayak bacak kemikleri içindeki ilikten yapılan yemek, yani paça demeye geldiğini bilse bu hoyrat adam, canım yanmaz. Sahi, siz biliyor musunuz?" Tarafımdan acele bir cevap: "Bilinir gibi değil ki efendim, şaşıp kaldım; kahkahalar atacak haldeyim inanın. Padişah paça çorbası demeye geliyorsa padişahlık da herhalde paçacılık demeye gelmektedir değil mi?" Kendileri sadece şöyle bir yüzüme bakıp kalmadılar, aynı ânda öyle bir kahkaha fırlattılar ki, ağızlarındaki fındık kırıntıları suratımı kapladı. O sırada zihnimin pis

cini, "Tost post simitçi/mantıcımız keşke paçacılığa meyletmiş olsaydı" gibisinden estirmiştir.

Hocamız, inceledikleri bildiri üstüne daha birçok ayrıntı sayıp döktürmüşlerdir ama aklımda kalanların özeti bu kadar. Akşam akşam bana açılışının tek nedeni ise şu: "Bir editör olarak karşınıza böyle bir iş gelip çatsa ne yaparsınız?" Hocam tam da kalkıp yemeğe yetişmeye niyetlendiği sırada sormuştur bu soruyu bana. İkinci kadehimin son lokması boğazıma takılı kalmıştır. Öksürüp tıksırmaktayım, kendileri de benim ağzıma bakmaktalar. Öksüre tıksıra ilk aklıma geleni söyleyivermiş bulunmuşumdur: "Efendim, eğer benim konu ve kaynakçalar üstüne bilgim sağlamsa, bildiğim kadarıyla herhangi bir kuşku, 'farazanlık' falan söz konusu değilse olumsuz not verir, 'yayınlanamaz' mührü basar geçerim, hocam..." Yarı ayakta o ünlü için için gülümsemesi yutkunmaya dönüşmüş: "İşte benim asıl derdim bu dostum. Pipolunun yaptığı alıntılardaki hınzırlığı kesinlikle kestirmiş bulunduğum halde, onun bu bildirisine şu şu şu nedenlerle kabul edilemez, diyemiyorum; ısrarla söylediğiniz o olumsuz mührü basamıyorum.." Elimde olmadan haykırıvermiştim: "Ama neden?" Prof'um neredeyse boynuma sarılmış, kulağıma, "Çünkü kendisinden intikâm almaya kalkıştığım sanılır; herşeyden önce buna bizzat kendisi aynen böyle bakar, sağda solda kötü komşu kadınlar ağzıyla söylenir durur, hele karısı, hele o. Aman dursun!" diye fısıldamıştır. Yine de "kararsız" notu vererek bu bildiriyi başka bir bilirkişinin dikkatine bırakacakmış ve ben şu "intikâm" takıntısının nedenini daha sonra öğrenecekmişim meğerse...

Nitekim, bir sonraki buluşmamızda hikâyenin aslını faslını öğrendim, hem de bahis konusu "Çalıştay" sempozyumu-

na erken gelinmiş bulunulduğu zaman, asık suratlıyla yanında birlikte getirdiği bir edebiyat incelemecisiyle bekleşirlerken organ bağışı sohbetine dalıverdikleri cennet/cehennem nüktesine birlikte nasıl gülüştükleri faslına değinmeyi de atlamaksızın.....

İntikâm derdinin en cana ve kana işleyen dertlerinden biridir bu herhalde diye, hâtırat hücrelerimde altı çizili sağlam bir yer edinmiştir kendisine. Delerek geçen acı, ancak delerek geçen acıyla karşılaştığında anlam kazanabilirmiş meğerse... Fakat, kendi derin sezgisiyle kendisi hakkındaki "belki," "acaba, ne istiyor," "niye ben" gibi kuşku melanetlerimle hesaplaşmamı sağlamış bulunan hocamın, benim "yakın dostum" diye sahiplendiğim Prof'umun iç döküşü, dert döküşlerin kat kat derinliğinde yatan bir katlanıştır artık bana göre. Öyle ki, onun bu "intikâm" takıntısının nedenini anlar anlamaz, insanlar karşısında içimden durmadan kovaladığım kuşku melanetini öyle bir sahiplenmiş bulundum ki, dökülen bu derde muhatap addedildiğim zamandan beri şefkatli enayiliğim nerdeyse kurnazlık pisliğine doğru meyletmeye başlamıştır. İntikâm=Düşmanlık. Düşmanlık=Savaş. Boğuşma=Öç alma; hattâ en şiddetlisinden vurup kıyma planları üstüne...

"Ya intikâm sanılırsa?" diye hissetmekle yakalandığım korku, bir parça ihtiyat payıyla şuramdan şu kadarcık silinip gitmeyecek gibi. Öyle ki, "hissiyatın neyse ona göre vur geç," diye geçmekte içimden. Hele değerli profesörüm sohbetimizi uzattıkça uzatırken büsbütün "atla geç" pisliğinin kışkırtısına uyacak hallere düşmekteyim...

Pekii, hocamızın "ya intikâmcı sanılırsam" tedirginliğinin çaresizliğe doğru değişim ve dönüşümüne yol açan sorun? İşte:

Yıllar öncesi. Evlidir. Başka bir üniversitede öğretim üyesi olan eşiyle elele kolkola bilimlerine bilim katmaya, hayatları boyunca sürekli birer öğrenci olmaya çalışıp durmaktadırlar. Gepegenç, dipdiri...

Bundan aşağı yukarı otuz yıl önceleri.

Yavaş yavaş anımsamaya başlamıştım: Antropoloji öğretim üyesi olan eşi, yurtdışında da büyük kabul gören bir inceleme kitabının yazarı. *Mahalle ve Mahalleleşme Nedir?* Değerli dostum altını çize çize değinmese tek başıma bulup söyleyemezdim elbette ki... Hatırlıyorum:

Eşleri bu incelemesini hazırlayana kadar, kendi alanlarındaki dergilere, bazı gazetelerin köşelerinde yazmış, çizmişlerdir... Kendi bilim dalında attığı her adım, bir öncekinden daha donanımlı. Kocası olan hocam bile onu kıskanmaya başlamış -gülerek anlattığına göre- değil ki pipolunun eşi, hasûtluk hastası tarihsel araştırmalar doçenti hatun. Hele *Mahalle ve Mahalleleşme* kitabı bizde alkışlara boğulduktan başka, kendisine yurtdışındaki büyük üniversitelerden birinden fahri doktora unvanı verilmiş, oralara davet edilmiş, törenler falan oldukça abus suratlı öğretim üyesinin karısı, kıskançlık hırsına daha beter kapıldıkça kapılmakta. Basından izlediğim kadarıyla ben sadece Prof'umun antropolog eşinin araştırma kitaplarının kendisine şöhret kazandırdığını bilmekteyim; bir de evet evet öyle, onun daha sonraları kaybı üstüne, kendim dâhil akademik çevrelerce nasıl dövünüldüğünü hatırlıyorum. Fakat asıl, kocasının içindekilerin ayrıntılarıyla dışarı dökülüşünü daha başka bir karşılamamızda anlattıklarından ötürü bilebilmiş bulunmaktayım.

Kendini beğenmiş öğretim üyesi de o zamanlar eşiyle birlikte hocamın da bulunduğu üniversitedeler. "Tarih-bilim"cilerden.

Pipolumuzun eşi ise daha o zamanlar bir lisansiye olaraktan aynı bölüme gidip gelmekte, ama tezini sosyal bilim alanında ilerletmeye çalışmakta, ancak antropolojiye atlayabilmek hırsı taşımakta. Hocam bu kadarını şundan ötürü bilmekteymiş:

Hani bazan anlarsın ya, bazı insanlar kendi ulaşamadıkları yere ulaşabilmişlere gözdikmeden duramazlar, bizim lisansiyemiz bunlardan biri gibi görünmekte, üstelik hem güzel, müthiş çekici hem de oldukça hımbıl, çünkü aynı kendisi gibi daima önde olma hırsı taşıyan, o günlerin doçenti pipolumuzun evlenme teklifine "evet" demiş. Fakat bu karara varılmadan önce tarih bilimci doçentimiz genç sosyal bilimci kızımızı hocam ve eşine tanıştırmak istemiş, kızımız da buna çok sevinmiştir çünkü Prof. Dr. hocamız hem kendisi sevilip sayılmakta, hem o sıralar henüz doçent olan eşi, dergilerdeki yazılarıyla dikkat çekmiş bulunmakta. Hele asıl şu *Toplumsal İkiyüzlülüğümüz* adı taşıyan bir inceleme kitabı da yayınlanmış olup, bunun yarattığı ses ve sedaları medyadan sormalı... Değerli araştırmacımız bu kitabında herşeyin tersini yüzüne çevirmiş, soruna bütün boyutlarıyla öyle cesur eğilmiştir ki, bu ele alınış durumu ağızlardan düşmez olmuş, tartışmalara yolaçmıştır.

Neyse işte o sıralarda asık suratlıyla henüz nişanlı bulunan kızımızın, onlarla tanışıp görüşme hırsına kapılmış bulunmasıyla "sevgili"si acele bir randevu ayarlayıp bu ziyareti mümkün kılmış. Genç doçent, bu genç ve havalı adam, o sıralar henüz pipolu değil, ayrıca bizim içine içine gülümseyen Prof'umuzun derslerini kaçırmamakta; ortaya attığı fikirlere hayranlık duymakta. Öğrencilik konumundaki lisansiye, nerdeyse aynı havalarda: Ahh kendisi de bu kadar öne çıkabilse! Acaba evlenmekte acele etse mi, etmese mi, nişanlısı da çok haklı bu tanışıp bilişme hususunda,

çünkü acaba evlenerek bir de çoluk çocuğa karışırsa, ilim bilim mesleği dışarda mı kalmış olacaktır; bakalım "ötekiler" bunca yıl herşeyi birlikte nasıl uçlayabilmişler, bir bilebilse...

Derken ziyaret gerçekleşiyor. Genç kız epeyce gerilim içindedir; çünkü doçent hanımın evi kitap bolluğunda, ama şu daracık daire ışıl ışıl, tertemiz, bir de önlerine çaylarla kurabiyeler taşınmakta, kendilerinin biricik oğulları henüz okuldadır. Ev sahibi hanım hiç de öyle burnu havada gibi görünmüyor; şöhretinin farkında bile değil sanki. Pekii, bu evde yemek içmek meselesi yok mu? Okunacak kitaplar, yazılacak yazılar, verilecek dersler... Kendisi nasıl yapacak bunları böyle böyle? Merak derin, fakat çözümü açık, şurda işte: *Toplumsal İkiyüzlülük* araştırma kitabının yazarı kocasına hep: "Ruhum, ruhum benim," diye seslenmekte, arada da "yoldaşım, canımın içi" gibi şeyler söylemekte. Bir kerecik birbirlerine adlarıyla hitap ettikleri yok. "Sevgilim" gibi bir yakınlaşma dahi yok. Yine de birlikte bulunmaktan pek hoşnut oldukları besbelli. Niçin ama, nasıl?.. Aralarında sıkı bir cinsel bağlılık olmasa yoldaşlıkmış falanmış, bu iş böyle yürüyemez canım! Vardır yatıp kalkmalarında iyice geçerli, azgınlıklara varan bir durum. Dur bakalım... Çaylar içilmekte. Profesör bir aralık karısına: "Hadi yavrum, özgürlük hakkında şu son yazdığın değiniyi getir de bir okuyuver şurda bize, burda böyle oturup dururken. Konuklarımızla bu ilk buluşmamızın anlamı çoğalsın ha, ne dersin?" deyiveriyor içtenlikle besbelli, fakat ünlü eşinin omuz silkip geçtiği yok. Koşup gidiyor, dönüp geliyor ve elindeki kâğıdı okumaya başlıyor ki nişanlı kız, "Aaa ne hoş, ne kadar derin," gibi soluklanmalar icat ediyor, koca ise o ânda kızın yeşil gözlerinin hırsla, kıskançlıkla dolup taştığını ayırt etmesin mi? Tam bir ân'lık sıçrayıştır bu; o sarı yeşil bakış kıskançlıkla dolup taşmakta!

Aslında o zamanlardan bu yana en fazla aklımda kalan, bu bakışın hocam tarafından bana tarif edildiği ân'dır, desem yeri: Tam bir ân'lık sıçrayışın silinmez izi gibi. Aman asıl bunu unutun gitsin, unutun gitsin... Oysa o bakışı ben daha beter sahiplenmişim. Unut git. Unut. git. Değmez.

Ne mümkün! Buna benzer yeni yeni işaretler, almış başını gitmekte imiş meğerse... Hiç değilse hadi sadece bu ilk ziyaret böylece olup bitsin de, bitememekte. Zaten sakin ve çalışkan kadın doçent, işte bundan sonra yurtdışından çağrılıp fahri doktora unvanını alıp geliyor, bizim artık evli ama hiçbirşey olamamış olan yeşil gözlümüzün haset/hasûtluğu, bizzat kendisini rahat bırakmamakta falan feşmekân derken, bütün araştırma ve incelemecilerin bir dernek kurmaları fikri, gündemlerinin ta başına geçip yerleşivermiş. Nitekim kocasına "ruhum" deyip duran ünlü kadın incelemeciyle konuşa ede, onun yardımlarını sağlayarak bu fikir hayata geçirilmiş bulunmaktadır. Onbeş günde bir kadınlı erkekli *Kültürel İnceleme-Araştırma Derneği*'nde (KİAD) buluşulmakta. Burda diyelim bir durumu incelemenin, araştırmaya girişmenin güzellikleri ve çirkinlikleri, en fazla da yarattığı heyecan tartışılıyor, medyanın bu konular hakkındaki bilir bilmezlikleri ortaya döküldükçe tartışmalar büsbütün kızışıp durmakta.

Hocamı dinlerken çağrışımlar sıralanmakta, böylece aklıma gelmekte ki, meselâ Devletin Eğitim Sistemi çerçevesinde OHAL'cilerin YÖK darbesi bir yanda ÖZGÜR'lükçüler öte yanda derken derkeeen, işte o değindiğim *Arızalı Aydınlığımız* diye bir kitap ortaya çıkıvermekte... Bu da artık Prof. Dr. diye anılmaya başlamış bulunan hocamın Doç. Dr. eşinin bu sefer de yurtdışında kendisine fahri doktora vermiş bulunan üniversitenin

Yakın ve Ortadoğu Bölümü'nde ordaki bizden bir öğrencisinin doktora tezi için verdiği derslermiş aslında. Tez konusu sanırım şu anlamdaydı: Kırk yıl öncesinden bu yana modern romanımızda aydınların durumu. Zaten hemen alıp okuduğum *Arızalı Aydınlığımız* kitabında tezin adı aynen böyle geçmekteydi. Daha önceleri özetlemeye çalıştığım gibi, işte aydınlar çevresinde büyük tartışmalar yaratan bu. Bana dertlerini dökmeyi alışkanlık haline getirmiş Prof'umun açıklamalarındaki detaylar ise arttıkça artmakta; bende daha yakın çağrışımlar yaratmakta:

Kitap ister istemez KİAD'ın garip bir tutumuyla elden ele dolaşmaya başlamıştır.

Hay allah yıllar geçti, neler neler olup bitti ama işte ortadadır: KİAD'ın bir de dergisi vardır. Üyelerinden başka ilim/bilimciler de çeşitli görüşlerdeki yazılarını burda yayınlatmaktalar; orda şiir ve kısa hikâyelere de yer verilmekte ve yaşlı başlı bilim adamlarımızın bile içlerinden gele gele yazdıkları şiirleri burda görülebilmektedir.

Hey gidi günler!.. Epeydir pipo tüttürmeye başlamış doçentimizin artık karısı olmuş bulunan yazar ve ev kadınımız, ev halleri hakkında hikâyeler yazmaya başlamış, bunlarda genellikle kadınları erkeklere karşı kışkırtmalar ve intikâm almanın çeşitlemeleri göze çarpmakta. Gelgelelim, işte bu: "Çeşitlemeler" dışındaki yazılarından biri -*Arızalı Aydınlığımız* kitabını ima ederek KİAD dergisinde hem de en berbat "ulusal" darbenin başlarındaki zamana ait sayısında- **Esinlenme veya Besinlenme** başlığı altında yayınlanıyor ve yazının içinde, "Bütün şu alkışlanmaların ve durmadan ödüllendirilmelerin altında yatan ne acaba? Yabancı büyük bilim adamlarının hazinesinden alıp vermeler olmasın sakın," gibi cümleler geçmekte... İş burda kalsa iyi. *Arızalı Ay-*

dınlığımız kitabı yazarına karşı bu tarz imalara rağmen, KİAD'ın dergisinde bunun böylece yayınlanmasına hayretle bakalım da, ondan sonraki sayısında **Esinlenme veya Besinleme** yazısı, başka bir imza tarafından göklere çıkarılmakta. Üstüne üstlük, tam da hocamın altını çize çize açıkladıkları gibi, bu yazıda şöyle bir ithâm da söz konusu: "Çook yüce ve bu gidişle daha da yücelecek araştırmacımız, gerçekten mükemmel bir aşırıcı! Kendileri derginizdeki bu çok objektif yazıyı yazanın bir hikâyesinden de bol bol beslenmiş bulunmakta. Bunun tutanağı kendi elyazısıyla yazdığı bir mektubu olup, elimdedir, işte burda!"

Yazarçizerlerin evlerinin aranıp tarandığı, yüzlerce insanın tabur tabur içeri tıkıldığı ve medyanın sus pus eylendiği dönem; o arada derneklerin de aranıp tarandığı, açılıp kapatıldıkları zamanlar...

Hocamın gerçekten de geçmişteki bu biçim pisliklerden iğrene iğrene açıkladıklarına göre, tam KİAD dergisinde yayınlanmış bu yazılardan sonra, başkentimizdeki özgürlükçüler sınıfından iki saygıdeğer avukat kalkıp kendilerini ziyarete geliyorlar. Meramları şu: İsterlerse hem böyle bir iftirayı eşitçilik/demokratlık nâmına yayınlayan dergi, hem de o yazıları yazanlar hemen mahkemeye verilebilirmiş. İzinlerini rica ediyorlar. Çünkü bu girişim, düşünce dünyamıza çok önemli kapılar açmış olan sizin adınızın kirletilerek gözden düşürülmesi amacı taşımaktadır ve böyle bir iftira herşeyden önce insanın birey haklarına tecavüzdür. Üstelik de evrensel planda hazırlanmış olan İnsan Haklarını Koruyup Kollama Protokolü'ne devletimiz de imza atmış bulunmaktadır...

Değerli bilim kadınımız ve "ruhu", "yoldaşı" olan eşi aynı ân'da birlikte atlayıp ne yapmışlar? Bu yakın dayanışmaları için

ziyaretçilerine bin teşekkürle: "Ama bu olmaz, hele şimdi hiç olamaz böyle bir girişim!.." demişler, Yücegönül avukatlar şaşkın, bakıp kalıyorlar: "Ama neden?" Açıklama kadından. Canım işte yabancı bir araştırmacıdan "aşırılmış" kitabın yazarından: "Canımın içi çok değerli avukat beyefendiler; adınızı sanınızı bilmez değilim; görüşlerinizin de incelemecilerinden, takipçilerinden biriyim. Bu iftira sahiplerini elbette mahkemeye verebiliriz, ama kendimin de kurucuları arasında bulunduğum dernek ve dergisi tam da şu sıralarda araştırılma altında ve yerlerine el konuldu; dosyalar, evraklar, teypler falan askeri darbenin elleri altındayken bizim bu iftira sahiplerini mahkemeye vermemiz medya başta olmak üzere bütün dernek üyelerimiz dâhil adımı darbecilere destek veren "satılmış"a, "hain"e falan çıkaracaktır..."

Amaaan, dur bakalım dur, ne diye kaydedip durmaktasın yeniden böyle bir pisliğin şusunu busunu? Başka bir çağrışım aklına getirmiş de bu iftiraya benzer bir iftira "destan"ını sayfalar önceki sayfalara çırpıştırıp geçmiştin ya! İsyan bayrağını şimdi neden bu kadar da dalgalanışlarla havaya kaldırıp durmaktasın? Canına ciğerine bu kadar da şiddetli kazınmış olmasın? Bunun cevabı eşitlikçi/demokrat avukatlara doğru kocasından. İşte yani benim sevgili dostum Prof'umdan:

Anlattıklarına göre, bu mesele incelemeci eşini perperişan eylemiş. Gece uykularını kaçırtacak ölçüde. Öyle bir değişime uğramış ki, öç alma isteğiyle yanıp tutuşuyor, avukatların teklifini kabul etmemesinden ötürü pişmanlıktan pişmanlıklara düşmekte; ama davranışı da yerli yerinde... Bütün bu iklimler içinde... Anlaşılan, aslolan şu:

Onca zamandır dostlarıymış gibi görünüp duran pipolunun karısı nasıl olup da bu derece ikiyüzlü olabiliyor? Karşılıklı ziya-

ret icat etmeler, dernek kurmaları için ricalar, minnetler, karşılıklı mektuplaşmalar süresince neden o kadar boşbulunmuş ki, neden tek nebzesini seçememiş ki böyle bir ikiyüzlülüğün, neden eşinin daha ilk adımda sarı ışıklı yeşil gözlerde pat diye yakaladığı hasete, o tehlikeli boyutlardaki kıskançlığa hiç değer biçememiş ki; hem de adı sanı "bilirkişi"ye çıktığı halde!.. Yatıp kalkıyor, gidip geliyor hep bu: Hep kendi körlüğüne lanet, lanetler! "İşte işte yakın körlüğü bu! Bu bir yakın körlüğü!.." diye diye saç baş yolmaya kalkmalar. Evin içinde de ağzında da, yapıp ettiklerinde de hep bunlar...

Eşi, benim saygıdeğer dostum, dayanamıyor, kendine özel bir araştırmaya girişiyor. İlk adımda öğrenebildiği şey şuymuş: Sonradan pipolunun ve "ben burdayım, unutmayın" tavrıyla dolup taşan lisansiye tezi hazırlanışındaki eşinin bulundukları üniversitedeyiz. Günün birinde sivilinden genç bir adam, büyük bir okuryazar tavrıyla tam da o sıra bir hikâyesini yaratmakta olan genç kadınımızın ziyaretine geliyor; evet öyle, habersiz mabersiz, pat diye. (Sonraları anlaşılacağı üzre sivilinden bu yazar, aslında bir teğmendir.) Dimdik ve düzgün adımlarla giriyor içeri, hikâyesini yazmakla meşgul genç hanımımızın yanına oturup fısıl fısıl: "Biliyorum siz şu ünlü incelemecimizin yakın dostusunuz. Size epeyce şaşırtıcı gelecek ama, onun şu son kitabının aşırma olduğunu tespit etmiş bulunmaktayım," demiş ve bunu açığa çıkaracağını söyleyip durmuşmuş. Bizimki de tutmuş, çekmecesinden arayıp durduğu bir mektubu bularak sivil yazardan teğmenin önüne koymuş.

Bu nerden biliniyor? Çünkü bizim dürüst teğmenimizin meğer başkentte yayınlanan bir dergisi de varmış ki, KİAD atılımından hemen sonra orda bunları zafer edaları takına takına

anlatmakta! Durum tam anlamıyla komşu güncüsü bir mahalle kadını atışmaları havasına bürünmekte... Bu arada *Arızalı Aydınlığımız* büsbütün elden ele dolaşmakta. Yine teğmen/yazarımızın başka bir dergide yayınladığı tehdit belgesi de ayrıca dile düşmüş bulunmakta. Belge? Şudur: Yıllar öncesinde, "aşırma"cının artık hikâye yazarı olarak adı geçmeye başlamış genç dostuna elyazısıyla gönderdiği işte o mektup! İçinde şöyle bir cümle geçmekte: "Benim genç ve aydınlanma yolculuğunda hevesi çok büyük dostum, geçenlerde okuduğum bir hikâyenizde kadın-erkek eşitliği hakkında hemen hemen aynı şeyi, aynı açıdan görmüşüz. Şu sıralar üstünde çalıştığım kitabımda şöylece yazıp geçtiğim şu satır, senin hikâyendeki cümlenin nerdeyse aynısı. Düşünce dostluğu bu mu acaba?"

İşte sadece yabancılardan değil, burnunun ucundaki birinden dahi çalınıp çırpılmışlığın büyük kanıtı...

Arızalı Aydınlığımız kitabının birçok dokunulmazlığa ilk kez tereddütsüz dokunup geçildiği, iletişim camiası tarafından güzelce anlaşılmış bulunmakta ama suskunluk. Bile bile buna hemen hiç değinmezlik, çünkü örfi idarenin büsbütün değerli incelemecinin üstüne yürümesinden çekinmekteler; onların da kendilerine has bilgileri varmış, öyle yaa! Ancak bu suskunluk değerli incelemecimizin "öç alma" tepkisini daha fazla kışkırtmakta. İlle de yazacak çizecek ve bütün bu iftirayı medyada ve mahkemede gözler önüne serecek. Birey hakkının kirletilerek tekmelenmesine boyun eğmeyecek!

Ahh kocasının onu yatıştırmaya çalışmaları, bu seviyesizliğe bulaşmaması için ricaları, sarıp sarmalamaları; "Canım, biricik yavrum benim, oğlumuza bu kadar mahalleye düşmüş birer imaj bırakamayız, şimdi artık uzaklarda, anlayamaz ama, düşün ne ka-

dar kaliteye düşkündür; yapma, etme. Susalım. Sus. En iyisi bu. Başkası sana yakışmaz yoldaşım benim..." Habire alıkoymak. O kadar. Öte yandan kıskançlıktan, şundan bundan fazla, işin bulmaca yanı azdıkça azmakta vee işte: Hocam nihayet özel takipte: Büyük gazetelerden birinde yakından tanıdığı bir köşe yazarı var. Birdenbire aklına o gelivermiş, çünkü yazılarında sürekli silahlı kuvvetlerin şusu busu hakkında görüşler, aydınlatıcı bilgiler yer almakta. Hattâ o bulanıklık, yaygın bilinemezlik ortamında yuvarlanıldığı günlerden birinde bu gazeteci yazarımız samimiyetle, şöyle bir açıklama yapmış bulunmakta: "Sayın ve sevgili okurlarım, özellikle içinde yaşadığımız su karmaşık, âdeta katastrofik zamanlarda eğer Genelkurmay Başkanlığımız hakkında bilmek istediğiniz bir şey varsa, lütfen tereddüt etmeksizin beni arayın."

(Tamam işte bunu büsbütün hatırlamaktaydım. Hele aradan iki-üç yıl geçti geçmedi derken, köşe yazarımızın kendi öz kardeşinin meçhul bir cinayete kurban gitmesi, unutulur gibi değildir.) Yukarda kaydettiysen kaydettin, yazdıysan yazdın; yine yaz hem de altını çize çize.

İftira konusunu araştırmaya geçmiş bulunması nedeniyle hocamız da bu köşe yazarını hemen aramış elbette. Ondan öğrenmek istediği şu: "Yahu şu bizim askeriyemizdeki hiyerarşik sistemin altlarında ya da üstlerinde bulunan elemanlarına ait: Şunu şöyle yap, bunu böyle yapma maddelerinden birinde aklına estiği yerde aklına estiği gibi bir yazma çizme hakkı mevcut mudur? Böyle şeyler yapıp çatmaklar serbest midir?" Cevap: "Aklımda kaldığına göre Genel Kurmay Başkanlığı sisteminin yönetim "şartnamesi"nde bu hususta bir karar mevcut bulunmakta." Soru: "Böyle bir maddeye göre, üniformalı bir elemanın keyfine göre yazıp çizmesi, kendine özel dergi falan çıkarması, yazılarını istediği yerde yayınlatabil-

mesi mümkün mü?" Cevap: "Hayır, asla! Yapılamaz. Yazıp; adıyla sanıyla yazıp bunları yayınlatmak bir yana, kendi kendine bir dergi çıkarması hele, büsbütün yasaktır. Bu en kesin kararlardan biridir." Bu açıklamaya karşın aynı sorunun devamı: "Ee ama güzel dostum, sivil teğmen giyim kuşamlı bir eleman var ki, kendi adına burnu havalarda bir dergi bile çıkarmakta; orda burda yayınlattığı yazıları da üstüne üstlük... Görmek ister misiniz? Getireyim mi?" Uzun bir suskunluk ve sonra cevap: "Aa aman efendim, sayın profesörüm, buna ne lüzum; siz böyle diyorsanız böyledir. Bu durum şu anlama gelmektedir: Bu yazardan(!) teğmenimiz silahlı kuvetlerimizin Psikolojik Yıldırma Bölümü'nden olabilir. Öyleyse, dokunduğunuz gibi yapmaktaysa açıkçası görevlendirilmiştir."

*

İntikam. Öç alma. İhbaren gözden düşürme.....ler! Anlama: Çağrışımlara dikkat!..

Yıllardır içine takılı kalıp durmuş bu meseleyi, nihayet bana açıklamaya başlamış hocamın ta ötelere kadar uzanması, şimdi elindeki tarihsel bilim bildirisine iyidir/kötüdür gibi bir karara varamamasıyla olmuştu ya? Hani bilirkişiliğinin kararına denk gelmiş bu bildiri asık suratlı akademisyene aitmiş ve sahiden de yayınlanabilir durumda değilmiş, ama buna bir türlü yayınlanamaz diyemiyormuş, çünkü böyle bir olumsuz karar pipolu prof ile eşi tarafından "intikâm alınıyor" diye mimlenebilirmiş. Bunun da nedenlerini bu defterde özetlemeye çalışmıştım ama ikimiz arasındaki dert dökme/dinleme seansları, biri ötekini çağıra çağıra birbirine eklenen intikâm, öç alma, şiddet sorunlarının ortaya dökülmesine doğru yolaçmıştı. Evet öyle: Çağrışımlara dikkat! Bunların kendiliğinden taşıyıp getirdiği anıları yabana atma.

Hocam iftiraya uğrayan yoldaşının, bütün bu kirletilme çabalarının anlaşılmasından sonra da yatışmadığını, büsbütün kendi birey haklarının üstüne yürümeye başladığını, "Kendim kendim için uğraşmasam başkalarına nasıl susmayın, uğraşın, hesap sorun öğütleri verebilirim ki: Susarsam öğrencilerimin yüzüne nasıl bakabilirim ha?"diye diye bunu hastalık haline getirdiği de tarafıma açıklanmıştır. "Bunun öcü alınacak, bunun öcü alınacak, hele bunlar bize dost gibi yanaşırken nasıl bir ikiyüzlülük ediyorlarmış, asıl bu gözler önüne serilmeli, iyice anlaşılmalı..." demekler daha fazla ağzından düşmez olmuş, hani o sakin, sezgisi güçlü, zaviyesi geniş bilim kadınımızın. Hocam ona: "Aaa yok ama, dikkat et, şu seviyesizlik yüzünden aynı seviyesizliğe düşme tehlikesindesin! Unut geç," gibi önlem çabaları içinde: "Bak yavrum bak, aydınlık kimliğin, kişiliğin daha da çok övgüler kazanıp durmakta, unut artık şu arızalı aydınlıklarımızı... Baksana, dikkat kesilsene, nice çağdaş/demokrat aydınlarımız var; bu acayip iftira aleyhine mükemmelen yazıp çizip durmuşlardır. Hadi, unut gitsin şunu! Bundan böyle sana düşen susmak. Senin hakkını tertemiz vermiş bulunanlara teşekkürlerini şöyle gönder: Sessiz kalarak, bunun ötesindeki seviyesizliklere omuz silkip geçerek, unutarak. Kendine kıyma: Düşkünlüklere değer biçip durma artık." Karşılık çok öfkeli: "Unutamam! Unutamıyorum!" Ve devam: "Yozlaşmayı bu kadar alnından vurmuş olmamalıydım. Bilinçli yaptım. Bilinçle ve ısrarla yaptım: Unutamam!.."

Giderek, kötü olan şuymuş, buymuş, ruhum, yoldaşım ünlemeleri azaldıkça azalmakta. Yerlerini öfkeli bağırıp çağırmalar almakta. Arızalı aydınlıklar, doğruları yanlışlarıyla sıram sıram ortaya dökülmekte, öyle ki iş, hocamın da arızalı aydınlardan biri olduğuna kadar varmakta ve öfkeler şiddete kaymakta; sağa

sola atılan tekmeler, fırlatılan tabaklar bardaklar... Kadın incelemecimiz artık yapmak istediğini yapacak; pipolunun kıskançlık hastası karısının sivilinden teğmenle elele hasıraltından işlediklerini, böyle böyle "ödül neymiş, ödüllermiş hiçbirini istemem, hepsi çıkar ilişkilerinden ibaret" demiş durmuşken bu değerli hikâyecimize Başkent'imizde, hayret bu ya, yazar/teğmenin sivilinden başkanlığına seçilmiş bulunduğu bir edebiyat derneği tarafından verilen yazarlık ödülünü koşa koşa gidip bizzat görevli teğmenin elinden aldığını, hele bunu, asıl bunu mahkemeye gidip orda ortaya dökeceğim, diye de tutturmuş. Durup durup: "Keşke o tertemiz avukatların önerisini kabul etseymişim; haklarını yedim; hep senin yüzünden geri bastım..." demelere kadar vardırmış işi. Prof'um ise perperişan, kuyuya düştü, kuyuya düştü, kuyuya düştük; intikâm batağına saplanıldı, diye kavrulmakta imiş. O ordan nefret etmekte, bu da burdan nefrete bulanmakta.....

Ne olmuş oluyor? İntikam özlemiyle yanıp tutuşan değerli kadın incelemecimiz, bir gün yaya kaldırımında yürürken trafik saldırısına uğrayarak ölüp gidiyor.

Onun geride tek başına bıraktığı "ruhu"nda ise tamir edilemez pişmanlıklar ve "İNTİKÂM YOK" düsturuna daha sıkı bağlanmaklar...

İşte bu bilimsel bildiri yüzünden ortaya dökülüveren "intikâm" sorunumuzdan doğup işin "şiddet"e kadar dayanmasının özeti ise, benim bugünlerde hatırlıya ede, anlatılanlardan doğma çağrışımlara yaslanarak kayda geçirdiğim bir değinimde kayıtlı. (Üstteki de ordandı, kalanı da işte çok sayıp sevdiğim Prof'umdan...)

Ee, sonra?

Benden özet:

OHAL: Olağanüstü hallerde korkuya kurban,
ÖZGÜRLÜK dualarında umutlardan umutlara yaslan:
"Öyleyse dik dur gülümse."

Fakaat bizim derinden yaralı bilim adamımız Prof'umun içinde kavrulup durduğu **Pişmanlık** ne olacak?

Bana veya "başkalarına" döktüğü dertlerin sonlarında hep bu var: "Pişmanım pişman. Pişmanım pişmaaaan!"

Diyor ki: "Bırakmalıydım benim canımın ta içi, istediği şeyi yapsın. Engel olmasaydım içi rahat gidecekti. Gözü arkada kaldı. Keşke engel olmasaydım! Pişmanım."

*

Yetmişlerindeyken sık sık gördüğüm Prof'umun için için gülümsemesi bundan doğmuş olmasın? Beni sürekli arayıp sorup dertlerini dökmenin alışkanlık halini alması... Bu, eşinin trafik kazası sonucu kaybolup gitmesinin acısını ancak benim paylaşabileceğini sezmiş bulunmasından olmasın? Kendisine bir konuşmamız sırasında ailemi, annemi, babamı, kızkardeşimi bir trafik kazasında kaybettiğime değinivermiştim işte...

Şimdilerde ise kafamı sürekli karıştıran şey şu: Ailemin toptan yokoluşuna sebep olan trafik kazasının "kasten" işlendiği anlaşılmış, sürücü ve resmî cipteki erler suçüstü yakalanarak "kamu davası" diye mahkemeye verilmiş, dava iki yıl sürmüş ve tutuklular serbest bırakılmıştı. İncelemeci kadın Doç. Dr.'umuzun yaya kaldırımında araba çarpmasına uğraması da bazı medyada, "Bu çarpma kasten yapılsa bu kadar iyi başarılamazdı..." değinileriyle yeralmıştı. Tutuklanan sürücü. İki yıl mahkeme. Ceza 10.000 TL ile salıveriliş. Bu parayı da ödememek için dönmeyen dolap kalmamıştır. Hocamın ve canının içinin oğulları, eğitimini yurtdışında

tamamlamış ve hiç ama hiç memleketine dönmemiştir. Babasının bütün bu acılar ortasında bana söylediği son şey şudur:

"Karımı öldüren dangalak sürücüye verilen şu on bin liralık ceza var ya, adam onu da ödememek için peşimden koşup durmuş, yalvar yakarlar olmuş, ben de inadına vazgeçmemişim, derken baktım ev adresime gönderilmiş bir mektup: Annesiz Çocukları Okutup Yetiştirme AÇOY Derneği'nden ve Milli Eğitimden destekli. Şöyle:

Çok değerli, Sayın Profesörümüz, herşeyden önce size çok gecikerek de olsa başsağlıkları diliyor, acınızı paylaşıyor, bu kazaya sebep olan zavallı şoförümüzün çok yoksul bulunması, mahkeme sürecinde işyerininin de kapatılması durumunda kalmak nedeniyle mahkemece hakkında kesilen on bin liralık cezanın tarafınızdan alınmamasını, hoşgörmenizi rica ederiz. İnsan kardeşlerimize karşı dayanışma çabalarımıza lütfen böylece katkıda bulununuz.

Saygılarımızla.

Altında biri erkek öteki kadın cinsinden iki imza. Biri ressam, öteki çocuk kitapları yazarı.

Hocam, bunu hemen hemen yeniden yaşarken öyle keyifli ki. Cevaben şöyle yazmış:

Ölen eşim derneğinize bunun on misli tutarında bir yardımda bulunmuştu; bu artık tükenmiş bulunuyorsa lütfen üyelerinizden toplam on kişiden biner lira toplayarak katilin cebine koyuverin.

Gel de gıdıklanmış gibi için için gülme,
Ortak acıları paylaşabilmenin zaferine!
Bütün ailemin kasten yokedilmiş bulunmasının anısına!
Yaşasın hâtıralar.

Babamın darbeler nedeniyle Genel Kurmay Başkanlığı'na sürekli muhalefette bulunmuş olmasından ötürü kasten en yakınlarıyla birlikte ölüme mahkûm kılınmasının mahkemesi görülmüş ve *aslında* avukat beyin arabasını yanlış sürmesi nedeniyle bu kazanın vuku bulduğuna karar verilmişti. Ayrıca asker yüklü milli göreve gitmekteki pikaba ve içindekilere verdiği zarar nedeniyle büyükbabamın mirasından kalma tarlalardan bir parçasıyla bu zararın ödetilmesi yoluna gidilmişti. Kalakalmışımdır. Şükür ki babamın sahici aydınlardan olan meslekdaşları bu "meçhuliyet"ten de öte apaçık intikâm terörünün peşini bırakmamış, babam kadar dedem "kontoğlu kont"larımın kemiklerinin sızım sızım sızlamasını önleyebilmişlerdir.

Bu arada akıllara şöyle bir şey gelebilir; hele hocamızın değindikleri iki mektup konusunu buraya özetlerken akla gelmeyecek gibi değil. Benim aklıma geldi bile, ailevi tragedyamın perdesini kapatmaya sevkedecek kertede üstelik:

Hocamın altını çize çize dokunduğu şu iki mektubu elyazımla italik yazamayacağıma, üstelik noktasına virgülüne kadar aynen nakleylediğime göre buraya, düşünsene hele, en kaydedici hafıza bile bunu böylece hatırlayıp yazamaz. Roman bahsinde her zaman "Roman baştan sona uydurma bir anlatımdır(!)" "Meselâ dedük canım sende!" demeye gelir gibi muziplikler eylemiş bulunma nüktesine sığınmaya kalkışsan da, teselli bulamamaktasın. İşte yani, fena halde gıcıklanmalar içindeyim. Kendi kötü niyetimin tuzağına düşmekteyim. Fena, çok fena!.. Hocanın pişmanlıkla kavrulup durmasının öcünü almaya kalkışmaktasın...

Aaa, yok canım yok! Atla bak. İşte saygıdeğer hocanın yine şu için için gülümseyerek çıkarıp sana verdiği mektup kopyalarını hatırlayarak bir hamlede atlayıp işte şurda-şurda, zaman zaman

bazı durumlarda yaptığın gibi hep el altındaki *Notlar ve Evraklar* dosyanda yakalayıp ordan defterine nakleyledin ya? Hâlâ daha ne ikirciklenmesi içinde bin türlü korkuyla bulaşık olaraktan ha? İtalik olmalıydı o satırlar, nerden belli ordan oraya nakleylendikleri, elyazısıyla altından kalkamayacağına göre hadi satırların altını çiziver bari. (Çizdim.) italiktir.

Çalıntı: (Bilinçaltılarımızın eşeleyicisi dünyalı(!) felsefe bilginine tapınan bir brötayn yazarı.)

Hocamın pişmanlıklarla dolu dertlerini yudum yudum içmek, beni taa o felâket yıllarıma, gençliğime doğru fırlatmakta; yokmuşa getirdiğim, "unutup gittiğim" kışkırtıcı hâtıralar boğazıma yapışmakta, beni boğum boğum boğmaya başlamakta. Hocam dert dökmelerinden birinde gözleri sulanaraktan elini elimin üstüne vura vura: "Gözlerinin berraklığı sislenmeye başladı benim duyarlıklı dostum. Kendime nasıl kızmaya başladım bilemezsin. Hattâ bitmez tükenmez şu pişmanlığım beni, kendimi lânetlemeye doğru itmekte. Haa bir de kendimden nefret etmeye başlarsam, bak bu olmaz işte! Başkalarından nefret müthiş bulaşıcı bir hastalıktır, hele benim gibi yaşlılık zaafiyetine düşmüşlere öyle şiddetli bulaşıverir ki, yokolup gitmeli en iyisi..."

Bu arada bana şöyle şeyler de anlatıp durmuşlardır: Yaşlılıkta insan hâtıraları arasında en fazla kötülükleri hatırlarmış, güzel mis gibi olanlar ise bir görünüp geçerlermiş. "Aslında tuhaf olan şu ki, moruklar hep en eski yaşanmışlıkların yakasına yapışırlarmış. Akşam ne yediğimi sor bana, düşünüp kalıyorum bu sıralar, ama çocukluğumda babamın beni sırtında hoplata hoplata gezdirdiğini şimdi bile aynı keyifle yaşamaktayım..."

Bütün bunlar arasında not defterime sokuşturup geçtiğim "kendinden nefret" bahsi olmuştur. Ordan hadi bakalım atla geç

böyle bir maya mikrobuyla el sıkışmaya başladığım zamanlara. Hele o hayatımın bütün bağı olan babam, annem ve kızkardeşimin büyükbabam Hâkim Kont Mezarı'nın yanıbaşına gömülüşleri yok mu, hele şu kasaba camisinde cenaze namazlarının kılınışı.....

Hayatımın ilk romanından sonraki nefret hastalığıyla bezenip durmuş ikinci roman atılımım, şurda çekmecede. Yayınlatmayı bir ân olsun düşünemedim. Hani sanki yakınlarımın bütün güzellikleri, tertemizlikleri kirlenip gidecekti ....

(Not ve Evraklar) "hazine"sini bölüp parçalayıp çöpe atmayı unutmayacaksın! Yaptım bile! Yine de hani şu çağrışımlar! Unutulamaz hâtıralar ve pişmanlıklar!

Pişmanlıklarıyla yuvarlanmakta olan hocam kadar yaşlanmadımsa da, usul usul oralara doğru meyledişlerim herhalde nefret hissiyatının bende de artık için için boygöstermeye başlaması demeye gelmekte, bu da yaşlılara has irade zayıflığının işaretlerini vermekte... Hele o takıntılar! İğrenç bir kasıt tokatıyla ailece insanlık haklarımıza kasdedip seni karanlık bir kuyuya yapayalnız fırlatmaların dahi ötesinde, bu karanlık çukurun kederlerle dolması; kaderden de öteye zihninden çıkıp gitmeyen takıntıları perçinlemesi!

Çok mu?

İki takıntı...

Hayır, üç, üüüç! Yani:

1. Mis gibi buluşma.
2. Pis kokulu kopuşma.
3. Nefret kuyusu.

Ne demeye gelmekteymiş bakalım bunlar Kontoğlu Kont Hâkim Bey torunu?

Aynen zihnimde asla silinemez bir kalemle kazınarak yazıldığı halleriyle şunları demeye:

1- İlk sevda mis gibi. (Herkesin yürek acısı.)
2- Bütün hiçkimseliğimi silip süpüren yazma tutkumun leş gibi kokan bir süpürgeye kurban gitmesi. (Bütün saftiriklerin başına gelen.)
3- Son emir: Kendini kaybet=Kendini kaydet (Nefsen bozuluşların ferah fahur cezası ki, herkese kısmet olmaz...)

Yaa, öyle mi?
Hayır, öyle değil böyle veee Böyle değil şöyle:

Herşeyin farkındayım
Derthâne Parkındayım

Vesaire...

V. BÖLÜM

Sabır + Öç + Takdimci

Evet, sabırlardan sabırlar çağıran hâtıralar! Yaşasın mı, yoksa öç alma kılıcını biledikçe bilesin mi? Pekii: Yoksa gide gide pişmanlık kuyusuna düşerek orda öyle kokuşmuşlar zehrine dönüşüp ortalığa ölümler, kıyımlar mı saçılsın? Sabrın panzehiri hazım. Intikâmın panzehiri hazımsızlık.

İnsanlığın varoluş molekülleri o kadar da birbirine milimi milimine eşit değildir ki, lezzetle bütünleşerek huzur âlemine göçülebilsin...

Defterimin sayfaları bu satırları tekmelemeye başladı: Bırak bırak, kes artık. Kirlendin. Bu kadar kirlenişin intikâmını mı alacaksın yoksa? Sorular bozuk. Cevaplar kokmuş. Kurtar beni artık şu karşılaşmalar/rastlaşmalar/çağrışım/hâtıra ve heyecan cehenneminden. İlk iş, şu notlar ve evraklar dosyanı yırt at defterin biter bitmez, çünkü bunlar insanların ve onların şu bu kurumlarının pisliklerine karşı kötülük etmek, öç almak niyetleriyle dolu... Canım yaptın bu işi; çoktan mezarına yolladın ya bütün

o evrâk-ı metrukeni aaa artık! Peki böylece bu defterini temize çekip kötülük bulutlarından kurtulabilecek, hani sanki kendin de kendinden kurtulmuş olacaksın diyelim; eski safiyetine kavuşacak gibisin diyelim. Diyelim ki, bunu şiddetle hissetmektesin. Yine de gelinen bu noktada dahi seni en fazla patlama noktasına getiren şey, araba çarpmasıyla gidiveren bilim kadınımızın, "Unutamam!" iniltileri, "Unutamıyorum!.." iniltileri? Bu inildenişler ne olacak? Ne tuhaf, 'haykırışları' diye yazamayıp da iniltileri diye yazıp çıktım. İniltiler. İnildenişler...

Hocamın döktüğü dertler döne dolaşa, eksile çoğala benim kendime özel iniltiler olup çıkmış bulunmakta.

Defterim kalemimin ucunu ne kadar ittirirse ittirsin, çağrışımların beni sürüklediği yer -aahhh- şiddete gebe içsel iniltilerim. Dökmeden varamayacağım hiçbir yere; en şiddetli tasarılarıma bile: Kötülük etme plan ve projelerimi halletmeye hayat içre.

*

Günün birinde, bir geceyarısı vakti, sanki şöyle durup dururken, düzeltisiyle uğraştığım bir şiir kitabını yerlere fırlatıp sayfaları üstünde tepine tepine son aylarda hayran kaldığım, öfkelerimi, üstüme çöküp duran nihilizmimi ancak onun şarkı ve türküleriyle avutabildiğim müzik sanatçımızın *Acılara Tutunmak* parçasını avaz avaz söylemeye başlamayayım mı? 'Acılara tutunmak' diye diye birden yere eğilip üstünde tepindiğim şiir kitabını geri alarak alnıma koyup da koklamaya başlamayayım mı? Bu sefer her zamankinden fazla kendimden nefret halindeyim. Kendimden nefret! Acılara tutunmaya çalışan saz/söz/şair'den müzikçimizi o hallere getirenlerin hepsini, hem de öyle silahla, bıçakla, zehirle mehirle değil, boğazlarını sıka sıka boğarak,

boğulurlarken can çekişmelerine, gözlerini belertip durmalarına karşı keyifli kahkahalar atarak ve bu sefer de akıl almaz biçimde "düşmandan", yetmedi "hain"lerden sayılıvermiş demokrat müzikçimizin *Yorgun Demokrat*'ına sığınarak... Çünkü hep olduğu gibi, yine ansızın kontoğlu kont babamın, ben hariç büyük aşkı-eşi-can ciğeri kızıyla birlikte hayattan kolaycana silinip süpürülmeleri cinayetine hâlâ daha tahammül edememe hallerim, bunun benzerlerini görüp anladıkça daha da artan krizler... Hocamın eşinin yaya kaldırımında yürürken ölüp gittiği günlerde babamın avukat bürosundaki evrakların, dosyaların didiklenmesi, miras kalan tarlaları, çiftlik evleri soruşturmaları, kovuşturmaları derken Prof'umun başına gelen derin acısını şu kadarcık içselleştirdiğim söz konusu değildi, hatırlayabildiğim kadarıyla. Ama şimdi birdenbire *Acılara Tutunmak*. Sanki bir patlayış. Krizler krizi. Prof'umun içine düştüğü çaresizlik, pişmanlık derdinin mikrobundan bana da bulaşmış olmalı. Beni bu çıldırma haline düşüren yayına hazırladığım şiir kitabından, bunun o kadar da dokunaklı havasından, içimi adım adım dolduran bir geçmişin "tuzağına" düşüşümü hatırlamaktan, hatırladıkça da nefrete bulanmaktan olmasın? Nefret. Nefret... Kendimden, kendi aymazlıklarımdan nefret! Kendimin kendimden öç alma krizi... Niye birden yere çaldım ki ben o çok kendine has şiir kitabını? Bu kıskançlık pisliğine ilk defa esir düşüşüm mü yoksa; yoksa Prof'un bana anlattığı sivil teğmenin işbirlikçisi oluvermiş şu illet lisansiyenin, gide gele pipolu akademisyenin hem eşi hem de edebiyatın "önde gelen" hikâyecilerinden biri sayılıverişi gidişatından ötürü midemde uçveren bulantıdan mı? Nefret bulantısı!

Nefret bulantısına bir ilâç, yalvarırım, bir ilâç şu bulantıya! Yetiş düzeltmenim benim! Koru beni!.. Yani işte:

Yayına hazırladığım şiir kitabını yerden alıp koklamışımdır; lâkin avunmuş, yatışmış falan değilim. Pişmanlıktan suçlu Prof'umu rahatsız edecek somut bir "öç alma" esintilerindeyim.

Yazdın ya, günlerden bir günün geceyarısı. İkide bir acısını senin acılarında avutmaya gelen yaşlı akademisyen böylece senin ilk hedeflerinden biri olsun da, anlasın bakalım kendi kulesinde "özgürce" "demokratça" bir şeyler yaptığını sanmasının hikmetini! İşte ekliyorum şuraya; pişmanlıklarla dolu ilim/bilim adamımız öz oğlunun, kendisi başta olmak üzere, memleketini de unutup gitmişliğinden, arayıp sormazlığından ötürü şu kadarcık derdi yokmuş gibi çalımlanıp durmalarının öcünü ödesin bakalım. Yok efendim, herkes kendi derdini kendisi bilirmiş de, kişilikli bir insan olmak bu demeye gelmekteymiş de, hoş zaten eşi, yani kişiliklerin başkişisi biricik yoldaşı da sırf bunun için evrensel birey haklarına kafa yorup durmuş da?.. Herşey bir yana, evrensel birey hakları bir yana.....vb.

Yaa öyle mi, kendi iç çamaşırlarını sağsalim birey hakkınıza güvenerek kendi başına hallettiğini san pişmanlıklarla dolu herif! Haftanın hemen her sabahı gelip de donlarının kirliliğini ovalaya ovalaya yıkayan, tuvaletini, banyonu temizleyen, çarşıdan pazardan ısmarladığın tarzda alışverişini taşıyıp gelen, birikmiş bulaşıklarını yıkayıp ütüleri falan da yaptıktan sonra yarım günlük ücretini alarak seni "birey özgürlüğü"nle, akademik dünyanla, ders ve konferanslarınla başbaşa bırakıp giden yardımcının birey özgürlüğünden ne haber, söyle bakalım zamane dervişi moruk? Bir de kalkmış elin kahvesinde ceket ucumdan çeke çeke beni esir alıp, aklına estikçe benim gibi enayinin tekine, bir zamanların "halksevici"sine dert üstüne dert döküp durmuşsundur ha? Hadi artık, öde bor-

cunu, şööyle bir tutunayım da yakinen acılarına hele, sen de gör bak. Durun bakalım, durun. Şeydeceğim:

İşte saat. Geceyarısını çoktan geçmiş. İşte telefon. İşte zatınızın telefon numarası da burda, özgürlüğün yapmacık özgürü pis herif!

Ee, ne bekliyorum ben? Çevirsene numarayı, çevir bakalım benim soyu sopu belli müslüman göçmen Hâkim Kont'umuzun mirasyedi torunu.

.... Çevirdim. Zıır zıır!.. Bekle, dur hele dinle: Zıır zıır!.. Belki daha uyanamadı. Zıır!.. Hah işte! Bir öksürük bir tıksırık. Sen şunu inadına kapa da, meraktan ölsün; uykudan uyandırıldığına yansın gitsin. Hah şimdi inadına yeniden çevir şunun numarasını. (Öyle yapmışsındır.) Zıır!.. Zıır!.. Açıldı. Dinle dinle Tak tuklar ve iki öksürük arasında: "Alooo, durun bekleyin hele, terliğimi giyiyorum da, üstelik yerler buz gibi, giymeliyim şunları... Hah! Aloo! Buyrun. Kimsiniz? (Benden en prova edilmiş şekliyle *Yorgun Demokrat* şarkısının patlatılması.) Artık o ne derse desin; aynı şarkıyı avaz avaz haykırmaktayım. Sonra kendi birey özgürlüğüme sığınarak *Acılara Tutunmak*'a atlamışımdır. Derkeen, hattın öteki ucundaki akademisyen epeyce çırpınmalarından, gecenin bu saatinde elin adamlarından korku ve kuşku içinde debeslenirken, bir yandan da için için "insanlar derin uykularındayken bu ne münasebetsizlik efendiler, istihbaratçı mısınız nesiniz; niyetiniz nedir, bırakın artık yakalarımızı canım"ları attırırken ben kahkahalar atmaya başlamışım; yerlere yıkılacak hallerdeyim. Ansızın ayılıyor. Aklı başına gelmiş: "Hay allah yahu, hay allah, gecenin bu saatinde nedir bu böyle, huyu suyu yerli yerinde dert ortağım benim, aklını mı kaçırdın? Derdin ne?" Şu: "Kendimden nefret etmekteyim." "Aman bu felâket... Büyük felâket. Sen bırak

gecenin bir saatinde benim gibi yorgun demokratlarla dalga geçmeyi, durup dururken rahatsız etmeleri falan... Şiddet çukuruna mı düşmektesin nedir?" Güle güle benden cevap: "Ben de bu derdimi zatınıza dökmeye gelmiştim hocam benim. Hani bir akşamüstü bir rakı içimi zamanında buluşmuştuk da, ikimiz usul usul *Acılara Tutunmak* türküsünü söyleyip durmuştuk ya, gözlerimiz sulanmıştı hani; hatırlasanıza. Bu saatte sizinle aynı türküyü telefonlarımızda döktürme hevesimi önleyemedim de efendim; birey özgürlüğüm şerefine hadi başlayalım ikimiz birlikte... *Do ree mi laaa....*" "Yahu, yavrum benim, bir kere bu bir türkü değil, şarkıdır, şarkıı. İkincisi, verdiğin vurguyla bu iş yürümez aaa, üstelik *laaaa*, değil *do re mi faaa* olacak galiba." Trak!" Telefonu kapatıverdi. Bu kriz ânımda ona dahi tutunamayınca bilgi küpü hocam büsbütün gözümden düşmüş, kendisine yapmayı tasarladığım kötülük ise bundan ibaret kalmıştır. Böylece, ne yana dönüp baksam içimde bir nefret dalgası... Kendimden nefret.

Huzursuzum.

Yine de şiir kitabını öpe koklaya, özene bezene yayına hazırlayıp samimiyetle: "Yayını büyük bir özenle yapılmalı," diye raporuma imzayı basmışımdır. Ve işte bunun da bende yarattığı olmaz olasıca çağrışım.

*

İlk şiir kitabım.

Üniversitenin Dil ve Edebiyat Bölümü'nü bitirmişim. Her yanda ölümler kıyımlar... Biline biline meçhulden sayılmış olanlar. Hayata yenilmiş hallerdeyim. Yolumu şaşırmış, ailemin sağlığında elaltımdan eksik etmediğim şiir defterimi çöpe atmalara kalkışmış, nedense bu sefer de sanki inadına o deftere sarılmışım. Onunla

yatıyor, onunla kalkıyorum. Aynı zamanda kendime duymaya başladığım güvenle iş aramaya, sabah akşam bir yere gidip gelmeye heveslenmiş bulunmaktayım. Hani sanki benim şiirler -birtakım kaçamak yollardan- kendi kendileriyle hesaplaşmaya başlayacak: Üstünde dur, üstünde dur. Olacak gibi, olacak olacak. Üstelik bir de büyükbabamın çiftlik evindeki huzurlu, onun kanatları altında içlerimiz temizlik ve güvenlik duygularıyla dopdolu olan hayatımıza özlemler içindeyim vee... askerliğimi yapıp dönmenin sonrasında aklımı bir de huzurevi projesine takmışım.

Demek ki şiir böyle yokluklar, yoksunluklar, o gün şura, bu gün ora gibi kargaşalar, altından kalkılamaz çaresizlik halleri istermiş. Hem maddi hem manevi yalnızlık hissiyatından doğma çelişkilere düşmekler... (Hoş zaten şarkıların sözlerinin, nağmelerinin hasret, sevdalıya bakıp dokunamamaya, bir dala tutunamamaya, dermanı bulunamamış dertlerin çaresizlik şiiriyetine dayanması da bundan değil midir?) Ezilme, itilip kakılma, tek umuda, sevgiliye kavuşamamanın bitmez tükenmez kederleri. Keder. Öyle ya, tamam; hüzün değil de keder. Çünkü hâlâ daha yakın dostlarımdan olan şair arkadaşım şiirlerinde geçmişlerin sesi ve edasına ayak uydurabilme, dünle şimdinin havasını suyunu birlikte yoğurup fırına sürme sevdasıyla hüzün kelimesini öylesi güzel kullanmışken, ne olup bitti sonraları? Ondan sonra gelenler, yani işte paçaları sıvayıp şiirle halhamur olma yoluna düşmüşler her dizede bir hüzün lâfı kullanmadan duramadılar ve bu sızı dolu kelime, kavramsal değeriyle birlikte ayağa düştü, kendini tükettikçe tüketti, bıkkınlık havuzunda yosunlanıp gitti. Neyse ki ben ilk şiirlerimi karalarken tam kalemimin ucuna takılmışken bile hemen bunu çöpe atmış, yerine "keder"i, yetmedi "hüsrân"ı yerli yerinde nakşetmeye dikkat kesilmiş bulunmaktaydım. Sezgi

mi desem buna, ne desem bilememekteyim. Dilimin ucunda hep o nağme, *hâtıralarda unutmam* seni dolanıp durmakta yine... Fakültede yeni mi yenidir, ikinci yeni mi yeni, yoksa gerçek mi gerçek, toplumsallık mı gerçektir, tarihsel boyut mu, yaşamsal boyut muuu vb. tartışmalarımızı düşünüyorum da, yeni bir ilk gençlik heyecan ve aranışları sarmakta ruhumu, şu toplumsal depresyon zamanlarında. Şükürler olsun ki.....

Yapma oğlum, onu pas geç. Döktürme buraya; hâtıraların en derininde sakla ve orda bırak. Bir ân bile unutmuş değilim ki; u n u t a m ı y o r u m.

İlk sevda:

Tutkuların en sağlamı. Coşku. Hele o tamamlanmışlık, büsbütün kendin olabilmişlik bütünlüğü. (...)

Kasıtlı yokedilmişlerden kızkardeşimin açık ellerime bilmeden bıraktığı armağan.

İşte O. Benden içre bir ben oluvermiş hallerindeki arkadaşı. Unutamam. Onun bana mis kokulu sokuluşlarını nasıl ve neden haketmiştim ben sahiden? Edebiyat dergilerinde yayınlanmış birkaç şiirim. Gazetelerdeki birtakım "tabu"ları silip süpürmüş demeye gelen yazılarım, diyelim; okunurluğu kolay, için için gülümsetici olsunlar, diyelim... Bunlara dostlukla sahip çıkan o kadar çok genç adam ve genç varken karşı cinsten en yüksek piyango niçin bana vurmuş olmaktaydı pekiii? Ahh ah, o çiftlik evimizde üniversite arkadaşlarımla toplaşarak Kont Hâkim Bey'in "Üç Ses"iyle yenen yemekler, özel kavımızdan içilen şaraplar ve içerideki ilk streofonik pikaptaki, taş plakları takiben, yetmişsekiz ya da kırkbeş devirli plaklardan yükselen şarkılar, meselâ şu sıralarda durup dururken ağzımda yuvarlanan "hâtıralarda unutmam seni...' gibiler ve meselâ biz gençlere özel armağan frenk şansonları: *General ā vendre* (Satı-

lık General) ...Bravo erkek kardeşler, jak kardeşler bravo!.. Derkeeen işte buyursunlar *Ne me quitte pas/Ne me quitte pas...* Terketme beni/beni terketme. Yaşa sen, varol sen yarım porsiyon frenk, yarım porsiyon beljik! Tekrar olsun, tekrar! Biiis! Biiis! Bırakma bizi, bırakma bizi!..

Beni ben yapan ilk sevdam hafifçe bana sokulmuş, fısıltıyla: Bırakmam seni, seni bırakmam... Koklaşıyor, koklaşıyoruz, sonra gözgöze gelerek ikimiz birden avaz avaz döktürüyoruz: *Ne me quitte pas, ne me quitte pas!* Derken herkes bir ağızdan hüsrânlı mı hüsrânlı bir koro olup ithâma boğuyor bahçe ve bostanları, bağları, şarapları: Hâtıramdasın unutma beni bir ân! İşte dans etmekteyiz beni ben yapan aşkımla. Derken gülerek bakışıyoruz: Aaa, aman büyük haksızlık bu, diyerek büyükbabam ve babam için şunu koyuyoruz streofonik pikaba ki, bunu babama, göçler öncesinde "avrupaî memleketleri"nde işadamı pozunda gramofon ve plaklar satan ve kendileri gibi göçmen olan bir dostu armağan etmişmiş meğer. Onun bizim buralarda büyükbabam gibi tarla tapanları falan yokmuş; yeni bir dükkân açıp bunu "Yeni Dünya"daki iş ortağıyla yazıp çizişerek bir süre idare etmiş o işgal günlerinde ve galiba sonraları "yeni dünya"lı iş ortağı onu, bütün ailesiyle birlikte yanına çağırmış; böylece çıkıp gitmişler. Bizim bu gramofon onun armağanıymış işte. Eski dostlar arasında bir-iki kart atmalar, yılbaşı kutlamaları falan derken, herşey gibi bu da usul usul "unutulup" gitmiş. Eski dostlar, eski dostlaaar!.. Mis gibi aşkımla pikaba Hâfızan Şarkıcılar'ın dilden düşürmedikleri *Hatırla Maziyi Mes'udu* plağını koyuyoruz güle oynaya.

Ve şimdi adım gibi bilmekteyim ki, annem hâfızan'ın sesine kadın sesiyle eşlik edecektir: Hatırla maziyimes'udu sen de ben gibiyan/ Tulûa bak beni yâdet, guruba bak beni an/ Unutmadım

seni ömrümde bir dakika inan/ Tulûa bak beni yâdet, guruba bak beni an// Zemini türlü çieklerle süsledikçe bahar/ Dalar terennüme gülşende tatlı tatlı hezar/ Hatırla sen de beni her dakika sevgili yâr/ Unutmadım seni ömrümde bir dakika inan/ Tulûa bak beni yâdet, guruba bak beni ân.

Annem sanki can havliyle babamın kucağına oturacak: "Zemini türlü çiçeklerle süsledikçe bahar... Tulûa bak, beni yâdet, guruba bak beni an," diye söylerken kendine has şarkısını öpücüklere boğacaktır keyiften, zevkten dört köşe babamı...

Ne mutlu yıllardı o yıllar/Kırlıklarda/bağ bahçelerimizde rahatlıkla tükürürdük yüzlerine satılık generallerin/kıskançlıkla dolu ruhlar bizi askeriyeye ihbar yazılarında/generalleri satılık muhtarlar yapana kadar; hüznün değerden düşmesine kıyanlar gibi...

Unutamam ben:

Sevgilimle elele, başbaşa, gözgöze umut dolu geleceklerdeyiz. Umudumuz kadar biribirimize güvenimiz de tamoğlu tam.

Karşılaşmamız şöyle olmuştur, hem de mis gibi: Kızkardeşime göre edebiyat dergilerinden birinde okuduğu iki şiirimden sonra gazete yazılarımın tekini bile kaçırmaz olmuş. Kardeşim alaylı alaylı: "Tiryakin oldu valla," demiştir çiftliğe o ile birlikte gelip de ikimizi tanıştırırken; gülüşülmüştür mis gibi. Öyle ki, meğer yakın arkadaşı olan kızkardeşime biraz sıkılarak, utangaç utangaç: "Beni dinle, beni dinle, yana yakıla bu böyle gitmeyecek. Tanışmak, görüşüp konuşmak istiyorum abinle, canım işte erkek kardeşinle; ne zaman olur, nasıl olursa olur, beni onunla buluştur," diyesi...

Kardeşimin ilk aklına gelen tabii fakültelerimizdeki yakın arkadaşlarla birarada Bahçe Ev'inde toplaştığımız tatil günleri, pazar yemekleri falan oluyor ve bendenizin böyle bir âlem daha

düzenlemiş olacağım zamanlara kadar bekleşiliyor; tevekkeli Kont Hâkim Bey ailesinin tek genç kızından üyesine ikide bir: "Yahu bizler şöyle kasvetler içinde boğulup kaldık. Yok o meçhul cinayet, ah bu meçhul cinayet diye diye bittik; biraz silkelensek artık nasıl olur?" denilip durulmakta imiş. Arada beni heveskâr kılma hesabındaymış meğer benim biriciğim, sahici huriler hurisi, melekler meleği kızkardeşim; kendinden gelme lavanta kokulum benim. Onun o duyarlıklı hallerini unutamamışımdır; şimdi de, şu bu derken bakıyorum hiç mi hiç unutmamışım. Şurda burda yazdıklarımın tiryakisi kesilmiş arkadaşı, aynı fakültedeki yabancı dillerden biri bölümündenmiş. Öyle bir havası varmış ki, kendisi şuncacık haberli değilmiş bundan. Ama asıl erkek öğrenciler için müthiş çağırgan olan bu yanıymış. Düşünmeliymişim ki, böyle kendine has biri, durmuş durmuş da kalkıp benim gibi kendini beğenmişin birine hayran kalmış. Hayranlık az kalırmış az, sevdalıymış sevdalıı!.. Ee artık tabii, ilk fırsatta ayarladım kendileriyle buluşup tanışacağımız toplantı günü (MÜZÜ)

Kızkardeşim O'nunla Ben'i: "İşte o, işte bu," diye tanıştırmıştır. El sıkışmak, şu yan, bu yan olaraktan öpüşmek falan yok. Bakışmak var. Hem de nasıl! Gözgözelik karşılıklı, için için, "Ne güzel şey bu, ne güzel şey bu!" nağmeleri çalmakta; derken utangaç tebessümler. Anaokulu çocuklarının ilk sevdalanışları da aynen böyle olmuş olmalı...

Yenildi içildi. Elele tutuşuldu; ellerin titrediği hissedildi ve ister istemez şu ilk gözgöze geliş hali aranıp duruldu ürkek ürkek; bir çeşit inanılmazlıkla.

Bendeniz işsiz güçsüz biri olduğumdan, hazırına konmuşluğumdan utanmaya, "Ne güzel şey bu" nağmeleriyle beslenmeye koyulduğum o zamanlarda başlamışımdır.

*

Annesi ölmüş, babasıyla birlikte yaşıyorlarmış. Babası ortaboy işadamlarından biri olmalı. Çünkü eczanesi ve kendisinin bir de ilâç üretim şirketi varmış, Tıbbî bilim dalı ise onkoloji. Onkolog doktor ve babamın hoşlana hoşlana söylediği biçimde: Bizim değerli onkolog doktor beyimiz, oğlumuzun gerçeklik dolu sevdası olan kızınıza izninizle talibiz, fakat bunun uzmanlık alanınızla şu kadarcık bir ilgisinin olmasını istemeyiz.

Bunu böyle böyle sahiden de "ne güzel şey bu" aşkımın ecesi önünde de sevimli sevimli yineleyip durmakta... Topluca ışıl ışıl bakışmalar.

(Neden sonra görür gibi oluyorum doktorun yüzünde bir mahzunluğun dolaşıp durduğunu.) İlk Sevdam. Gerçeklik dolu aşkım.

Fakülteler arası buluşmalar. Elele benim "akşamüstü mutluluk ilacım"la selâmlaşmaya gitmeler. Bakıyoruz, sinemalardaki filimlerden hiç konuşup danışmadan aynı filimleri seçmişiz. Çıkışlarda başbaşa yemekler. Filimlerin şu'larını bu'larını hevesle, yeni fikirler ürete ürete tartışmalar. Ev kapıları önlerinde mis gibi, inceliklerle dolu öpüşmeler, yanyana uzanışlarda kokusunu taa iliklerime kadar çekmeler. Yatıp kalkmak yok. O kadar dokunulamazmış gibi ki, öperken bile incitmekten korkmaktayım. Eskilerin, nostaljik dönemlerin derinliğine olduğu kadar naifliğine naif aşklarında bile böylesine zarif lezzetler olamaz. Ötekilerin sevda yazım ve çekimleri, gösteri için kurgusal işler, sahici değiller. Biz, hoşuma gitse de gitmese de koklaşıyoruz "ne güzel şey bu"ların topunu birden. Dünya havası tertemizmiş. Yaşadığımız yerlerin havası haydi haydi. Bütün aykırıklıkların altından temiz havala-

rın verdiği enerjiyle kalkacağız çünkü, herkes için, bütün canlılar için daha temiz, çok daha güzel günler olsun, mis gibi kokulara yönelinsin, daha güzel zamanlara gibi duyarlıklar içindeyiz. Hızla yaklaşmakta olan toplumsal depresyon felâketini önleyeceğiz. (Şu ân'da önleyemediğimiz ve kurbanı olduğumuz ortada) Şikâyet şikâyet. Dert ve dertler gırla... Ama sevda sarhoşluğuma devam edersem: Kırlardayız. Yukardaki bulutlardan çiçek böcek kelebek suretleri yaratmaktayız. Hele o ateş böceklerimiz, noktalı kırmızı yelekleriyle bizim umut taşıyıcı çanlarımız... Hep öyle, sıklıkla geçmektedir içimden: Herhalde ilkokula başlayan çocukların ilk sevdaları böyleydi, diye. Çocukluğumda tanışmadığım ya da farkında olamadığım bir tamamlanış duygusunu yaşayabilmekteyim sanki; değerini iyi bil. Herşey HOŞ. Hiçbir şey BOŞ değil.

Hayat bu. Budur hayat, sağı solu belli olmaz.

(Fırlat at şu defteri. Bütün boş sayfalarını, yarım kalmış cümlelerin hepsi de boş ve yarım kalsın burda!) ....Ve de: İlk sevdaya yaraşır bir "ne hoş şeymiş bu" masalı.

Kimlermiş? Nerdelermiş? Ne zamanmış? Neymiş? Nasılmış? Nedeni ne?

Tekine yanıt yok. Derin bir sessizlik. Ancak yarı parçam kara bulutlarla uçup gitti. Zaten yokmuş meğer. Meğer zarafeten varmışa getirilmiş. Yok'a yok: Ne ses ne seda. Bir sevda'nın mis kokulu havalarına yazılmış *NE GÜZEL ŞEY BU* masalı.

Doktor, eczacı, ilâç imalâtçısı, onkolog baba da ne babaymış; masalımızın psikolog hükümdarı. Kaybolup gidişten nice sonraları damadı olacak olan beni, beni işte, beniii karşısına oturtup demiştir ki:

"Ben biricik kızımın biricik babası değil, canının taa içindeki başhekimiydim de. Dakika başı, saat başı, gün başı, aylar ve yıllar başı doktoru; üstelik tıbben uzmanlık alanım olmaz olacası bir onkolog olarak. (....)

Sizin kızımla yakınlığınız ona yaşamanın değerini, bunun sevincini derinlemesine vermeniz, onu aylarca fazladan yaşatmıştır. Bunu bildim. Bunu hep böyle bildim. Siz de bunu böylece biliniz. Adım adım öteyana doğru ilerlerken kendisinin geride kalan hayatının kucağına şöyle rengârenk çiçekler serdiniz. Mutlu gitti.

Yakında yitip gideceğini kendisi hiç bilmedi. İlk teşhisten oyana hiç. Doktorluk hayatımın en ikiyüzlü rolünü oynadım. Çevremiz, okulu, dersleri, şunlar bunlar... Günlük hayat kendiliğinden sanki, öylece akıp gitti. Sihirbazlık ettim. Öyle ki bunu kendisinden öteye siz bile bilemediniz. Onkoloğğğ bir babanın kızına karşı bile en çetrefil sırrıdır bu! (...) Hani bir tek şunu iyi bilmektesiniz ya, hani onunla başbaşa tatile gidiyoruz diye yurtdışına yollanmışlığımız var ya, uzmanlık alanımın gaddarcasına bana verdiği bilgiye göre köşe dönülmektedir ve ben de onu bu hastalığın ısrarla peşini kovaladığı, önlenmesinin arayış içinde arayışlarında bulunduğu bir hastaneye ya tı rı ver dim. Günlerce sürekli, yeniden buluşabileceğiniz zamanın hevesi içinde." Direniş denmekte işte buna. Hastanedeki son günlerden birinde öğrendi gidici olduğunu. Daha önceleri, tanıştığınız günlerde zaten bilmediği şeyi, son günlerde öğrendiğini sizin de bilmenizi hiç istemedi." (...)

Mezar? Gömülüş? Şunlar bunlar?

Hoşluk dolu boşluk.

Yazılamaz satırlar.

Safoğlu saf sevdadan, lekesiz bembeyaz bir tamamlanıştan eriyip bitmiş insan: Evlilik zamanlarının hesabıyla iş aramanın peşini kovalamaklarıymış, diplomaymış, askerlikmiş, şunlar bunlarmış:

Acaba penceresinde ebrûli çiçekler açan evlilik evleri Kont Hâkim Bey'in çiftliğinin "Ne Güzel Yer Bu" dedirtecek şu köşesinde mi olmalıymış? İyi ama benim mis kokulu Sevda'mın fakültesine gidip gelmesi, benim bulacağım işyerine yerleşmelerim falan filânlar hesaptayken dangalakçasına...

Sus. Sakla. Yazma. Senin sırrın da bu olsun; eczane sahibi onkolog doktorun kızıyla ilişkisinin sır dolu masalı gibi... (Kırmızı kalem? Nerde şu? İşte burda:)

Büyük incelik ve iyilik hassasiyeti, kötülüğün kötüsünden daha mı beterdir acaba?

Ömrüm bunun yanıtını aramakla geçecekti ve öyle oldu galiba.

Kırmızı yazan kaleme paydos.

Hayattan ânlık sıçrayışlar.

Defter kâğıtlarının tersine geç bakalım: Bilmiyorsunuz ama sizin de sonunuz yaklaşıyor önlü arkalı sayfalar!

İş bulmam güç olmadı. Çünkü kitap piyasasında yeni yeni yayınevleri açılmaya başlamıştı. Yatırımlarını kitap alışverişine de yapmayı düşünmeye başlamış bankalar bile var, özeliyle ve millisiyle; yatırımın gelirini iyi hesapla; geri adım atmak istiyorsan yazarlarından başla. Seni gidi tek parti bankaları seniii; özellerin yanısıra aklı başında küçük memurlarına has alışkanlıklarında... Elaltından şu, elaltından bu'lar...

Şöyle böyle derken piyasa yeni adlar, yeni fırtınalar beklemekte; yeter ki okur-yazar takımı gerilerinden birileri de: "Ben de okudum O'nu!" diyecek kadar övünme dövünme meydanlarında dolaşıma girebilsin ve bu yeniler eskileri çöpe atmaya kalksın ve işte eskilerin hoş geldiniz, sefalar getirdiniz'li kitapçılarında kopan fırtınalara... O mu öyle olacak, bu mu böyle gidecek, diye de edebiyatta değişim esintileri...

Bu hareketlilik ortamında benim kadîm dostum da şevke gelmiş, zaten epeydir inceleyip durduğu bir sorunu *Edebiyat ve Mimaride İnşaat* adı altında bir deneme kitabı yazıp yayınlatmıştır. İşin tuhafı şu ki, bu deneme, deneme olduğu biline biline roman yayınlarından hasıl olan "çoksatar" listelerinde yeralmıştır. Sondan üçüncü falan, ama olsun varsın, dostumun banka hasabına az buz bazı paralar yatırılmakta, bu da birlikte yakasını koyvermediğimiz akşam sefalarımıza keyiflerden keyifler katmaktadır. Arada sırada masamıza bir de mimar arayan bazı inşaatçılar yanaşmaktadır. Bunlardan biri: "Kusuruma bakmayın, karımın ısrarıyla size başvurmuş bulunmaktayım mimar bey. Arkadaşlardan öğrendiğime göre, meğer siz edebiyatlı inşaat falan derken, aile için bir daire inşasında mutfağı, banyosu, tuvaleti şusu busuyla önce bunların kullanımında rol sahibi kadınlara, aslen ev kadınlarına danışmanın en doğru yol olacağına değinmekteymişsiniz. Nasıl yani, lütfen şunu bir açıklayıverin..." Kendi adıma benim içimden kadehimi adamın suratından aşağı boşaltıvermek geçmiştir, fakat benim dirayetli dostum ciddi ciddi: "Beyefendi, evinizde bulaşıkları, çamaşırları yıkayan hep karınız değil mi, öyleyse mutfak penceresi borularla dolu apartmanın hava boşluğuna değil, yeşillikli, çiçekli, havadar bir köşeye, bir yere bakar olacak, hem de boyunun yüksekliğinde açılacak o pencere yeri!" diye bir açıklamaya

başvurmuş, açıklamaları sırasında inşaatçının, "Çamaşırı karım değil çamaşır makinası yıkamaktadır," diye ileri atılmasına rağmen kendileri şöylece devamda bulunmuşlardır, baştan savmayı hiç bilememiş dostum benim. (...) "Efendim, şu şişmanlığınızdan ötürü banyo küvetine pır diye atlayamayacağınızın çaresini bulan da kendisidir: Küvet derinliği ortalama yükseklikte olacak, hattâ gereğine göre daha da alçak tutulacak ve duş perdesi de, suların etrafa saçılmamasını sağlayacak emniyette olacak, çünkü göle dönmüş yerlerin silinip kurulanmasını yapan, bu cefayı çeken karınız değil mi? Hadi bakalım." İnşaatçı beyefendi, âni bir savunmayla, "Evde temizlikçi var, o siler canım," der demez bomboş gözlerle bana bakıp kalışının attığımız kahkahalardan ötürü mü ileri geldiğini, yoksa karısının bağrış çağrış şikâyetlerine için için yaka silkmelerini hatırlamaktan mı olduğunu anlayamamışımdır.

Baktım benim mimar dostum bir yandan bana gözkırpıp dururken bir yandan da yakasını silkmeye başlamış. Durur muyum, "Ne oluyor böyle böyle yapıp duruyorsunuz efendim, şöhret size bıkkınlık mı vermeye başladı yoksa, ha?" derken o da omzuma tıp tıp vurmaya girişmiştir: "Ne şöhretin bıkkınlığı mıkkınlığı yahu, kitapların, roman dosyalarının denetim uzmanı, şu senin ilk roman niye hâlâ o tozlu çekmecende yatıp durmakta? Lütfettin, bana verip okuttun, benim gibi edebiyat artı inşaat, kurguysa kurgu, romansa roman meraklısına, değil mi? Öyle evet, evet, ben senin içe dönük haline inat, hiç olmadığım kadar atılımcı kesilip sana ısrar edip durmadım mı, götür şunu bir yayınevine, basılsın da, bir roman kurgusu, yapısı falan nasıl olurmuş, görmemişler görsünler diye diye ha? Nerelerdesin sen daha, illallah valla!"

Laf lafı açmış, yüzyüze bakılmış derken, şöyle bir yol çıkmıştır ortaya: Dostumun mimarî kitabını yayınlayan yeni ve çok

hevesli yayınevi iki arayış içindeymiş. Adı sanı olmayan ve elinde hazır romanı bulunan bir yazar. Böyle birini tanır mıymış acaba kendileri? Ama asıl gerekli olan dilimizi, edebiyatın, yazılı anlatımın şusundan busundan haberli bir editöre çok ihtiyaçları varmış da, önlerine çıkıveren birine, şu işsizlikte olur olmaz herkese, bize gelin, şunu şunu yapın edin hadi, denemezmiş ki...

Mimar arkadaşımın hem işi gücü, buna lâyık duruşu hem kitabına verilen önem nedeniyle, onların bu dertlerini halletmek, rica minnet kendilerine bırakılmış. Eh böylece turnayı gözünden vurmuş oluyorum.

Dirsek teması, şu bu derken gençlerin arkadaşımın gözünün içine bakıp durmaları, bu yeni model yayıncılarla beni buluşturmaları, karşılıklı dayanışma havaları estirmelerle, falanlarla filânlarla benim orda editörlük işine bağlanmam kesinleşmiş bulunmaktadır. Böyle olmuştu yani işte o zamanlar. Edebiyata sargın mimarımızın benim yazarlığıma ait hevesi yerli yerinde durmakta... Yoo artık kitabımı da editörlük edeceğim yerde yayınlatacak değilim ya, o kadar da değil canım aaa!

İşin zaten önceden en hoş, keyifli yanı *Edebiyat ve Mimaride İnşaat* levhalı kitabı(mızın) elden ele dolaşmasının süreklilik kazanması... Böylece genç yayınevinin adının dikkate alınmaya başlamış bulunmasından olmaktadır. Öyle ki, mimar dostumun denemesinde altını çizdiği romanda inşaat meselesine geçmişteki, yeni satıştaki romanlar arasından bazı örnekler gösterilmeye çalışılmaktadır; böyle bir ortamda benim gizli hazinem dostumun diline pelesenk olmuştu büsbütün. İşte tekraren; yok, yok. Nefret kusan bu "eser"im hiç ortaya çıkmayacaktır ben ölene kadar. Yenisine hazırola!..

Aziz dostumun yayınlanan kitabının editörü kimse, ikincisinin de aynısı olarak sürmekte... Zamanın akışı içinde oldukça boş vaktim kalıyordu; bunu da keyfime göre okuyup yazmakla doldurıyordum. İlk şiirlerimi yine kendime saklayıp yeni yeni esintilerle yazdıklarım Kontoğlu kont oluşuma saygıyla, açıkçası buna binaen edebiyat dergilerinde; -bitti gitti hayıflanmaları sürerken hayli çeşitlenmiş bulunmaktalar- aklımı keyfimi çelenlerinde yayınlanmakta. Babaevimizin bulunduğu mahallede bir kahve vardır. Bazı zamanlar oraya, kolunun altında kitaplarla gelip giden, okuyup yazan benden az daha genç bir kişinin sessiz sedasızlığı dikkatimi çekmiş bulunmakta. Kendisinin pazardışı, çok farklı bir yazar olduğunu az çok bilmekteyim; bana sanki adaşımmış gibi gelmekte.

Neyse, sahi, mimar dostumun iş olarak girdiğim o yayınevinde yayınlanmış öteki, yani ikinci kitabı, *İnşaatta Yatırım* üstüne bir denemesiydi. Oturup kalktıklarımızda elinde cetvel, gönye, tartı aleti, malzemelerin huyu suyu, kalitesi denemeleri sıralarında nasıl bir roman yazdığını sezmiş gibi kendisine gözkırpıp duruyordum ama, yarabbim inşaata yatırım yapmanın sürekli bir kazanç yolu olmayacağını kanıtlamak üzere, kuzey yaylalarımızdaki, bir şirket adına şu dinlenme evlerinin mahallesinin -bilip durduğum- doğuş ve bitişinin hikâyesini öyle bir anlatmış ki, al sana edebiyat!

İnşaatta Yatırım. Bu sefer özel ve milli bankalar dikkat kesilmiş durumda. Bunlardan biri, devletin önemli bir inşaatı için açtığı ihaleden hemen çekilip bizim küçük ama sürekli büyüyüp duran yayınevini satınalmasın mı?

Anlatıldığına göre, burda yayınlara el koyup *İnşaatta Yatırım* araştırmasının hesabını inceden inceye soracakmış. Bu işlere

aklım yetmez; fakat kâğıtlarımdan ve evraklardan birine şu fikri attırmış bulunmaktayım. İşte yani o zamanlar: Kitabın var mı, bitmez tükenmez derdin de var, demektir; hem de göçüp gidesiye.

Emekliliği olmayan dört meslek var: doktor-esnaf-mühendis mimar-yazar. Editörlük mesleği? Haa onu ister yap, ister yapma. Geçimine olsa da, aslen ruhen bağlılıktır. İlk editörlüğüm işte şöyle böyle akıp giderken genç atılımcıların yayınevini yarı ulusal/yarı özelimsi bir bankanın satınalmasıyla yarı memursal/yarı şirketsel bir yarı devrim/yarı değişim /dönüşüm kargaşasına düşüldü, diyebilirim. Haa sahi, özelimsi şirketin bir de kültür sanat bölümü varmış ki, buranın yönetmeni, tayinen, biricik Prof'umun anlattıklarından aklıma gelen ve sürekli "lisansiye" diye bilinen hasut, kıskançlık kumkuması ve sivil görevli teğmenle elele gelip, onun mensup bunulduğu askerî bir kültür evinden "en değerli hikâyeci" ödülünü aldığı akademisyenin eşi genç kadınımız... Artık orta yaşlarda olmalı... Doğru mu, yanlış mı herneyse -eskiden kendisinin "ateş olmadan duman çıkmaz" teranesine sadık kalarak- genç atılımcı yayıncılarımızın başındaki genel yönetim müdürüne âşıkmış ve bu yüzden kendini olduğu kadarıyla yapıp çatan pipolu/piposuz kocasından boşanmaktaymış... İlk editörlüğüm, mimar dostumun *İnşaatta Yatırım* kitabının üçüncü basımında olup bitenlerle sona ermiş bulunmakta. Bankanın kültür sanat yöneticisinin şurda burda yayınlanıp da sesi sedası çıkmamış iki hikâye kitabının kendi yayınevlerinde öne çıkarılması gerekmekte. Bunun için de yayınevinin genç yönetmeni, o hikâye kitaplarının editörlüğüne yazarının seçeceği bir iletişimciyi kabul etmek zorunda... Ardından anlaşıldığı kadarıyla bu iletişimci, en değerli hikâyeci lisansiye'mizin amcasının kızıdır ve *İnşaatta*

Yatırım'ın mimar yazarına karşı, nefrete varacak kadar kıskançlıklarla doludur. Sözde kendisinin bütün yakın atılımlarına karşın "çimentocu mimardan yazar" kendisine yüz vermemiş, zaten onu adam yerine koyandaymış kabahat vb.....

Kısacası genç ve yeni atılımcılar ya bu "dönüşüm"e ayak uyduracaklar ya da çıkıp gidecekler. Yayın yönetmeni kalıyor, yardımcısı çıkıp gidiyor.

İnşaatta Yatırım deneme kitabının üçüncü basımı. Ne görülüyor ya da ne görüyorum? İlk basımı kendilerine ait olan bu kitap aslından farklı. Orası burasının başlıkları değiştirilmiş. Arka sayfalardaki kaynakçalar listesi toptan çıkarılmış ve bunlardan yazarının bir harflik dahi haberi yoktur. İnşaata yatırımda iş yoksa, buyrun size iktidar gücüne yatırım... Mimar dostum manevi zarara uğratılmış durumda. Apaçık ortada. Fakat tıpkı saygıdeğer ve döktüğü dertlere sürekli sahip çıktığım Prof'umun yaptığını yapıyor; bu kadar ikiyüzlülük, bu seviyesizlik uğraşmaya bile değmez, yoksa sen de aynı yere düşmüş bulunursun. Bırak gitsin...

Bırakıp gittik.

Benim ilk ve son evliliğimin gerçekleştiği ikinci yayınevi editörlüğüm böyle başlamıştır. İkinci şiir kitabımla romanımı da birlikte götürdüğüm yer ise sonuncusu; bir gökdelenin, içerisi dışardan görülemez camlı gökdelenin bünyesindeki editörlük odamın çekmecesinde kilitli durmaktadır kitaplarım.

Prof'umla buranın kafe-barında, cam kıyısında oturup dertleştiğimiz yerin hesabını da zaten bu yorgun deftere dökmüş bulunmaktayım.

Mimar dostum benim, askerlikte olduğu kadar gezer tozarak da, birlikte işler çevirerek de hep sahici dostlarız. Kitapları

tam da benim düşündüğüm gibi sakin sakin demokrat anlayışa sahip, "değişimler" ağına düşmemeye dayanabilmiş saygın bir yayınevinde yayındadır. Ancak emekliliği sözkonusu olmadığından şu sıralarda yurtdışında bazı kurum binalarının yapılışında görev almış bulunup, haritanın doğusu batısı, kuzeyi güneyi o coğrafyalarda kendi deyimiyle "post/tost binalar" yapmaktadır, fakat levhalarında susamlı simitler eksik kalmakta... Tabii ya, geçen yıllardan birinde de ordadaydı; hani benim dostum, görüne ede yanıma takılıp da sevgilisinin "tarihî parfüm"ünü bana satın aldırmak açıkgözlülüğünü etmeye sıvanmış kurnaz herif var ya, onu hem bedavadan yatırıp kaldırıp hem de paşa paşa gezdirdiğim şehirde. Burdaki bir inşaat şirketinden ellerindeki gerçekten tarihî bir binanın istekleri üzre restorasyonunu yapma teklifi almış, kendisi de kalkıp gitmişti. Bu bina şehrin gözbebeği ve çok ünlü bir katedralinin köşebaşında. Buranın dış mimarisine, asırlık işlemelerine falan hiç dokunulmadan iç kısmını son kerte şık ve kullanışlı dükkânlara ayırması, en üst katına da geniş bir sinema salonu yapması isteniyor. Mal sahibi iç restorasyondan pek memnun ve fakat işin sonuna doğru bir de bakılıyor ki, aaaa! Sinema salonu olacak yerin katedrale bakan cephesi gepgeniş, açık gri renkli camımsı bir malzemeyle kaplı. Bırakalım mal sahibini, şehir halkı ayağa kalkmıştır. Yüzyıllar önce yapılmış bir binada bu kadar modern bir çıkmanın ne gereği var. Tartışmalar gırla gitmekte ve benim biricik mimar dostum nerdeyse taşa tutulmakta, derkeeen bakılıyor, taa tepelerdeki aynamsı şey güneşin dolaşımına öyle bir ayarlanmış ki, ekrana katedralin gölgesi, buranın nerdeyse canlı resmi düşmekte. Buyrun size sinema salonu! Canım bu şehir ne de olsa çeşit be çeşit sanatların şehri, benim biricik

dostum bu ruha güvenerek yapmıştır o işi öyle öyle. Karşılıklı gözkırpışlarımız da arttıkça artmıştır: İnşaat demek canlılık demektir, soluk alıp vermelidir. Bizdeki çok eski ve değerli sinema binası "restorasyona tabi tutulmuş" da, büyük ve çok "emek"tar bir sinema yazarına, *Eskisi Yoksa Ben de Yokum* diye bir kitap yazdırmıştır mecburen. Mecburen yine şikâyet! Sen çok yaşa Sekreter Kokteyl!

*

Kalın defterimin arka sayfaları da bitmek üzere. Bir şey değil, bu sayfalara kurşun kalemle yazdığım halde, ön yüzlerindeki satırları gölgelemektedir. Ne de olsa kâğıt, tarihî bir katedral değildir.

Şöyle bir dönüp kendi ruh halimi dinlemeye özeniyorum. Bakıyorum, temizken kirlenmişim. İyi ve güzelliklerden çok çirkinlikler koşuşuyor hemen bütün çağrışımlarda. Şair, kirlenmekte birinciliği beyaza vermiş olsa da, kirleneni temizlemek, çamaşırları yıkamak da gerekir. Ne de olsa kirlisi gibi temizini de bile bile sadece bunları giyip çıkaranlar bilir. Eşittir, aynılıklardan Nefret. Şu da sabrın meçhul cinayeti olsun. Nihil. Nihilizm, sırıtaraktan sallamakta Dünya Milletinin Bayrağını...

Bakıyorum da anılarım ve bunların çağrışımları çerçevesinde bir tek çocuk yok. Vaaar, o da var. İlk ve son eşim, yeni evliliğinden beş yıl sonraları yeniden çıkıp gelmiştir bu sefer gökdelendeki çalışma odama. Yine öyle, pat diye. Ama artık o kadar cıvıl cıvıl değil. Elinin altında da, "İşte bu benim yeni romanım," diye masama atıverdiği sür'ati yok. Bu sefer yeni eseri sırtında, çuval gibi bir şeyin içinde salyaları akmakta olan, gülüyor mu, ağ-

lıyor mu belirsiz üç-dört aylık bir bebek. Bana mı öyle geldi nedir, yumuk ellerini, yumruk sıkmış bir şekilde bana uzatıp durmakta.

"Yani işte bu benim şeyim," diyor kısa süreli karım olmuş bu kadın. "Sevgilim" diyor, "seni öyle özledim ki..." "Eyvaaah!" diye geçmiştir içimden, yine kapana düşmeyesin... Çocuk. Hele bebekken, ona elimi sürmeye bile cesaret edemem ben...

Gülümseyen kültür danışmanı ecnebiden değilmiş çocuğu, başka birindenmiş. Bu yüzden de "o muzip adam" onu başından atmış; annesi de çocuğuyla birlikte kendisini sırtlayacak hallerde değilmiş dee... "Yaaa öyle mi. Vah vah. Çok üzüldüm. Yazık ki ben senin yeni şeyin olamam..."

Mahzun oldu gibi. Beni iki yanağımdan öpüp gitti; çocuk hâlâ daha yumruk yumruk ellerini bana sallayıp durmakta... Kapat gözlerini. (Kapat şu parantezi.) Öyle yapmışımdır.

Eyy benim sabır dolu defterim, şimdi söyle bana: Ben iyi biri miyim, kötü adamın teki mi? Kabir kimin, kimin Kabil? Kibir kimin, kimin takdim?

Pazuları dayanıklı kılmaya mı bakmalı, yoksa yaramın üstüne tentürdiyot basıp yara bandıyla sımsıkı kapatarak boynu bükük sayıklayıp durmalı mıyım?

Defterciğim, ne dersin? İçimden gele gele şunları sayfa arkalarına şöyle böyle döktürmeden önce, seni sarıp sarmalayıp, tam da bu hallerdeyken arada bir mahalle kahvesinde gördüğüm sessiz, düzgün görünüşlü, ama adı sanı küçük yazara, şu günlerde ah bir rastlayıp seni onun başına bela mı etmeliyim? Nefrete ne derece bulandığım böylece anlaşılır mı acaba? Kendimden nefretle dolup taşmaktayım insanlığın böyle bir deformasyona, birilerinin yazıp çizdikleri gibi bu derece bir amorflaşma haline uğramışlığı karşısında!.. Ah evet, şu kimseye veriversem seni benim cefakâr

defterim. Yalnız ona, iyilik ve güzellikleri perişan eylemeksizin, yalnız ona! Ah ne yapsam? Şimdilerde sahici mimar dostum çook uzaklarda, sayıp sevdiğim Prof'um da mecburen oğlunun yanına göçüp gitmemiş olsaydı keşke. Yatalakmış. Yatakalmak. Ne berbat şey sürüne sürüne gitmek.

Kes artık burda kes, amma yorgun bir demokratsın haaa!....

.....

Takdimci

Defter burda bitmekte. Mecburen okumuş okumuş ve çaresizlikle işte bu, budur: Buyrun, demiştim ya?

Meğer kapının eşiğindeymişim. Daha bitmemiş. Defteri yayınlasınlar diye editörümüzün çalıştığı çok sayılıp sevilenlerin başında gelen yayınevine götürdüğümde, çekmecesinde bulunan şiir dosyasının içine yapıştırılmış katlı bir kâğıtta, hem de bu dosyasındaki şiirlerinde olduğu gibi kendi bilgisayarında, bu sefer mavi karakterlerle yazılmış olarak şu 'satırlar' çıkmış:

Herşeyin farkındayım/ Derthâne parkındayım
Kendimi vurasıya/ Nefretin ucundayım
Aramaktayım ben olan beni/ bütünlüklü empatimle
Döner gelir döner gelir/ Savununun şiddetiyle.
Güüüm! Güüüm! Güm!
Şu döküntü dizelerle/ doya doya soluklanın
Benim ilk ve son günâhım/
dertleri dinlemektir halisâne.
.....

Aralık 2012 – Ocak 2014



Türkiye Cumhuriyeti'nin analizi niteliği taşıyan "Dar Zamanlar" serisinin dördüncü kitabı *Dert Dinleme Uzmanı*, Adalet Ağaoğlu'nun on sekiz yıl aradan sonra yazdığı roman.

Ağaoğlu, her dert dökümünün simgesel anlam ve çağrışımları olduğunun altını çizerek, toplumsal ahlakın bozulması, yozlaşması ve sonunda bireyin kendisinin bile farkına varamadığı değişim ve dönüşümünü muzip bir dille anlatıyor.

Yayınevinde çalışan bir editör, başkalarının kitaplarını titizlikle düzeltirken, içinden geçtiği çağrışım, anı ve hesaplaşma karmaşasıyla boğuşur ve bu süreçte yaşadıklarını defterine kaydeder. Sonuçta, metinlerin birbirine karıştığı yepyeni bir anlatım çıkar ortaya.

Dert Dinleme Uzmanı'nda isim, zaman, mekân belirsiz; çünkü günümüzde kalıcı olan adlar değil görsellik. Hayatımız şifreler üzerinden akıp gitmekte, ta ki kendimize tamamen yabancılaşıncaya kadar.

"Büyük incelik ve iyilik hassasiyeti, kötülüğün kötüsünden daha mı beterdir acaba? Ömrüm bunun yanıtını aramakla geçecekti ve öyle oldu galiba.

Kırmızı kaleme paydos
Hayattan ânlık sıçrayışlar
Defter kâğıtlarının tersine geç bakalım:
Bilmiyorsunuz ama sizin de sonunuz yaklaşıyor önlü arkalı sayfalar!.."

EVEREST YAYINLARI
www.everestyayinlari.com